

შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო
ფონდი

Shota Rustaveli National Science Foundation

აღნიშნული პროექტი განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნის ავტორს და, შესაძლოა, არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს.

This project has been made possible by financial support from the Shota Rustaveli National Science Foundatin. All ideas expressed herewith are those of the author, and may not represent the opinion of the Foundation itself”.

www.rustaveli.org.ge

უფასო გამოცემა

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტი
Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

VI საერთაშორისო სიმპოზიუმი
ლიტერატურათმცოდნეობის
თანამედროვე პრობლემები

შუა საუკუნეების ლიტერატურული
პროცესები.
საქართველო, ევროპა, აზია

ედღვნება
„ვეფხისტყაოსნის“ პირველი ბეჭდური გამოცემის
300 წლისთავს

VI International Symposium
Contemporary Issues of Literary Criticism

**Medieval Literary Processes.
Georgia, Europe, Asia**

Dedicated to
300th Anniversary from the first printed publication of
Shota Rustaveli's Poem „The Knight in the Panther's Skin“

თეზისები • Theses

**Institute of
Literature Press**

UDK(უაკ)821.353.1.091(063)
შ-93

რედაქტორი
ირმა რატიანი

სარედაქციო კოლეგია:
მაკა ელბაქიძე
ირინა მოდებაძე
მირანდა ტყეშელაშვილი

Editor
Irma Ratiani

Editorial Board
Maka Elbakidze
Irine Modebadze
Miranda Tkeshelashvili

მხატვარი
ნოდარ სუმბაძე

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, 2012
© Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, 2012

ISBN 978-9941-0-4715-2

შინაარსი

ZAZA ABZIANIDZEA

Georgia, Tbilisi

To Make More Precise Semantics and

Symbolism of Rustaveli’s “Tiger” 29

ზაზა აბზიანიძე

საქართველო, თბილისი

რუსთაველის „ვეფხის“ სემანტიკისა

და სიმბოლიკის დასაზუსტებლად.....29

R. AKAVOV

Republic of Dagestan, Makhachkala

Medieval Epistolographic Tradition as

the Backbone Principle

in Formation of National Fiction.....31

P. AKABOV

Республика Дагестан, Махачкала

Средневековая эпистографическая

традиция как системообразующий

принцип в формировании национальной

художественной литературы.....31

GIORGI ALIBEGASHVILI

Georgia, Tbilisi

Toward the History of Writing Materials,

Education and Science in Medieval Georgia.....32

გიორგი ალიბეგაშვილი

საქართველო, თბილისი

საწერი მასალების, განათლებისა და მეცნიერების

ისტორიისათვის შუა საუკუნეების საქართველოში.....32

I.L. BAGRATION-MUKHRANELI

Russia, Moscow

Researches on SH. Rustaveli and Georgian Church

in the Archive of the Kiev Theological Academy.....34

И.Л. БАГРАТИОН-МУХРАНЕЛИ

Россия, Москва

Материалы о Ш. Руставели и Грузинской

церкви в архивах Киевской духовной академии.....34

A.V. BAKUNTSEV <i>Russia, Moscow</i> Medieval Narrative Tradition in the I. A. Bunin’s Creation.....	36
--	-----------

А.В. БАКУНЦЕВ <i>Россия, Москва</i> Средневековая нарративная традиция в творчестве И.А.Бунина.....	36
---	-----------

NINO BALANCHIVADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Headgear (Head Adornment) – the Moral or Cultural-Historical Essence.....	38
--	-----------

ნინო ბალანჩივაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> ქუდი(თავსამკაული) — კულტურულ-ისტორიული თუ ზნეობრივი არსი.....	38
---	-----------

TAMAR BARBAKADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Interpretation of the <i>Vepkhistqaosani</i>’s Author and Images of Protagonists in Modern Georgian Lyrics.....	40
--	-----------

თამარ ბარბაქაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> „ვეფხისტყაოსანის“ ავტორისა და გმირთა სახეების ინტერპრეტაცია თანამედროვე ქართულ ლირიკაში.....	40
---	-----------

NAIRA BEPIEVI, NINO POPIASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> The Knight in the Panther’s Skin in the Osetian Folklore.....	42
---	-----------

ნ. ბაპიევი, ნ. პოპიაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> „ვეფხისტყაოსანი“ ოსურ ფოლკლორში.....	42
---	-----------

TINATIN BOLKVDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Ways of Information Variety and the Problem of Ethos in “The Knight in Panther’s Skin”	44
---	-----------

თინათინ ბოლქვაძე

საქართველო, თბილისი

ინფორმაციის გაშლის ხერხები

და ეთოსის საკითხი „ვეფხისტყაოსანში“.....44

LYUDMILA BORIS

Russia, Moscow

Western Russian Monastery in the Village

of Derman as a Monument of the Middle Ages.....46

Л.А. БОРИС

Россия, Москва

Западнорусское средневековье на

примере Дерманского монастыря.....46

KONSTANTINE BREGADZE

Georgia, Tbilisi

German Translations of the *Sunny Night* of

the “Knight in the Panther Skin”.....48

კონსტანტინე ბრეგაძე

საქართველო, თბილისი

„ვეფხისტყაოსნის“ შიანი ღამის

სტროფის გერმანული თარგმანები.....48

LEVAN BREGADZE

Georgia, Tbilisi

Two Parables of “The Knight in the Panther’s Skin”

and the Dialectic of Rustaveli.....51

ლევან ბრეგაძე

საქართველო, თბილისი

„ვეფხისტყაოსნის“ ორი პარაბოლა

და რუსთაველის დიალექტიკა.....51

RŪTA BRŪZGIENĖ

Lithuania, Vilnius

Medieval Musical Literary Genres in the

Lithuanian Poetry of the 20th Century.....53

РУТА БРУЗГЕНЕ

Литва, Вильнюс

Средневековые музыкально-литературные

жанры в литовской поэзии XX века.....53

ANASTASIA BUGRIJ <i>Ukraine, Kiev</i> Medieval West European Code in the Novel “ The Green Knight” by I. Murdoch.....	54
АНАСТАСИЯ БУГРИЙ <i>Украина, Киев</i> Код западноевропейского средневековья в романе А. Мердок «Зеленый рыцарь»	54
IA BURDULI Grail and the Name of Rose in the Minnesingers’ Paradigms.....	55
ია ბურდული გრაალი და ვარდის სახელი მინეზინგერულ პარადიგმებში.....	55
TAMAR CHIKHLADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> From Medieval Book Repository to Virtual Library.....	56
თამარ ჩიხლაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> შუა საუკუნეების წიგნთსაცავებიდან ვირტუალურ ბიბლიოთეკებამდე.....	56
EKA CHIKVAIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Negation in the Knight in the Panther’s Skin.....	59
ეკა ჩიკვაიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> უარყოფა «ვეფხისტყაოსანში».....	59
RAMAZ CHILAIA <i>Georgia, Tbilisi</i> “The Knight in the Panther Skin” as an Artefact.....	60
რამაზ ჭილაია <i>საქართველო, თბილისი</i> ვეფხისტყაოსანი როგორც არტეფაქტი.....	60

NATELA CHITAUARI

Georgia, Tbilisi

**Some of Victor Nozadze's Reflections
on the *Vepkhistqaosani*.....63**

ნათელა ჩიტაური

საქართველო, თბილისი

**ვიქტორ ნოზაძის ზოგიერთი
მოსაზრება „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ.....63**

EKA CHKHEIDZE

Georgia, Tbilisi

“The Knight in the Panthers’ Skin” in Postmodern Era.....65

ეკა ჩხეიძე

საქართველო, თბილისი

„ვეფხისტყაოსანი“ პოსტმოდერნიზმის ეპოქაში.....65

MAIA CHOLADZE

Georgia, Tbilisi

**Secularisation of Love in the German Tale of
Chivalry and Its Transformation in
Musical Romanticism 67**

მაია ჭოლაძე

საქართველო, თბილისი

**სიყვარულის სეკულარიზაცია გერმანულ
სარაინდო რომანში და მისი ტრანსფორმაცია
მუსიკალურ რომანტიზმში 67**

RUSUDAN CHOLOKASHVILI

Georgia, Tbilisi

**Interrelatedness of Deity of Tar- Young and
“The Knight in the Panthers’ Skin”.....69**

რუსუდან ჩოლოყაშვილი

საქართველო, თბილისი

**ღვთაება ტარ-ჭაბუკისა და „ვეფხისტყაოსნის“
ტარიელის ურთიერთმიმართების შესახებ.....69**

ILONA ČIUŽAUSKAITĖ

Lithuania, Vilnius

**Traces of Medieval Culture in the
Translations of Sigitas Geda.....71**

NINO DOLIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> “Tbilissian Maqāma”al-Harīrī	72
ნინო დოლიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> აღ-ჰარირის „თბილისური მაკამა“	72
KETEVAN ELASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> Lash of Tariel – the Symbol of Power.....	74
ქეთევან ელავილი <i>საქართველო, თბილისი</i> ტარიელის მათრახი — ვითარცა ძალაუფლების სიმბოლო.....	74
MAKA ELBAKIDZE, IRMA RATIANI <i>Georgia, Tbilisi</i> Honour and Honesty: The Heroic Ideal in Medieval Courtly Romance.....	76
მაკა ელბაძიძე, ირმა რატიანი <i>საქართველო, თბილისი</i> ღირსება და სახელი: შუასაუკუნეების რანდული რომანის ჰეროიკული იდეალი.....	76
MOHAMMAD EXIR <i>Bushehr, Iran</i> Medieval Travelogues Genre Impact on Swift’ <i>Gulliver’s Travels and Twain’s Roughing It:</i> <i>A Comparative Study from a Satirical Outlook.....</i>	79
JULIETA GABODZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Ideological and Artistic Transformation in Akaki Tsereteli’s and Galaktion Tabidze’s Creative Work.....	80
ჯულიეტა გაბოძე <i>საქართველო, თბილისი</i> „ეფხისტყაოსნის“ იდეური და მხატვრულ-სახეობრივი ტრანსფორმაცია აკაკისა და გალაკტიონის შემოქმედებაში.....	80

LELA GABRIELASHVILI

Georgia, Tbilisi

**Naming the Symbols Expressing Evil
(The Symbol of Whale in Biblical Books
and ‘Life of David Garejeli’)** 82

ლელა გაბრიელაშვილი

საქართველო, თბილისი

**ბოროტების გამომხატველ სიმბოლოთა სახელდებისათვის
(ვეშაპის სიმბოლიკა ბიბლიური წიგნებისა და
„დავით გარეჯელის ცხოვრების“ მიხედვით)** 82

NUGESHA GAGNIDZE

Georgia, Kutaisi

**Georgian and German Epic Poems
("The Knight in the Panther's Skin" and
"The Song of the Nibelungs")** 84

ნუგეშა გაგნიძე

საქართველო, ქუთაისი

**ქართული და გერმანული საგმირო ეპოსი
(„ვეფხისტყაოსანი“ და „სიმღერა ნიბელუნგებზე“)**.....84

DAREJAN GARDAVADZE

Georgia, Tbilisi

**Udhri Love Concept and
"The Knight in the Panther's Skin"** 86

დარეჯან გარდავაძე

საქართველო, თბილისი

**უზრიული სიყვარულის კონცეფცია
და „ვეფხისტყაოსანი“**.....86

MERAB GHAGHANIDZE

Georgia, Tbilisi

**Rustvelian Studies on the Religious Confession
of the Author of *Vepkhistqaosani* in the 20th Century
Socio and Cultural Context** 87

მერაბ ღაღანიძე

საქართველო, თბილისი

**რუსთველის კვლევები „ვეფხისტყაოსნის“
ავტორის რელიგიური აღმსარებლობის შესახებ
მე-20 საუკუნის საზოგადოებრივ-კულტურულ
კონტექსტში**.....87

MANANA GELASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> Transformation of the Genre of Romance in Chaucer’s <i>Canterbury Tales</i>	90
მანანა ბელაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> სარაინდო რომანის ჟანრის ტრანსფორმაცია ჩოსერის „კენტერბერიულ მოთხრობებში“	90
ELENE GOGIASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> Interaction Between Literary and Folklore Genres in the Middle Ages: Motifs of a Fight Against a Tiger in Georgian Fairytales	92
ელენე გოგიაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> შუა საუკუნეების ლიტერატურულ და ფოლკლორულ ჟანრთა ურთიერთმიმართება: ვეფხვთან ბრძოლის მოტივები ქართულ ზღაპრებში	92
TAMAR GOGOLADZE <i>Georgia, Gori</i> Leonardo da Vinci and Michelangelo Georgian Cultural Space	94
თამარ გოგოლაძე <i>საქართველო, გორი</i> ლეონარდო და ვინჩი და მიქელანჯელო ქართულ კულტურულ სივრცეში	94
NANA GONJILASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> “Three are the Ways of Showing Friendship by a Friend”	96
ნანა გონჯილაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> „სამი არის მოყვრისაგან მოყვრობისა გამოჩენა“	96

ELINA GUSEVA
Ukraina, Mariupol
**Fantasy – the Becoming of Genre
(From Fantastic Fiction of Middle Ages
to Fairy-Tale-Medieval Fantasy) 98**

ЕЛЕНА ГУСЕВА
Украина, Мариуполь
**Фантастическое – становление жанра
(от фантастики эпохи Средневековья к
сказочно-средневековому фэнтези) 98**

ETER INTSKIRVELI
Georgia, Tbilisi
**The Issue of Literacy and Folk Cultures
Interrelation in the Middle Ages.....100**

ეთერ ინსკირველი
საქართველო, თბილისი
**წიგნიერ და ფოლკლორულ კულტურათა
ურთიერთმიმართების საკითხი შუა საუკუნეებში.....100**

MAIA JALIASHVILI
Georgia, Tbilisi
**Renaissance of Rustaveli’ Poetics in the
Poetry of “The Blue Horn” 102**

მაია ჯალიაშვილი
საქართველო, თბილისი
**რუსთაველის პოეტიკის რენესანსი
ცისფერყანწელთა პოეზიაში.....102**

INNA KALITA
Czech Republic, Usti nad Labem
**Images of Women Wducator in the Cultural
Space of the Middle Ages. Tamar of Georgia –
Saint Eufrosinia Polotskaya – Saint Agnes of Bohemia.....105**

ИННА КАЛИТА
Чехия, Усти над Лабой
**Образы женщин-просветительниц в культурном
пространстве Средневековья. Царица Тамар –
Евфросинья Полоцкая – Анежка Чешская.....105**

MARIAM KARBELASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> European Discourse of Vakhtang the Sixth, the Founder of Scientific Rustaveli Studies.....	106
მარიამ კარბელაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> მეცნიერული რუსთველოლოგიის ფუძემდებლის ვახტანგ მეექვსის ევროპული დისკურსი.....	106
LIA KARICHASHVILI, REVAZ SIRADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Phenomenon of Author and "The Man in the Panther's Skin".....	108
ლია კარიჭაშვილი, რევაზ სირაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> ავტორის ფენომენი და „ვეფხისტყაოსანი“.....	108
A. KAZIYEVA <i>Russia, Pyatigorsk</i> Traditions of Medieval East Culture in North Caucasian Literature.....	110
А. КАЗИЕВА <i>Россия, Пятигорск</i> Традиции средневековой восточной культуры в северокавказской литературе.....	110
LELA KHACHIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> From the History of Medieval Christian Poetry.....	112
ლელა ხაჩიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> შუა საუკუნეების ქრისტიანული პოეზიის ისტორიიდან.....	112
TAMAR KHVEDELIANI <i>Georgia, Tbilisi</i> Once Again on the Problem of "The Story of Indo-Khataels"	114

თამარ სვედელიანი

საქართველო, თბილისი

ისევ „ინდო-ხატაელთა ამბის“ პრობლემის გამო.....114

KETEVAN KHITARISHVILI

Georgia, Tbilisi

**The Theological and Symbolic Interpretation of
the Passage from the “Life of Saint Nino” .....**

117

ქეთევან ხითარიშვილი

საქართველო, თბილისი

„წმინდა ნინოს ცხოვრების“ ერთი პასაჟის

სალვითსმეტყველო-სახისმეტყველებითი გააზრებისათვის.....117

ELENA KIRSANOVA

Russia, Moscow

**Food Symbolism in Literary Works of
Medieval England.....**

118

ЕЛЕНА КИРСАНОВА

Россия, Москва

Символика алиментарного кода

в произведениях авторов Средневековой Англии.....118

IRAIDA KROTENKO

Kutaisi, Georgia

**The Medieval Russian Literature and
Culture Across East and West.....**

120

ИРАИДА КРОТЕНКО

Грузия, Кутаиси

Средневековая русская литература и

культура между Востоком и Западом.....120

NESTAN KUTIVADZE

Georgia, Kutaisi

**Allusion Peculiarities of ‘The Knight in
the Panther’s Skin’ by Shota Rustaveli in
the Late XIX Century Georgian Literature.....**

122

ნესტან კუტივაძე

საქართველო, ქუთაისი

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“

ალუზირების თავისებურებანი XIX საუკუნის

დასასრულის ქართულ მწერლობაში.....122

GOCHA KUCHUKHIDZE

Georgia, Tbilisi

**Redactions of “The Life of St. Gregory the Illuminator”
and the Date of Kartli’s Christianization.....124**

გოჩა კუჭუხიძე

საქართველო, თბილისი

**„წმიდა გრიგოლ პართელის ცხოვრების“
რედაქციები და ქართლის
გაქრისტიანების თარიღი.....124**

SHARLOTA KVANTALIANI

Georgia, Tbilisi

**Symbolic Interpretation of Mountain-Ridge
in the *Vepkhistqaosani*.....127**

შარლოტა კვანტალიანი

საქართველო, თბილისი

**„ქედსა რასმე გარდავადექ...“ —
მთა-ქედის სიმბოლური გააზრება
„ვეფხისტყაოსანში“.....127**

VERA KVANTRE

Georgia, Kutaisi

**Genre Transformation of the Hagiographic
Tradition in Russian Literature of the XVIII Century.....129**

ВЕРА КВАНТРЕ

Грузия, Кутаиси

**Жанровая трансформация агиографической
традиции в русской литературе XVIII в. 129**

MANANA KVATAIA

Georgia, Tbilisi

**Georgian Paradigms of Medieval European
Cultural and Historical Space.....131**

მანანა კვათაია

საქართველო, თბილისი

**შუა საუკუნეების ევროპული
კულტურულ-ისტორიული
სივრცის ქართული პარალელები.....131**

NINO KVIRIKADZE

Georgia, Kutaisi

Details of the Middle Ages Reality in

Th. Mann’s “Doctor Faustus” 134

НИНО КВИРИКАДZE

Грузия, Кутаиси

Детали средневековой действительности

в романе Томаса Манна «Доктор Фаустус» 134

IRMA KVELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Tower Phenomenon in Georgian Magic

Tale and “The Knight in the Panthers’ Skin” 136

ირმა ყველაშვილი

საქართველო, თბილისი

კოშკის ფენომენი ქართულ ჯადოსნურ

ზღაპარსა და „ვეფხისტყაოსანში“ 136

IMANTS ĻAVIŅŠ

Latvia, Riga

Cosmographic Vision in Nizāmī’s “Haft Paykar” 138

ИМАНТС ЛЯВИНЬШ

Латвия, Рига

Космографическое представление мира

в поэме Низами „Семь красавиц” 138

JŪRATĖ LANDSBERGYTĖ

Lithuania, Vilnius

Medieval Archetypes in Lithuanian Culture –

the Phenomenon the Signs of Changing Times

(Dedicated to the 80th Anniversary of B. Kutavičius).....140

ЮРАТЕ ЛАНДСБЕРГИТЕ

Литва, Вильнюс

Архетипы средневековья в литовской

культуре: феномен пересечения времен

(посвящается 80-летию Б. Кутавичюса) 140

SIARHEY LEBEDEU

Belarus, Minsk

The Development of the Types of an Art Narration in the European Literature in the Light of Complete Analysis Methodology (From the Middle Ages – to the Beginning of the XXI century).....142

СЕРГЕЙ ЛЕБЕДЕВ

Белорусь, Минск

Развитие типов художественного повествования в европейской литературе в свете методологии целостного анализа (от средневековья – к началу XXI в.).....142

ANA LETODIANI

Georgia, Tbilisi

On Understanding of One Passage of “Abdulmesiani”.....144

ანა ლეთოდანი

საქართველო, თბილისი

„აბდულმესიანის“ ერთი ადგილის გააზრებისათვის.....144

YORDAN LYUTSKANOV

Bulgaria, Sofia

Attaining of Medieval Culture by the Avant-Garde (The Case With the “Leftist” Literary Avant-Garde of the 1920s in Bulgaria) 145

ЙОРДАН ЛЮЦКАНОВ

Болгария, София

Обретение средневековья авангардом (случай “левого” авангарда 1920-х гг. в болгарской литературе).....145

G.A. MAGERRAMOVA

Azerbaijan, Baku

New old “Dede Gorgud” of K.Abdulla.....147

Г.А. МАГЕРРАМОВА

Азербайджан, Баку

Новый старый «Деде Коркуд» К. Абдуллы.....147

KETEVAN MAMASAKHLISI

Georgia, Tbilisi

Ancient Georgian Editions of St. Basil the Great's "Asketikon" Theses for the Report.....148

ქეთევან მამასახლისი

საქართველო, თბილისი

**ბასილი დიდის „ასკეტიკონის“
ძველი ქართული თარგმანი.....148**

YERVAND MARGARYAN

Yerevan, Armenia

**"Mystery" of Arshak and Shapuhr From the
"History of Armenia" of Favstos Buzand
(Faustus the Byzantine, V c.) (The Experience
of Hermeneutical Reconstruction).....151**

Е.Г. МАРГАРЯН

Армения, Ереван

**«Мистерия» об Аршаке и Шапуре из
«Истории Армении» Фауста Византийского (V в.)
(Опыт герменевтической реконструкции).....151**

MAGDA MCHEDLIDZE

Georgia, Tbilisi

**Commentary as a Scientific Literary Genre in
Byzantium and the 12th Century Commentary
on Proclus' *Elements of Theology*.....153**

მაგდა მჭედლიძე

საქართველო, თბილისი

**კომენტარი როგორც სამეცნიერო
ლიტერატურული ჟანრი ბიზანტიაში და
პროკლეს „თეოლოგიის ელემენტების“
XII საუკუნის კომენტარები.....153**

TATYANA MEGRELISHVILI

Georgia, Tbilisi

ALINA MASLOVA

Russia, Mordovia, Saransk

**«O Tempora! O Mores!»: Concept Book
as Semiotics Megaimage of Russian Culture in
T.Tolstaya's Novel "Kys".....155**

ТАТЬЯНА МЕГРЕЛИШВИЛИ <i>Грузия, Тбилиси</i> АЛИНА МАСЛОВА <i>РФ, Мордовия, Саранск</i> «О Tempora! O Mores!»: концепт <i>Книга</i> как семиотический мегаобраз русской культуры в романе Т.Толстой «Кысь».....	155
DAREJAN MENABDE <i>Georgia, Tbilisi</i> Georgian Hagiographic Texts in Foreign Languages.....	157
დარეჯან მენაბდე <i>საქართველო, თბილისი</i> ქართული ჰაგიოგრაფიული ტექსტები უცხოურ ენებზე.....	157
SABA METREVELI <i>Georgia, Tbilisi</i> The Specificity od the Artistic Epressiin in Georgian Hagiography.....	159
საბა მეტრეველი <i>საქართველო, თბილისი</i> აგიოგრაფიული მწერლობის განსახოვნების სპეციფიკა.....	159
MIKHAILOVA MARIYA, NIZHNIK ANNA <i>Russia, Moscow</i> “Masculine” and “Feminine” Ethics of Medieval Knighthood Adopted by Russian Silver Age.....	161
М. В. МИХАЙЛОВА, А.В.НИЖНИК <i>Россия, Москва</i> Этические модусы средневекового рыцарства: взгляд из Серебряного века («мужской» и «женский» варианты).....	161
INGA MILORAVA <i>Georgia, Tbilisi</i> The Medieval Art Concepts in Georgian proze of 20th Century.....	163

ინგა მილორავა

საქართველო, თბილისი

შუა საუკუნეების მხატვრული კონცეფციები

XX ს-ის ქართულ პროზაში.....163

MODEBADZE IRINA

Georgia, Tbilisi

“Rustveli. Vepkhis tqaosani”

Translation from Georgian into

Russian by Giorgi Davderiani.....166

ИРИНА МОДЕБАДЗЕ

Грузия, Тбилиси

«Русвели. Вепхис тқаосани». Перевод Георги

Девдариани (Тбилиси, 2004 г.).....166

WIESNA MOND-KOZLOWSKA

Poland, Krakow

The Concept of Beauty in the Medieval European

Aesthetics. A Probable Chance for the Contemporary

Renewal of the Notion of Art Related to Sacrum".....167

NANA MREVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

Elinophilic School and Georgian

Literary Language Tendencies.....167

ნანა მრევლიშვილი

საქართველო, თბილისი

ელინოფილური მიმართულება და ქართული

სალიტერატურო ენის ფორმირების ტენდენციები.....167

MAIA NACHKEBIA

Georgia, Tbilisi

Cult of the Saint King in Medieval Bohemia.....169

მანა ნაჭყებია

საქართველო, თბილისი

მეფე-წმინდანის კულტი შუა საუკუნეთა ჩეხეთში.....169

KETEVAN NADAREISHVILI

Georgia, Tbilisi

The Myth of the Argonauts and the

Middle Ages Georgian Literary Tradition.....171

ქეთევან ნადარეიშვილი

საქართველო, თბილისი

არგონავტების მითი და შუასაუკუნეების

ქართული მნიგნობრული ტრადიცია.....171

IRINA NATSVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

One Question of the Poetics of the

Medieval Georgian Chronicles.....173

ირინა ნაცვლიშვილი

საქართველო, თბილისი

შუა საუკუნეების ქართული ჟამთააღმწერლობის

პოეტიკის ერთი საკითხი.....173

ADA NEMSADZE

Georgia, Tbilisi

Transformation of Hagiographic

Plot in the Contemporary Novel.....175

ადა ნემსაძე

საქართველო, თბილისი

ჰაგიოგრაფიული სიუჟეტის

ტრანსფორმაცია თანამედროვე რომანში.....175

AVTANDILI NIKOLEISHVILI

Georgia, Tbilisi

Philip Makharadze and ‘the

Knight in the Panther’s Skin’.....177

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი

საქართველო, თბილისი

ფილიპე მახარაძე და „ვეფხისტყაოსანი“.....177

F.S.NADJIYEVA

Azerbaijan, Baku

Medieval Literature in the Context of

Azerbaijan Prose of “Congestion” Period.....179

Ф.С.НАДЖИЕВА

Азербайджан, Баку

**Средневековая литература в пространстве
азербайджанской прозы периода «застоя» 179**

MAIA NINIDZE

Georgia, Tbilisi

**Poetic Hints at Puns in the Poem
“The Knight in the Panther’s Skin”.....181**

მანია ნინიძე

საქართველო, თბილისი

მინიმუმები ზმასიტყვაობაზე „ვეფხისტყაოსანში“.....181

K.R. NURGALI

Kazakhstan, Astana

**The World of the Nomads in the
Turkic Literature and Culture.....182**

К.Р. НУРГАЛИ

Казахстан, Астана

Мир кочевья в тюркской литературе и культуре.....182

ZHANNA NURMANOVA

Kazakhstan, Astana

**«The Immortal Friend of Cultural
History» Sh. Rustaveli in the Sphere of
Kazakh Literature and Culture.....186**

ЖАННА НУРМАНОВА

Казахстан, Астана

**«Бессмертный спутник культурной
истории» Ш. Руставели в орбите
казахской литературы и культуры.....186**

OTAR ONIANI

Georgia, Tbilisi

Svan Variant of *Tarieliani*.....188

ოთარ ონიანი

საქართველო, თბილისი

ტარიელის სვანური ვარიანტი.....188

LARISA PISKUNOVA

Russia, Yekaterinburg

”Field of Literature” of Mikhail Baxtin:

Structure of Everyday Life, Creative, Humanities.....190

ЛАРИСА ПИСКУНОВА

Россия, Екатеринбург

«Поле литературы» М.М. Бахтина:

структуры повседневности, жизнь, творчество, наука.....190

M.PKHAKADZE, G. TSIREKIDZE, R. CHAGUNAVA

Georgia, Tbilisi

Interpretation one of the Lines of Shota Rustaveli’s

Poem “The Knight in the Panthers Skin”.....191

მ. ზნაპაძე, გ. ცირეკიძე, რ. ჩაბუნავა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“

ერთი ტაეპის გაგებისათვის.....191

RAHIMI MASOUMEH

Islamic Azad University, Bushehr Branch

The Reflection of Medieval Chivalric

Romance Genre from *Le Morte d'Arthur*

to Persian Literature *Khosrow o Shirin*.....193

NESTAN RATIANI

Georgia, Tbilisi

From Theory to Practice – „The Knight in the

Panther`s Skin“ in the Context of Aristotle`s

„Nicomachean Ethics“ and Plato`s „Symposium“.....194

ნესტან რატიანი

საქართველო, თბილისი

თეორიიდან პრაქტიკამდე — არისტოტელეს

„ნიკომაქეს ეთიკისა“ და პლატონის „ნადიმის“

კონტექსტში წაკითხული „ვეფხისტყაოსანი“ 194

FIKRAT RZAYEV

Azerbaijan, Baku

Medieval Orient in the Russian

Poetry of the 19th Century.....196

ФИКРЕТ РЗАЕВ <i>Азербайджан, Баку</i> Средневековый Восток в русской поэзии XIX века.....	196
LJUDMILA SAVOVA <i>Bulgaria, Sofia</i> The Spiritual Messages of the Alternative Book Throughout the Centuries.....	198
ЛЮДМИЛА САВОВА <i>Болгария, София</i> Альтернативная духовная книга и ее путь через века.....	198
NURILA SHAIMERDINOVA <i>Kazakhstan, Astana</i> Runic Literary Language of the Orkhon Monuments.....	199
Н.Г.ШАЙМЕРДИНОВА <i>Казахстан, Астана</i> Рунический литературный язык Орхонских памятников.....	199
TAMAR SHARABIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Vazha-Pshavela as the Researcher of “the Knight in the Panther's Skin”.....	200
თამარ შარაბიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> ვაჟა-ფშაველა, როგორც «ვეფხისტყაოსნის» მკვლევარი.....	200
GULBANU SHARIPOVA <i>Kazakhstan ო Astana</i> Irakly Abashidze: Name Concept of Palestine.....	202
ГУЛЬБАНУ ШАРИПОВА <i>Казахстан, Астана</i> Иракий Абашидзе: концепт имени Палестина.....	202

T.S. SIMYAN

Armenia, Yerevan

**(Pseudo) Rerception of the Middle Ages in
Creative Works by Th. Mann and Hermann Hesse
(By the Example of Roman “Magic Mountain”
by Thomas Mann and “Narcissus and
Goldmund” by Herman Hesse).....203**

Т.С.СИМЯН

Армения, Ереван

**(Псевдо) рецепция Средневековья в творчестве
Томаса Манна и Германа Гессе
(На материале “Волшебной горы”
и “Нарцисса и Гольдмунда”).....203**

REVAZ SIRADZE

Georgia, Tbilisi

**Irrational Tropology in "The Man in the
Panther's Skin" and Early Paradigms.....204**

რევაზ სირაძე

საქართველო, თბილისი

**ირაციონალური სახისმეტყველება
„ვეფხისტყაოსანში“ და წინარე პარადიგმები.....204**

ZH.K. SMAGULOV

Kazakhstan, Karaganda

Shota Rustaveli and Kazakh literature.....206

Ж.К. СМАГУЛОВ

Казахстан, Караганда

Шота Руставели и казахская литература.....206

NESTAN SULAVA

Georgia, Tbilisi

**Persian//Georgian, as Polysemantics
Notions According to the Begining of the
“Knight in the Tiger’s Skin”.....208**

ნესტან სულავა

საქართველო, თბილისი

**სპარსული//ქართული, როგორც
პოლისემანტიკური ცნებები „ვეფხისტყაოსნის“
დასაწყისის მიხედვით.....208**

EKATERINA TRUKHTANOVA

Russia, Moscow

Evergreen Challenge.....211

Е. В. ТРУХТАНОВА

Россия, Москва

Классика как вызов.....211

RUSUDAN TSANAVA

Georgia, Tbilisi

For Understanding Mushaitoba-Tightrope Walking

(Rustaveli, Sulkhan-Saba Orbeliani).....213

რუსუდან ცანავა

საქართველო, თბილისი

მუშაითობა-ჯამბაზობის გაგებისათვის

(რუსთაველი, სულხან-საბა ორბელიანი).....213

TSITSISHVILI TAMAR, IRINE MODEBADZE

Georgia, Tbilisi

Initial Stage Specificity of the Middle Age

Georgian Literature Systematization.....216

თამარ ციციშვილი, ირინა მოდებაძე

საქართველო, თბილისი

შუასაუკუნეების ქართული მწერლობის

სისტემატიზაციის საწყისი ეტაპის სპეციფიკა.....216

ZOIA TSKHADIA

Georgia, Tbilisi

Journal “Rustaveli” in the Service of Rustvelology.....217

ზოია ცხადია

საქართველო, თბილისი

ჟურნალი „რუსთაველი“ რუსთაველოლოგიის სამსახურში.....217

LIA TSERETELI

Georgia, Tbilisi

Vepkhistqaosani and the Epic About Amirani.....219

ლია წერეთელი

საქართველო, თბილისი

„ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება

და ამირანის ეპოსი.....219

TAMAZ VASADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Vepkhistaqosani and Genre of the Novel	221
თამაზ ვასაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> „ვეფხისტყაოსანი“ და რომანის ჟანრი	221
MALINKA VELINOVA <i>Bulgaria, Sofia</i> Genre Interference in Medieval Monologue: On the Genre Hybridism of Shota Rustaveli’s Knight in the Panther’s Skin	224
MARZIEH YAHYAPOUR <i>Iran, Tehran</i> The Influence of Saadi’s Wisdom in Works of Russian Writers (Bunin’s Works)	225
МАРЗИЕ ЯХЬЯПУР <i>Иран, Тегеран</i> Мудрость Шейха Саади в речи русских писателей (на примере творчества И. Бунина)	225
LOLA ZVONAREVA, GREGORY PEVTSOV <i>Russia, Moscow</i> The Medieval European and Russian Topics in the Mirror of Historical Poems and Ballades by Yefim Zuslin	226
ЛОЛА ЗВОНАРЕВА, ГРИГОРИЙ ПЕВЦОВ <i>Россия, Москва</i> Средневековые сюжеты Европы и России в зеркале исторических поэм и баллад Ефима Зуслина	226
IA ZUMBULIDZE <i>Georgia, Kutaisi</i> The Traditions of the Genre of Visions in the V.Pelevin’s Creation	228
ИЯ ЗУМБУЛИДZE <i>Грузия, Кутаиси</i> Традиции жанра видений в творчестве В.Пелевина	228

ZAZA ABZIANIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

To Make More Precise Semantics and Symbolism of Rustaveli's "Tiger"

In modern Rustvelology, as is known, there is no scholarly consensus regarding the semantics of Rustaveli's "tiger" which is believed to be a leopard by some researchers. To play the role of an arbiter in dispute of the authorized experts of old Georgian writing is not really for us. Our modest goal is to study in depth one segment of symbolical layer in the poem: if a metaphor transformed in literary symbol has no analog in symbolic row, its "asocial field" is limited by author's imagination (as for instance, in Gogol's famous short story "The Overcoat") but when it is the otherwise (let us say, in Poe's "Koran"), the author (and, respectively, the reader too), willingly or unwillingly, takes into account "symbolic field" existing around his metaphor.

It can be said with confidence that tiger and leopard (panther, ounce) dwell on different "symbolic fields" and if we take into consideration centuries-old "steadiness" of symbolic archetypes, a small excursus into this sphere would be interesting. Generally, in Asian symbolic hierarchy a tiger replaces a lion and symbolizes the unity of the most beautiful and the most scary but in India (Tariel's motherland!) it is associated with uncontrolled passion and loss of self-control; close to this association is the archetypic image of a tiger in the western psychoanalysis where this "big cat" – personifies repressed and irrational (i.e. especially dangerous) instincts. In Asian tradition a tiger skin personified greatest power and belonged to the necessary attributes of kings, priests and warriors.

A panther personified female mercilessness and grace, attractive and bewitching charms; in ancient Egyptian and Mesopotamian pantheon, a clairvoyant panther was an attribute of several gods. According to the early Christian tradition panther's worst enemy was dragon which is the Devil and Satan and the panther itself was associated with Savior who defeated the evil. Leopard skin had its own symbol which was worn by African shamans to ward off evil spirits and in Europe of the early Middle Ages it had already become a royal insignia and as a sign of aristocracy and knighthood also acquires heraldic importance.

All this seems to be significant in relation to *Vepkhistqaosani*'s knight and this might arose in the researchers into Rustaveli's topological world a desire of further interpretation.

ზაზა აზზინანიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

რუსთაველის „ვეფხის“ სემანტიკისა და სიმბოლიკის დასაზუსტებლად

თანამედროვე რუსთაველოლოგიაში, როგორც ცნობილია, არ არის ერთიანი აზრი სემანტიკაზე რუსთაველის „ვეფხისა“, რომელსაც მკვლევართა ნაწილი ლეოპარდად მიიჩნევს. ძველი ქართული მწერლობის ავტორიტეტულ სპეციალისტთა დაუსწრებელი პოლემიკის არბიტრის როლი — საჩვენო ნამდვილად არაა. ჩვენი მოკრძალებული მიზანია — პოემის სიმბოლოლოგიური პლასტის ერთ სეგმენტს ჩავუღრმავდეთ: თუ ლიტერატურულ სიმბოლოდ ტრანსფორმირებულ მეტაფორას სიმბოლოლოგიურ მწკრივში ანალოგი არა აქვს, მისი „ასოციაციური ველი“ ავტორის წარმოსახვითაა შემოფარგლული (როგორც, მაგალითად „შინელი“ გოგოლის ცნობილ მოთხრობაში), მაგრამ როდესაც პირიქითაა (ვთქვათ — ედგარ პოს „ყორანი“), ავტორი (და, შესაბამისად — მკითხველიც) ნებსით თუ უნებლიედ ითვალისწინებს მისი მეტაფორის გარშემო არსებულ „სიმბოლოლოგიურ ველს“.

დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ ვეფხი და ლეოპარდი (პანტერა, ჯიქი) ერთობ განსხვავებულ „სიმბოლოლოგიურ ველებზე“ ნავარდობენ და თუ გავითვალისწინებთ სიმბოლოურ არქეტიპთა საუკუნოვან „მდგრადობას“, მცირედი ექსკურსი ამ სფეროში ინტერესს ან უნდა იყოს მოკლებული: საზოგადოდ, აზიურ „სიმბოლოურ იერარქიაში“ ვეფხვი იკავებს ლომის ადგილს და განასახიერებს უმშვენიერესისა და უსაშინელესის ერთობლიობას, მაგრამ საკუთრივ ინდოეთში (ტარიელის სამშობლოში!) ის ამასთანავე ასოცირებულია დაუოკებელ ლტოლვასთან და თვითკონტროლის დაკარგვასთან; ამ ასოციაციასთან ახლოა ვეფხვის არქეტიპული პორტრეტი დასავლურ ფსიქოანალიზში, სადაც ეს „დიდი კატა“ — დაგმანულ და ირაციონალურ (ანუ – განსაკუთრებით საშიშ) ინსინქტებს განასახიერებს. ვეფხვის ტყავი აზიურ ტრადიციაში ძლევა მოსილებას განასახიერებდა და მეფეთა, ქურუმთა და მეომართა ატრიბუტიკას მიეკუთვნებოდა.

პანტერა განასახიერებდა ქალურ დაუნდობლობასა და გრაციოზულობას, მიმზიდველ და მომაჯადოებელ ხიბლს; ძველევგვიპტურ და მესოპოტამიურ პანთეონში ნათელმხილველი პანტერა რამდენიმე ღვთაების ატრიბუტია. ადრექრისტიანული ტრადიციის თანახმად, პანტერის უმთვრეს მტრად ითვლებოდა ეშმაკთან გაიგივებული დრა-

კონი, ხოლო თავად პანტერა ბოროტების დამთრგუნველ მაცხოვართან იყო ასოცირებული. თავისი სიმბოლიკა ჰქონდა ლეოპარდის ტყავს, რომლითაც ჯერ კიდევ აფრიკელი შამანები იმოსებოდნენ ავსულთა განსარიდებლად, ხოლო ადრეულ შუა საუკუნეთა ევროპაში ის უკვე სამეფო ინსიგნია ხდება და, როგორც არისტოკრატიზმისა და რაინდობის მიმანიშნებელი, ჰერალდიკურ მნიშვნელობასაც იძენს.

ვეფხისტყაოსან რაინდთან მიმართებაში ყოველივე ეს ყურადსაღები ჩანს და რუსთაველის სახისმეტყველებითი სამყაროს მკვლევართ, შესაძლოა, შემდგომი ინტერპრეტაციის სურვილი აღუძრას.

R. AKAVOV

Republic of Dagestan, Makhachkala

Dagestan Branch of the Herzen State Pedagogical University of Russia

Medieval Epistolographic Tradition as the Backbone Principle in Formation of National Fiction

Article is devoted to studying and scientific judgment of epistolographic monuments of a kumyksk origin (business and private correspondence, diplomas, complaints, statements, etc.) under a specific point of view, namely – reflections in them the inherited literary and publicistic traditions. However thus there is a number of difficulties both methodological, and methodical character. The matter is that in the Dagestan literary criticism sufficient experience in this direction isn't stored yet. Appeals to archival materials, as a rule, have applied character: they, in most cases, are used for the solution of specific, local, research objectives. Works in which archival and other archeographic materials would be considered in a complex of their contents and a form, it is obviously not enough.

On the basis of the studied material, we can bring an attention to the question of the direction of cultural and critical public consciousness of the people in a certain degree, is quite full reflected in written monuments which are carefully kept in country archives. It is a question that analyzed correspondence "fixes" social and household signs of time.

Р. АКАВОВ

Республика Дагестан, Махачкала

Дагестанский филиал Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена

Средневековая эпистолографическая традиция как системообразующий принцип в формировании национальной художественной литературы

Статья посвящена изучению и научному осмыслению эпистолографических памятников кумыкского происхождения (деловая и частная переписка, грамоты, жалобы, заявления и т.п.) под специфическим углом зрения, а именно – отражения в них унаследованных литературных и публицистических традиций. Однако при этом существует ряд трудностей как методологического, так и методического характера. Дело в том, что в дагестанском литературоведении еще не накоплен достаточный опыт в этом направлении. Апелляции к архивным материалам, как правило, носят прикладной характер: они, в большинстве случаев, используются для решения конкретных, локальных, исследовательских задач. Работ же, в которых архивные и другие археографические материалы рассматривались бы в комплексе их содержания и формы, явно недостаточно.

На основании изученного материала, мы можем в определенной степени ставить вопрос о направлении культурно-критического общественного сознания народа, довольно полно отраженного в письменных памятниках, которые бережно сохранены в архивах страны. Речь идет о том, что анализируемая переписка «фиксирует» социальные и бытовые приметы времени.

GIORGI ALIBEGASHVILI

Georgia, Tbilisi

St. Andrew The First-Called Georgian University of

The Patriarchate of Georgia

Toward the History of Writing Materials, Education and Science in Medieval Georgia

The research of how mankind started to read and write, how the system of education established, and how it has been developing throughout centuries - has always been of special attention amongst scholars.

These questions are related to the history of alphabetical writing, invention of writing materials and various means of expressing human thought, creation

of manuscripts, their adornment and styling; The role of Georgians in this process of cultural development of mankind should be highlighted as well.

Man has undergone different stages, starting from using papyrus to the invention of paper. The Introduction of various writing materials and articles has its own history. In many cases they represent pieces of art. Book covers of different manuscripts are often adorned with hammered silver or gold and precious stones; it should also be noted that, more than one highly artistic content-rich miniature picture is included within the text.

As for the education and science system of the Middle Ages, the main reason of its development was purpose of solving spiritual or everyday problems, requiring deep knowledge of geometry, botany, mineralogy, principles of medicine and other natural or human sciences, as well as learning the Bible, theology, foreign languages, etc. It could be said, that Christian workers were legal scholars of secular or canonical law, as well as incomparable architects, poet-hymnographers, hagiographers, composers, spiritual and physical healers of people, copyists of manuscripts, artists of mural painting and iconography, etc.

Based on different opinions, we argue that the literary work of Georgian culture, the poem “The Knight in the Panther’s Skin” by Shota Rustaveli must have been written on paper.

გიორგი ალიბაბაშვილი

საქართველო, თბილისი

*საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის
ქართული უნივერსიტეტი*

სანერი მასალების, განათლებისა და მეცნიერების ისტორიისათვის შუა საუკუნეების საქართველოში

მეცნიერთა საგანგებო ყურადღებას ყოველთვის იმსახურებდა იმის კვლევა, თუ როგორ დაიწყო კაცობრიობამ წერა-კითხვა, როგორ ჩამოაყალიბა სწავლა-განათლების სისტემა, რა მიმართულებას იღებდა ის საუკუნეების მანძილზე და ა. შ.

ამ საკითხებს უკავშირდება ანბანური დამწერლობის შემოღების, სანერი მასალისა და ადამიანის ნაფიქრის გადმოცემის სხვადასხვა საშუალების გამოგონების, ხელნაწერთა შექმნის, მათი შემკობისა და გაფორმების ისტორია; აგრეთვე, ქართველების როლი კაცობრიობის კულტურული განვითარების ამ პროცესში.

პაპირუსის შექმნიდან ქალაქის გამოგონებამდე ადამიანმა ხანგრძლივი გზა განვლო. სხვადასხვა სანერი მასალისა და ნივთის შემო-

ღებას საკუთარი ისტორია აქვს. ხშირ შემთხვევაში ისინი ხელოვნების ნიმუშებია. მრავალი ხელნაწერის ყდები არცთუ იშვიათად ვერცხლის ან ოქროს ჭედურობითა და ძვირფასი ქვებითაა შემკული; მათში შესულ ტექსტებს შორის კი არაერთი მაღალმხატვრული შინაარსობრივი მინიატურაცაა ჩართული.

რაც შეეხება შუა საუკუნეების განათლებისა და მეცნიერების სისტემას, ის მრავალი სულიერი და ყოფითი ამოცანის გადანყვეტის მიზნით იყო შემუშავებული, რაც გულისხმობდა გეომეტრიის, ბოტანიკის, მინერალოგიის, მედიცინისა და სხვა საბუნებისმეტყველო თუ ჰუმანიტარულ დისციპლინათა საფუძვლების ღრმა ცოდნას, ისევე როგორც ბიბლიის, ღვთისმეტყველების, უცხო ენებისა და სხვ. დაუფლებას. ამ საგანთა შესწავლის შედეგად ქრისტიანი მოღვაწეები იყვნენ საეკლესიო თუ საერო სამართლისმცოდნენი, შეუდარებელი ხუროთმოძღვრები, პოეტი-ჰიმნოგრაფები, აგიოგრაფები, საგალობელთა მუსიკის შემოქმედნი, ადამიანთა სულიერად და ფიზიკურად განმკურნებელნი, ხელნაერთა შემქმნელ-გადამწერნი, კედლის მხატვრობისა და ხატწერის ხელოვანები და სხვ.

აქვე, განხილული მასალების საფუძველზე, გამოვთქვამთ მოსაზრებას, რომ ქართული კულტურის ძეგლი, პოემა „ვეფხისტყაოსანი“ ქალაქდზე უნდა ყოფილიყო დანერვილი.

I.L. BAGRATION-MUKHRANELI

Russia, Moscow

Moscow State University of Psychology and Education (MSUPE)

Researches on SH. Rustaveli and Georgian Church in the Archive of the Kiev Theological Academy

The will of Metropolitan Evgeny (Bolkhovitinov), was his papers to be included in the archives of Kiev Sofia Cathedral and Kiev Theological Academy. Russian-language readers first met Rustaveli due to his creative works. Being a prefect and professor of philosophy at the Alexander Nevsky Monastery in St. Petersburg, Metropolitan Eugeny wrote and published at his own expense anonymous book "Historic Images of Georgia in the political, church and school condition". In this essay, based on a broad set of sources, Bolkhovitinov became the first to create a translation of a few lines of the prologue of "The Knight in the Panther's Skin". His papers comprise another attempt to translate Rustaveli - a stanza from the 36th chapter, which is situated between two an-

thologies of "Notes on the History of Georgia" and "On Georgian literature" that were not used in his "Historical images of Georgia".

The writings of Metropolitan Evgeny were vital in the study of Georgian History and the Georgian Orthodox Church in Kiev Theological Academy in the second half of XIX century.

It should be highlighted, that 39 MA thesis have been written on the history of the Georgian Church, during a time-span of half a century. (The most notable works are: K.Kekelidze "Liturgical Georgian monuments in the national book depositories and their scientific value."; Abesalov S. "Sources of the history of Georgia and Georgian Church of X-XV centuries"; H. Dzhioev "Antony I, Catholicos of Georgia, Archbishop of Vladimir and Yaroslavl"; Peradze I. "Iver Church during the reign of St. David, the Restorer"; Sadzagelov G. "Saint Nina, Enlightener of Georgia"; Tsintsadze K. "Iver church in the Sassanian period (265-575)"; Chogovadze M. "Essay on the intercourses between Russian Orthodox Church and Georgian Church in the second half of the XVI century up to the end of the XVIII Century" and other prominent figures of the Georgian Church).

The interest in the history of Georgian Church escalated into the curiosity to understand Georgian Culture better, and particularly to read Shota Rustaveli's poem.

И.Л. БАГРАТИОН-МУХРАНЕЛИ

Россия, Москва

МГППУ

Материалы о Ш. Руставели и Грузинской церкви в архивах Киевской духовной академии

По завещанию митрополита Евгения (Болховитинова) его бумаги вошли в фонды Киево-Софийского собора и Киевской духовной академии. Русскоязычный читатель впервые познакомился с поэмой Руставели благодаря его трудам. Будучи префектом и преподавателем философии в Александро-Невской лавре в Санкт-Петербурге, митрополит Евгений написал и на свои средства издал анонимно книгу «Историческое изображения Грузии в политическом, церковном и учебном ее состоянии». В этом сочинении, опирающемся на широкий свод источников, Болховитинов первым на русском языке дает прозаический перевод нескольких строк пролога «Витязя в тигровой шкуре». Среди его бумаг содержится еще одна попытка перевода Руставели — строфа из 36-й главы, которая находится среди двух сборников «Записки по истории Грузии» и «О гру-

зинской литературе», не использованных в работе над «Историческим изображением Грузии».

Его труды стали основополагающими для изучения истории Грузии и грузинской церкви в Киевской Духовной Академии во второй половине XIX века.

За пол века были защищены 39 магистерских диссертаций по истории грузинской церкви, обнаруживающие целенаправленное изучение предмета. (Среди них работы К.Кекелидзе «Литургические грузинские памятники в отечественных книгохранилищах и их научное значение»; С. Абесалова «Источники истории Грузии и грузинской церкви в X-XV вв.»; Х. Джиоева «Антоний I, Каталикос Грузии, архиепископ Владимирский и Ярославский»; И. Перадзе «Иверская церковь в царствование св. Давида Возобновителя»; Г. Садзагелова «Святая Нина, Просветительница Грузии»; К. Цинцадзе «Иверская церковь в период сасанидов (265-575)»; М. Чоговадзе «Очерк сношений русской православной церкви с грузинской во второй половине XVI века до конца XVIII столетия» и других выдающихся деятелей грузинской церкви).

Интерес к истории грузинской церкви сопровождался интересом к культуре Грузии в целом и непосредственно к поэме Руставели, в частности.

A.V. BAKUNTSEV

Russia, Moscow

Solzhenitsyn House of Russian Abroad

Medieval Narrative Tradition in the Creation of I. A. Bunin

The medieval narrative tradition in the I. A. Bunin's creative work reveals in two ways. The first one comes through the way the writer treats the characters and subjects in the Russian chronicles; moreover they both are "universal" ("The narrative of temporary years") and "provincial" (for example, "Rostov chronicle", whose fragment it is used as an epigraph to the poem "The sleep of Bishop Ignatius"). The second one comes with the use of annalistic literary methods with the creation of some its own texts - for example, the book "Damned days". It is remarkable, that Bunin turned to the annalistic tradition during the socio-political and cultural cataclysms, namely the First World War, "The Great Russian Revolution" and Civil War. Annalistic motives sound in some of Bunin's poems which had been written in 1914-1917 ("In the horde", "Land without the history. Entire forest yes forest, swamp...", "The eve"). Bunin's articles and oral performances was filled with quotations from the chronicles in

the first years after revolution and in the period of his emigration (“Great thorn apple”, “Inoniya and Kitezsh”). Finally, “Damned days”, according to Bunin’s Swiss specialist D. Riniker, are built on the principles of the annalistic narration: author’s text seemingly reflects simultaneously actuality and out of time of happening and in this case the facts as alternate (but that they prove to be tightly “joined”) with the author’s - very subjective and sometimes inaccurate - by commentaries to theirs account. Therefore, for Bunin the Old-Russian chronicle was not only the source of historical information, which gave him a number of material for his works or which confirmed its favorite thesis about the repetition of historical events, but also its kind “by the model for the imitation”, which made possible for writer to express his political and aesthetical views with the maximum sincerity and the sharpness by quite its form.

А.В. БАКУНЦЕВ

Россия, Москва

Россия, Дом русского зарубежья имени А. Солженицына

Средневековая нарративная традиция в творчестве И.А.Бунина

На наш взгляд, средневековая нарративная традиция в творчестве И.А. Бунина проявляет себя двояко. Во-первых, через обращение писателя к образам и сюжетам, содержащимся в русских летописях, причем как «всеобщих» («Повесть временных лет»), так и «областных» (напр., «Ростовская летопись», фрагмент которой использован в качестве эпиграфа к стихотворению «Сон епископа Игнатия»). Во-вторых, через использование приемов летописной литературы при создании некоторых собственных текстов – напр., книги «Окаянные дни». Примечательно, что к летописной традиции Бунин обращался в период социально-политических и культурных катаклизмов, а именно I мировой войны, «великой русской революции» и Гражданской войны. Летописные мотивы звучат уже в некоторых стихотворениях Бунина, написанных в 1914–1917 гг. («В Орде», «Край без истории. Все лес да лес, болота...», «Канун»). Цитатами из летописей наполнены статьи и устные выступления Бунина в первые годы после революции и в период эмиграции («Великий дурман», «Инония и Китеж»). Наконец, «Окаянные дни», как считает швейцарский буниновед Д. Риникер, построены по принципу летописного повествования: авторский текст как бы отображает одновременно злободневность и вневременность происходящего, при этом факты как таковые чередуются (а то и

оказываются накрепко «сращенными») с авторскими – очень субъективными, иногда неточными – комментариями на их счет. Таким образом, древнерусская летопись для Бунина была не только источником исторических сведений, дававших материал для ряда его произведений или подтверждавших его излюбленный тезис о повторяемости исторических событий, но и своего рода «образцом для подражания», который самой своей формой позволял писателю выражать свои политические и эстетические взгляды с максимальной искренностью и остротой.

NINO BALANCHIVADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustavli Institute of Georgian Literature

Headgear (Head Adornment) - a Moral or Cultural-Historical Essence

The social status of a man in ancient times was determined by the form of his headgear. These forms reflect the history of different countries, the geographical environment, economic conditions, ethnographic or cultural-historical traditions. Different types of headgears emerged according to different needs: work, holiday, wedding, funeral, military, religious etc. It should be said, that the expression of headgear is different in old Georgian writings: “hat”, “hood”, “cap” etc.

“Headgear” is the head cover of a man and what is more it implicates “fate”; happy person, fortune, conscience. “Man with headgear” means that the man is very strong, morally reliable, and metaphorically they are called knights in Georgia.

According to ancient Georgian tradition and reality it was a great shame to walk bare-headed, person without the headgear was metaphorically relevant to “morally default, coward” (V century “Torture of Queen Shushanik”, the same problem is widely manifested in “The Knight in the Panthers’ Skin”).

In early centuries speech was embodied in subjects and symbols were represented in oral speech or narratives giving a great significance to concepts. The allegories were linked to life experience, cultural-historical traditions, poetry, art, mythology and legend as well: the son of God, monk Baadur was equipped with soldier uniform, God gifted him pedigree white horse, green clothes and a lash, white headgear and divine power of knights. All these were the main features of a powerful, brave and courageous man.

ნინო ბალანჩივაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ქუდი(თავსამკაული) — კულტურულ-ისტორიული თუ ზნეობრივი არსი

უძველესი დროიდან ადამიანის სოციალური მდგომარეობა განსაზღვრავდა თავსაბურავის ფორმას. ამ ფორმებში ასახულია ამა თუ იმ ქვეყნის ისტორია, გეოგრაფიული გარემო, სამეურნეო-ეკონომიკური პირობები და ეთნოგრაფიულ ერთეულთა კულტურულ-ისტორიული ტრადიციები. დროთა ვითარებაში შემუშავდა თავსაბურავის განსხვავებული ტიპები: სამუშაო, საუქმო, საქორწილო, სამგლოვიარო, სამეფო, სამხედრო, სასულიერო, საკარისკაცო და სხვა. ძველ ქართულ წერილობით წყაროებში თავსაბურავის მნიშვნელობით გვხვდება ტერმინები „საბურავი“, „სარქმელი“, „ქუდი“ და სხვა.

„ქუდი“ ახსნილია როგორც ადამიანის თავზე დასახურავი, თავსაბურავი და ნიშნავს ბედს; ქუდ-ბედიანი — იღბლიანია, ბედიანია. „ქუდი ხურავს“ იგივეა, რაც ნამუსის ქუდი ახურავს. „ქუდოსან ადამიანს“ გადატანითი მნიშვნელობით „ნამდვილ მამაკაცს“, ვაჟკაცს ეძახიან საქართველოში.

ქართულ სინამდვილეში თავშიშველი სიარული სირცხვილი იყო და „უხამური და თმაგარდატევებული“ შედარებული იყო „ვითარცა ერთ ვინმე შეურაცხთაგან“ ადამიანთან (V საუკუნე „შუშანიკის წამება“). „ვინცა იყოს უარესი, თავშიშველი სამ დღეს ვლიდეს“, „ვეფხის ტყავისა ქუდივე იყო სარქმელი თავისა“ — ვკითხულობთ „ვეფხისტყაოსანში“.

ადრეულ ეპოქებში მეტყველება კონკრეტული, გასაგნებული და განპიროვნებული იყო, რაც სიმბოლიკის მნიშვნელობას ზრდიდა და ცნებას სხვა იერს ანიჭებდა. ალეგორიული გამოსახულებანი ცხოვრებისეული სიბრძნით ნაკარნახევი და პოეტური წარმოსახვით ნაკვები, უპირველეს ყოვლისა, ხელოვნებასა და მითებთან დაკავშირებული სიმბოლიკაა, ერთი თვალსაჩინო საგნით მეორის ან განყენებული ცნების გამოხატვის ფორმაა, რაც ხსნის მითს ან მოვლენას. მაგ.: პირველი ღვთისშვილი, ბერი ბაადური, თვით მორიგე ღმერთმა აღჭურვა რა მხედრულად, უბოძა როგორც თეთრი ბედის ბედაური, მწვანე სამოსი და მათრახი, ისე თეთრი ქუდი, რომელიც ბედის, იღბლის, ნამუსის, ღირსების, ვაჟკაცობისა და ძალაუფლების სიმბოლურ გამოხატულებასთან ერთად, ღვთაებრივი ძალმოსილების ატრიბუტიც იყო. უკიდურეს შემთხვევაში, ასე დანანებით არ იტყოდა თერგვაული — „ქუდ აღარ მამცა მორიგემაო“.

TAMAR BARBAKADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustavli Institute of Georgian Literature

The Interpretation of the *Vepkhistqaosani*'s Author and Images of Protagonists in Modern Georgian Lyrics

The problem is complicated: due to the large number of poets and compositions, it is difficult to draw an exhaustive and comprehensive conclusion; though, it is still possible to trace in general *Vepkhistqaosani*'s allusions, reminiscences, interpretation in the works of Georgian lyric poets and to establish a vital link of the modernity in relation to the author of the poem and ideal heroes from the period of *Tsisperqantselebi* ("The Blue Horns") up to the beginning of the first decade of the 21st century.

Novelty is a basic category of any aesthetics: "realistic symbolism" (V.Ivanov), respectively, adapted well with Rustaveli's "realism of possibilities or realistic romanticism" (G.Nadiradze), that is why T.Tabidze's "Fatman-Khatun" or G.Leonidze's "Ofort" and "The Moon is Rising" make alive historical, ideal reality of the poetry in a different way, although against the background of the national aesthetic feeling; the author's transformation in his own creation is realized through the requirement of aestheticism and poet-Demiurge (ruler of the artistic world).

Shota Chantladze defiantly and courageously establishes his own "self" in the lyrics of the forties to fifties of the twentieth century. His piece of work "I am in Gulansharo" (1940) is a tragic confession of a poet being tired in his quest for an ideal (Nestan's); "There will be neither king, nor slave as earlier..." ("Me a Prophet"). The "socialist realism" absorbed "realistic romanticism and symbolism"; against the background of Nietzschean nihilism the sincere tragedy of a lyric poet, who cannot even dream about the "name of Rustaveli", is read.

Givi Gegechkori's "The letter written to Asmat" was written in 1975. This known masterpiece of a poet-intellectual consists of 6 eight-line stanzas. All these six eight-line stanzas are ended with the refrain: "Won't you give your hand to Tariel, Asmat?" In the seventies of the 20th century, in spite of a certain spiritual comfort and stagnation, a poet seized with inner anxiety feels, suspects the inevitability of tragic outcome of fatal parting with the ideal; strict structure of a poem and harmony returns the reader to the scope of humanism and faith.

In 2005, Zaza Tvaradze's collection of poems "Tyrannosaurus Rex" which includes his extended poem: "Ode to Rustaveli" was printed. The poet clichéd with post-modern sensibility recognizes that life is "forgotten memoryless" that

is why he cannot already remember “Rustaveli as a child”; but in a style befitting classical ode, the poet ends the poem unexpectedly non-postmodernistically with a completely sincere hope. In his book “Merry Phantoms” issued in 2011, Zaza Tvaradze’s lyrical hero again worries that there are no Avtandil and Shermadin with him” (“***Midnight, nothing can be seen”).

It can be said with confidence that modern Georgian lyrics has maintained live, emotional bond with the author of the *Vepkhistqaosani* and protagonists; made the Georgian reader love them with “emotional memory” and preserved the halo of an ideal for today too.

თამარ ბარბაქაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსანის“ ავტორისა და გმირთა სახეების ინტერპრეტაცია თანამედროვე ქართულ ლირიკაში

პრობლემა რთულია: პოეტთა და თხზულებათა სიმრავლის გამო, ძნელია, ამომწურავი და ყოვლისმომცველი იყოს დასკვნა; თუმცა მაინც შესაძლებელია, „ცისფერყანწელებიდან“ XXI ს. 10-იანი წლების დამდეგამდე, თვალი გავადევნოთ ქართველ ლირიკოსთა „ვეფხისტყაოსნისეულ“ ალუზიებს, რემინისცენციებს, ინტერპრეტაციას, საერთოდ, და გამოვკვეთოთ თანამედროვეობის ცოცხალი კავშირი პოემის ავტორისა და იდეალური გმირების მიმართ.

სიახლე ნებისმიერი ესთეტიკის ცენტრალური კატეგორიაა; „რეალისტური სიმბოლიზმი“ (ვიაჩ. ივანოვი), შესაბამისად, კარგად შეენივთა რუსთაველისეულ „შესაძლებლობათა რეალიზმს ანუ რეალისტურ რომანტიზმს“ (გ. ნადირაძე), ამიტომ ტ. ტაბიძის „ფატმან-ხათუნ“, ან გ. ლეონიძის „ოფორტი“ და „ამოდის მთვარე“ ახლებურად, თუმცა ეროვნული ესთეტიკური მგრძნობელობის ფონზე გვიცოცხლებს პოეზიის ისტორიულ, იდეალურ სინამდვილეს; ავტორის ტრანსფორმაცია საკუთარ ქმნილებაში ესთეტიზმისა და პოეტი-დემიურგის (მხატვრული სამყაროს მბრძანებლის) პრეტენზიით ხორციელდება.

შოთა ჩანტლაძე გამომწვევად და თამამად ამკვიდრებს საკუთარ „მეს“ XX ს. 40-50-იანი წლების ლირიკაში. მისი „მე — გულანშაროში“ (1940 წ.) ტრაგიკული აღსარებაა იდეალების (ნესტანის) ძეხნით დაღლილი პოეტისა; „არ იქნება წინანდებურად აღარცა მეფე, აღარც მონა, უდაბნოელი...“ („მე, როგორც მისანნი“). „სოციალისტურმა რეალიზმმა“ შთანთქა „რეალისტური რომანტიზმი და სიმბოლიზმი“; ნიც-

შეანური ნიჰილიზმის ფონზე გულწრფელი ტრაგედია იკითხება ლირიკოსისა, რომელიც ვერც ინატრებს „სახელს რუსთაველის“.

გივი გეგეჭკორის „ნიგნი მიწერილი ასმათსა თანა“ 1975 წელს არის დაწერილი. პოეტ-ინტელექტუალის ეს ცნობილი შედეგრი 6, რვატა-ეპიანი სტროფისაგან შედგება. ექვსივე რვატაეპედი მთავრდება რეფრენით: „ხელს არ გაუნვდით ტარიელს, ასმათ?“ XX ს. 70-იან წლებში, მიუხედავად ერთგვარი სულიერი კომფორტისა და უძრაობისა, პოეტი, შინაგანი განგაშით შეპყრობილი, გრძნობს, ეჭვობს იდეალურისაგან საბედისწერო დაშორების ტრაგიკული შედეგის გარდუვალობას; ლექსის მკაცრი სტრუქტურა და ჰარმონია მკითხველს ჰუმანიზმისა და რწმენის ჩარჩოებისაკენ აბრუნებს.

2005 წელს დაისტამბა ზაზა თვარაძის ლექსების კრებული „Tyran-no-saurus Rex“, რომელშიც შევიდა მისი ვრცელი ლექსი: „ოდა რუსთა-ველს“. პოსტმოდერნისტული მგრძნობელობით დაღდასმული პოეტი აღიარებს, რომ ცხოვრება არის „დავინყებულები დაუხსომებლად“, ამიტომაც მას აღარ შეუძლია, ახსოვდეს „რუსთაველი ბაეში“; თუმცა როგორც კლასიკურ ოდას შეეფერება, პოეტი, მოულოდნელად, არა-პოსტმოდერნისტულად, სრულიად გულწრფელი იმედით ასრულებს ლექსს; 2011 წელს გამოცემულ წიგნში „მხიარული ლანდები“ ზაზა თვარაძის ლირიკული გმირი კვლავ წუხს იმის გამო, რომ ავთანდილი და შერმადინი არა ჰყავს გვერდით“ („***შუალამეა, ვერაფერს ვხედავ“).

შეიძლება თამამად ვთქვათ, რომ თანამედროვე ქართულმა ლირიკამ ცოცხალი, მგრძნობიარე კავშირი შეინარჩუნა „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორსა და გმირებთან; „ემოციური მეხსიერებით“ შეაყვარა ქართველ მკითხველს ისინი და დღევანდელობაშიც შეუნარჩუნა იდეალურის შარავანდედი.

NAIRA BEPIEVI, NINO POPIASHVILI

Georgia, Tbilisi

Ilia State University

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The Knight in the Panther's Skin in the Ossetian Folklore

The Knight in the Panther's Skin has been an inspiration for lots of literary works of different people. Even in Georgian language some folk versions of this poem could be discovered. The plot of the poem can be easily found in the folklore of the Caucasian people. Adventures of the heroes of 'The Knight in the Panther's Skin' are described in Ossetian folklore in a particular way.

The work deals with the adventures of the heroes of the poem in Ossetian folklore. These heroes are known as Darejanian characters. According to Ossetian researchers “The story of Rosep” is an Ossetian folk version of ‘The Knight in the Panther’s Skin’, that has nothing in common with the Darejaniani or “The story of Amiran, Son of Darejan” , except that Rosap himself is regarded as the son of Darejan, and his sons – Taliar, Avtandil and Pridon are Darajanians as well. Masmat is Darejanian, and the name of the sweetheart of Taliar is Starejan.

It is worth highlighting, that in another story of Amiran-Darejaniani, which was published by Vsevolod Miller in 1881, the father of Amiran and his brothers is Rostom. Tamar (proud and the most beautiful) is also mentioned in the stories of Amiran-Darejaniani, whose father is the most powerful king Tander-Tunder.

The stories of Amiran that come from Georgian (mentioned by the researchers Vs. Miller, V.Abaev, M. Chikovani) and the Ossetian folk version of ‘The Knight in the Panther’s Skin’ indicate the great interest and relationship that have always been between Georgian and Ossetian people. The extension of the plot of ‘The Knight in the Panther’s Skin’ in Ossetian folklore and its similarity to the Amiran-Darejaniani world makes it clear that Georgian-Ossetian cultural and literary roots are deep and interesting. This interest is proved by the fact that ‘The Knight in the Panther’s Skin’ has been translated into Ossetian language twice.

6. ბაიევი, 6. აოპიაშვილი

საქართველო, თბილისი

ილიას უნივერსიტეტი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„ვეფხისტყაოსანი“ ოსურ ფოლკლორში

„ვეფხისტყაოსანი“ მრავალი ხალხის ლიტერატურული ნაწარმოების შთაგონების წყარო გამხდარა. არსებობს მისი ქართული ფოლკლორული ვერსიებიც. ამ პოემის სიუჟეტი კავკასიელ ხალხთა ფოლკლორშიც გადასულა. „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთა თავგადასავალი თავისებურადაა ასახული ოსურ ხალხურ ზეპირსიტყვიერებაში.

ნაშრომში გაანალიზებულია ოსურ ფოლკლორში განფენილი თავგადასავალი „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებისა, რომლებიც დარეჯანიანის გმირებად სახელდებიან. როგორც ოსი მკვლევრები მიუთითებენ, „ამბავი როსაფისა“ ეს არის ოსური ხალხური ვეფხისტყაოსანი, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო „დარეჯანიანთა“ თქმულებებთან,

გარდა იმისა, რომ როსაფი მოხსენიებულია, როგორც დარეჯნიანი და ამდენად, მისი ვაჟებიც — თალიარი, ავთანდილი და ფრიდონიც დარეჯანიანი არიან. დარეჯნიანია ასევე მასმათიც. თალიარის სატრფოს ჰქვია სთარეჯანი.

საინტერესოა, რომ ამირან დარეჯანისძეთა სხვა თქმულებაში, რომელიც ვს. მილერს 1881 წელს გამოუქვეყნებია, ამირანისა და მისი ძმების მამა როსტომია. ამირან დარეჯანიანთა თქმულებებში იხსენიება თამარიც (ამაყი და ულამაზესი), რომლის მამა უძღვევლი ხელმწიფე ტანდერ-ტუნდერია.

ქართულიდან შესული ამირანის თქმულებები (როგორც ამას აღნიშნავენ მეცნიერები: ვს. მილერი, ვ. აბაევი, მ. ჩიქოვანი) და ვეფხისტყაოსნის ოსური ხალხური ვარიანტი მიანიშნებს იმ დიდ დაინტერესებასა და სიახლოვეზე, რაც არსებობდა ქართველთა და ოსთა შორის. ოსურ ხალხურ ზეპირსიტყვიერებაში „ვეფხისტყაოსნის“ სიუჟეტური განვრცობა, მისი ამირანდარეჯანიანთა სამყაროსთან მიახლოება მიანიშნებს, რომ ქართული და ოსური კულტურულ-ლიტერატურული ფესვები ღრმა და საინტერესოა. ამ ინტერესს ადასტურებს ისიც, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ ოსურ ენაზე ორჯერ ითარგმნა.

TINATIN BOLKVAZDE

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The Ways of Information Variety and the Problem of Ethos in “The Knight in Panther’s Skin”

Modern Rustvelology chiefly studies the general idea, and the language of "The Knight in Panther's Skin". This implies study of the language of the poem from the viewpoint of the history of the Georgian language, on the one hand, and research into the poetic peculiarities of Rustveli's language, on the other hand. In both cases the discussion concerns the same question with differing approach and varied interpretation of the problem. All this is closely linked with the ascertainment of the text of Rustveli's poem, which still remains the main problem of Rustveli studies.

Despite certain difficulties, the progress made by Rustvelologists in studying language of the poem and establishing the text allows a more global approach to "The Knight in Panther's Skin", viz to use it as an experimental

field in order to study the regularities functioning at various levels of language and their role in poetry.

The paper deals with the view of Rustveli on poetic mastery. Literary effect or ethos is the reader's strong emotional state caused by the impact of some information and its variation. It will be shown the relationship between the poetic theory, presented in the prologue of "The Knight in Panther's Skin", and the poem itself, with what Rustveli considered poetic mastery and how he himself implemented this.

Rustveli's quatrain (stanza) is well-ordered from the point of view of rhythmic syntax. The similar organization is found from the phonetic point of view. Besides these the quatrain requires thematic and semantic unity for which various poetic devices are used. One of these is the aggregation of two sentences expressing one and the same idea in a line. In "The Knight in Panther's Skin" each sentence of the quatrain frequently refers to the same fact of objective reality, this serving for the expansion of the basic information given in the first line. Not frequently this is achieved by a metaphor. Besides that the paper discusses the ways how Shota Rustaveli organize the thematic – compositional unity of a quatrain (stanza) in "The Knight in Panther's Skin" specifically gradation, repetition and enumeration. For example, climax, as a variety of poetic gradation is the syntagmatic level, reflecting gradation characteristic of the lexical paradigm, or semantic field. Within the framework of a line in using words of general semantic field Rustveli adheres to the following regularity: first, he uses a kernel or basic word, and then, a peripheral one. This demonstrates the existence of "the semantic distance" between these elements, the hierarchic nature of their semantics, making the literary effect of poetic gradation. This regularity is equally manifested both in the consecutive use of words of the general semantic field, and in the expansion or variations of one literary idea.

თინათინ ბოლქვაძე

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ინფორმაციის გაშლის ხერხები და ეთოსის საკითხი „ვეფხისტყაოსანში“

შოთა რუსთველის პოეტური თეორიის მიხედვით, „ხევა“ თან სდევს „ლექსთა გრძელთა თქმას“, რაც მრავალ მონაცემზე დაყრდნობით შეიძლება ვარიანების ანუ ინფორმაციის გაშლის აღმნიშვნელ ტერმინად ჩავთვალოთ. რუსთველის აზრით, მხოლოდ ეპიკოსია ნამდვილი მელექსე: „მოშაირე არა ჰქვიან, ვერას იტყვის ვინცა გრძელად“ (17, 4).

აქედან გამომდინარე, ვარირება და კაზმვა სწორედ ეპიკური ჟანრის ნაწარმოებთა შემოქმედის აუცილებელი უნარია. „ვინცა ისმინროს, დაესვას ლახვარი გულსა ხეული“, — ამბობს რუსთველი თავისი პოემის შესახებ. შემოქმედების სავალდებულო მხარეა ძლიერი შთაბეჭდილების მოხდენა, „ლახვრად გულს დასობა“. ამიტომ ამბობს იგი, რომ „ცოტა ლექსის“ მწერალთ არ ძალუძთ „სრულ-ქმნა სიტყვათა, გულისა გასაგმირეთა“ (შდრ. შ. ნუცუბიძე). სწორედ ვარირებითა და კაზმვით მიიღწევა „სრულქმნა სიტყვათა გულისა გასაგმირეთა“ (16, 2), ანუ მხატვრული ეფექტი, რომლის მოხდენა მხოლოდ ეპიკოსს ძალუძს. როგორც არისტოტელე ამბობდა, არ კმარა იმის ცოდნა, რა თქვა, არამედ აუცილებელია იმის ცოდნაც, როგორ თქვა. რადგან იმაზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული, რა შთაბეჭდილებას ტოვებს ორატორი მსმენელებზე. ეგევე ითქმის მხატვრულ ნაწარმოებზეც იმის მიუხედავად, პროზას ეკუთვნის იგი, თუ პოეზიას.

თანამედროვე ესთეტიკაში მხატვრული ეფექტის აღსანიშნავად გამოიყენება ტერმინი ეთოსი („ethos“). ეთოსი მკითხველის აფექტური (ძლიერი განცდითი) მდგომარეობაა, რომელიც გამონვეულია რაიმე ცნობის (ინფორმაციის) მოქმედების შედეგად. მკითხველი არ ჯერდება ხელშეუხებელი ესთეტიკური მონაცემის მიღებას, იგი რეაგირებს გარკვეულ სტიმულზე. ეს რეაგირება შეფასებასაც შეიცავს (ჯგუფი № 1986: 264).

მოხსენებაში განიხილება, რუსთველის პოეტურ თეორიაში რა ადგილი უჭირავს ინფორმაციის გაშლას; დავაკვირდებით ვარირებასა და კაზმვას „ვეფხისტყაოსანში“ და მისგან გამომდინარე მხატვრულ ეფექტს. ვნახავთ, რუსთველის ესთეტიკური შეხედულებანი როგორაა ხორცშესხმული თავად პოემაში. ინფორმაციის გაშლა ეკვივალენტობის პრინციპს ეფუძნება. აქედან ამოსვლით ნაჩვენები იქნება, როგორ გამოიყენება „ვეფხისტყაოსანში“ ტოლობა თანამიმდევრობის ასაგებად და რამდენად ცნობიერი ნაბიჯია ეს შოთა რუსთველისთვის.

LYUDMILA BORIS

Russia, Moscow

School of Translation and Interpretation of MSU

Western Russian Monastery in the Village of Derman as a Monument of the Middle Ages

The Saint Trinity Monastery in the village Derman (Rivne region of Ukraine) is connected with the history of several nations. It was founded in the late 15th century by Kostantin Ostrogsky – descendant of Kyiv princes, Great Het-

man of Lithuania. He was the owner of lands in the territory of modern Belarus, Poland, Ukraine and Lithuania, also a philanthropist and an Orthodox theologian. Not surprisingly, the monastery was appeared as a cultural center of the European model: the monks copied manuscripts in Old Church Slavonic and translated the sacral texts from Greek and Latin. The first Abbot Isaac Borisovich was subsequently one of the organizers of Lutsk brotherhood of Exaltation of the Cross and teacher (at the monastery there has always been a school). Russian pioneer printer Ivan Fedorov was the steward of the monastery in 1574-1575, after leaving Moscow, and not receiving a refuge in Lvov. In 1602, Prince of Ostrog organized typography in the monastery, and for a time the center of book publishing is appeared there. The Ostrog Bible was printed there, and the Apostle was being reprinted. This latest book was used by the Lvov and Vilna printing fraternity. Gerasim Smotrisky- the author of polemical treatises and poems, and father of Meletius Smotriskii, the famous figure of the Russian Enlightenment- wrote the Introduction to the Bible. In 1603, the monastery was ruled by Damian Nalivaiko - brother of Severin Nalivaiko, leader of the Cossack insurrection. The documents from monastery are already written in the local dialect of the old Ukrainian language. Monastery had contacts with the Ostrog School, Vilnius and Kiev Academy, many Western universities. The creator of the first "Slavic Grammar (Slavianskogo yazyka pravil'noie syntagma)" which not only Lomonosov learned with, became Archimandrite, began a new — Uniate — period in history of the monastery. Medieval polyphony of western Russian languages, dogmas, cultural bias has focused in the difficult history of the monastery of village Derman.

Л.А. БОРИС

Россия, Москва

Высшая школа перевода (факультет) МГУ им.Ломоносова

Западнорусское средневековье на примере Дерманского монастыря

Свято-Троицкий монастырь деревни Дермань в Ровенской области Украины входит в историю сразу нескольких государств. Его основателем в конце XV в. был Костантин Острожский – из рода Киевских князей, но при этом Гетьман Великий Литовский, владелец земель на территории современных Белоруссии, Польши, Украины и Литвы, меценат и православный человек. Неудивительно, что монастырь изначально задумывался как культурный центр европейского образца: монахи переписывали рукописи на церковно-славянском языке, делали переводы с греческого и

латыни. Первый игумен монастыря Исаакий Борискович был впоследствии одним из организаторов Луцкого Крестовоздвиженского братства и преподавателем (при монастыре всегда была школа). В 1574-1575гг. управителем монастыря был русский первопечатник Иван Фёдоров, уехавший из Москвы и не нашедший пристанища во Львове. В 1602 г. князь Острожский подарил монастырю типографию, в результате чего монастырь на некоторое время стал одним из центров книжного дела: был напечатан «Октоих» и несколько переводов с греческого. Здесь же хранились шрифты для Острожской библии и Апостола, которые позже использовались Львовским братством и Виленской типографией. Предисловие к библии писал Герасим Смотрицкий, он же автор полемических трактатов и стихов, отец известного деятеля русского Просвещения Мелетия Смотрицкого. В 1603г. монастырём управлял Демьян Наливайко, брат предводителя казачьего восстания Северина Наливайко. Проповеди, по сохранившимся сведениям, уже тогда велись на местном наречии, т.е. на украинском языке. Монастырь контактировал с Острожской школой, Виленской и Киево-Могилянской академиями, многими западными университетами. Создатель первой «Грамматики Славенския», по которой выучился не только Ломоносов, став архимандритом, открыл новую – униатскую – страницу истории монастыря. Средневековая западнорусская полифония языков, догматов, культурных пристрастий сфокусировалась в непростой истории Дерманского монастыря.

KONSTANTINE BREGADZE

Georgia, Tbilis

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

German Translations of the *Sunny Night* of the “Knight in the Panther Skin”

From ideological, imagological and poetical viewpoints *Prologue, The Testament of Avtandil, Avtandil's Prayer* and *The Letter written by Nestan-Darejan to her Beloved* are considered as the cornerstones in “Knight in the Panther’s Skin”. However, for the proper reception of the ideological aspects of the epic poem, so-called *Sunny Night* should be taken into consideration. Ideological and imagological peculiarities of the above mentioned line prompted a number of scholars (I. Abuladze, Z. Avalishvili, Z. Gamsakhurdia, M. Gigineishvili, M. Gogiberide, R. Tvaradze, G. Imedashvili, K. Kekelidze, G. Nadiradze, V. Nozadze, M. Tsereteli, Sh. Khidasheli, E. Khintibidze and others)

to study it thoroughly. Moreover, the inner logos of the whole poem “Knight in the Panther’s Skin” is coded in the above mentioned strophe.

Therefore, when it comes to the translation of the Rustaveli’s epic poem in foreign languages and German language among them, translating the above mentioned line (alongside *Prologue, Testament of Avtandil* and *The Letter Written by Nestan-Darejan to Her Beloved*) in a conceptually proper way is vital. I reckon that we can judge the quality of the translation of the whole Rustaveli’s epic poem from ideological and imagological standpoint according to the translation of *Sunny Night*.

Currently, six complete German translations of “Knight in the Panther’s Skin” are present. They are translations by Arthur Leist, Mikhako Tsereteli (prosaic translation), Ruth Neukomm (prosaic translation), Maria Pritwitz, Hugo Huppert and Hermann Buddensieg. However, not all of the above mentioned translations are distinguished by the adequate translation of the *Sunny Night*. I assume that Buddensieg’s translation is worth mentioning among Rustaveli’s translations as it precisely shows the paradoxical imagology developed by Rustaveli on the basis of Pseudo-Dionese Areopagel’s Apopathic theology and Apopathic terminology. Correspondingly, the symbolic meaning of *Sunny Night* is established not as a merely epithetic trope but as a symbolic one, as it is in the original line of Sunny Night.

Besides, Buddensieg’s translation preserves the Georgian term coined for Trinity in Christian theology. He uses German Christian theological term “Dreienige” as an equivalent to Georgian term, which fully complies with the trinity of *Sunny Night*.

Mikhako Tsereteli’s is another translator who preserves this condition. However, unlike Buddensieg, Tsereteli does not use German term Dreienige as an equivalent to trinity, but offers a phrasal translation of the term “Der Drei in sich vereinigt”, which apparently cannot completely express the semantics and terminological nature of the term.

კონსტანტინე ბრეგვაძე

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„ვეფხისტყაოსნის“ მზიანი ღამის სტროფის გერმანული თარგმანები

„ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტში როგორც იდეურ-მსოფლმხედველობრივი, ისე სახისმეტყველებითი და პოეტოლოგიური თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი ადგილებია *პროლოგი, ავთანდილის ანდერძი, ავთან-*

დილის ლოცვა, ნესტანის წერილი ტარიელისადმი. თუმცა, ეპოსის იდეურ-მსოფლმხედველობრივი ასპექტების კონცეპტუალურად მართებული რეცეფციისას ასევე მნიშვნელოვანია ე. წ. *მზიანი ღამის* სტროფის გათვალისწინებაც, მით უმეტეს, რომ აღნიშნული სტროფი რუსთველოლოგიურ სივრცეში მრავალი მეცნიერის (შდრ. ი. აბულაძე, ზ. ავალიშვილი, ზ. გამსახურდია, მ. გიგინეიშვილი, მ. გოგიბერიძე, რ. თვარაძე, გ. იმედაშვილი, კ. კეკელიძე, ზ. კიკნაძე, გ. ნადირაძე, ვ. ნოზაძე, მ. წერეთელი, შ. ხიდაშელი, ე. ხინთიბიძე და სხვ.) საგანგებო კვლევისა და ანალიზის ობიექტი იყო, რაც თავად სტროფის მკვეთრად გამოხატული განსაკუთრებული იდეურ-მსოფლმხედველობრივი და სახისმეტყველებითი სპეციფიკითაა განპირობებული, ვინაიდან ამ სტროფში ფაქტიურად კოდირებული და დამოფრულია მთლიანად „ვეფხისტყაოსნის“ პირველსაზრისი (შინაგანი ლოგოსი).

აქედან გამომდინარე, როდესაც დგება რუსთაველის ეპოსის უცხო ენებზე, და მათ შორის გერმანულ ენაზე, თარგმნის საკითხი, ბუნებრივია ამ პროცესში მნიშვნელოვანი და გადამწყვეტია აღნიშნული სტროფის კონცეპტუალურად მართებული თარგმნა (ისევე როგორც პროლოგის, ავთანდილის ანდერძის, ან ნესტანის წერილის), ვინაიდან პრინციპულად მიმაჩნია, რომ სწორედ *მზიანი ღამის* სტროფის მართებული თარგმანის მიხედვით შესაძლებელია განისაზღვროს, თუ რამდენად ადეკვატურია რუსთაველის ეპოსის მთლიანი თარგმანი იდეურ-მსოფლმხედველობრივი და სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით.

დღეს-დღეისობით არსებობს „ვეფხისტყაოსნის“ ექვსი სრული გერმანული თარგმანი — არტურ ლაისტის, მიხაკო წერეთლის (პროზაული თარგმანი), რუთ ნოიკომის (ასევე პროზაული თარგმანი) მარია პრიტიციის, ჰუგო ჰუპერტისა და ჰერმან ბუდენზიგის, თუმცა *მზიანი ღამის* სტროფის თარგმანის ადეკვატურობით ყველა მათგანი არ გამოირჩევა. მიმაჩნია, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ არსებულ გერმანულ თარგმანებში *მზიანი ღამის* სტროფი „ვეფხისტყაოსნის“ ბუდენზიგისეულ თარგმანშია ყველაზე ადეკვატურად გადმოტანილი, ვინაიდან აქ ზუსტადაა გათვალისწინებული ფსევდო-დიონისე არეოპაგელის აპოფატური თეოლოგიის საფუძველზე რუსთაველის მიერ განვითარებული პარადოქსალური სახისმეტყველება („მზიანი ღამე“) და აპოფატური ტერმინოლოგია (მაგ. „უჟამო ჟამი“). აქედან გამომდინარე, *მზიანი ღამის* სიმბოლიკა ბუდენზიგის თარგმანში ფუძნდება არა როგორც უბრალო ეპითეტური ტროპი (მაგ. როგორც ეს ჰუპერტისეულ, ან ნოიკომისეულ თარგმანებშია), არამედ როგორც სიმბოლური ტროპი, ისე, როგორც ეს რუსთაველის *მზიანი ღამის* სტროფშია.

გარდა ამისა, ბუდენზიგისეულ თარგმანში ადეკვატურადაა გადმოტანილი *მზიანი ღამის* სტროფში მოცემული ქრისტიანულ თეოლოგი-

აში *სამებისათვის* შემუშავებული ქართული ტერმინი — *ერთარსება*, რომლის შესატყვისად ბუდენზიგი ირჩევს გერმანული ქრისტიანული თეოლოგიის ტერმინს „Dreieinige“, რაც სრულად შეესაბამება *მზიანი ღამის* სტროფის *ერთარსებას*.

მზიანი ღამის სტროფის სხვა გერმანულ თარგმანებში ეს გარემოება მხოლოდ მიხაკო ნერეთლისეულ თარგმანშია გათვალისწინებული, თუმცა ბუდენზიგისაგან განსხვავებით ნერეთელს *ერთარსებას* შესატყვისად *სამების* აღმნიშვნელი გერმანული ტერმინი კა არა აქვს გამოყენებული — *რეიენიგე*, არამედ გვთავაზობს სიტყვა/ტერმინ *ერთარსებას* ფრაზულ თარგმანს — „Der Drei in sich vereinigt“ („რომელიც თავის თავში სამს ამთლიანებს“), რაც, ცხადია, ბოლომდე ვერ გამოხატავს *ერთარსებას* სემანტიკასა და მის „ტერმინოლოგიურობას“.

LEVAN BREGADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Two Parables of “The Knight in the Panther’s Skin” and the Dialectic of Rustaveli

Two parables of “The Knight in the Panther’s Skin” are analyzed in this paper. Both of them are used by Avtandil in his conversation with Tariel:

1. When a physician - however praiseworthy he be - falls sick,
He calls in another leech, another skilled in the pulse;
Him he tells what illness inflaming him with fire afflicts him.
Another knows better what is useful; advice for one.
2. "They asked the rose: 'Who made thee so lovely in form and face?
I marvel why thou art thorny, why finding thee is pain!'
It said: 'Thou findest the sweet with the bitter; whatever costs dear is better;
When the lovely is cheapened it is no longer worth even dried fruit.'

The views expressed in those parables are dialectical in their character, which means that they are not acceptable from the point of view of so called “common sense”: 1) How can someone know better about the cure of my illness than I if I myself am a good doctor? 2) Why would it be better to acquire something expensively than to acquire it cheaply?

The wisdoms of those parables are of dialectic nature. They are based on the law of the interpenetration of opposites, which is not understandable from the

point of view of the formal logic, but is a result of deep understanding of the universe and reflects the reality better than the “common sense”.

What is so well expressed in these parables, penetrates the whole body of the epic (“What thou givest away is thine; what thou keepest is lost.” “How should God save the one if He cause not the other to perish?” “Who then can harvest joy who hath not first travailed with wee?”)

The comprehension of the meanings of these parables sheds light on Rustaveli’s main merit as a thinker: on the dialectic nature of his perception of the world. Such perception is rather rare in the history of humankind, because it contradicts the “common sense” (there are not too many thinkers in history, who manage to show a consistently dialectical way of thinking).

Analyzing the first parable, we can guess why the author has set the scenery of his epic in foreign countries, or using Bertolt Brecht’s term, why the author had alienated the places of action and the counties of origin of his heroes.

ლეონ ბრეგაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსნის“ ორი პარაბოლა და რუსთაველის დიალექტიკა

ნაშრომში განალიზებულია ვეფხისტყაოსნის ორი პარაბოლა, ორივეს ავთანდილი იყენებს ტარიელთან საუბრისას:

1. რა აქიმი დასნეულდეს, რაზომ გინდა საქებარი,
მან სხვა უხმოს მკურნალი და მაჯაშისა შემტყვებარი,
მას უამბოს, რაცა სჭირდეს სენი, ცეცხლთა მომდებარი:
სხვისა სხვამან უკეთ იცის სასარგებლო საუბარი.
2. ვარდას ჰკითხეს: „ეგ ზომ ტურფა რამან შეგქმნა ტანად, პირად?
მიკვირს, რად ხარ ეკლიანი? პოვნა შენი რად არს ჭირად?“
მან თქვა: „ტკბილსა მწარე ჰპოვებს, სჯობს, იქმნების რაცა ძვირად:
ოდეს ტურფა გაიფდეს, არღარა ღირს არცა ჩირად“.

ორივე პარაბოლაში გამოთქმული აზრი პარადოქსულია, ანუ ე. წ. სალი აზრის პოზიციიდან მიუღებელია: 1) როგორ შეიძლება სხვამ უკეთ იცოდეს რა არგებს ჩემს სენს, თუკი მე თვითონ ვარ კარგი მკურნალი; 2) რატომ უნდა სჯობდეს რაიმეს ძვირად მოპოვება იაფად მოპოვებას?

ამ პარაბოლებით გამოთქმული სიბრძნე დიალექტიკური ხასიათისაა და დაპირისპირებულთა ურთიერთგამსჭვალვის კანონს ემყარება, რაც ფორ-

მალური ლოგიკის პოზიციიდან გაუგებარია, მაგრამ სინამდვილის ღრმად ნვდომის შედეგია და უკეთ ასახავს რეალობას, ვიდრე „სალი აზრი“.

რაც ამ პარაბოლებში ასე მკაფიოდ გამოიხატა, მთელ პოემას გამსჭვალავს („რასაცა გასცემ შენია, რასც არა დაკარგულია“, „ღმერთმა ერთი რათ აცხოვნოს, თუ მეორე არ ნაწყმიდოს“, „მაშა ლხინსა ვინ მოიმკის პირველ ჭირთა უმუშაკო?“ და სხვ.).

ამ პარაბოლების გააზრება ნათელს ჰფენს რუსთაველის, როგორც მოაზროვნის, უმთავრეს ღირსებას, მისი მსოფლალქმის დიალექტიკურ ბუნებას, რაც იმის გამო, რომ „სალ აზრს“ ეწინააღმდეგება, ერთობ იშვიათად იჩენს თავს კაცობრიობის ისტორიაში (არცთუ დიდია იმ მოაზროვნეთა რაოდენობა, რომლებიც ახერხებდნენ თანმიმდევრულ დიალექტიკურ აზროვნებას).

პირველი პარაბოლის გააზრების შედეგად იმის მიხვედრაც შეიძლება, რატომ გადაიტანა პოემაში მოთხრობილი ამბავი ავტორმა უცხო ქვეყნებში, ანუ, ბერტოლტ ბრეხტის ტერმინი რომ გამოვიყენოთ, რატომ გააუცხოვა მოქმედების ადგილი და პერსონაჟთა წარმომავლობა.

RŪTA BRŪZGIENĒ

Lithuania, Vilnius

Mykolas Romeris University

Medieval Musical Literary Genres in the Lithuanian Poetry of the 20th Century

The topic of the paper is dedicated to the expression of the peculiarities of the church and worldly genres, which were popular in the middle Ages, in Lithuanian poetry throughout the 20th century. The problem is the medieval transformations of semantics and structure of literary-musical genres in modern literature. The paper will discuss such church genres as psalm, anthem, going deeply into their compositional features, analogues in poetry, also the motifs of church liturgy will be analyzed (in the works of B. Brazdžionis, A. Miškinis, A. Nyka-Niliūnas, etc.). Worldly genres, which were popular in the creation of troubadours and trouveres (virelei, lai, rondellus, song, bar form, etc.), while being transformed, still stayed in the poetry till nowadays. The paper will discuss the features of the form of medieval cantabile poetry of bards as well as its fluctuation in the Lithuanian poetry. The work is based on the works of G. Daunoravičienė, V. Vasina-Grosmann, D. Kalavinskaitė, D. Jakaitė, M. Žvirgždas, V.

Kubilius, V. Bobrovsky, R. Malickaitė, J. Girdzijauskas, J. Cholopov, N. Kašelionienė, etc. While discussing the issue, a comparative methodology will be used.

РУТА БРУЗГЕНЕ

Литва, Вильнюс

Университет им. Миколаса Ромериса

Средневековые музыкально-литературные жанры в литовской поэзии XX века.

Тема доклада посвящена особенностям проявления в литовской поэзии XX в. популярных в средние века церковных и светских жанров. Проблема – трансформация в современной литературе семантики и структуры средневековых музыкально-литературных жанров. В работе будут обсуждены такие жанры церковной музыки, как псалом, песнь, будут углубленно рассмотрены свойства их композиции, аналоги в поэзии, также будут проанализированы мотивы церковной литургии (в произведениях Б. Бразджениса, А. Мишкиниса, А. Ники-Нилюнаса и др.). Светские жанры, популярные в творчестве трубадуров и труверов (виреле, лэ, рондель, песня, барформа и др.) в трансформированном виде сохранились в поэзии до наших дней. В докладе будут обсуждены особенности формы песенной поэзии средневековых бардов и ее изменения в литовской поэзии. Автор опирается на работы Г. Дауноравичене, В. Васиной-Гроссман, Д. Калавинскайте, Д. Якайте, М. Жвиргждаса, В. Кубилюса, В. Бобровского, Р. Малицкайте, Ю. Гирдзияускаса, Ю. Холопова, Н. Кашяленене и др., использует компаративистскую методологию.

ANASTASIA BUGRIJ

Ukraine, Kiev

Borys Grinchenko Kyiv University

Medieval West European Code in the Novel “The Green Knight” by I. Murdoch

The article is devoted to the analysis of cultural code changes in medieval legend about Sir Gawain and the Green Knight in British novel of the 20th century. Typical for West European cultural code, images of “game”, “magic theatre”, “mask”, “alter-idem” are seen more obvious through the prism of time.

Game type of artistic text organization on the outer level of the novel “The Green Knight” by I. Murdoch is modeled by resemblance ascertainment between mystery as universe law and life as performance. Impersonation of novel-myth genre model as a unit of playing existential philosophic novel specificity on the inner level leads to anticanonicity, intertextual tangle of artistic realities, allusion images-symbols, different interpretations of the same source, new reality formation and its subsequent breach.

АНАСТАСИЯ БУГРИЙ

Украина, Киев

Киевский университет имени Б. Гринченка

Код западноевропейского средневековья в романе А. Мердок «Зеленый рыцарь»

Статья посвящена анализу изменений культурного кода средневековой легенды о сэре Гавейне и зеленом рыцаре в британском романе XX века. Сквозь призму времени отчетливее видны присущие западноевропейскому культурному коду образы «игры», «магического театра», «маски», «двойничества». Игровой характер организации художественного текста в романе «Зеленый рыцарь» А. Мердок на внешнем уровне моделируется установлением сходства между тайной как законом мироздания и жизнью как спектаклем. Пародирование жанровой модели романа-мифа в комбинации с обыгрыванием специфики экзистенциального философского романа на внутреннем уровне приводит к антиканоничности, интертекстуальному переплетению художественных реалий, аллюзивным образам-символам, различным интерпретациям одного и того же источника, образованию новой реальности и ее последующим нарушением.

IA BURDULI

Georgia, Tbilisi

Georgian Technical University

Grail and the Name of Rose in the Minnesingers' Paradigms

The mystery of the minnesinger's poetry and Grail

The Phoenix risen from ashes and multi-angular symbolism of Grail

The semantic dimension of the courtly poetry

The rose, as the feature trop and its identification with lily and lotus

The Action “In the name of Rose», the female beginning and the eastern motives.
The Fruit of the tree of life and the ambivalence of the chronotopic symbol
The unity of the divine light and victim
The feature icon of the virgin, the symbolism of the rose and poetic paradigms.

ია გურდული

საქართველო, თბილისი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

გრაალი და ვარდის სახელი მინეზინგერულ პარადიგმებში

მინეზინგერული პოეზიის მისტიკა და გრაალის თასი.
ფერფლიდან აღმდგარი ფენიქსი და გრაალის მრავალნახნაგოვანი
სიმბოლიკა.

კურტუაზიული პოეზიის სემანტიკური ველი.

ვარდი, როგორც მხატვრული ტროპი და მისი გაიგივება ლილიასა
და ლოტოსთან.

მედება „ვარდის სახელით“, ქალური სანყისი და აღმოსავლური
მოტივები.

სიცოცხლის ხის ნაყოფი და ქრონოტოპული სიმბოლოს ამბივალენტურობა.

ღვთიური შუქისა და მსხვერპლის ერთიანობა (Rosenkreuz).

ღვთისმშობლის პოეტური ხატი, ვარდის სიმბოლიკა და პოეტური
პარადიგმები.

TAMAR CHIKHLADZE

Georgia, Tbilisi

Sulkhan-Saba Orbeliani University

From Medieval Book Repository to Virtual Library

The virtual universe and new technologies create lots of problems for us. Keeping up some ancient things or traditions, we try not to be changed by computers in the future. For example, a printed book time by time is losing its value and is disappearing.

From Antique period, a special attention was paid to the book repositories and books, as a united cultural phenomenon. In the Middle Ages, the history of libraries was closely contacted with cloisters' or church's activities. In the

ancient libraries they executed many operations in touch with books. Later, universities and colleges were concerned by their development.

In the XVI century, by the invention of printing the containment of book repositories considerably changed. The creation of different types of libraries began at the end of the XVIII century. From the XX century professional libraries were formed. However, later, with the invention of the Internet, the idea of the creation of electronic libraries emerged. Alongside, many libraries have been renovated.

The XXI century's book repository has several functions and opens its door to the vast society, conducting different cultural events, conferences, competitions, organizing book presentations, meetings and exhibitions. It gives the information about new editions or about other actual issues. Today the large libraries are not only depositories of books or a place of electronic databases, but also the space of an active search of information, places of scientific communications and areas of exchanging ideas, places of discussions and of didactic or educative activities.

Despite that, the number of library subscribers is abridged today; the reading-halls are nearly deserted; reading in the internet is becoming more and more popular, the ancient or new books become the properties of the Internet operators or of virtual libraries. It is difficult to say whether this process means the degradation of traditional libraries or is it a new step towards progress. There are a lot of questions about contemporary book repositories' functions or aims.

It is evident that the culture becomes eclectic and decentralized. The global commercial laws intend to absorb the branches of veritable art, including literature. The search of the ways of saving it is uneasy. It is believed that only the reader is in charged of it and Supposedly, it will be the reader who will determine the fate of printed books and the future of today's libraries.

თამარ ჩიხლაძე

საქართველო, თბილისი

სულხან-საბა ორბელიანის სასწავლო უნივერსიტეტი

შუა საუკუნეების წიგნთსაცავებიდან ვირტუალურ ბიბლიოთეკებამდე

ახალი ტექნოლოგიები და ვირტუალური სამყარო მრავალ თავსატეხს გვიჩენს. კომპიუტერის მიერ ადამიანის შეცვლის შიშით შებყრობილნი, ვცდილობთ, ზოგი რამ ძველი და ტრადიციული შევინარჩუნოთ, მათ შორის — ნაბეჭდი წიგნი, რომელიც თვალსა და ხელ შუა ღირებულებას კარგავს და ქრება.

ანტიკური ხანიდან მოყოლებული, ნიგნოსაცავსა და ნიგნს, როგორც ერთიან კულტურულ ფენომენს, ყოველთვის განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა. შუა საუკუნეებში ბიბლიოთეკების ისტორია შესისხლხორცებული იყო ეკლესია-მონასტრების საქმიანობასთან. ძველ ბიბლიოთეკებში ნიგნთან დაკავშირებული არა ერთი ოპერაცია სრულდებოდა. მოგვიანებით, მათ განვითარებაზე ზრუნვა უნივერსიტეტებსა და კოლეჯებს დაეკისრა.

XVI საუკუნეში ბეჭდვის გამოგონებამ მნიშვნელოვნად შეცვალა ნიგნოსაცავების შემცველობა. სხვადასხვა ტიპის ბიბლიოთეკის განვითარება XVIII საუკუნის ბოლოდან იწყება. XX საუკუნიდან საფუძველი ეყრება ბიბლიოთეკების პროფესიულ ფორმაციას, მოგვიანებით, ინტერნეტის გამოგონებასთან ერთად, ჩნდება მათი ინფორმატიზაციისა და ელექტრონული ბიბლიოთეკების შექმნის იდეა. ამავდროულად, არაერთი ბიბლიოთეკა, თავისი შენობა-ნაგებობებით, ახლდება და ფართოვდება.

21-ე საუკუნის ნიგნოსაცავი რამდენიმე ფუნქციას ითავსებს და კარს უღებს ფართო საზოგადოებას; ატარებს სხვადასხვა სახის კულტურულ ღონისძიებას, კონფერენციას, კონკურსს, აწყობს ნიგნების პრეზენტაციებს, შეხვედრებსა თუ გამოფენებს; იძლევა ინფორმაციას ახალი გამოცემებისა და სხვა აქტუალური საკითხების შესახებ. დიდი ბიბლიოთეკები არა მხოლოდ ნიგნების საცავი და ელექტრონულ მონაცემთა ბაზების წვდომის ადგილია, არამედ ინფორმაციის აქტიური ძიების, სამეცნიერო კომუნიკაციის, იდეათა გაცვლის, მსჯელობისა და სწავლა-აღმზრდეობითი საქმიანობის სივრცეცაა.

მაგრამ დღეს ბიბლიოთეკებში ჩანერის მსურველთა რიცხვი კლებულობს, სამკითხველო დარბაზები ცარიელდება. ინტერნეტში კითხვა უფრო პოპულარული ხდება, ძველი თუ ახალი ნიგნები ინტერნეტ ოპერატორთა და ვირტუალურ ბიბლიოთეკათა საკუთრებად იქცევა. ახლა ძნელია იმის თქმა, ეს პროცესი ტრადიციული ბიბლიოთეკების დეგრადაციაზე მიუთითებს თუ ახალი ნაბიჯია მათ განვითარებაში. ჩნდება მრავალი კითხვა თანამედროვე ნიგნოსაცავის ფუნქციებთან და მოზნებთან დაკავშირებით.

ამკარაა, რომ კულტურა ეკლექტური და დეცენტრალიზებული ხდება. გლობალური კომერციული კანონები შთანთქმავს უპირებს ქვემარტივი ხელოვნების დარგებს, მათ შორის, ნამდვილ ლიტერატურას. მისი გადარჩენის გზების ძიება აქტიურდება. ფიქრობენ, რომ ეს მისია მხოლოდ მკითხველს დაეკისრება. სავარაუდოდ, ის გადანყვეტს ნიგნისა და დღევანდელი ბიბლიოთეკების ბედსაც.

EKA CHIKVAIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature Georgia

Negation in the Knight in the Panther's Skin

Gelati and Ikalto literary schools are prominent not only due to the novelty of philosophical and theological vision but also with the novel structures of grammar and forms of style. Elegance of form of the language, wide range of terms or popular vocabulary, dialectal vocabulary, varied application of fixed grammatical categories and focusing on existing trends, new forms of lexemic roots and formants or new application -- is an incomplete listing of the features the combination of which forms the language of the Knight in the Panther's skin. This time we are focusing on one of the peculiarities of Rustaveli's language: negation in the Knight in the Panther's skin.

Negation in the Knight in the Panther's Skin expresses the stance of the representatives of the Ikalto and Gelati literary school that demonstrates, on the one hand, standard existing common forms system (e.g., **"I am not sure how to venture to say"**, **"I was there and he did not tell me..."** **"not all men are equal"...**), and, on the other, the use and inclusion of innovative forms in narration. From this standpoint double negation in The Knight in the Panther's Skin is worthy of particular attention; it is especially interesting not only due to lexical and acoustic effect but with its semantic function as well (we mean the negation of the type **"not infrequent"**). Double negation is used not only with the suffixes, but also with lexemes derived using negative formants. Respectively, in a number of cases, positive (affirmative) content is derived, similar to a math formula (minus + minus=plus).

With respect to expressing negation Rustaveli offers diversity of forms that can be demonstrated using the following system:

- I. Negation using particles (not/no, may not/cannot, don't, let...not...)
- II. Negation using a formant (un-, in-, ...)
- III. Double negation where Rustaveli concurrently uses both negation with a suffix and a formant.

ეკა ჩიკვაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

უარყოფა „ვეფხისტყაოსანში“

გელათისა და იყალთოს სალიტერატურო სკოლები გამორჩეულია არა მხოლოდ ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ხედვის სიახლით, არამედ გრამატიკულ და სტილურ ფორმათა ნოვაციური სტრუქტურებითაც. ენის ფორმოზრივი სინატიფე, ტერმინოლოგიისა თუ ყოფითი ლექსიკის ფართო სპექტრი, დიალექტური ლექსიკა, ფიქსირებულ გრამატიკულ კატეგორიათა ნაირგვარი დატვირთვა და არსებული ტენდენციების გამოკვეთა, ლექსემურ ძირთა და ფორმანტთა ახალი ფორმები თუ ახლებური გამოყენება — ეს გახლავთ არასრული ნუსხა იმ მახასიათებლებისა, რომელთა ერთობლიობაც ქმნის „ვეფხისტყაოსნის“ ენას. ამჯერად ყურადღებას ვამახვილებთ რუსთაველის ენის ერთ თავისებურებაზე: უარყოფა „ვეფხისტყაოსანში“.

უარყოფა „ვეფხისტყაოსანში“ იყალთელთა და გელათელთა იმ პოზიციის გამომხატველია, რომელიც წარმოაჩენს, ერთი მხრივ, არსებული ტრივიალური ფორმოზრივი სისტემის სტანდარტულ მდგომარეობას (მაგ.: „მას არა ვიცი, შევკადრო...“ „მუნა ვდგე და არა მითხრა...“ „კაცი არ-ყველა სწორია“...), ხოლო, მეორე მხრივ, ნოვაციური ფორმების გამოყენებასა და ჩართვას თხრობაში. ამ მხრივ, განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ორმაგი უარყოფა „ვეფხისტყაოსანში“, რაც არა მხოლოდ ლექსიკური და აკუსტიკური ეფექტით, არამედ სემანტიკური დატვირთვითაც საგანგებო ყურადღებას იპყრობს (მხედველობაში გვაქვს „არ უხშირონი“ ტიპის უარყოფა). ორმაგი უარყოფა გვხვდება არა მხოლოდ ნაწილაკიანი ფორმით, არამედ უარყოფითი ფორმანტებით ნაწარმოები ლექსემებითაც. შესაბამისად, რიგ შემთხვევაში, მათემატიკური ფორმულის (მინუსი+მინუსი=პლუსი) მსგავსად ვიღებთ დადებით (მტკიცებით) შინაარსს.

უარყოფის გამოსახვის თვალსაზრისით, რუსთაველი ფორმოზრივი ნაირგვარობას გვთავაზობს, რაც სისტემატიზირებული სახით შემდეგგვარად წარმოჩნდება:

- I. ნაწილაკიანი უარყოფა (არ/არა, ვერ/ვერა, ნუ, ნურა...);
- II. ფორმანტიანი უარყოფა (უ-, უ-ო, ...)
- III. ორმაგი უარყოფა, სადაც ნაწილაკსა და ფორმანტიან უარყოფას ერთდროულად მიმართავს რუსთაველი.

RAMAZ CHILAIA

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

“The Knight in the Panther Skin” as an Artefact

The present understanding of artifacts implies to an ideal object, spiritual phenomenon of the public life existing in the different spheres of culture. It presents even a scientific theory. Artifact is characterized by physical qualities as well as symbolic ones.

Nothing is doubtful in the Mediavistics about the fact that the cultural life of the Middle Ages has original- historical value. While estimating social or cultural events of this epoch we must take into consideration the reality of that period. It is absolutely correct to think that the investigation of the problems and issues of “The Knight in the Panther Skin” must be discussed in connection with the religious-philosophical ideology and aesthetic criteria of the feudal-paternalistic society.

“The Knight in the Panther Skin” is a national and cultural artifact of Georgia of the Middle Ages period.

The poem includes the most complicated issues connected with the author, plot, interpretation of the universe and poetics. It witnesses a versatile and vast encyclopedic knowledge of the Middle Ages. It must be also underlined that the subject of interest of the secular literature is materialistic world and earthly life together with the ideals of a human being. Georgian secular literature of the XII century is characterized by humanistic-Renaissance ideas. This was the result of Georgia’s relationships with the civilized countries of that time.

It must be also mentioned that “Even if we do our best to understand and explain a literary work only on the basis of the conditions of the given epoch, we won’t be able to penetrate into the profundity of thoughts. The epoch limitation does not give us any ability to learn about the future fate of the literary work. Literary works destroy their time borders and they live a long life and exist throughout centuries. Their life is more intensive and absolute than it used to be the period of their their creation.

რამაზ ჭილაია

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ვეფხისტყაოსანი როგორც არტეფაქტი

არტეფაქტის სადღეისო გაგება გულისხმობს იდეალურ ობიექტს, კულტურის სხვადასხვა სფეროში არსებულ საზოგადოებრივი ცხოვრების სულიერ ფენომენს; სამეცნიერო თეორიასაც კი. ნარმოდგება როგორც ფიზიკური მახასიათებლებით, ასევე ნიშნური ან სიმბოლური ხასიათით.

მედიევისტიკაში საკამათო არ არის, რომ შუასაუკუნეების კულტურულ ცხოვრებას აქვს თვითმყოფადი ისტორიული ღირებულებები. ამ ეპოქის სოციალურ მოვლენათა შეფასებისას უცილობლად უნდა დავეფუძნოთ იმდროინდელ სინამდვილეს. სწორია მოსაზრება, რომ ვეფხისტყაოსნის საკითხების კვლევა ფეოდალურ-პატრონყმური საზოგადოების რელიგიურ-ფილოსოფიური იდეოლოგიიდან და ესთეტიკური კრიტერიუმებისაგან მოწყვეტით შეუძლებელია.

ვეფხისტყაოსანი შუასაუკუნეების საქართველოს ეროვნულ-კულტურული არტეფაქტია. მოიცავს ავტორის, სიუჟეტის, მსოფლშეგრძნების, პოეტიკის ურთულეს საკითხებს. დასტურდება შუასაუკუნეების მრავალმხრივი, ენციკლოპედიური ცოდნა. ხაზგასასმელია, რომ საერო ლიტერატურის დაინტერესების საგანია მატერიალური სამყარო და ადამიანის ამქვეყნიური ცხოვრება, საამქვეყნო იდეალები. ჰუმანისტურ-რენესანსული შეხედულებანი XII საუკუნის ქართული საერო მწერლობის ნიშანდობლივი მხარეა. ამას ხელი შეუწყო კულტურულ ქვეყნებთან ურთიერთკავშირმა. ამასთანავე, უნდა ითქვას: „რაგინდ ვეცადოთ ნაწარმოების გაგებას და ახსნას მხოლოდ მისი ეპოქის პირობებით, ჩვენ ვერასოდეს ვერ შევალწევთ მის აზრობრივ სიღრმეებში. ეპოქით შემოსაზღვრა არ იძლევა საშუალებას მომდევნო საუკუნეებში ნაწარმოების მომავალი ბედის გასაგებად. ნაწარმოებები ანგრევენ თავისი დროის ფარგლებს, ცხოვრობენ საუკუნეებში, ანუ დიდ დროში, თანაც ხშირად უფრო ინტენსიური და სრული სიცოცხლით, ვიდრე თანადროულობაში“.

ქართულმა ლიტერატურათმცოდნეობამ ჯერ კიდევ დაუზოგავად უნდა იღვანოს რუსთაველის ნაშრომის კონკრეტული, ეპოქის შესატყვისი ელემენტების ასახსნელად. რუსთაველი არ გახლავთ რომელიმე სექტისა თუ „იზმის“ მიმდევარი. და, თუკი მას რაიმე ეფარდება ესაა — უნივერსალიზმი.

NATELA CHITOURI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Some of Victor Nozadze's Reflections on *Vepkhistqaosani*

In our opinion, Jemal Karchkhadze's view concerning the fact that we have placed our classics in museum and only reserve the right to watch it from a distance also refers to the *Vepkhistqaosani*. Many interesting episodes, phrases which seemed to endanger the idealized characters of the heroes remained unnoticed by the soviet literary criticism.

The idea that each epoch always finds something important for itself in true classics is well documented by contemporary Rustvelological studies but this time we would like to indicate that a profound dialogue with Rustaveli began as early as the thirties of the 20th century in conditions of soviet reality in tabooed Georgian émigré literature, namely in Victor Nozadze's fundamental Rustvelological works of which many are still unknown to the wide public. Here we deal with Victor Nozadze's unpublished work "*Vepkhistqaosani's* Public Morals" and focus our attention on several moments.

1. According to Nozadze's observation the content of the word "heart" in the poem coincides with both folk and biblical understanding of this word. Rustaveli with his content loading creates new psychological notions by means of which he demonstrates high level of thinking, the process of self immersion, noiseless thought" (that is characteristic to Avtandil).

2. The scholar reflects as to what Rustaveli's phrase "holistic man" means. He proves that this is a man who remains an earthly creature, can make mistakes depending on the circumstances, expresses willingness to compromise, but through constantly renewable process of self-cognition he aspires to divine perfection.

3. Nozadze's immersion into the text of the poem or as he himself termed it "gankitkhvani", "chxrekani" demonstrates that the depth of Rustaveli's wisdom is expressed not only in aphorisms, in wise sayings but in the episodes and phrases reflecting everyday human relations unnoticed at first glance, ordinary, without understanding of which the comprehension of Rustaveli's system of values would be difficult.

ნათელა ჩიტაური

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ვიქტორ ნოზაძის ზოგიერთი მოსაზრება „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ

ვფიქრობთ, ჯერ კარგად აზრობს, რომ ჩვენი კლასიკა მუზეუმში მოვათავსეთ და მხოლოდ შორიდან ცქერის უფლება დავიტოვეთ, „ვეფხისტყაოსნის“ ეხება. საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობამ პოემის მაღალიდგური პრობლემატიკის გააზრების კვლადაკვალ შეუმჩნეველი დატოვა ბევრი საინტერესო ეპიზოდი, ფრაზა, რომელნიც თითქოსდა საფრთხეს უქმნიდა გმირთა იდეალურ, უფრო სწორად, იდეალიზირებულ ხასიათებს.

ნამდვილ კლასიკაში რომ ყოველი ეპოქა რაღაც თავისთვის მნიშვნელოვანს პოულობს, შესანიშნავად წარმოაჩინა თანამედროვე რუსთველოლოგიამ, მაგრამ ამჯერად ის გვინდა ვთქვათ, რომ სიღრმისეული დიალოგი რუსთაველთან დაიწყო ჯერ კიდევ XX საუკუნის 30-იანი წლებიდან საბჭოთა სინამდვილეში ტაბუდადებულ ქართულ ემიგრანტულ მწერლობაში, კერძოდ, ვიქტორ ნოზაძის ფუნდამენტურ რუსთველოლოგიურ ნაშრომებში, რომელთაგან ბევრი ჯერ კიდევ უცნობია საზოგადოებისათვის. არაერთხელ აღნიშნულა ნოზაძის რუსთველოლოგიურ თხზულებათა კვლევის სიღრმისეულობა და მრავალმხრივობა. ამჯერად შევეხებით ვიქტორ ნოზაძის გამოუქვეყნებელ ნაშრომს „ვეფხისტყაოსნის“ საზოგადოებრივი ზენი“ და ყურადღებას გავამახვილებთ რამდენიმე მომენტზე.

1. ნოზაძე განიხილავს ფრაზას „გულისა მონაზიდობა“ და მოკითხვის წესს, ასევე მათთან დაკავშირებულ ეპიზოდებს, რომელნიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პატრონყმური ურთიერთობის გააზრებისათვის, აღნიშნავს, რატომღა გადამწყვეტი პატრონის პოზიცია ამ ურთიერთობაში.

2. ნოზაძის დაკვირვებით, პოემაში სიტყვა „გულის“ შინაარსი თანხედება ამ სიტყვის როგორც ხალხურ, ასევე ბიბლიურ გაგებასაც. რუსთველი მისი შინაარსობლივი დატვირთვით ქმნის ახალ ფსიქოლოგიურ ცნებებს, რომელთა საშუალებით წარმოაჩენს აზროვნების მაღალ საფეხურს, ადამიანის საკუთარ თავში ჩაღმავების პროცესს, „უხმაურო ფიქრს“ (რაც დამახასიათებელია ავთანდილისათვის.)

3. მკვლევარი განიხილავს, რას ნიშნავს რუსთაველის ფრაზა „სრული კაცი“. მისი დასაბუთებით, ესაა ადამიანი, რომელიც რჩება მიწიერ

არსებად, რეალობიდან გამომდინარე, შესაძლოა უშვებდეს შეცდომებსაც, მიდიოდეს ზნეობრივ კომპრომისებზე, მაგრამ ის თვითშემეცნების მუდმივად განახლებადი პროცესით მიისწრაფის ღვთაებრივი სრულყოფისაკენ.

4. ამ ნაშრომში ასევე საინტერესოა ნოზაძის დაკვირვებანი ღმერთისა და კაცის ურთიერთობის, ღმერთისა და განგების, ღმერთისა და ბედის მიმართებათა შესახებ.

პოემის ტექსტში ნოზაძისეული ჩაღრმავება, ანუ როგორც თავად უწოდებდა, „განკითხვანი“, „ჩხრეკანი“ წარმოაჩენს, რომ რუსთაველის აზროვნების სიღრმე განფენილია არა მხოლოდ აფორიზმებში, ბრძნულ შეგონებებში, არამედ ერთი შეხედვით შეუმჩნეველ, ჩვეულებრივ, ყოფითი ადამიანური ურთიერთობის ამსახველ ეპიზოდებსა და ფრაზებში, რომელთა გააზრების გარეშე გაჭირდება რუსთაველის ფასეულობათა შეცნობა.

EKA CHKHEIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

“The Knight in the Panthers’ Skin” in the postmodern era

Some of literary critics see the beginning of postmodern era in James Joyce’s literary works and particularly in his “Ulysses”, which represents a very peculiar and ironic interpretation of the classical text of “Odysseus”. To be more precise it is not even an interpretation. It is a creation of new literary reality, new text, if the reader does not know the original he will not be able to use it for perception of new literary reality. Postmodernism is not only reading classical text from modern point of view but it is representation and discussing old texts as well, it creates new literary reality using irony and parody, thus it is impossible to perceive the texts without understanding its original version.

It’s hard to say where postmodern history of Georgian literature takes roots from. Naturally we recall Guram Dochanashvili “Waterpoloo – restoration works” where in the end ‘Afredrik-me’ represents bibliography as well (Prosper Merimee, Carmen...), the same authors’ “only one man” represents Greece mythology plot (about Skyros) using parody and thus making great impression and literary effect.

Aka Morchiladze in his novel “The book” reflects the history of the old man Nuradin-Fridon. It is an obvious representation of postmodern mode: it implies

that the reader is fully aware and knows well “The Knight in the Panthers’ Skin” and its literary world as well.

The original structure of the narrative is echoed in the post-modern work of Aka Morchiladze “The tale of Panthers’ and commander”, we meet Fatman-Khatun and Nuradin Fridon in the novel. Post-modernism implies the intellectual reader who is able to perceive all the shades of meaning of the text and interpret it from modern points of view, poet-modern text is different style of literature and it creates definitely new reality in literature world.

ეკა ჩხეიძე

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსანი“ პოსტმოდერნიზმის ეპოქაში

ლიტერატურისმცოდნეთა გარკვეული ნაწილი პოსტმოდერნის დასაწყისს ჯეიმს ჯოისის შემოქმედებაში ხედავს. კერძოდ, ლაპარაკია მის „ულისეზე“, რომელიც კლასიკური ტექსტის („ოდისეას“) უალრესად თავისებურ, ირონიულ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს. კიდევ უფრო ზუსტი იქნება, თუ ვიტყვით, რომ ეს უკვე ინტერპრეტაციაც აღარაა. ეს არის შექმნა ახალი მხატვრული რეალობისა, ახალი ტექსტისა, რომელიც ვერ აღიქმება ბოლომდე (მთლიანად, სიღმისეულ დონეზე), თუ მკითხველი პირველწყაროს არ იცნობს და არ შეუძლია მისი გამოყენება ამ ახალი მხატვრული რეალობის აღსაქმელად. პოსტმოდერნი მხოლოდ კლასიკური ტექსტების ახლებურად წაკითხვა არაა, იგი თავისებური კამათიცაა ძველ ტექსტებთან, პაროდირების ან იუმორის საშუალებით ისეთი ახალი მხატვრული რეალობის შექმნაა, რომლის სრულყოფილი აღქმა და გააზრება პირველწყაროს გარეშე შეუძლებელია.

ძნელი სათქმელია, როდიდან უნდა დავიწყოთ პოსტმოდერნიზმის ისტორია ქართულ ლიტერატურაში. ბუნებრივია, აქ გაგვასხენდეს გურამ დოჩანაშვილის „ვატერ(პო)ლოო ანუ აღდგენითი სამუშაოები“, სადაც ფინალურ ნაწილში აფრედერიკ მე გამოყენებული ლიტერატურის სიასაც კი გვთავაზობს (პროსპერ მერიმე, კარმენი...) ან მისივე „მხოლოდ ერთი კაცი“, რომელიც ბერძნული მითოლოგიური სიუჟეტის (სკირონის შესახებ) პაროდირების საშუალებით ძალზე შთამბეჭდავ მხატვრულ ეფექტს აღწევს.

აკა მორჩილაძის მოთხრობაში „ნიგნი“ გადმოცემულია მოხუცებულის ნურადინ-ფრიდონის ისტორია. ეს უკვე ამკარად პოსტმოდერნული ხერხია: იგულისხმება, რომ მკითხველი კარგად იცნობს „ვეფხისტ-

ტყაოსნის“ მხატვრულ სამყაროს. წინააღმდეგ შემთხვევაში მოთხრობა სრულიად გულგრილს დატოვებს მკითხველს.

ნარატივის ორიგინალური სტრუქტურა თავისებურ გამოცახილს ჰპოვებს აკა მორჩილაძის კიდევ ერთ პოსტმოდერნულ თხზულებაში „ამბავი ვეფხვისა და ასისთავისა“, სადაც ვხვდებით ფატმან-ხათუნსა და ნურადინ ფრიდონს. პოსტმოდერნიზმი კარგად მომზადებულ მკითხველს გულისხმობს, ისეთს, რომელსაც შეუძლია თანამედროვე ტექსტში კლასიკური ტექსტების პაროდირება კი არ ამოიკითხოს, არამედ ის, რაც ამის მიღმაა — კლასიკური ტექსტის ინტერპრეტაცია სრულიად ახალ მხატვრულ რეალობას ქმნის, განსხვავებული სათქმელის გამოხატვის საშუალებას აძლევს ავტორს.

MAIA CHOLADZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Secularisation of Love in the German Tale of Chivalry and Its Transformation in Musical Romanticism (Gottfried von Strassburg - Richard Wagner: “Tristan and Isolde”)

After outdated antic plots Celtic myths full of light fantasy and erotic became a new source of Middle Age poetic concept.

The development of the knightly culture at the end of XII century in Germany first revealed itself in the Lyrics of Chivalry and about a century later the German Tale of Chivalry appeared. According to the wide spread opinion the German Tale of Chivalry was either the translation of foreign texts or their interpreted version, while lyrics was distinguished by its original themes. However the unsurpassed skills of Gottfried von Strassburg raised the German Tale of Chivalry as high as von Vogelweide could achieve it in the German Lyrics of Chivalry.

The most famous plot of Brittany myths - the love between the Knight Tristan and his king's bride Izolde - got a new life in the work of the German master: unlike the medieval devilish conception of love this feeling is considered earthly and noble one giving a great strength to the lovers and protected by God. The author tries to criticize feudal traditions though not too radically.

The fatal saga of “Tristan and Isolde” exactly responded to Wagner's romantic aesthetics and composer's personal tragic love when in 1857 he began working on three – act musical drama.

In his non-traditional opera Wagner minimized the action and laid emphasis on the feelings of the characters. He even didn't avoid diversion from Stras-

sburg's text to achieve his aim. After sharing the fatal magic potion his characters couldn't live without each other and became strong and brave. They deliberately strove for the other world to find peace; hid from the day light preferring nights to enjoy each other's presence. Their striving for night implies their determination to die which reflects Arthur Schopenhauer's influence on Wagner. However "Tristan and Isolde" is an hymn (ode) to human thirst for love and not death.

მანია ჭოლაძე

საქართველო, ქუთაისი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სიყვარულის სეკულარიზაცია გერმანულ სარაინდო რომანში და მისი ტრანსფორმაცია მუსიკალურ რომანტიზმში

(გოტფრიდ შტრასბურგელი — რიჰარდ ვაგნერი:
„ტრისტანი და იზოლდე“)

მსუბუქი ფანტასტიკითა და ეროტიზმით გაჯერებული კელტური თქმულებები ამონურული ანტიკური სიუჟეტების შემდგომ ახალი სიცოცხლის წყარო გახდა შუა საუკუნეების პოეტური კონცეფციებისათვის.

მე-12 საუკუნის ბოლოს განვითარებული სარაინდო კულტურა გერმანიაში თავდაპირველად კურტუაზიულ ლირიკაში გამოიხატა და დაახლოებით ერთი საუკუნის შემდეგ გაჩნდა გერმანული სარაინდო რომანი. გავრცელებული აზრის თანახმად, გერმანული სარაინდო რომანები უცხოურის თარგმანს, ან გადაკეთებულ ვერსიებს წარმოადგენენ, მაშინ, როცა პოეზია თვითმყოფადი თემატიკით გამოირჩეოდა. თუმცა გოტფრიდ შტრასბურგელის მაღალი დონის ოსტატობამ პოეტიკის სფეროში გერმანული სარაინდო რომანი იმ სიმაღლეზე აიყვანა, რაც კურტუაზიულმა პოეზიამ ფოგელვაიდესთან ჰპოვა.

რაინდი ტრისტანისა და მეფის საცოლვე იზოლდეს სიყვარული, როგორც ბრეტონული მოთხრობების ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული თემა გერმანელი ოსტატის ხელში ახალ სიცოცხლეს იძენს: მასთან სიყვარული შუა საუკუნეების ტრადიციული ეშმაკეული განმარტებებისაგან განსხვავებით, მინიერი, კეთილშობილური ადამიანური გრძნობაა, რომელიც საოცარ ძალას ჰმატებს შეყვარებულებს და ღმერთიც მათ მხარესაა. ავტორი ცდილობს გააკრიტიკოს ფეოდალური ტრადიციები, თუმცა არცთუ რადიკალურად.

საბედისწერო სიყვარულის საგა „ტრისტანსა და იზოლდეზე“ ზუსტად ეხმიანებოდა ვაგნერის რომანტიკულ ესთეტიკასაც და ფილოსოფოს-კომპოზიტორის პირად ტრაგიკულ სასიყვარული განწყობასაც, როცა 1857 წელს დაიწყო სამოქმედებიან მუსიკალურ დრამაზე მუშაობა.

ვაგნერმა მინიმუმამდე დაიყვანა თავის არატრადიციულ ოპერაში მოქმედება და აქცენტი გადაიტანა პერსონაჟთა განცდებზე. იგი არც შტრასბურგელის ტექსტიდან გადახვევას ერიდება საკუთარი მიზანდასახულობისათვის. მისი გმირები სიყვარულს საბედისწერო სასიკვდილო სამსალით ეზიარებიან და უერთმანეთოდ სიცოცხლე არ შეუძლიათ, თანაც საოცრად გაბედულნი ხდებიან. ისინი გააზრებულად მიისწრაფვიან იმქვეყნიური სამყაროსაკენ, რათა იქ ჰპოვონ სიმშვიდე; დღის შუქს ემალებიან და ღამეს ეტრფიან, რათა მშვიდად დატკბნენ სიახლოვით. ღამისადმი ლტოლვა სიკვდილისადმი ლტოლვაა ვაგნერთან, რაც კარგად აჩვენებს მასზე შოპენჰაუერის ზეგავლენას. თუმცა „ტრისტანი და იზოლდე“ სიყვარულის ადამიანური წყურვილის და არა სიკვდილის ჰიმნია.

RUSUDAN CHOLKASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Interrelatedness of Deity of Tar- Young and “The Knight in the Panthers’ Skin”

The oldest Georgian deity Tar-young, appears to be the the annual update of the universe (N. Abakelia), thus it could be realized as etymological prototype of the main hero of Shota Rustaveli “The Knight in the Panthers’ Skin”. The poem is based on the magic tale (M. Karbelashvili), the heroes of the poem are involved in the trivial world problems, they fall in love they struggle for their love and they marry as all the mortals, all these is peculiar for the mortal and dead risen deity.

The heroes of “The Knight in the Panthers’ Skin” search their fiancé in different countries, they try to make the mission given by bride’s father possible, they behave as heroes of magic tale. According to ancient faith the foreign visitor was dangerous for the aborigines. According to the ethnographic traditions to neutralize the visitor people used ancient traditions like inviting them to the feast and offering beautiful girls- simulating sexual ritual.

In the magic tale such meeting ends in a life and death struggle where the outcome is the death of one of the heroes. In “The Knight in the Panthers’ Skin”

content follows the line of magic tale where rivals dye: that's why Tariel without any meditation killed the son of Kvarazm King. It stimulated Avtandil killing the man whom had seen with Fatman this evoked the tale of the disappeared stranger knight. Avtandil, the fiancée of Arabia princess, was the very person who should find out the knight and their meeting ended in friendship.

რუსუდან ჩოლოყაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ღვთაება ტარ-ჭაბუკისა და „ვეფხისტყაოსნის“ ტარიელის ურთიერთმიმართების შესახებ

ქართული უძველესი ღვთაება ტარ-ჭაბუკი, რომლის მთავარ ფუნქციასაც სამყაროს ყოველწლიური განახლება წარმოადგენდა (ნ. აბაკელია), თავისუფლად შეიძლება გავიაზროთ როგორც შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ მთავარი გმირის ეტიმოლოგიური საფუძველი. ეს ნაწარმოები ხომ ჯადოსნური ზღაპრის სტრუქტურაზეა აგებული (მ. კარბელაშვილი), რომლის მთავარი გმირებიც ურთიერთ შეყვრით, განშორებითა და საბოლოო შეუღლებით იმ მძიმე გზას გადიან, რაც ნიშანდობლივი იყო ამ ქვეყანასა და „იმ“ ქვეყანას შორის მიმომსვლელი მოკვდავი და მკვდრებით აღმდგომი ღვთაებისათვის.

„ვეფხისტყაოსნის“ გმირებიც ხომ სხვადასხვა ქვეყნებში გადადიან საცოლის საძებნელად ან საცოლის (საცოლის მამის) დავალების შესასრულებლად ჯადოსნური ზღაპრის გმირების მსგავსად. უძველესი რწმენით კი, სხვა ქვეყანაში მისული, უცხო საშიში იყო დამხვდურისათვის. ეთნოგრაფიული ტრადიციით მისი გაუვნებლობა სუფრასთან მიწვევის გარდა ქალის შეთავაზებითაც უნდა მომხდარიყო (ი. სურგულაძე). მაგალითად, საქართველოში ეს იყო სწორფრობის — სქესობრივი ურთიერთობის სიმულაციის რიტუალი.

ჯადოსნურ ზღაპარში კი ეს შეხვედრა სამკვდრო-სასიცოცხლო დაპირისპირებით და ერთ-ერთის სიკვდილით მთავრდება. „ვეფხისტყაოსანშიც“ ზღაპრის მსგავსად განიგმირებიან ურთიერთ მეტოქეები: ამიტომ დაუხანებლად გამოასალმა სიცოცხლეს ტარიელმა მომხდური ხვარაზმის ხელმწიფის შვილი; ამიტომ მოკლა ავთანდილმა ფატიმანთან ნანახი კაცი და ამიტომვე შეიქმნა დიდი ამბავი პოემის დასაწყისში უგზო-უკვლოდ გაუჩინარებული უცხო მოყმის გამო. ამავე მიზეზით, სწორედ ავთანდილს, არაბეთის ხელმწიფე — ქალის საქმროს, უნდა გაერკვია ურთიერთობა ტარიელთან, რაც მათი შერიგებით დასრულდა.

ILONA ČIUŽAUSKAITĖ

Lithuania, Vilnius

Institute of Lithuanian Literature and Folklore

Traces of Medieval Culture in the Translations of Sigitas Geda

The traces of genres and motifs of various shapes of reception of medieval culture in the creation of quite many Lithuanian writers could be distinguished. One of them is the famous modern Lithuanian poet, Sigitas Geda (1943–2008) and his translations (translated by J. Bobrovskis, J. Brodskis, G. Traklis, M. Cvetajeva, F. Garcia Lorcos, Cz. Miloszo, Latvian, Georgian, Armenian, ancient Greek, Egyptian, Japanese poetry; “The Psalm of Psalms”, “The Book of Psalms” were published in separate books, as well as François Villon’s “Selective Poetry“, etc.). Besides the many aforementioned works, one should pay attention to the work of Grigoro Narekaci “Books of Grievous Chants” (published in 1999), translated by S. Geda. In a lyrical mystical poem of a famous poet G. Narekaci of the 10-11th century, in the form of monologues there are very forcibly depicted various psychological states, religious experiences, philosophical thoughts, there are plenty of the topicalities of societal life of Armenia of the day as well as domestic details. The poem is attributed to the masterpieces of the world literature, and it has been translated into many languages. Millenary Armenian book, almost equal to scripture, returns consciousness to the middle Ages and constantly reminds of the present: what we perceive is the present, our time of living. The article analyzes the problem of what reflections of medieval culture were moved into the Lithuanian translation of the work by Narekaci, what features of medieval emotional attitude and poetics were proved to be kept, and when insensibly there emerge the features of Lithuanian folklore emotional attitude and language stylistics. The work is based on the studies of V. Daujotyė, V. Kubilius, K. Nastopka, R. Šilbajoris, S. Valentas, R. Bartes, etc., comparative methodology is used.

NINO DOLIDZE

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

“Tbilissian Maqāma” Al-Harīrī

Maqāmat, which has no analogues in the western literary works, ranks high among the oriental literary genres of the middle Ages. *Maqāma* is a short story about a fictional hero recounted by a narrator. The medieval Arabic literature never boasted any similar literary prose genres, since the artistry, fiction were interpreted by a reader as an illusion.

Innovation of the Arabic Maqāmāt, which originated in the X century, lied in the fact that the authors themselves stated in the introduction that the characters (and, relevantly, the narrated story as well) were fictional. This was a successful attempt to create an artistic reality at the time, when the official ideology of the reigning normative poetic style strictly prohibited any kind of innovation. *Maqāmāt* have immediately gained great popularity and reached *the highest point of their* development at the turn of the XI-XII centuries, in the creative works of *al-Hariri of Basra*.

This time we shall dwell on al-Hariri’s “Tbilissian Maqāma”, as a classical example of the Arabic canonical literature. Despite these new developments, the literary canon left its marked effect on “*Tbilisi Maqāma*” (that is expressed in the standard beginning and the standard end of this literary work, in the peculiar development of actions, in conditional character of situations, in absence of disclosure of a plot and in lack of either statistical situations, portraits and landscapes, or time and space, etc.). The author does not describe the city, but the fact that among fifty *Maqāmāt*, the sequence of which is not accidental actually (to say nothing of solid, meaning-bearing composition and structure of the work), the 33rd *Maqāma* is “Tbilissian”, is not insignificant. The main characters are coming to Tbilisi, which represents one of the cultural centers of that time (along with Shiraz, Tabriz, Samarqand, Marawi and others). Action takes place in Tbilisi.

“*Tbilissian Maqāma*” represents an example of one of the significant genres of the Arabic literature of the middle Ages, the area of application was rather wide and covered the territory beginning with Spain and ending with India. *Maqāmāt* by al-Hariri became the most popular after the Koran. That is approved by a great number of manuscripts. One of these manuscripts, which is dated *back to the XIII century* and is kept at the Museum of the Oriental Studies of the Saint Petersburg Academy of Sciences, includes the illustration of the “*Tbilissian Maqāma*”, which shows the Tbilisi mosque.

ნინო დოლიძე

საქართველო, თბილისი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ალ-ჰარირის „თბილისური მაკამა“

შუა საუკუნეების აღმოსავლურ ლიტერატურულ ჟანრებს შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს მაკამებს, რომელსაც ანალოგი არ მოეპოვება დასავლურ მწერლობაში. მაკამა მოკლე მოთხრობაა გამოგონილ გმირზე, რომლის შესახებ მოთხრობელი ჰყვება. შუა საუკუნეების არაბული ლიტერატურა არ ყოფილა განებივრებული მსგავსი მხატვრული პროზაული ჟანრებით, რადგან მხატვრულობა, ფიქცია მკითხველის მოტყუებად აღიქმებოდა.

X ს-ში წარმოშობილი არაბული მაკამების ინოვაციურობა იმაში მდგომარეობდა, რომ ავტორები ნაწარმოების შესავალში თავად აცხადებდნენ — პერსონაჟები (და შესაბამისად, მოთხრობილი ამბავიც) გამოგონილიაო. ეს იყო მხატვრული რეალობის შექმნის წარმატებული მცდელობა მაშინ, როდესაც გაბატონებული ნორმატიული პოეტიკის ოფიციალური იდეოლოგია ყოველგვარ ინოვაციას სასტიკად კრძალავდა. მაკამებმა იმთავითვე დიდი პოპულარობა მოიპოვა, თუმცა თავისი განვითარების მწვერვალს XI-XII სს-ის მიჯნაზე მოღვაწე ბასრელი ლიტერატორის ალ-ჰარირის შემოქმედებაში მიანიწ.

ამჯერად შევჩერდებით ალ-ჰარირის „თბილისურ მაკამაზე“, როგორც არაბული კანონიკური ლიტერატურის კლასიკურ ნიმუშზე. ინოვაციურობის მიუხედავად, ლიტერატურულმა კანონმა „თბილისურ მაკამასაც“ დაასვა დალი (რაც გამოიხატება ნაწარმოების სტანდარტულ დასაწყისსა და დაბოლოებაში, მოქმედებათა ერთგვაროვან განვითარებაში, სიტუაციათა პირობითობაში, სიუჟეტური წარმოსახვის გავრცობისა თუ სტატიკური სიტუაციების, პორტრეტებისა თუ პეიზაჟების, დროსა თუ სივრცის არარსებობაში და სხვ.). ავტორი არ აღწერს ქალაქს, მაგრამ ის, რომ ალ-ჰარირის ორმოცდაათ მაკამაში, რომელთა თანმიმდევრობაც კი არ არის შემთხვევითი (რომ აღარაფერი ვთქვათ ნაწარმოების მყარ, გააზრებულ კომპოზიციასა და სტრუქტურაზე) 33-ე მაკამა „თბილისურია“, უმნიშვნელო ფაქტი არ უნდა იყოს. მთავარი პერსონაჟები ჩამოდიან თბილისში, როგორც იმდროინდელ ერთ-ერთ კულტურულ ცენტრში (შირაზის, თავრიზის, სამარყანდის, მარავის და სხვათა გვერდით). მოქმედება თბილისში ვითარდება.

„თბილისური მაკამა“ წარმოადგენს შუა საუკუნეების არაბული ლიტერატურის ერთი მეტად მნიშვნელოვანი ჟანრის ნიმუშს, რომლის

გავრცელების არეალი საკმაოდ ფართო იყო ესპანეთიდან მოყოლებული ინდოეთის ჩათვლით. ალ-ჰარირის მაკამები ყურანის შემდეგ უპოპულარულესი საკითხავი გახდა. ამაზე მეტყველებს ხელნაწერთა სიმრავლეც. ერთ-ერთ, XIII ს-ით დათარიღებულ ხელნაწერში, რომელიც სანქტ-პეტერბურგის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის მუზეუმში ინახება, არის „თბილისური მაკამის“ ილუსტრაცია. მინიატურაზე ასახულია თბილისის მეჩეთი.

KETEVAN ELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Lash of Tariel – the Symbol of Power

Beyond the essence of sacred symbols of power has always been hushed up the aspect of super power (it could be manifested as the royal crown or the icon of “sky miracle” , sometimes it could be the sceptre risen from biblical crozier or the “asented ” lash of Egyptian Pharaoh), it gains particular significance in particular power and authority realm. This phenomenon is originally manifested in “The Knight in the Panthers’ Skin”, power symbols are depicted in original ways in the poem. They are seemed to be lost in dramatic peripetias.

Hand-forged lash owned by the legal heir of Indian throne Tariel appeared to be one of the main symbols of power turned up to be forgotten behind the primary emotions, the lash was used in a very unusual and strange period; He used the lash only while slaughtering the slaves of Rostevan for taking “Kaeti” fort.

Medieval outlook about the knights violent acts, cruelty or ruthlessness were perceived as a manifestation of brave and strong deeds, furthermore it was considered to be the super-power (according to Chretien de Troies; “if might, then right”). Lash is the main symbol of power even missing the other symbols of kingdom .

The lash as the symbol of ancient power illustrates Tariel as a King , according to the Christian symbolism lash is associated with the “Calvary way”....

Lash as a symbol of power is manifested in “The Knight in the Panther’s Skin” as a key essence of the poem.

ქეთევან ელაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ტარიელის მათრახი — ვითარცა ძალაუფლების სიმბოლო

ძალაუფლების სიმბოლოთა საკრალურ ძალა-უფლებრივ არსს მიღმა ყოველთვის დამაინტერესებელია ყოველსმპყობელობის საბედისწერო ასპექტიც (იქნება ეს მზიურ წნულთა სადარი გვირგვინი თუ ხატი „ციხის სვეტთა“ სამეფო ტახტის სახით, ანდა თუნდაც ბიბლიურ კვერთხთაგან ამოზრდილი სკიპტრა და, რაღა თქმა უნდა, ძველ ეგვიპტეში ფარაონთა მიერ „ამაღლებული“ მათრახი...), რომელიც კონკრეტულ სახელისუფლო სივრცეში სრულიად განსხვავებულ დატვირთვას იძენს. ეს ფენომენი მეტად ორიგინალურ ასახვას ჰპოვებს სწორედ „ვეფხისტყაოსანში“, სადაც სახელისუფლებო სიმბოლოების მეტად თავისუფალი, თუმცაღა ფრიად ორიგინალური მოწოდების ტენდენციები იკვეთება. ისინი თითქოსდა ჩაკარგულია დრამატული პერიპეტეების წიაღში.

სწორედ ამგვარადვეა პირველადი ემოციების მიღმა მივიწყებული ერთ-ერთი სახელისუფლო სიმბოლო — „ხელით ნაჭედი“ მათრახი, რომელსაც „ვეფხისტყაოსანში“ ინდოეთის სამეფო ტახტის კანონიერი მემკვიდრე ტარიელი ფლობს და მხოლოდღა, ფრიად უჩვეულო და უცხო ვითარების ჟამს იყენებს; არაბეთის მეფის როსტევეანის მონათა შემუსვრისას, ხატაელ ძმათა გზად გადაყრისას და ქაჯეთის ციხის დამხობისას.

არადა, შუასაუკუნეობრივი თვალთახედვისთვის, რაინდთა ძალის-მიერი ქმედებანი არასოდეს აღიქმებოდა, როგორც სისასტიკე თუ დაუნდობლობა, არამედ ითვლებოდა ვაჟკაცური ზნის ერთგვარ გამოვლინებად და, უფრო მეტიც, იკვეთებოდა ძალის უზენაესობაც (კრეტიენ დე ტრუას სარაინდო რომანის მსოფლმხედველობრივი თეზა: „სადაც ძალაა, იქ კანონია“). ასევეა უცხო მოყმედ გარდასახულ ინდოეთის მეფის შემთხვევაშიც, რომელიც სამეფო რეგალიებს ჩამოშორებული, მხოლოდღა „მკლავის უსხო“ მათრახსღა ფლობს, როგორც სხვა რაინდთაგან სამეფო წარმომავლობით გამოჩეული.

მათრახის ამ უძველესი ძალაუფლების სიმბოლოს ტარიელის, როგორც მეფის ილუსტრირებისას, ავტორი ერთ გარემოებასაც ითვალისწინებს; ტარიელს მათრახი უპყვრია, სანამ არ მოხდება მისი ინდოეთის სამეფო ტახტზე აღსვლა, რადგან ქრისტიანული სახისმეტყველებით მათრახი — „გოლგოთის გზასაც“ განასახიერებს...

მათრახის, ვითარცა ძალაუფლების სიმბოლოს, „მხატვრული ფლობის ველი“ ფრიად უჩვეულოა „ვეფხისტყაოსანში“ და ძეგლის სიღრმისეულ შრეში შეღწევის ერთ-ერთ გასაღებსაც კი წარმოადგენს.

ELBAKIDZE MAKI, IRMA RATIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Honour and Honesty: The Heroic Ideal in Medieval Courtly Romance

The core element connected to the perfection of a hero in the medieval courtly romance is moral perfection. Accordingly, the moral and ethical beliefs, in the west European heroic culture, are based on such moral virtues, like: courage, loyalty, charity, prudence, courtesy and striving for gaining honour. In the feudal society, where honour and honesty are the main social virtues, the moral values of the Knights are founded on humanistic ideals (to protect the weak, defenseless, helpless, and fight for the general welfare of all, charity), which along with chivalrous virtues (mercy of the defeated foe, equal fight, etc.) is the basic principal in the formation of a harmonic personality. Naturally, Christian religion, which teaches to love one's neighbor, devotion and doing good deed, played an important role in the forming of the categorization of the moral principles of an ideal knight. At the same time, the desired or compulsory complex of virtues, which creates the ideal of Christian moral, is densely connected with Aristotelian-Stoic ethics.

From this point of view the ethic system of the medieval courtly romance is immensely instructed by stoic views, whose peculiar interpretation we come across in an essay by Marcus Tullius Cicero *On Duties (De Officiis)*. According to Cicero, four main virtues exist, which define the moral perfection of a human being. These virtues are the following: 1. Cognition of truth (cognito); 2. Honesty and Charity (iustitia da beneficentia); 3. Magnificence of spirit (magnitudo animi); 4. Modesty (decorum). Out of these virtues are derived the concrete practical duties, which are acceptable for everybody (will it be the dwellers of the roman republic or medieval knights) and name and dignity are the two main virtues.

From this standpoint, the tendencies characteristic to medieval European civilization and the ethic system offered by Shota Rustaveli, are not different at all. This could be explained by two main reasons: First of all, they both share

the same religion, Christianity, and the second the public and political structure, the ideological background that emerged in the feudal society, proclaiming to fulfill the social or moral obligations that humans have.

The ethic perfection, pure and uncompromised moral nature of the main character, is a core principal for Shota Rustaveli. That is, the fully understanding of duties and absolute fairness. The moral behavior of the characters is directed by clear emotional background (love of a friend). This at the same time is well-grounded in the work. Dignity in ‘The knight in the Panther’s skin’ is the fate of a distinct, ‘wise’, or so to say an ideal human. Their reason and intelligence pushes them to behave worthy. This point of view finds resemblance with Cicero’s ideology, according to which ‘Honesty, which we seek in a lofty and magnanimous soul is brought about only by strength of the mind, not of the body’.

The ideal character of Shota Rustaveli cannot compromise, even in cases of fear, because the uselessness of fear has its explanation in ‘The knight in the Panther’s skin’: Fate drives human destiny and nobody can run away from death, so humans should meet danger with dignity, because unworthy live is worse than dying valiantly. This is the Heroic Ideal of Georgian Courtly Romance, which although shares similarities with medieval west European ideals of a human, but stands near to the ethic ideas of the Renaissance epoch.

მაკა ელბაძიძე, ირმა რატიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ღირსება და სახელო: შუასაუკუნეების რაინდული რომანის ჰეროიკული იდეალი

შუასაუკუნეების რაინდული რომანის იდეალური გმირის სრულყოფის ყველაზე არსებით ელემენტს მორალური სრულყოფა შეადგენს, შესაბამისად, დასავლეთ ევროპის სარაინდო კულტურის მორალურ-ეთიკური წარმოდგენები ემყარება ისეთ ზნეობრივ სათნოებებს, როგორებიცაა: სიმამაცე, ერთგულება, სიუხვე, კეთილგონიერება, კურთუაზულობა და სწრაფვა ღირსეული სახელის მოსახვეჭად. ფეოდალურ საზოგადოებაში, რომელშიც ღირსება და სახელი უმთავრეს სოციალურ სათნოებებადაა აღიარებული, რაინდთა წრის მორალური ფასეულობანი ემყარება გარკვეულ ჰუმანისტურ იდეალებს (გაჭირვებაში ჩავარდნილთა დახმარება, ქველმოქმედება), რომლებიც წმიდა სარაინდო ზნეობებთან ერთად (ძლეული მტრის დანდობა, უსწორო იარაღით არ შებმა და სხვ.) ჰარმონიული პიროვნების ფორმირების სა-

ფუძველია. ბუნებრივია, სარაინდო იდეალის მორალურ კატეგორიათა ჩამოყალიბებაში გადამწყვეტი როლი ენიჭება ქრისტიანულ რელიგიას, რომელიც მორწმუნეს მოყვასის სიყვარულის, მისთვის თავის არ დაზოგვის და კეთილი, ქველი საქმით უფლისადმი სამსახურისკენ მოუწოდებს. იმავდროულად, ადამიანისთვის სასურველ თუ სავალდებულო სათნოებათა კომპლექსი, რომელიც, იმავდროულად, ქრისტიანობის ზნეობრივი იდეალია, მჭიდროდაა დაკავშირებული ანტიკურ (არისტოტელურ-სტოიკურ) ეთიკასთან.

ამ თვალსაზრისით შუასაუკუნეების რომანის ეთიკური სისტემა ყველაზე მეტად დავალებულია სტოიკოსთა შეხედულებებისაგან, რომელთა თავისებურ ინტერპრეტაციასაც ვაწყდებით ციცერონის ტრაქტატში *მოვალეობათა შესახებ (De Officiis)*. ციცერონის აზრით, არსებობს ოთხი უმთავრესი სათნოება, რომლებიც განაპირობებს ადამიანის მორალურ სრულყოფას. ესენია: 1. ჭეშმარიტების შემეცნება (cognitio); 2. samarTlianoba da qvelmoqmedeba (iustitia da beneficentia); 3. სულის სიმაღლე (magnitudo animi); 4. წესიერება (დეცორუმ). ამ სათნოებათაგან გამომდინარეობს კონკრეტული პრაქტიკული მოვალეობები, რომლებიც ერთნაირად მისაღები და გასათვალისწინებელია ყველა იმ საზოგადოებისათვის (იქნება ეს რომის რესპუბლიკის მოქალაქენი თუ შუასაუკუნეების რაინდები), რომელშიც სახელი და ღირსება უმთავრეს სათნოებებადაა მიჩნეული.

ამ თვალსაზრისით შუასაუკუნეების ევროპული ცივილიზაციისთვის დამახასიათებელ ტენდენციებსა და რუსთველის ეთიკურ სისტემას შორის განსხვავება, ფაქტიურად, არც არსებობს, რაც ორი ძირითადი მიზეზით შეიძლება აიხსნას: პირველ ყოვლისა, ესაა საერთო რელიგია, ქრისტიანობა, და, მეორე მხრივ, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური წყობა, კერძოდ, ფეოდალური სამყაროს წიაღში ჩამოყალიბებული იდეოლოგიური ფონი, რომელიც ადამიანს გარკვეული სოციალური და მორალური ვალდებულებების შესრულებისკენ მოუწოდებს.

რუსთველისათვის ეთიკური სრულყოფა, ანუ წმინდა და უკომპრომისო მორალი მთავარი გმირის ერთ-ერთი ყველაზე არსებითი მახასიათებელია. ესაა სრულიად უკომპრომისო ვალდებულების შეგნება და უკომპრომისო სამართლიანობა. გმირების მორალურ ქცევას რომანში გარკვეული ემოციური ფონი (მოყვასის სიყვარული) წარმართავს, მაგრამ, იმავდროულად, ამას თავისი მსოფლმხედველობრივი დასაბუთებაც აქვს. ღირსება *ვეფხისტყაოსანში* გამორჩეული, „ბრძენი“, ანუ იდეალური ადამიანების ხვედრია. ღირსეული ქცევისკენ მათ თავიანთი გონება, ინტელექტი უბიძგებთ. ეს თვალსაზრისი საკმარის მსგავსებას ამჟღავნებს ციცერონის შეხედულებასთან, რომლის მი-

ხედვითაც, „ღირსება ამაღლებული და კეთილშობილი სულის ხვედრია, რომელიც ადამიანს ენიჭება არა ფიზიკური, არამედ გონებრივი ძალის წყალობით“. რუსთველის იდეალური გმირი ვერ დაუშვებს ზნეობრივ კომპრომისს, თუნდაც, შიშის მდაბალი გრძნობის კარნახით, ვინაიდან შიშის უსარგებლობასაც კი *ვეფხისტყაოსანში* მსოფლმხედველობრივი დასაბუთება აქვს: განგება ადამიანის ბედს თავისი გარდაუვალი ნებით წარმართავს, ხორციელს სიკვდილი მაინც არ ასცდება, შესაბამისად, ადამიანი ღირსეულად უნდა შეხვდეს განსაცდელს, რადგან ნაზრახ სიცოცხლეს სახელოვანი სიკვდილი სჯობია. ესაა ქართული სარაინდო რომანის ჰეროიკული იდეალი, რომელიც, გვიანდელი შუსაუკუნეების დასავლეთ ევროპის ადამიანის იდეალთან საკმაოდ მსგავსების მიუხედავად, რენესანსის ეპოქის ეთიკურ წარმოდგენებს უახლოვდება.

MOHAMMAD EXIR

Bushehr, Iran

Islamic Azad University, Bushehr Branch

Medieval Travelogues Genre Impact on Swift' *Gulliver's Travels* and Twain's *Roughing It*: A Comparative Study from a Satirical Outlook

Travel literature genre or travelogue is a common genre in medieval Arabic literature. It records the experiences of an author traveling to a place for the pleasure of travel. *Gulliver's Travels* is a novel by Jonathan Swift which is a satire on human nature and also travelers' tales of literary genre. In this novel, satire is exposed in the course of its setting, narration, plot, and character. He employs utopia and dystopia as a setting, flat, and tyrant type of character and grotesque to show factors of the satirical novel. Entertainment throughout satire in this novel is the main aim Swift has in mind. This novel has many examples of life in the Reformation period and even reflects some current and universal issues in today's world. *Roughing It* written by American humorist Mark Twain is a book of 'semi-autobiographical' travelogue. This book shows the travels of young Mark Twain through the Wild West during the years 1861–1867. Mark Twain uses his own experiences of a stagecoach journey across the American West to criticize the local characters and satirize life on the frontier and also the examples of Twain's rough humor can be seen throughout the book. So, medieval travelogue genre has been employed in these two books at the service of social and political satire. This study considers some of the authors' inten-

tions socially and politically by employing satire in setting, narration, plot, and character in these two books.

JULIETA GABODZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Ideological and Artistic Transformation in Akaki Tsereteli's and Galaktion Tabidze's Creative Work

According to Akaki Tsereteli's and Galaktion Tabidze's creative work Shota Rustaveli holds a special place in the formation and afterwards in development of Georgian Identity.

In the research material from the archives of Akaki Tsereteli and Galaktion Tabidze is being used, including some of the unpublished publicist letters by Akaki Tsereteli.

A special attention is paid to 'The knight in the panther's skin' and the influence or transformation it has on Akaki's and Galaktion's works.

The characters of the poem gained a new allegoric-artistic function in Akaki's work. **Nestan**, who is imprisoned by the dare-devils, in Akaki's work became an allegory of **Homeland**, while **Tariel, Pridon and Avtandil – its savior heroes. Dare-devils** are an allegory of foe.

Akaki transformed the wise saying by Shota Rustaveli into a new poetical image '**The foe, who seems as a friend at first, is worst than other enemies**', for Akaki it became an allegory of the homeland's foe.

Galaktion Tabidze's work is also full of the images and symbols, allusions, reminiscences from Shota Rustaveli's work.

Noteworthy is the collection of verses 'Gold in the Azure of Adjara', which was published in 1944 in Batumi. It should be noted that the creation of this collection was thought over earlier. It happened on a summer vacation, when Galaktion was at sea with Olia Okudjava. The 75 verses in the collection have as an epigraph some quotes from Shota Rustaveli's 'The knight in the panther's skin', by which the author says or tries to say the main idea, which is disguised. It was an excellent form of saying something that was prohibited under the soviet censorship. One of the dignities of this collection, as Galaktion Tabidze put it was, that: He made a cycle of verses about sea, and thus filled up the emptiness, which was present in Georgian Poetry since Shota Rustaveli.

ჯულიეტა ბაპოძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსნის“ იდეური და მხატვრულ-სახეობრივი ტრანსფორმაცია აკაკისა და გალაკტიონის შემოქმედებაში

აკაკი წერეთლისა და გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედების მიხედვით რუსთაველს სრულიად გამორჩეული ღვანლი მიუძღვის ქართული იდენტობის ჩამოყალიბებაში.

კვლევაში გამოყენებულია აკაკისა და გალაკტიონის საარქივო მასალები, მათ შორის, აკაკი წერეთლის გამოუქვეყნებელი წერილები.

ასევე განსაკუთრებულია „ვეფხისტყაოსნის“ იდეური, მხატვრულ-სახეობრივი გავლენა და მათი ტრანსფორმაცია აკაკისა და გალაკტიონის შემოქმედებაში.

პოემის პერსონაჟებმა კონკრეტული ალეგორიულ-მხატვრული ფუნქცია შეიძინეს აკაკის შემოქმედებაში. ქაჯების ტყვეობაში მყოფი **ნესტანი** აკაკის შემოქმედებაში **სამშობლოს** მყარ ალეგორიულ ხატად იქცა, ხოლო **ტარიელი**, **ფრიდონი** და **ავთანდილი** — მის **მხსნელ გმირთა სახეებად**. **ქაჯები** კი მტრის ალეგორია.

აკაკიმ რუსთაველისეული სიბრძნე — „**მოყვარე-მტერი ყოვლისა მტრისაგან უფრო მტერია**“ — ახალ პოეტურ სახედ — **ქვეყნის მტრის ალეგორიად** წარმოადგინა.

გალაკტიონის შემოქმედება ასევე გაჯერებულია რუსთაველური სახე-სიმბოლოებით, ალუზიებითა, რემინისცენციებითა თუ ტროპული მეტყველების ნიმუშებით.

განსაკუთრებით საყურადღებოა მისი ლექსების კრებული „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, რომელიც 1944 წელს გამოიცა ბათუმში, თუმცა მისი შექმნის იდეა გაცილებით ადრე, ოლია ოკუფაციასთან ზღვაზე ყოფნის დროს, დაებადა პოეტს. წიგნში მოთავსებულ 75 ლექსს ეპიგრაფად წამძღვარებული აქვს „ვეფხისტყაოსნის“ ტაყები, ან სტროფები, რომელთა მეშვეობითაც გამოკვეთილია ავტორის მთავარი სათქმელი, გალაკტიონმა ლექსების იდეის შესანიღბად მშვენიერ პოეტურ მეთოდს მიაგნო. საგულისშობა, კრებულის სტრუქტურული წყობა, რომელიც, ზოგ შემთხვევაში, „ვეფხისტყაოსნის“ სიუჟეტს იმეორებს.

ამ კრებულის ღირსება ისიცაა, რომ როგორც გალაკტიონს ამბობდა: მან შექმნა ლექსების ციკლი ზღვაზე და ამით ამოავსო ის სიცარიელე, რომელიც არსებობდა ქართულ პოეზიაში რუსთაველის შემდეგ.

LELA GABRIELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Naming the Symbols Expressing Evil (The Symbol of Whale in Biblical Books and ‘Life of David Garejeli’)

Symbolic of a whale is interestingly reflected in “Life of David Garejeli.” As in all hagiographical texts, the whale is a symbol of evil. Its name is noteworthy: once it is named as whale and a little lower as worm.

It is known that “worm” together with whale and snake create the same semantic category both in Christian literature and folklore.

Sulkhan-Saba describes whale as water creature, but indicates – “Gvelve-shapi” (Dragon); the same we see in the Bible.

In symbology Leviathan is described as water monster and it is indicated that it is one of the names of whale. In Jewish term “liviatan” meant all water monsters. One of English engravings of the XII century showed Leviathan as a horned snake. It appeared that it one of the types of whale, but also a reptile – the horned snake.

Nature has species of horned snakes, although they are not related to water; conversely they are desert inhabitants. We should also remember that the Satan threatened Saint Fathers right with horned snakes. It is noteworthy that in the text the horned snake is separated from reptiles. Maybe this creature is right that horrible whale with a horn? It is unlikely as in all other texts we see the whale and not a snake. Although we believe that these two creatures have been associated with each other right by the given external sign and we have the fantastic creature – **Gvel-Veshapi** (Whale-Snake (dragon) which can also be seen at wall paintings and David Garejeli’s icon. The whale shown on the fresco has an enormous face of a horned snake and at David Garejeli’s icon it is shown as a horned and front-legged monster. Such a change took place in a later period, which allegedly is the affect of western culture.

In ‘The Life of David Garejeli’ whale symbolic is based on Biblical background. Research has shown that evil expressing symbols reflected in the text (whale, snake, worm) are identical. In Georgian fairytales and folk legends these horrible creatures transform into the Gvelveshapi (dragon), which at the end is always defeated by the Good.

„დავით გარეჯელის ცხოვრებაში“ ვეშაპის სიმბოლიკა ბიბლიურ საფუძველს ემყარება. კვლევამ ცხადყო, რომ ტექსტში ბოროტების გამომხატველი სიმბოლოები (ვეშაპი, გველი, ჭია) იდენტური მნიშვნელობისანი არიან. ეს შემზარავი არსება ზღაპრებსა და ხალხურ თქმებში გველუშაპად გარდაისახება, რომელიც საბოლოო ჯამში აუცილებლად მარცხდება სიკეთით.

NUGESHA GAGNIDZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Georgian and German Epic Poems

(“The Knight in the Panther’s Skin” and “The Song of the Nibelungs”)

“The Knight in the Panther’s Skin” (the end of XII century or beginning of XIII century) and “The Song of the Nibelungs” (beginning of XIII century) are Georgian and German people’s greatest literary works of the Middle Ages which represent their cultural wealth, problems of the epoch and the main tendencies of Eastern and Western cultures.

For centuries readers have been attracted by the plots and literary forms of Shota Rustaveli’s and unknown Spielmann’s novels expressed in verses. The comparative analysis of these two works gives us opportunity to get to know and to learn different moral values of Georgian and German epic poems.

The research of the sources of “The Knight in the Panther’s Skin” and “The Song of the Nibelungs” plots and the analysis of their artistic images show the difference between Western and Eastern cultures and the two countries social, political and economic conditions which made for the development of highly artistic national literature. The close study of Georgian and German epic poems reveals the traditions and customs of two cultures being transformed and interpreted in them, shows the difference of the institutions of knights, their priorities and specific peculiarities. Besides the plot and structure one of the most important aspects of two poems is their literary language due to it they become up-to-date in every epoch.

The research of German translation of “The Knight in the Panther’s Skin” and Georgian translation of “The Song of the Nibelungs” shows to what extent the idea of the epics, their stylistic and artistic peculiarities are preserved and how deeply the foreign reader can learn to apprehend them.

ნუგეზა ბაგნიძე

საქართველო, ქუთაისი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქართული და გერმანული საგმირო ეპოსი („ვეფხისტყაოსანი“ და „სიმღერა ნიბელუნგებზე“)

„ვეფხისტყაოსანი“ (XII ს. ბოლო ან XIII ს. დასაწყისი) და „სიმღერა ნიბელუნგებზე“ (XIII ს. დასაწყისი) ქართველი და გერმანელი ერების შუა საუკუნეების კულტურის უდიდესი ლიტერატურული ძეგლებია, რომლებშიც წარმოჩენილია მათი სულიერი ფასეულობები, ეპოქის პრობლემური საკითხები და დასავლურ და აღმოსავლურ კულტურათა ძირითადი ტენდენციები.

შოთა რუსთაველის პოემა და უცნობი შპილმანის გალექსილი რომანი საუკუნეთა განმავლობაში მკითხველს ხიბლავს როგორც შინაარსით, ასევე მხატვრული ფორმით. მათი შედარებითი ანალიზი შესაძლებლობას გვაძლევს ნათლად დავინახოთ ის არსებითად განსხვავებული მორალური ფასეულობები, რაც მსგავს ლიტერატურულ-ესთეტიკურ პრინციპებზე აგებულ ქართულ და გერმანულ საგმირო-სარაინდო ნაწარმოებებს ახასიათებს.

„ვეფხისტყაოსანისა“ და ნიბელუნგებზე სიმღერის სუჟეტური ნყაროების კვლევა და მხატვრულ სახეთა ანალიზი შესაძლებლობას გვაძლევს, გამოვიკვლიოთ დასავლურ და აღმოსავლურ სამყაროთა და კონკრეტული ქვეყნების სოციალ-პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა როგორც ბაზისი მაღალმხატვრული ეროვნული ლიტერატურის შექმნისათვის; შევაფასოთ ადრეული შუა საუკუნეების დასავლური და აღმოსავლური ლიტერატურული და კულტურული მემკვიდრეობა, ტრადიციები და ადათ-წესები, ტრანსფორმირებული და ინტერპრეტირებული ქართულ და გერმანულ საგმირო ეპოსში; წარმოვაჩინოთ და შევადაროთ რაინდობის ინსტიტუტის პრიორიტეტები და სპეციფიკური თავისებურებები ევროპასა და აღმოსავლეთში, გერმანიასა და საქართველოში. ამ ნაწარმოებთა სიუჟეტურ და იდეურ-კომპოზიციურ თავისებურებებთან ერთად უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მათ მხატვრულ ქსოვილსა და ენას, რამაც განაპირობა ის, რომ მათ აქტუალობა არ დაუკარგავთ არც ერთ ეპოქაში.

„ვეფხისტყაოსანის“ გერმანული თარგმანებისა და ნიბელუნგებზე სიმღერის ქართული ვერსიის კვლევა გვიჩვენებს, თუ რამდენად არის შენარჩუნებული ორიგინალისათვის დამახასიათებელი იდეური, მხატვრული და სტილური თავისებურებები მათში და რამდენად ეძლევა შესაძლებლობა უცხოელ მკითხველს, სწორად გაიგოს ორიგინალის პრობლემეტიკა თარგმნილი ნაწარმოების მეშვეობით.

DAREJAN GARDAVADZE

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Udhri Love Concept and "The Knight in the Panther's Skin"

The quest for the oriental parallels in "The Knight in the Panther's Skin" figures prominently in the Rustvelology and represents also a subject of great debates and controversy.

From this point of view rather interesting are – the structural analysis of the plot of "The Knight in the Panther's Skin" and, on the one hand, the attempt of identifying the composition of "The Knight in the Panther's Skin" with the fairy tale's invariant, the model "Loss-Search-Finding" of which, through the modification of the structure of realized fairy tale's formula, for certain reasons, is considered to be the basis of the composition of "The Knight in the Panther's Skin"; and, on the other hand, the parallels between the Rustavelian love and the Udhri love, risen in the bowels of the *medieval Hijaz* Arab Bedouins' life in the Arabian Peninsula, Tariel's likeness with an Udhrian poet-lover on a certain level; ascertainment of diversity between these two schemes from typological point of view, despite the similarity of appearance and common attributes (as opposed to the model "Loss-Search-Finding" there is a model of Udhri love concept "Falling in love – fatal and eternal separation – death from love").

Evidently, we can't escape the fact that there was a common fund of literary figurative means, which in the Middle Ages nourished all more or less valuable literary works, to say nothing of evidence that the system of values of "The Knight in the Panther's Skin" is different and is comparatively more than only a plot, which occupies a relatively modest place in this system of values.

დარეჯან გარდავაძე

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

უზრიული სიყვარულის კონცეფცია და „ვეფხისტყაოსანი“

„ვეფხისტყაოსანში“ აღმოსავლური პარალელების ძიებას რუსთველოლოგიურ ლიტერატურაში საკმაოდ დიდი ადგილი ეთმობა და დიდი დავისა და პოლემიკის საგანიც გახლავთ.

ამ კუთხით საინტერესოა „ვეფხისტყაოსნის“ ფაბულის სტრუქტურული ანალიზი და ერთი მხრივ, „ვეფხისტყაოსნის“ კომპოზიციის ჯადოსნური ზღაპრის ინვარიანტთან იდენტიფიცირების მცდელობა, რომლის მოდელი „დაკარგვა — ძებნა — პოვნა“, რეალიზებული ჯადოსნური ზღაპრის ფორმულის სტრუქტურის მოდიფიკაციით, ერთი მოსაზრებით მიიჩნევა „ვეფხისტყაოსნის“ სიუჟეტური კომპოზიციის საფუძვლად; მეორე მხრივ კი რუსთველური მიჯნურობის პარალელები არაბეთის ნახევარკუნძულზე, შუა საუკუნეების ჰიჯაზის არაბული ბედუინური ყოფის ნიაღში აღმოცენებულ უზრიულ სიყვარულთან, ტარიელის გარკვეულ დონეზე მსგავსება უზრიელ პოეტ-მიჯნურთან; გარეგნული მსგავსების და საერთო ატრიბუტიკის მიუხედავად, ტიპოლოგიურად ამ ორი სქემის სხვადასხვაობის დადგენა („დაკარგვა — ძებნა — პოვნის“ საპირისპიროდ, უზრიული სიყვარულის კონცეფციით ნასაზრდოები „შეყვარება — საბედისწერო და სამარადისო განშორება — სიყვარულით სიკვდილი“).

როგორც ჩანს, ვერსად წავუვალთ იმ ფაქტს, რომ არსებობდა მხატვრულ გამომსახველობით საშუალებათა რაღაც საერთო ფონდი, რომელიც შუა საუკუნეებში კვებავდა ყველა მეტ-ნაკლებად ფასეულ მხატვრულ ქმნილებას, რომ აღარაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ ფასეულობათა სისტემა სხვაა და გაცილებით უფრო მეტი, ვიდრე მართოდენ ფაბულა, რომელსაც ამ ფასეულობათა სისტემაში მანაც შედარებით მოკრძალებული ადგილი უჭირავს.

MERAB GHAGHANIDZE

Georgia, Tbilisi

Free Universit

Rustvelian Studies on the Religious Confession of the Author of *Vepkhistqaosani* in the 20th Century Socio and Cultural Context

Rustaveli Studies soon after the emergence, which are linked with the first published edition of the *Vepkhistqaosani* (1712) and scholarly commentaries supplemented to this edition by Vakhtang VI, paid particular attention to the question of Rustaveli's religious confession. Over the past 300 years the issue has not lost its acuteness but this acuteness also conditioned the fact that consideration of the issue should proceed in a highly polemical mode.

In the development of Rustaveli Studies particularly fruitful and dynamic appeared to be the 20th century when the expansion and intensification of these studies was also manifested in various attempts to clarify Rustaveli's religious orientation. On the one hand, the subject of research became Rustaveli's personal, biographical confessional denomination treated by this or that researcher and on the other hand, religious position revealed in the *Vepkhistqaosani* (oftentimes both sides covered each other). The range of poet's affiliation to this or that religious confession is rather wide: from Manichaeism (Pavle Ingoroqva) to Pantheism (Shalva Nutsubidze), from biblical Christianity (Korneli Keke lidze) to esoteric Christianity (Manana Gigineishvili, Zviad Gamsakhurdia), from Christian Neo-Platonism (Niko Marr) to Christian Aristotelianism (Mose Gogiberidze, Elguja Khintibidze). Consideration of Orthodox Christian belief based on church teaching as Rustaveli's personal or creative confession by the researchers of Rustaveli counts only some manifestations which institutionally (Kalistrate Tsintsadze) or geographically (Victor Nozadze) were insured from the communist influence or communist ideological censorship (cf. following, even nonsystemic response of this position in Ivane Lolashvili's and Akaki Gatsrelia's research works at a time when the ever-vigilant soviet censorship was considerably slackened).

The search for Rustaveli's religious creed outside dogmatic teaching of the church by the researchers of Rustaveli was caused by twentieth-century ideological, cultural, social, political context: a) antichristian aspirations (even stamped as Nietzschean) characteristic of the epoch, especially the first half of the century; b) viewpoint based on liberal position that the more distanced from religion and the more detached, or in conflict with the church is a person and appropriately, a creator, the more "progressive" (and "unrestricted") he is; g) pragmatic view that in the communist country for the strengthening of Rustaveli's political cult (especially after 1934) it would be more acceptable to create the profile of the author of *Vepkhistqaosani* if not entirely anti-religious then at least a "free thinker", "unchurched", "anticlerical;" (cf. at least late controversy around the theory of Prokofii Ratiani). In Georgian literary tradition the vague and groundless information concerning the conflict between the church or various ecclesiastic teachings and Rustaveli and his poem widely spread in olden times represents an argument rather than a source.

მერაბ ლალანიძე

საქართველო, თბილისი

თავისუფალი უნივერსიტეტი

რუსთველის კვლევები „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის რელიგიური აღმსარებლობის შესახებ მე-20 საუკუნის საზოგადოებრივ-კულტურულ კონტექსტში

რუსთველის კვლევები აღმოცენების უმალ, — რაც „ვეფხისტყაოსნის“ პირველ ბეჭდურ გამოცემას (1712) და ამ გამოცემაზე თანდართულ ვახტანგ მეექვსის კომენტარებს უკავშირდება, — საგანგებო ყურადღებას მიაპყრობდა რუსთველის რელიგიური აღმსარებლობის საკითხს. განვლილი სამასი წლის განმავლობაში საკითხის სიმწვავე არ შენელებულა, ხოლო ეს სიმწვავე იმასაც განაპირობებდა, რომ პრობლემატიკის განხილვა მნიშვნელოვანწილად პოლემიკურ ჭრილში წარიმართებოდა.

რუსთველის კვლევების განვითარებაში განსაკუთრებით ნაყოფიერი და დინამიკური იყო მე-20 საუკუნე, როცა ამ კვლევათა გაფართოება და გაღრმავება რუსთველის რელიგიური ორიენტაციის გარკვევის სხვადასხვა მცდელობებშიც გამოვლინდა. კვლევის საგნად იქცა, ერთი მხრივ, ამა თუ იმ მკვლევრის მიერ წარმოსახული რუსთველის პირადი, ბიოგრაფიული კონფესიური აღმსარებლობა, ხოლო, მეორე მხრივ, “ვეფხისტყაოსანში” გამოვლენილი რელიგიური პოზიცია (ხშირ შემთხვევაში, ორივე მხარე ერთმანეთს ფარავდა). ამა თუ იმ რელიგიური კონფესიისადმი პოეტის მიკუთვნების დიაპაზონი მეტად გაშლილი აღმოჩნდა: მანიქეველობიდან (პავლე ინგოროყვა) პანთეიზმამდე (შალვა ნუცუბიძე), ბიბლიური ქრისტიანობიდან (კორნელი კეკელიძე) ეზოთერიულ ქრისტიანობამდე (მანანა გიგინეიშვილი, ზვიად გამსახურდია), ქრისტიანული ნეოპლატონიზმიდან (ნიკო მარი) ქრისტიანულ არისტოტელიზმამდე (მოსე გოგიბერიძე, ელგუჯა ხინთიბიძე). ეკლესიის მოძღვრებას დაფუძნებული მართლმორწმუნე (ორთოდოქსული) ქრისტიანული აღმსარებლობის მიჩნევა რუსთველის პირად თუ შემოქმედებით კონფესიად რუსთველის კვლევათა შორის მხოლოდ ორიოდ გამოვლინებას მოითვლის, რომლებიც ინსტიტუციონალურად (კალისტრატე ცინცაძე) თუ გეოგრაფიულად (ვიკტორ ნოზაძე) დაზღვეული იყო კომუნისტური გავლენის ან კომუნისტური იდეოლოგიური ცენზურისაგან (შდრ. ამ პოზიციის შემდგომი, თუნდაც არასისტემური გამოძახილი — ივანე ლოლაშვილის და აკაკი განწრელიას გამოკვლევებში იმ ხანაში, როცა საბჭოთა ცენზურის სიფხიზლე უკვე მნიშვნელოვნად შესუსტებული იყო).

რუსთველის მკვლევართა მიერ რუსთველის რელიგიური აღმსარებლობის ძიება ეკლესიის დოგმატური მოძღვრების გარეთ განპირობებული იყო მე-20 საუკუნის იდეოლოგიური, კულტურული, საზოგადოებრივი, პოლიტიკური კონტექსტით: ა) ეპოქისთვის — განსაკუთრებით საუკუნის პირველი ნახევრისათვის — ჩვეული ანტიქრისტიანული (თუნდაც ნიცშეელობით დაღდასმული) მისწრაფებებით; ბ) ლიბერალურ პოზიციაზე დაფუძნებული თვალსაზრისით, რომ პიროვნება და, შესაბამისად, შემოქმედი მით უფრო „პროგრესულია“ (და „შეუზღუდავია“), რაც უფრო მოშორებულია რელიგიას და რაც უფრო მონყვეტილი ან დაპირისპირებულია ეკლესიას; გ) პრაგმატული მოსაზრებით, რომ კომუნისტურ ქვეყანაში რუსთველის სახელმწიფოებრივი კულტის განმტკიცებისათვის (განსაკუთრებით 1934 წლის შემდგომ) უფრო მისაღები იქნებოდა „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის — თუ არა მთლად ანტირელიგიური — ყოველ შემთხვევაში, „თავისუფლად მოაზროვნე“, „არაეკლესიური“, „ანტიკლერიკალური“ პროფილი (მდრ. თუნდაც გვიანდელი პოლემიკა პროკოფი რატიანის თეორიის ირგვლივ). ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციაში ძველთაგანვე მოარული ბუნდოვანი და უსაფუძვლო ცნობა რუსთველისა და მისი პოემის კონფლიქტურობის შესახებ ეკლესიასთან თუ ეკლესიის მოძღვრებასთან სხვადასხვა ხსენებულ კონცეფციათა უფრო არგუმენტს წარმოადგენს, ვიდრე წყაროს.

MANANA GELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Transformation of the Genre of Romance in Chaucer's *Canterbury Tales*

Canterbury Tales by Geoffrey Chaucer is often called an anthology of Medieval genres: fabliau, miracle, fable, romance - all these genres and many others are used in the pilgrims' tales. At the same time, Chaucer although chronologically belonging to the Middle Ages was a Renaissance man which is best testified by his innovative treatment of many of the genres in *Canterbury Tales*.

The present paper studies one of Chaucer's innovations, namely transformation of the genre of Romance in three texts of *Canterbury Tales*: The Knight's Tale, The Squire's Tale and Tale of Sir Thopaz.

The first text – The Knight's Tale – based largely on Boccaccio's *Teseida* is mainly centered on courtly love and chivalrous codex. However, with its philo-

sophical reflections on predestination and free will (influenced by Boethius' *Consolations of Philosophy* which Chaucer had translated into English) goes beyond genre limits.

The two other tales are not finished. The tale told by the Squire is characterized by less consistency and lack of narrative control. Abundance of exaggerated, fantastic and absurd elements reveals Chaucer's irony towards squire's love of this genre of literature.

The third text, *Sir Topaz* which is a parody of the genre – is told by Chaucer – character. The paper analyzes what devices are used by Chaucer-author to mocks chivalrous romance in this burlesque. Supposedly Chaucer deliberately left both tales unfinished to underline the absurdity of outdated institute and genre.

მანანა ბელაშვილი

საქართველო, თბილისი

*ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

სარაინდო რომანის ჟანრის ტრანსფორმაცია ჩოსერის „კენტერბერიულ მოთხრობებში“

ჩოსერის „კენტერბერიული მოთხრობები“ შეასაუკუნეების სალიტერატურო ჟანრების ანთოლოგიად მიიჩნევა: ფაბლიო, მირაკლი, იგავი, სარაინდო რომანი — ყველა ამ ჟანრმა ჰპოვა ასახვა პილიგრიმთა მიერ მოთხრობილ ამბებში. ამასთანავე ჩოსერმა, რომლის შემოქმედებაში უკვე იგრძნობა მოახლოებული აღორძინების ეპოქის სულისკვეთება, ამ ჟანრებს ახალი სული შთაბერა. ამ თვალსაზრისით განსკუთრებით საინტერესოა შუა საუკუნეებში უაღრესად პოპულარული სარაინდო რომანის ჟანრი, რომელიც „კენტერბერიულ მოთხრობებში“ სამ მონათხრობში გვხვდება და ზუსტად ასახავს როგორც ამ ჟანრის პოპულარობას, ასევე იმ ფაქტსაც, რომ ჟანრმა, ისევე როგორც რაინდობის ინსტიტუტმა თავისი თავი ამოწურა.

სარაინდო რომანის პირველ ნიმუშს რაინდის მონათხრობი წარმოადგენს. მონათხრობში, რომლის სიუჟეტური წყარო ბოკაჩოს „თეზეიდაა“, კურტუაზიული რომანის ჟანრისათვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებები მეტ-ნაკლებად დაცულია. თუმცა თავისი ფილოსოფიური გასჯილ ბედისწერისა და თავისფალი არჩევანის შესახებ (რომელშიც ჩოსერის მიერ თავმნილი შუასაუკუნეებში უაღრესად პოპულარული ფილოსოფიური ტექსტის — ბოეციუსის „ნუგუმის ძიება

ფილოსოფიაში“ — გამოძახილს ხედავენ) საგრძნობლად სცილდება ჟანრის ფარგლებს.

შემდეგი ორი სარაინდო რომანის ტექსტი ფრაგმენტს წარმოადგენს. ამათგან პირველს, რომელსაც ახალგაზრდა სკვადრი ყვება რაინდის მონათხრობისაგან გასხვავებით სიმწყობრე აკლია და ფანტასტიურ ელემენტთა სიუჟეტით ხასიათდება. თუ იმის მიხედვით ვიმსჯელებთ, თუ რის მოყოლას აპირებდა სკვადრი, მისთვის ხელი რომ არ შეეშალათ, მისი მონათხრობი მთელი „კენტერბერიული მოთხრობების“ მოცულობას ბევრად აღემატებოდა. ვვარაუდობ, რომ ჩოსერმა მონათხრობი შეგნებულად დატოვა დაუსრულებლად. ამ მოსაზრებას ისიც ადასტურებს, რომ „კენტერბერიული მოთხრობების“ მესამე სარაინდო რომანის ნიმუში ამ ჟანრის აშკარა პაროდის წარმოადგენს. მისი მოთხრობელი თავად ჩოსერია, რომელიც ერთერთ პერსონაჟად და ყველაზე უნიჭო მოთხრობელად გვევლინება ნაწარმოებში. მის მიერ მოთხრობილი „სერ ტოპაზის“ ამბავი თავისი ფორმითა და შინაარსით სარაინდო რომანის პაროდის წარმოადგენს, სადაც თავგადასავლებისა და ფათერაკების ძიება, ისევე როგორც სარაინდო კოდექსის ნორმები აბსურდამდეა მიყვანილი.

ELENE GOGIASHVILI

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Interaction Between Literary and Folklore Genres in the Middle Ages: Motifs of a Fight Against a Tiger in Georgian Fairytales

In the study of literary genres of the Middle Ages, the interaction between literary and oral traditions is usually questioned. The medieval romances in Europe and in the Orient were influenced by Byzantine romance which absorbed from a number of folklore motifs. Chivalric epic poems are linked to both traditions: literature and folklore. The medieval romance played an enormous role in the development of the image of the fairytale hero, the medieval romance itself being a successor of the Ancient heritage.

The connection of the fairytale motifs with mythology places the origins of the fairytale in the ancient times, but it is also heavily influenced by literature too. In Georgian folklore there are various versions of literary works which are completely transformed according to the rules of the oral tradition. An

especially remarkable influence on Georgian folklore was made by the poem of the 12th century “The Knight in the Panther’s Skin” by Shota Rustaveli. Besides of numerous prosaic and rhymed versions of Georgian folk epic “Tarieliani”, there are plentiful fairytales which became a reflection of “The Knight in the Panther’s Skin” even if they are not substantially related to it.

One of the most popular motifs in Georgian fairytales is the fight and the victory of a protagonist against tigers and lions. Moreover, a special regard for the characters of “The Knight in the Panther’s Skin” is demonstrated in other narrative traditions, ethnographic reality and everyday Georgian vocabulary.

In Georgian fairytales, the symbolism of the defeat of a lion or a tiger serves as a preamble for the hero’s coronation. Fairytales with the motif of a fight with a tiger, aim to show a way to become a king. The Goal of every fairytale is the hero’s coronation that symbolizes not a social status but a mental attitude of a person, the inner feeling of being a king. This value is identical in medieval literary (“The Knight in the Panther’s Skin”) and folklore (fairytales) motifs.

ელენე გოგიაშვილი

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

შუა საუკუნეების ლიტერატურულ და ფოლკლორულ ჟანრთა ურთიერთმიმართება: ვეფხვთან ბრძოლის მოტივები ქართულ ზღაპრებში

შუა საუკუნეების ლიტერატურული ჟანრების შესწავლისას მუდმივად დგება მნიგნობრულ და ზეპირ თხრობით ტრადიციათა ურთიერთმიმართების საკითხი. ბიზანტიური რომანი, რომელსაც მნიშვნელოვანი როლი მიუძღვის შუა საუკუნეებში დასავლური და აღმოსავლური რომანის ფორმირებაში, ფოლკლორული ტრადიციით იყო ნაკვები. ლიტერატურისა და ფოლკლორის მიჯნაზე მდგომ საგმირო ეპოსს თანაბრად აქვს კავშირი ლიტერატურასთანაც და ზეპირსიტყვიერებასთანაც. ზღაპრის გმირის სახის ჩამოყალიბებაში მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის შუა საუკუნეების სარაინდო რომანს, რომელსაც, თავის მხრივ, ბევრი რამ აქვს გამოყენებული ანტიკური მემკვიდრეობიდან.

ხალხური ზღაპრის სიუჟეტებისა და მოტივების მითოლოგიასთან კავშირის გამო ზღაპარი უძველეს ფოლკლორულ ჟანრად არის მიჩნეული, მაგრამ ამავე დროს ის ლიტერატურის ძლიერ გავლენასაც განიცდის. ქართულ ფოლკლორში ამგვარ მოვლენას ხშირად ვაწყდებით ლიტერატურული ნაწარმოებების გახალხურებული ვერსიების სახით,

რომლებიც სრულად ტრანსფორმირებული არიან ზეპირი თხრობის კანონების შესაბამისად. განსაკუთრებული გავლენა ქართულ ზეპირსიტყვიერებაზე მოახდინა „ვეფხისტყაოსნმა“. გარდა ხალხური „ტარიელიანის“ სალექსო და პროზაული ვარიანტებისა, „ვეფხისტყაოსნის“ კვალი ჩანს იმ საზღაპრო მოტივებზეც, რომლებსაც სიუჟეტურად არაფერი აქვთ საერთო მასთან.

ქართულ ზღაპრებში ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული მოტივია გმირის ლომებთან და ვეფხვებთან შებმა და მათი დამარცხება. საზღაპრო რეპერტუარის გარდა „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებისადმი გამორჩეული დამოკიდებულება ჩანს სხვა თხრობით ტრადიციებში, ეთნოგრაფიულ სინამდვილესა და ყოველდღიურ ლექსიკაშიც.

ლომ-ვეფხვის დახოცვის სიმბოლიკა ქართულ ხალხურ ზღაპრებში მეფედ გახდომის წინაპირობის ფუნქციას ასრულებს. ზღაპრები, რომლებშიც გმირი ვეფხვებსა და ლომებს ამარცხებს, მიზნად გამეფების გზის ჩვენებას ისახავს. ყველა ჯადოსნური ზღაპრის მიზანი საბოლოოდ გმირის გამეფებაა, რომლის სიმბოლური მნიშვნელობაც არა სოციალურ სტატუსს, არამედ ადამიანის სულიერ მდგომარეობას — „შინაგან ხელმწიფობას“ უკავშირდება. ამ ღირებულების მიხედვით კი ლიტერატურული და ფოლკლორული ნაწარმოებების მოტივები იდეურადაც ერთმანეთს თანხვდება.

TAMAR GOGOLADZE

Georgia, Tbilisi

GTU

Leonardo da Vinci and Michelangelo Georgian Cultural Space

The creative viewpoints of two great artists-Leonardo da Vinci and Michelangelo represent conceptions somehow different from each other and characteristic to the representative of Georgian Renaissance—a poet Shota Rustaveli (in the poem “The Knight in the Panther’s skin”). The starting point of the three artists is the theory by St. Dionysius areopageli and it is personified in them as the observing analysis of beauty, as the nature spread by multi-colors with a man in the centre of it. So, the creative works or thoughts of Leonardo da Vinci and Michelangelo appeared so important for Georgian consciousness.

This work aims to interpret the two Italian geniuses’ views in the space of Georgian culture the beginnings of which dates back to the 20s of the XIX century and at the same time considers the reminiscences of Leonardo da Vinci and Michelangelo in the Georgian literature. According to the principles of

history we tried to find out how the symbolist-Valerian Gaprindashvili identifies La Gioconda to Leonardo da Vinci, Tamar to Shota Rustaveli (“The Smile of La Gioconda”). The smile of La Gioconda represents the art muse for the symbolists and so in the modern poetry it is “vague” and “cracked”.

In spite of lots of literary studies and art study researches the study of these mentioned questions in the presented work is carried out in complex for the first time and we are sure it will enrich the research area about these two great Italians.

თამარი ბობოლაძე

საქართველო, გორი

გორის სასწავლო უნივერსიტეტი

ლეონარდო და ვინჩი და მიქელანჯელო ქართულ კულტურულ სივრცეში

ორი დიდი ხელოვანის — ლეონარდო და ვინჩისა და მიქელანჯელოს შემოქმედება-თვალთახედვა განასახიერებს რამდენადმე ერთმანეთისაგან განსხვავებულ კონცეფციებს, ასე დამახასიათებელს ჯერ კიდევ ქართული რენესანსის ღირსეული წარმომადგენლის პოეტ შოთა რუსთაველისთვისაც (პოემაში „ვეფხისტყაოსანი“). სამივეს ამოსავალი წერტილი ფსევდო დიონისე არეოპაგელის თეორიაა და განსახიერებულია მათში, როგორც მშვენიერების დაკვირვებული ანალიზი, ისე „უთვალავ ფერთა სახით გაშლილი ბუნება რომლის ცენტრშიც ადამიანია. ამდენად ლეონარდო და ვინჩისა და მიქელანჯელოს შემოქმედება, თუ ნააზრევი ასე მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა ქართული ცნობიერებისათვის.

ნაშრომი მიზნად ისახავს სწორედ ორი იტალიელი გენიოსი ხელოვანის გააზრების ქართულ კულტურულ სივრცეში, რომლის საწყისები XIX საუკუნის 20-იანი წლებთანაცა დაკავშირებული და გულისხმობს, ამავედროულად, ლეონარდო და ვინჩისა და მიქელანჯელოს რემინესცენციებსაც ქართულ ლიტერატურაში. ისტორიზმის პრინციპების გათვალისწინებით, ვცადეთ გაგვერკვია, როგორ აიგივეებს სიმბოლისტი ვალერიან გაფრინდაშვილი ჯოკონდას — ლეონარდი და ვინჩისათვის, თამარს — შოთა რუსთაველისათვის („ჯოკონდას ღიმილი“) ჯოკონდას ღიმილი სიმბოლისტებთან განასახიერებს ხელოვნების მუზას და, ამდენად, პოეტის თანამედროვე პოეზიაში იგი „გაბზარულია“ და „ბუნდოვანი“.

აღნიშნული საკითხების შესწავლა წინამდებარე ნაშრომში მიუსავად არსებული უამრავი ლიტერატურული მცოდნეობითი და ხელოვ-

ნებათმცოდნეობითი გამოკვლევებისა ჩვენს მიერ ასე კომპლექსურად ხორციელდება პირველად და, ვფიქრობთ, გაამდიდრებს რამდენიმე შტრიხით მაინც ამ ორი უდიდესი იტალიელის შესახებ არსებულ კვლევების არეალს.

NANA GONJILASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

“Three are the ways of showing friendship by a friend”

The embodiment of friendship in the *Vepkhistqaosani* is one of the leading motifs of the poem. In the prologue there is no discourse on friendship, only two lines (“And of the three star-like heroes who faithfully served one another” and “Eloquent must my verses be, majestic, melodious and sweet”) indicate that the friendship between three heroes and their praise will be described in the poem. In the text Rustaveli explains us the principles determining friendship announced in Avtandil’s words which reflect the world perception of all epochs and all peoples.

The reflection and manifestation of a certain code of Rustaveli’s concept of friendship – “Three are the ways of showing friendship by a friend”, in the relationship of heroes and their way of life have been studied in the work. All three principles of the friendship are considered: I – “the wish for nearness”; II - “to stand by his side and ungrudgingly serve and attend him”; III - “to be ready to sacrifice all, even one’s life in his service”. The so-called first way of showing friendship by a friend in the poem is extended in full and represented with all possible nuances by Rustaveli. The feeling of friendship in different situations and environments manifests itself in different ways, though the power of this feeling in Rustaveli’s heroes and service for it are alike. The consideration of the text of the poem highlights two sides – the heroes share with each other and do not feel shy to acknowledge unendurable spiritual torture caused by parting far from each other; the hero expresses in words the pangs caused by parting with a friend before others. Rustaveli renders with most extreme tension the episodes reflecting the feelings of sworn brother heroes’ unity and parting. All this is directed for sharing the experience of the heroes with the reader which is stated by the author himself; at the same time, it is an indicator of similarity and chosenness of the heroes.

In the life of his heroes Rustaveli emphasizes the “ungrudgingly serve”, generosity; the heroes share with joy and it is interesting to note that the recipients of the gifts accept them from the brother-friend with great dignity, love and gratitude.

The demonstration of friendship by the heroes, readiness to renounce personal happiness for a brother-friend’s sake, “to sacrifice all, even one’s life in his service”, to help a friend in dire need is the essence of the sworn-brothers’ life, the basis for the triumph of love and kindness for which they give up the transient world.

In the poem special attention is paid to the “wish for nearness”, “impatience of distance” and “to be ready to sacrifice all”. As to the “ungrudgingly serve” and sacrifice, Rustaveli pays to it comparatively less attention, although it is quite enough to get an idea.

Three defining characteristics formulated by Rustaveli as the ways of showing friendship by a friend are presented in the heroes’ relationship and life.

ნანა გონჯილაშვილი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„სამი არის მოყვრისაგან მოყვრობისა გამოჩენა“

ნაშრომში შესწავლილია რუსთაველური მოყვრობის ერთგვარი კოდექსის — „სამი არის მოყვრისაგან მოყვრობისა გამოჩენა...“ — ასახვა-გამოვლენა გმირთა

ურთიერთდამოკიდებულებაში, მათი ცხოვრების წესში. განხილულია მოყვრობის სამივე დებულება — „ნდომა სიახლისა, სიშორისა ვერ-მოთმენა“, „მიცემა და არას შური, ჩუქებისა არ მოწყენა“ და „გავლენა და მოხმარება, მისად რგებად ველთა რბენა“. რუსთაველი მოყვრისაგან მოყვრობის გამოჩენის ე. წ. პირველ წესს პოემაში სრულად გაშლის და ყველა შესაძლო ნიუანსით წარმოაჩენს. მოყვრობის გრძნობა განსხვავებულ სიტუაციებსა და გარემოში და სხვადასხვა გამომსახველობით ვლინდება, თუმცა გმირთა ბუნების შესატყვისი ამ გრძნობის სიძლიერე და მისთვის გამოჩენილი სამსახური მსგავსია. პოემის ტექსტის განხილვა ორ მხარეს გამოკვეთს — გმირები ერთმანეთს უმხელენ და არ ერიდებიან სიშორით გამოწვეული სულიერი ტანჯვის გაუსაძლისობის აღიარებას; გმირი სხვათა წინაშე სიტყვით ამჟღავნებს მოყვარესთან სიშორის ტკივილს. რუსთაველს უაღრესი სიმძაფრით აქვს გადმოცემული ძმადნაფიც გმირთა შეყრა-განშორებისას ადამიანურ განცდათა ამსახველი ეპიზოდები. ყოველივე ეს

გმირთა ემოციურ განწყობასთან მკითხველის თანაზიარობისკენაა მიმართული, რასაც თავად ავტორი აღნიშნავს; იმავდროულად, გმირთა ერთფერობის და მათი გამორჩეულობის მაჩვენებელია.

რუსთაველი გმირების ყოფაში გამოკვეთს „ჩუქების არ მოწყენას“, უზომო სიუხვის გამოჩენას; „გულ-სადაგნი“ გმირები სიხარულით აღასრულებენ ძღვნობას და, საინტერესო ისაა, რომ საჩუქართა მიმღებნი უდიდესი ღირსებით, სიყვარულითა და მადლიერებით იღებენ მოყვრისაგან ნაბოძებს.

გმირთაგან მოყვრობის გამოჩენა, ერთმანეთისთვის „გავლენა“ და მოხმარება“, „ველთა რბენა“ და სულის არდაშურება მოყვარეთა ცხოვრების საზრისია, სიკეთის გამარჯვების, სიყვარულის „გასრულების“ საფუძველია, რისთვისაც ისინი ნუთისოფელს თმობენ.

პოემაში განსაკუთრებით დიდი ყურადღება ეთმობა მოყვარეთაგან „სიახლის ნდომას“, „სიშორის ვერ მოთმენას“ და „გავლენა“-„მოხმარებას“. რაც შეეხება „ჩუქების არ მოწყენას“ და უშურველობას, რუსთაველი მას შედარებით ნაკლებ ყურადღებას უთმობს, თუმცა აღწერილი და გადმოცემული სრულიად საკმარისია წარმოდგენის შესაქმნელად.

რუსთაველის მიერ მოყვრისაგან მოყვრობის გამოჩენის დებულებებზე ჩამონაკვეთული სამი განმსაზღვრელი მახასიათებელი სრულადაა წარმოჩენილი გმირთა ურთიერთობასა და ყოფაში.

ELINA GUSEVA

Ukraina, Mariupol

Mariupol State University

Fantasy – the Becoming of Genre (From Fantastic Fiction of Middle Ages to Fairy-Fale-Medieval Fantasy)

The origin of fantastic fiction is attributed to the clash of mythological and realistic world outlooks, and the development of this genre in Middle Ages is conditioned by a conflict of the ritual and the artistic fiction. In the dark Ages subgenres of visions and revelations developed, trip and utopia – a heritage of antiquity – acquired a Christian orientation. The apocryphal literature, alongside with Celtic epos, became a new source of fantasy.

A world view crisis became a basis of the revival of fantasy in modern time. The epoch of postmodernism proves oneself in such subgenres of fantasy as

fairy-tale-medieval story. The artistic world of fairy-tale-medieval fantasy is built as the world of past, its Christian-religious basis is reflected in details and symbols (fire, cross). The images of medieval warrior or knight are guessed in the heroes of «fantasy of past». On the other hand, the obligatoriness of righteous men becomes a distinctive feature of its heroes. Medieval symbolism marks such examples of Ukrainian fantasy as Marina and Sergey Dyachenko's novel «Witch age» (burning on a fire, renunciation from faith, miraculous rescue), Middle Ages is one of the alternative worlds of their novel «Execution».

Fairy-tale-medieval fantasy possesses the same potential of world creation, as fantasy on the whole. The Christian idea of creation of the world inspires writers to produce universes of their own – the worlds of the past, of the future and the parallel worlds.

ЕЛЕНА ГУСЕВА

Украина, Мариуполь

Мариупольский государственный университет

Фантастическое – становление жанра (от фантастики эпохи Средневековья к сказочно-средневековому фэнтези)

Зарождение фантастического связывают с противостоянием мифологического и реалистического мировосприятий, развитие фантастики как жанра обусловлено столкновением обрядовости и художественного вымысла. В Средневековье, которое, как считается, противилось фантастическому, происходит становление новых разновидностей жанра, в частности, развивается (под)жанр видений, тяга к чудесному формирует (под)жанр откровений. Жанры фантастического путешествия и утопии – наследие античности – приобретают в Средневековье христианскую этическую направленность. Новым источником фантастического, наряду с кельтским эпосом, становится апокрифическая литература.

Мировоззренческий кризис, который когда-то привел к расщеплению мифа на реальное и вымышленное, лежит и в основе возрождения фантастического в современной литературе. Эпоха постмодернизма, с ее обращенностью в прошлое, проявляет себя в такой разновидности фэнтези, как сказочно-средневековая фантастика. Средневековые корни проступают в лучших образцах фэнтези – произведениях Роберта Говарда, Клайва Льюиса, Джона Толкина.

Художественный мир сказочно-средневековой фантастики строится как мир прошлого, а их христианско-религиозная основа проявляется в деталях и символах (огонь, крест). В героях «фэнтези прошлого», «темного фэнтези» угадываются черты средневекового воина или рыцаря куртуазных романов. С другой стороны, им свойственна жертвенность праведников, они наделены предзнанием своей судьбы. В современной украинской литературе к данному разряду фэнтези относятся некоторые произведения Марины и Сергея Дяченко («Варан», «Казнь», «Ведьмин век»). Средневековая символика отличает роман «Ведьмин век» (сожжение на костре, отречение от веры, чудодейственное спасение), Средневековье – один из альтернативных миров, созданных героем романа «Казнь».

Для сказочно-средневековой фантастики характерен тот же мирообразовательный потенциал, что и для фэнтези в целом. Христианская идея сотворения мира вдохновляет писателей на создание собственных вселенных – миров прошлого, будущего и параллельных миров.

ETER INTSKIRVELI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Issue of Literacy and Folk Cultures Interrelation in the Middle Ages

Folk and literacy interrelation issue is one of the most important aspects among the number of principles determining the medieval era literature process. Such approach to the issue was evoked by the formation of educated and uneducated classes in the medieval era (**Docti** and **idiotae**) and it was manifested in society where two types of social classes coexisted and thus created two kinds of cultures and inspirations. The report covers the aspects of these interrelation:

1. The relation among these cultures was not unilateral: they shared the same influence and thus gained the same terrestrial and divine, material and spiritual mixed shades.

2. The spiritual mission of church – to make cultural adaptation with people – was only possible only if people were able to understand that the function of knowledge holders was to educate the people and to transmit their knowledge and education to uneducated and illiterate class. To deal with the problem and affect on the mass famous persons and plot were widely used.

3. The church ecumenical councils decision strictly forbade to transfer The New and Old Testament into popular language, they thought it would be the new folk, narrative and poetry „version“ of the holly literature and it would be inculcated in people.

4. The texts were created by the educated people, literary monks, theologians and writers, there creative works served to educate parish and people and to make their intellectual progress.

5. Folk texts analysis show that church writings should reach people without any hesitation, even if they appeared to be gramatically and lexically incorrect.

6. The author manifested his ideas in popular language and thus ensured the information delivery to masses. The aim of such activity was to conquer the different social classes. People also played the great role as listeners and affected the author: the author was in the centre of masses and kept the cultural memory of archaic era.

ეთერ ინსპირველი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ნიგნიერ და ფოლკლორულ კულტურათა ურთიერთმიმართების საკითხი შუა საუკუნეებში

შუა საუკუნეების ლიტერატურული პროცესის განმსაზღვრელ მრავალ პრინციპსა და მეთოდს შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი ნიგნიერ და ფოლკლორულ კულტურათა ურთიერთმიმართების საკითხს უჭირავს.

საკითხის ამგვარად დასმა განაპირობა შუა საუკუნეებში ადამიანების ორ — განათლებულ და გაუნათლებელ (**Docti** და **idiotae**) — ფენად ჩამოყალიბებამ ნერა-კითხვის ცოდნის თვალსაზრისით. თანაარსებობდა ორი საზოგადოება, შესაბამისად — ორი კულტურა, ორი სულიერება. მოხსენებაში მოცემულია მათი ურთიერთმიმართების ფორმები:

1. ურთიერთობა ამ კულტურებს შორის არ ყოფილა ცალმხრივი: ისინი ურთიერთზეგავლენას ახდენდნენ ერთმანეთზე, რამაც ორივესთვის დამახასიათებელი მიწიური და ზებუნებრივი, მატერიალური და სულიერი ფონის შერევა განაპირობა.

2. საეკლესიო სულიერების მისია — მოეხდინა კულტურული ადაპტაცია ხალხთან — მხოლოდ იმ შემთხვევაში განხორციელდებოდა, თუ ის ხალხისთვის გასაგები იქნებოდა: ცოდნის მფლობელის ფუნქცია იყო ამ ცოდნის მათთვის გადაცემა, ვისაც ნიგნთან შეხება არ ჰქონდა.

ამიტომ ხშირად მიმართავდნენ ნაცნობ სახეებს და სიუჟეტებს, რათა არ გასცილებოდნენ მასის თვალსაწიერის ჩარჩოს.

3. ვინაიდან, საეკლესიო კრებათა გადანყვეტილებით, არ შეიძლებოდა ძველი და ახალი აღთქმის წიგნების ხალხურ ენაზე გადატანა, იქმნებოდა მათი ახალი, „ხალხური“ ვერსია, პოეტური ან თხრობითი, რომ საკრალური ლიტერატურა ხალხის წიაღში დაემკვიდრებინათ.

4. ამ ტექსტებს ქმნიდნენ განათლებული, წიგნიერი ბერები, ღვთისმეტყველები და მწერლები, რომელთა მოღვაწეობა მრევლის უმრავლესობის, უბრალო ხალხის ინტელექტუალურ ამადლებას ემსახურებოდა;

5. ფოლკლორული ტექსტების ანალიზი აჩვენებს, რომ საეკლესიო მწერლობის მაღალ ჟანრებს ნებისმიერი გზით უნდა მიეღწია ხალხთან, თუნდაც ეს გრამატიკულად გაუმართავი და დაუხვეწავი ტექსტი ყოფილიყო.

6. მართალია, გაუნათლებელ ხალხში საეკლესიო ლიტერატურის ზეპირი გზით შეტანა აიძულებდა ავტორს, ესაუბრა ხალხისთვის გასაგებ ენაზე, მაგრამ ხშირად ეს არა მხოლოდ მასის ცნობიერების დაპყრობის მიზნით ხდებოდა, არამედ იმის გამოც, რომ თვითონაც განიცდიდა აუდიტორიის ძლიერ გავლენას: თვითონ ავტორი იყო მასის შუაგულში და, უეჭველია, ინახავდა არქაული დროების კულტურულ მესხიერებას.

MAIA JALIAHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Renaissance of Rustaveli' Poetics in the Poetry of “The Blue Horn”

“The writer of the future must unite Rustaveli and Mallarmé”, wrote Georgian Modernist poet Titsian Tabidze and he outlined as a formula the future of Georgian poetry face. Rustaveli, a Georgian classic poet, expressed the best traditions of Georgian culture and Mallarmé, French poet, was a symbol of modern western modernist aesthetics culture.

According to “The Blue Horn”, renewal of Rustaveli poetics and other old poetic traditions have been the basis of Georgian Symbolical poetry. Modernism meant for them, first of all, “Renaissance” of Rustaveli's Poetic Experience (Valerian Gaprindashvili). Significant changes have occurred in the early twentieth century in Georgian literature. Modernist tendencies contributed to the

establishment of a new aesthetics. Modernism opposed the worn and old “templates”, which was reigning in Georgian literature. The Georgian Modernist first task was to restore the aesthetic value of artistic word. “Blue Horns” thought, that Saint art backbone was broken for centuries.

The backbone must restore by Symbolist with a direct connection to Rustaveli poetics. The bridge must be based with the help of Besik Gabashvili, the distinguished poet of the eighteenth century. “The Blue Horns” was declaring Besik Gabashvili, Georgian poet of eighteenth century, as their ancestor, because they were linked their work to Besiki’s poetry in terms of music and metaphorical artistic style. They were considered Besik as a worthy successor of Rustaveli.

“Blue Horns” justified the connection that existed between Symbolism and genuine Georgian poetry (from Rustaveli to Besiki). “Individualism, freedom of creativity, art for art, that preaches the Symbolist school, is not new for Georgian Literature. Such claim is a misunderstanding after Rustaveli and Besiki” (Titsian Tabidze).

The modernists do not forget that the human life of XX th century are different from the old ages of, ideology, consciousness, perceive the environment. All of this is influenced on the culture. The new life was given a new perspective to art.

The main thing was, that “old Georgian Poetics” was the fertile ground and sources for Modernism. The “Blue Horns” thought that Georgia has gathered all his artistic energy in the “The knight in the Panther’s Skin”. Modern and old poetry similar to each other by intensity of creative. Titsian Tabidze think Besik Gabashvili continued Rustaveli’s aesthetic ideals. Besiki was the wizard of musical energy of language, and therefore Symbolists declared he as the Georgian Symbolism ancestor. It is noteworthy, that the Symbolist tried to find the roots of Modernism in the national bosom like European poets.

მანია ჯალიაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

რუსთაველის პოეტიკის რენესანსი ცისფერყანწელთა პოეზიაში

„მომავალ დიდ ქართველ მხატვარში უნდა შეხვდეს რუსთაველი და მალარმე. რუსთაველი მე მესმის, როგორც ქართული სიტყვის შემკრები ერთეული და მალარმე ამავე აზრით ევროპის პრეზენტაციზმის და ფუტურისმის“, — ასე ფორმულასავით გამოკვეთა ტიციან ტაბიძემ მომავალი ქართული პოეზიის სახე.

ცისფერყანწელთა აზრით, სწორედ რუსთაველის პოეტიკის აღორძინება უნდა ყოფილიყო ქართული პოეზიის განახლების საფუძველი. მათთვის მოდერნიზმი ნიშნავდა „რუსთაველისა და ძველი პოეტების რენესანსს“ (ვალერიან გაფრინდაშვილი).

მეოცე საუკუნის პირველ ოცნლეულში მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა ქართულ ლიტერატურაში. მოდერნისტულმა ტენდენციებმა ხელი შეუწყო ახალი ესთეტიკის დამკვიდრებას.

მოდერნიზმი დაუპირისპირდა ლიტერატურში გამეფებულ „ბატონ შაბლონს“, რომელიც „მაღაყს გადადიოდა“ ქართულ მწერლობაში. ქართველმა მოდერნისტებმა უპირველეს ამოცანად სიტყვის ესთეტიკური ფასეულობის აღდგენა დაისახეს მიზნად.

ცისფერყანწელები ფიქრობდნენ, რომ საუკუნეთა განმავლობაში წმინდა ხელოვნების გატეხილი ხერხემალი სიმბოლისტებს უნდა აღედგინათ რუსთაველთან პირდაპირი კავშირით, მასთან ხიდის გადებით, ხოლო „საყრდენად“ ბესიკი გამოადგებოდათ, რომელსაც რუსთაველის პოეტიკის ღირსეული მემკვიდრედ იმიჩნევდნენ.

ცისფერყანწელები ასაბუთებდნენ იმ კავშირს, რომელიც არსებობდა სიმბოლიზმსა და ნამდვილ ქართულ პოეზიას შორის (რუსთაველიდან ბესიკამდე). „ინდივიდუალიზმი, თავისუფლება შემოქმედების, ხელოვნების თვითმიზნობა, რომელსაც დღეს ქადაგებს ეს სკოლა (სიმბოლისტების), საქართველოსთვის ახალი არ არის. რუსთაველისა და ბესიკის შემდეგ ამის მტკიცება თითქოს გაუგებრობაა“ (ტიცან ტაბიძე).

ქართველი მოდერნისტები არც იმას ივინყებდნენ, რომ XX საუკუნის ადამიანი განსხვავდებოდა ძველი საუკუნეების ადამიანისგან ცხოვრების წესით, მსოფლხედველობით, ცნობიერებით, გარემოს აღქმით — ყოველივე ეს კი გავლენას ახდენდა კულტურაზე. ახალმა ცხოვრებამ ხელოვნებასაც ახალი პერსპექტივები გაუჩინა, მაგრამ მთავარი ის იყო, რომ „ძველი ქართული პოეტიკა“ იყო ნოყიერი ნიადაგი და წყარო მოდერნიზმისთვის. ცისფერყანწელები ფიქრობდნენ, რომ „ვეფხისტყაოსანში“ „საქართველომ შეკრიბა მთელი თავისი მხატვრული ენერჯია“, მათ კი ერთმანეთთან ანათესავებდათ „შემოქმედების ინტენსივობა“. ტიცანის აზრით, ბესიკმა გააგრძელა რუსთაველის ესთეტიკური იდეალები. ენის მუსიკალური ენერჯიის ჯადოქრობა მას აიყვანს ქართული სიმბოლიზმის მამამთავრად“. საგულისხმოა, რომ ცისფერყანწელები, ევროპულ თანამოკალმეთა მსგავსად, ცდილობდნენ მოდერნიზმის ფესვების ეროვნულ წიაღში დაძებნას.

INNA KLITA

Czech Republic, Usti nad Labem

University of Jan Evangelista Purkinje

**Images of women educator in the cultural space of
the Middle Ages
Tamar of Georgia – Saint Eufrasinia Polotskaya –
Saint Agnes of Bohemia**

The paper presents the most significant women of the Middle Ages – Georgian Queen Tamar (თამარ მეფე: 1160/6–1209/13), Saint Eufrasinya Polotskaya (Еўфрасінья Полацкая: 1101/5–1173), Agnes Czech (Svatá Anežka Česká: 1211-1282). In comparative perspective represents their role in the development of the national cultures and traditions (Georgian, Belarusian and Czech).

ИННА КАЛИТА

Чехия, Усти над Лабой

Университет Я.Э.Пуркине, Усти над Лабой

**Образы женщин-просветительниц в культурном
пространстве Средневековья
Царица Тамар – Евфросинья Полоцкая – Анежка Чешская**

В компаративном ракурсе представлены наиболее значительные женщины Средневековья и их роль в развитии национальных культур и традиций (грузинской, белорусской и чешской). Грузинскую Царицу Тамар (თამარ მეფე: 1160/6–1209/13) называли сосудом мудрости, не царицей, а царём. Святая Ефросинья Полоцкая (Еўфрасінья Полацкая: 1101/5–1173) была признана одной из самых значительных фигур Средневековья Восточной Славии и в настоящее время считается покровительницей Беларуси. Чешская принцесса Анежка Чешская (Svatá Anežka Česká: 1211–1282) вместо роскоши отдала предпочтение благотворительности и служению народу. Их имена связаны с «золотым веком» национальных культур, религиозностью и благотворительностью, началом образования. О них ходили легенды. Все три признаны святыми.

MARIAM KARBELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

European Discourse of Vakhtang the Sixth, the Founder of Scientific Rustaveli Studies

Vakhtang the Sixth, with the critically identified text of the “Knight in the Panther’s Skin” and its commentaries – which, substantially, comprise the monograph in literary criticism – determined the main line of development of Rustaveli studies: this is the wide range of study of the poem, high scientific level and analytical method. It seems amazing that in-depth understanding of true substance of the work created three hundred years ago requires the scale of contemporary European medieval studies as only with respect of such researches the true essence of Vakhtang’s works could be understood, which, actually, is identical to the European type of thinking. One could not appreciate the level of Vakhtang’s scientific considerations and true value of his work without regarding the progressive trends contained therein and having features common with the contemporary European medieval studies’ achievements. Vakhtang, due to his inherent talent and unique wide education, identified many cardinal issues – and not only identified but also resolved them correctly – which are categorized as the most important problems of contemporary medieval studies.

One of the outstanding samples of Vakhtang’s analytical thinking is identification of the original basis of the “Knight in the Panther’s Skin” and accurate description thereof – this is the structure of fairy tale being, at the same time, the basis of the west European tales of chivalry. It should be specially noted that Vakhtang explained the plot of “Knight in the Panther’s Skin” as the author’s creation and gave preference to the reality created by the writer’s individual fantasy, author’s imagination, what is the specific feature of European type of art and due to which Chretien de Troyes was honored with the title of inventor of the novel of new time. In Vakhtang’s interpretation the scientific level is determined by the specific terminology allowing distinguishing of general characteristic features of Rustaveli’s poem created by the genre historical development and at the same time, being the characteristic feature of the European romance of chivalry (Chretien de Troyes, Wolfram von Eschenbach) (new conception of love, genesis of the “heroic deeds” and “woman’s cult”, educational nature of the 12th century romances of chivalry, composition issues etc.).

Substance of Vakhtang's considerations is in his Weltanschauung, world understanding and world perception – his discourse in Rustaveli studies is of fully European nature.

მარიამ კარბელაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მეცნიერული რუსთველოლოგიის ფუძემდებლის ვახტანგ მეექვსის ევროპული დისკურსი

ვახტანგ მეექვსემ 1712 წელს გამოცემული ვეფხისტყაოსნის კრიტიკულად დადგენილი ტექსტით და მისი კომენტარით — რომელიც თავისი არსით ლიტერატურათმცოდნეობითი მონოგრაფიაა — რუსთველოლოგიის განვითარების მაგისტრალური ხაზი განსაზღვრა: ესაა პოემის კვლევის ფართო სპექტრი, მაღალი მეცნიერული დონე და ანალიტიკური მეთოდი. თითქოს საოცარია, მაგრამ რუსთველოლოგიის ფუძემდებლის მიერ სამასი წლის წინ შექმნილი ნაშრომის ჭეშმარიტი არსის შემეცნებას თანამედროვე ევროპული მედიევისტის მასშტაბი დასჭირდა, რადგან მხოლოდ ამგვარ კვლევათა ასპექტში ხდება შესაძლებელი ვახტანგის ნაშრომით რეალური რაობის გაცნობიერება, რომელიც არსებითად ევროპული ტიპის აზროვნების იდენტურია. ვახტანგის მეცნიერული აზროვნების დონეს და მისი ნაშრომების ჭეშმარიტ ღირებულებას ვერ შევაფასებთ, თუ არ გავითვალისწინებთ მასში არსებულ იმ პროგრესულ ტენდენციებს, რომლებითაც იგი დღევანდელი ევროპული მედიევისტის მიღწევებს ეხმიანება. ვახტანგმა თანდაყოლილი ნიჭიერებისა და უნიკალური ფართო განათლების წყალობით ბევრ ისეთ კარდინალურ საკითხს მიაგნო — და არა მხოლოდ მიაგნო, არამედ სწორადაც გადაჭრა — რომელნიც დღევანდელი მედიევისტის უმნიშვნელოვანეს პრობლემათა რიცხს განეკუთვნება.

ვახტანგის ანალიტიკური აზროვნების ერთ-ერთ შესანიშნავ ნიმუშს მის მიერ ვეფხისტყაოსნის პირველსაფუძვლის მიგნება და ზუსტი დახასიათება წარმოადგენს — ესაა ფოლკლორული ჯადოსნური ზღაპრის სტრუქტურა, რომელიც დასავლური სარაინდო რომანის პირველსაფუძველიც არის. საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ვახტანგმა ვეფხისტყაოსნის სიუჟეტი განმარტა, როგორც ავტორისეული გამონაგონი და უპირატესობა მიანიჭა მწერლის ინდივიდუალური ფანტაზიით შექმნილ სინამდვილეს, ავტორისეულ იმაგინაციას, რაც

მხოლოდ ევროპული ტიპის მხატვრული შემოქმედების სპეციფიკაა და რომლის წყალობით კრეტიენ დე ტრუას ახალი დროის რომანის გამომგონებლის პატივი ერგო. ვახტანგის „თარგმანში“ მეცნიერულ დონეს სპეციფიკური ტერმინოლოგია განსაზღვრავს, რომლის მეშვეობით შესაძლებელი ხდება რუსთაველის პოემის იმ ზოგად თავისებურებათა გამოყოფა, რომელიც ჟანრის ისტორიულმა განვითარებამ შვა და იმავე ეპოქის ევროპული სარაინდო რომანების (კრეტიენ დე ტრუა, ვოლფრამ ფონ ეშენბახი) მახასიათებელიც არის (სიყვარულის ახალი კონფეფცია, „საქმეთა საგმიროთა“ და „ქალის კულტის“ გენეზისი, XII საუკუნის რომანის აღმზრდელობითი ხასიათი, კომპოზიციის საკითხები და სხვ.).

ვახტანგისეული მსჯელობის არსი მის მსოფლმხედველობასა, მსოფლგაგებასა და მსოფლშეგრძნებაში მდგომარეობს — მისი რუსთაველოლოგიური დისკურსი თავიდან ბოლომდე ევროპულია.

LIA KARICHASHVILI, REVAZ SIRADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Phenomenon of Author and "The Man in the Panther's Skin"

The phenomenon of author is a subject of separate study in scholarly literature (R.Ingarden, R.Bart, I.Hoizinga, M.Bakhtin, Umberto Eco, also Georgian authors: L.Bregadze, I.Ratiani, R.Qaralashvili, etc.).

From this viewpoint, of pre Rustvelologic epoch attention deserve biblical and exegetical traditions, "The Life of St.Nino", "The Martyrdom of Abo Tbileli", generally, hagiographic narrative as a mouthpiece of the author's self-knowledge, "Amiran-Darejiani", creativity of eulogists. The tradition of the phenomenon of author from Byzantine secular and west European chivalry novels should be taken into consideration.

The presence of the author is felt already in the prologue to the poem "The Man in the Panther's Skin" (*Vepkhistqaosani*) as a poet, being in love, sympathetic with of his own personages and theoretician. Besides this, the text of the poem is accompanied with Rustaveli's "comments". It is a kind of inclusion, from the viewpoint of the plot small interruption, delay when Rustaveli evaluates a particular behavior of this or that protagonist or a fact from the perspective of the reader. Frequently this evaluation is emotional. The study of

these “comments” made it possible their classification and marking: Rustaveli makes the presentation of his own personal profile, ethic and aesthetical and poetic credo; expresses his sympathy, approval, delight, amazement or condemns something unacceptable, amoral. Some “commentaries” are of philosophical character. At the same time, Rustaveli never forgets the reader, does not break off the contact with the reader, beginning from the prologue (“Come, sit ye down, let us weep for Tariel’s sake...”) up to the end of the poem (“Such is the treachery of time”...).

Thus, in the "The Man in the Panther's Skin" the phenomenon of author manifest itself not only as a creator but, at the same time, in the plot of the poem he is perceived as a participator, shows empathy, recipient and in this case he positions himself as the author and the reader.

ლია კარიჭაშვილი, რევაზ სირაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ავტორის ფენომენი და „ვეფხისტყაოსანი“

ავტორის ფენომენი ცალკე შესწავლის საგანია სამეცნიერო ლიტერატურაში (რ. ინგარდენი, რ. ბარტი, ი. ჰოიზინგა, მ. ბახტინი, უმბერტო ეკო, აგრეთვე ქართველი ავტორები: ლ. ბრეგაძე, ი. რატიანი, რ. ყარალაშვილი ...).

ამ თვალსაზრისით წინარერუსთაველური ხანიდან საყურადღებოა ბიბლიურ-ეგზეგეტიკური ტრადიციები, „ნმ. ნინოს ცხოვრება“, „აბოს წამება“, ზოგადად, აგიოგრაფიული ნარატივი, როგორც ავტორის თვითშემეცნების გამომხატველი, „ამირანდარეჯანიანი“, მეხოტბეთა შემოქმედება. გასათვალისწინებელია ავტორის ფენომენის ტრადიცია ბიზანტიური საერო და დასავლეთევროპული სარაინდო რომანებიდან.

ავტორი ჩანს „ვეფხისტყაოსნის“ პროლოგშივე, როგორც პოეტი, მიჯნური, საკუთარ პერსონაჟთა თანამგრძნობი და თეორეტიკოსი. გარდა ამისა, პოემის ტექსტს გასდევს რუსთაველის „კომენტარები“. ეს არის ერთგვარი ჩანართი, სიუჟეტური თვალსაზრისით, მცირე წყვეტა, შეყოვნება, როდესაც რუსთაველი მკითხველის პოზიციიდან აფასებს ამათუ იმ პერსონაჟის ქცევას ან ფაქტს. ხშირად ეს შეფასება ემოციურია. ამ „კომენტართა“ შესწავლამ შესაძლებელი გახადა მათი ერთგვარი კლასიფიკაცია-მარკირება: რუსთაველი ახდენს საკუთარი პიროვნული პროფილის, ეთიკურ-ესთეტიკური და პოეტური მრწამსის წარდგინებას; გამომხატავს თანაგრძნობას, მოწონებას, აღტაცებას,

გაოცებას ან გამობს რაიმე მიუღებელს, ამორალურს. ზოგიერთი „კომენტარი“ ფილოსოფიური ხასიათისაა. ამავე დროს, რუსთაველი არასდროს ივინყებს მკითხველს, არ წყვეტს კონტაქტს მკითხველთან, დაწყებული პროლოგიდან („მო, დავსხდეთ, ტარიელისთვის ...“) პოემის დასასრულამდე („ლექსთა მკითხველო, შენიმცა თვალი ცრემლისა მღვრელია“. „ნახეთ სიმუხთლე ჟამისა“...).

ამდენად, „ვეფხისტყაოსანში“ ავტორის ფენომენი ვლინდება არამხოლოდ როგორც შემოქმედისა, არამედ, ამავედროულად, პოემის სიუჟეტში ჩანს იგი, როგორც მონაწილე, თანაგანმცდელი, რეციპიენტი, ამ შემთხვევებში იგი თავისთავში მოიცავს ავტორისა და მკითხველის პოზიციებს.

A. KAZIYEVA

Russia, Pyatigorsk

Pyatigorsk State Linguistic University

Traditions of Medieval East Culture in North Caucasian Literature

North Caucasian literature is a bright example of synthesis of the east western cultural traditions. As a result of long process of interaction all initial composed in polyethnic, polylinguistic national environment there is a unique community of culture, literature which at the beginning of the XX century accepts the structured character.

Ways of distribution of medieval east Muslim cultural tradition had individual character. In this process historical and geographical factors had great value. Dagestan and, first of all, Derbent became one of the first areas which have apprehended the Arab writing and culture. Exactly here the cultural, religious, literary streams going from the East were crossed.

The second half of the X—XV centuries is time of rather fast Islamization of regions of the North Caucasus and is characterized by expansion of communications with the Middle East. Process of strengthening of cultural ties with the Muslim East leads to distribution in the region of Arabic-language literature.

Arabic-language literature of the North Caucasus acquired the new subjects which have come from the East and plots, images and legends, genres and means of expression. Influence of the Arab language culture prepared a basis for the subsequent development on the national soil, both forms, and substantial structure of literature of the Arab East.

Thus, in the North Caucasus the Arabic language till twentieth years of our century were not only church service language, but also language of school, a science, culture.

А. КАЗИЕВА

Россия, Пятигорск

Пятигорский государственный лингвистический университет

Традиции средневековой восточной культуры в северокавказской литературе

Северокавказская литература является наглядным примером синтеза восточно-западных культурных традиций. В результате длительного процесса взаимодействия всех исходных слагаемых в полиэтнической, полилингвистической национальной среде складывается уникальная общность культуры, литературы, которая в начале XX века принимает структурированный характер.

Пути распространения средневековой восточно-мусульманской культурной традиции носили индивидуальный характер. Большое значение в этом процессе имели исторический и географический факторы. Одним из первых ареалов, воспринявших арабскую письменность и культуру, стал Дагестан и, в первую очередь, Дербент. Именно здесь пересекались культурные, религиозные, литературные потоки, идущие с Востока.

Вторая половина X — XV вв. является временем сравнительно быстрой исламизации районов Северного Кавказа и характеризуется расширением связей с Ближним Востоком. Процесс усиления культурных связей с мусульманским Востоком приводит к распространению в регионе арабоязычной литературы.

Арабоязычная литература Северного Кавказа усвоила пришедшие с востока новые темы и сюжеты, образы и предания, жанры и выразительные средства. Влияние арабской языковой культуры подготовило основу для последующего освоения на национальной почве, как форм, так и содержательной структуры литературы арабского востока.

Таким образом, на Северном Кавказе арабский язык до двадцатых годов нашего столетия были не только языком богослужения, но и языком школы, науки, культуры.

LELA KHACHIDZE

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

From the History of Medieval Christian Poetry

Small-sized hymns represent one of the most significant elements of the liturgy. The origination of hymnography is directly associated with the hymns of this size, namely. In scholarly literature small-sized hymn known as “Kon-taktion” has been studied well. Its establishment in Byzantine hymnography is associated with the name of Romanus Melodo.

For the study of other small-sized hymns of the earliest period special attention deserves their Georgian translations which enter important liturgical and hymnographic collections - : “The Oldest Tropologion” and “Lenten Triodion”.

Among Georgian hymnographers Ioane Minchkhi (the second half of the 10th century) is distinguished by the multiplicity of small-sized hymns. Currently, over 100 small-sized hymns by Minchkhi have been revealed in Georgian manuscripts which are distinguished from the theological and artistic points of view. The majority of them is created for Triodion and takes into account the number of requirements characteristic to this collection. Ioane Minchkhi added the original Georgian layer to the collection translated from the Greek in the form of small-sized hymns. In Georgian hymnography this is considered to be one of the few cases of “Nationalisation” of the collection translated from Greek.

Similar phenomenon is found in the tenth-century Bulgarian hymnography. In the eleventh-century manuscript “Botol Triodion” includes the whole cycle of Slavonic hymns – over 80 small-sized hymns whose author is the tenth-century author – Konstantine Preslavski. He was an outstanding representative of Preslav literary school. He was universal scholar of tenth-century Bulgaria who laid the foundation of several branches of Bulgarian spiritual writing. All his creative works bear the mark of national.

Among small-sized hymns in Byzantine hymnography attention deserves Andrew Pyrrhus’s personality “shrouded in mystery” (8th century). Main part of his creativity is 85 small-sized hymns for Lent. Andrew Pyrrhus’s all these Stichera is “idiomela” - together with texts, their rhythmic-melodic metres also belong to the same author. These hymns are recognized as the best samples of Byzantine hymnography.

The hymns of three authors are created according to Jerusalemite tradition and together with common signs are distinguished with well-pronounced individualism.

ლელა ხაჩიძე

საქართველო, თბილისი

*ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

შუა საუკუნეების ქრისტიანული პოეზიის ისტორიიდან

მცირე ფორმის საგალობლები ლიტურგიის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს. სწორედ ამ ფორმის საგალობლებს უკავშირდება უშუალოდ ჰიმნოგრაფიის წარმოშობა. სამეცნიერო ლიტერატურაში კარგადაა შესწავლილი „კონტაკიონის“ სახელით ცნობილი მცირე ფორმის საგალობელი, რომლის ფართოდ დამკვიდრება ბიზანტიურ ჰიმნოგრაფიაში უკავშირდება რომანოზ მელიოდოსის სახელს.

უძველესი პერიოდის სხვა მცირე ფორმის საგალობელთა კვლევისათვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იმსახურებს მათი ქართული თარგმანები, რომლებიც მნიშვნელოვან ლიტურგიკულ-ჰიმნოგრაფიულ კრებულებში — „უძველეს იადგარებსა“ და „მარხვანებშია“ შესული.

ქართველ ჰიმნოგრაფთა შორის მცირე ფორმის საგალობელთა სიმრავლით გამოირჩევა იოანე მინჩხი (X საუკუნის ნახევარი). დღეისათვის ქართულ ხელნაწერებში გამოვლენილია მინჩხის 100-ზე მეტი მცირე ფორმის საგალობელი, რომლებიც გამოირჩევა თეოლოგიური და მხატვრული თვალსაზრისით. მათი უმეტესობა განკუთვნილია „მარხვანისათვის“ და ითვალისწინებს ამ კრებულისათვის დამახასიათებელ რიგ მოთხოვნებს. ბერძნულიდან თარგმნილ კრებულში, მცირე ფორმის საგალობელთა სახით, იოანე მინჩხმა შეიტანა ორიგინალური, ქართული ფენა. ეს იყო ბერძნულიდან თარგმნილი კრებულის „გაქართულების“ იშვიათი შემთხვევა ქართულ ჰიმნოგრაფიაში.

მსგავს მოვლენას ვხვდებით X საუკუნის ბულგარულ ჰიმნოგრაფიაში. XI საუკუნის ხელნაწერში — „ბიტოლის ტრიოდონი“ შესულია ორიგინალური — სლავური საგალობლების მთელი ციკლი — 80-ზე მეტ მცირე ფორმის საგალობელი, რომელთა ავტორია X ს-ის მოღვაწე — კონსტანტინე პრესლაველი. ის იყო თვალსაჩინო წარმომადგენელი პრესლავის ლიტერატურული სკოლისა. მისი სახით X ს-ის ბულგარეთს ჰყავდა უნივერსალური მოღვაწე, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ბულგარული სასულიერო მწერლობის რამდენიმე დარგს. მთელი მისი შემოქმედება ეროვნული ნიშნითაა აღბეჭდილი.

მცირე ფორმის საგალობელთა შორის ბიზანტიურ ჰიმნოგრაფიაში ყურადღებას იქცევს ანდრეა პიროსის „იდუმალებით მოცული“ პიროვნება (VIII საუკუნე). მისი შემოქმედების ძირითად ნაწილსაც წარმოადგენს „მარხვანისათვის“ განკუთვნილი 85 მცირე ფორმის საგალობელი. ანდრეა პიროსის ყველა ეს სტიქარონი „თუთძლისპირია“ — ტექსტებთან ერთად, მათი რიტმულ-მელოდიური საზომებიც ამავე ავტორს ეკუთვნის. ეს საგალობლები ბიზანტიური ჰიმნოგრაფიის საუკეთესო ნიმუშებადაა მიჩნეული.

სამივე ავტორის საგალობლები შექმნილია იერუსალიმური ტრადიციის მიხედვით და საერთო ნიშნებთან ერთად, გამოირჩევა მკვეთრად გამობატული ინდივიდუალიზმით.

TAMAR KHVEDELIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Once Again on the Problem of “The Story of Indo-Khataels”

“The story of Indo-Khataels” has remained one of the most disputable episodes of the *Vepkhistqaosani*. In spite of the persistent scholarly interest, there has not yet been given the answer to the question, whether it belongs to the main text of the poem or like other “stories” is a supplement part, the creative output of a subsequent creator.

The first printed *Vepkhistqaosani* issued by Vakhtang VI has quite justly established the name of a serious scholarly edition but with this the abovesaid edition put forward one controversial question too. The enlightened monarch considered the so-called included episodes to be a certain part of the text known before from the manuscripts and at his “own will” (academician S.Tsaishvili) he shortened it. He wrote extremely important commentaries especially for this edition but the reason of the above mentioned textological interference and ground were not explained.

This problematic question divided the society into two parts. One part of the scholars and researchers maintained the idea that “The story of Indo-Khataels” belonged to the main text, another part – considered it an inclusion. There were also those who believed it to be a restored text. In their view, this passage needed “appropriate philological exclusion” and separation of Rustvelic passages from non-Rustvelic ones.

The plot of the poem really gives the impression that after the Kajis attack and Nestan’s liberation the story is finished, the interest gradually slows down,

but we cannot deny the fact that without a few obligatory episodes of “The story of Indo-Khataels” the poem would not have a finished, compositionally connected form with a complete plot.

The poem is built on the principles of a fairy tale. Moreover, it is based on the invariant of the fairy tale that becomes evident by comparative structural analysis of the *Vepkhistqaosani* and more than one folkloric text. It has been revealed that the functions are determined, dictated by logical and artistic necessity, that they follow from each other so that they do not exclude each other and the *Vepkhistqaosani* almost follows the scheme which was formulated by V. Propp on the ground of the analysis of numerous fairy tales of various peoples.

We think, that it is possible, with certain correction, to share the views of those scholars who regard “The Story of Indo-Khataels” as an integral part of Rustveli’s poem. In order to ground our view, we have found appropriate arguments which testify to the rightness of our views.

We do not deny that the text of “The story of Indo-Khataels” requires further study but it should be noted here that it does not concern only the above stated episode. The trace of the later inclusions is easily observed in the main, less controversial part of the poem.

თამარ სვიდელიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ისევ „ინდო-ხატაელთა ამბის“ პრობლემის გამო

„ინდო-ხატაელთა ამბავი“ დღემდე რჩება „ვეფხისტყაოსნის“ ერთ-ერთ საკამათო ეპიზოდად. მიუხედავად მკვლევარ-მეცნიერთა ინტერესისა, დღემდე არ გასცემია პასუხი კითხვას: ნამდვილად ეკუთვნის იგი ძირითად ტექსტს პოემისას, თუ, სხვა „ამბავთა“ მსგავსად, დანართი მონაკვეთია, შემდეგდროინდელი მოღვაწის შემოქმედების ნაყოფი.

ვახტანგ მეექვსის მიერ გამოცემულ პირველ ნაბეჭდ „ვეფხისტყაოსანს“, სავსებით სამართლიანად აქვს დამკვიდრებული სერიოზული მეცნიერული გამოცემის სახელი, მაგრამ ამასთან ზემოხსენებულმა გამოცემამ ერთი საკამათო საკითხიც წამოჭრა. სწავლულმა მეფემ მანამდე ხელნაწერებით ცნობილი ტექსტის გარკვეული ნაწილი ე.წ. ჩანართ ეპიზოდებად მიიჩნია და „საკუთარი შეხედულებისამებრ“ (აკად. ს. ცაიშვილი) მოკვეცა. მან, საგანგებოდ ამ გამოცემისთვის, მეტად მნიშვნელოვანი კომენტარები დაწერა, თუმცა ზემოხსენებული ტექსტოლოგიური ჩარევის მიზეზი და საფუძველი არ განუმარტავს.

ამ პრობლემურმა საკითხმა საზოგადოებრივი აზრი ორად გაყო. მეცნიერ-მკვლევართა ერთი ნაწილი „ინდო-ხატაელთა ამბავს“ ძირითადი ტექსტის კუთვნილებად აცხადებდა, მეორე ნაწილი — ჩანართად თვლიდა, იყვნენ ისეთებიც, რომლებიც მას რესტავრირებულ ტექსტად მიიჩნევდნენ. მათი აზრით, ეს მონაკვეთი საჭიროებდა „სათანადო ფილოლოგიურ გაცხრილვას“ და რუსთველური ადგილების არარუსთველურისგან გამიჯვნას.

პოემის სიუჟეტი მართლაც ქმნის შთაბეჭდილებას, რომ ქაჯეთის იერიშისა და ნესტანის გათავისუფლების შემდეგ სრულდება თხზულება, ინტერესი თანდათან ნელდება, მაგრამ ვერც იმას უარყოფთ, რომ „ინდო-ხატაელთა ამბის“ რამდენიმე აუცილებელი ეპიზოდის გარეშე პოემას არ ექნება დასრულებული, კომპოზიციურად შეკრული და სიუჟეტურად გამთლიანებული სახე.

პოემა ჯადოსნური ზღაპრის პრინციპზეა აგებული. უფრო მეტიც, მას ჯადოსნური ზღაპრის ინვარიანტი უდევს საფუძვლად, რაც თვალსაჩინო გახადა „ვეფხისტყაოსნისა“ და არაერთი ფოლკლორული ტექსტის შედარებითმა სტრუქტურულმა ანალიზმა. გამოიკვეთა, რომ ფუნქციები განსაზღვრულია, ლოგიკური და მხატვრული აუცილებლობით ნაკარნახევი, რომ ისინი ერთმანეთისაგან ისე გამომდინარეობენ, რომ ერთმანეთს არ გამორიცხავენ და რომ „ვეფხისტყაოსანი“ ლამის კვალდაკვალ მისდევს იმ სქემას, რომელიც ვ. პროპმა ჩამოაყალიბა სხვადასხვა ხალხის მრავალ ზღაპარზე დაკვირვების შედეგად.

მიგვაჩნია, რომ გარკვეული კორექტივით შესაძლებელია იმ მეცნიერთა შეხედულების გაზიარება, რომლებიც „ინდო-ხატაელთა ამბავს“ რუსთველის პოემის კუთვნილებად თვლიან. ჩვენი შეხედულების დასასაბუთებლად მოძიებული გვაქვს სათანადო არგუმენტაცია, რომლებიც, ვფიქრობთ, ჩვენი შეხედულების მართებულობის სასარგებლოდ მეტყველებს.

არ უარყოფთ, რომ „ინდო-ხატაელთა ამბის“ ტექსტი კვლავაც საჭიროებს კვლევას, მაგრამ აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეს მხოლოდ ზემოხსენებულ ეპიზოდს როდი ეხება. პოემის ძირითად, ნაკლებად საკამათო ნაწილშიც ადვილად შესამჩნევია გვიანდელი ჩანართების კვალი.

KETEVAN KHITARISHVILI

Georgia, Tbilisi

National Centre of Manuscripts

The Theological and Symbolic Interpretation of the Passage from the “Life of Saint Nino”

From the theologian and symbolic viewpoint it is interesting the part of giving to Saint Nino the “Sealed Book” (identical “Ten words”) at a lake Pharavani in the text of the “Life of Saint Nino”. The “Sealed book” first was mentioned in “Revelation” of saint John the Theologian. Studying separately and also jointly apocalyptic the “Sealed Book” and the other version of the “Sealed Book” (identical “Ten words”) of the Georgian “Life of Saint Nino” revealed that in both texts a mission of disciples is very honorable work. That is exactly what the white, red and black horses of the “Revelation” indicates. According to that point the chapters of the text of “Life of Saint Nino” are divided correspondingly but first of all, the “Sealed book” predicts eschatological future.

It is worth to mention that the description of the apocalyptic “Sealed book” gives us an idea and helps to imagine what the “Ten words” (the “Sealed book”) given to saint Nino was like.

In the text of the “Life of Saint Nino” an apocalyptic motive indicates that the hope and attention of newly converted Georgian nation is related to the waiting of second coming of our Saviour. This consideration is proved by the “Ten words”, named also as the “Sealed book”, and by the words of the characters of the “Life of Saint Nino” as well.

It is worth mentioning that after receiving the “Sealed book” saint Nino strengthens spiritually and begins missionary work.

ქეთევან ხითარიშვილი

საქართველო, თბილისი

ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

„წმინდა ნინოს ცხოვრების“ ერთი პასაჟის საღვთისმეტყველო-სახისმეტყველებითი გააზრებისათვის

საღვთისმეტყველო და სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით „წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ საინტერესოა ფარავნის ტბასთან წმინდა ნინოსადმი „ნიგნი დაბეჭდულის“ (იგივე „ათი სიტყვის“) გადაცემის პასაჟი. ძეგლში ნახსენები „ნიგნი დაბეჭდული“ სათავეს იღებს იოანე

ღვთისმეტყველის „გამოცხადებიდან“. აპოკალიფსური „ნიგნი დაბეჭდულისა“ და „წმინდა ნინოს ცხოვრების“ „ათი სიტყვის“, ანუ „დაბეჭდული ნიგნის“ ცალ-ცალკე და ერთიანობაში შესწავლამ ცხადყო, რომ ორივე ძეგლში მოციქულებობრივი ღვანლი დიდი პატივია უფლის წინაშე, რაზეც მიანიშნებს „გამოცხადების“ თეთრი, წითელი, შავი ცხენის სიმბოლური დატვირთვა. ამ აზრითვე გამოიყოფა „წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ გარკვეული მუხლები, მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, „ნიგნი დაბეჭდული“ ესქატოლოგიურ მომავალს წინასწარმეტყველებს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ აპოკალიფსური „ნიგნი დაბეჭდულის“ აღწერილობა გარკვეულ წარმოდგენას ქმნის, თუ როგორი უნდა ყოფილიყო წმინდა ნინოსადმი ბოძებული „ათი სიტყვა“ („ნიგნი დაბეჭდული“).

„წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ აპოკალიფსური მოტივის მოხმობით მინიშნებულია, რომ ახლად მოქცეული ერის სულიერი მზერა მაცხოვრის მეორედ მოსვლის მოლოდინისკენაა მიმართული. ამას ადასტურებს როგორც „ათი სიტყვის“ გააზრება, რომელიც „ნიგნი დაბეჭდულადა“ სახელდებული, ასევე მეფე მირიანისა და „წმინდა ნინოს ცხოვრების“ სხვა პერსონაჟთა სიტყვები.

გასათავალისწინებელია ისიც, რომ „დაბეჭდული ნიგნის“ მიღების შემდეგ ნეტარი ნინო სულიერად განმტკიცდება და ქმედითად იწყებს სამისიონერო ღვანლის აღსრულებას.

ELENA KIRSANOVA

Russia, Moscow

MSLU

Food Symbolism in Literary Works of Medieval England

The alimentary code (both as a non-verbal semiotic system and as its verbal manifestation) attends to the fundamental human needs (biological and social) and as such has long become an essential and integral part of communication, acquiring an exceptionally wide range of application – from basic everyday situations to highly sophisticated figures of speech.

The author's conscious or subconscious intention to state his position (communion/ renunciation) to specific foodways is quite explicable in view of the fundamental significance attained to food and respective human experience in the process of self-cognition and development.

This intention is implemented either through literal portrayal of associated rituals (cooking/ eating) or through metaphoric conceptualization of the given human activity.

While reflecting the historical and cultural environment in the text, the alimentary code performs a number of functions: poetic, symbolic, ethic, emotional and expressive, hedonistic, satirical, memorable, and euphemistic.

The paper addresses the role of food symbolism in explicating the authorial intention of works pertaining to Medieval English literature.

Specifically, since classical literature (Juvenal, Petronius), and subsequently the literature of the Middle Ages and Renaissance (F. Rabelais, G. Chaucer, E. Spenser, J. Milton, W. Shakespeare), food references and food images have provided fabric for many humorous works and served as a means of keen satire to ridicule social and moral evils, sordid desires and vulgar tastes. By referring to this element of the 'grotesque body', according to M.M. Bakhtin's definition, the author employs the language of popular culture and the idiom of folk humor to lift the restrictions imposed by the linguistic, epistemological, and cognitive patterns of official culture, and to expose literary characters whose lives are confined to ignoble pleasures.

ЕЛЕНА КИРСАНОВА

Россия, Москва

МГЛУ

Символика алиментарного кода в произведениях авторов Средневековой Англии

Обслуживая сферу базовых потребностей человека (биологическую и социальную), алиментарный код (как невербальная знаковая система, так и его вербальное отражение) является неотъемлемой частью коммуникации и обладает исключительно широким диапазоном использования – от элементарных бытовых ситуаций до весьма изощренных риторических приемов.

Осознанное или неосознанное стремление автора выразить свое отношение (приобщение/ отторжение) к определенным традициям питания вполне закономерно, учитывая ту фундаментальную роль, которую пища и связанный с ней опыт играют в процессе самопознания человека и развития цивилизации.

Это стремление реализуется через буквальное изображение соответствующих ритуалов (приготовления/ приема пищи) либо через метафорическое осмысление данной сферы бытия.

Отражая историко-культурную среду в тексте художественного произведения, алиментарный код выполняет разнообразные функции, в числе которых можно выделить текстообразующую (поэтическую), символическую, нравственно-этическую, эмоционально-экспрессивную, гедонистическую, сатирическую, памятную, характеризующую и эвфемистическую.

Исследование посвящено изучению роли алиментарного символизма в развертывании авторского замысла произведений Средневековой Англии.

Так, например, со времен классической античной литературы (Ювеналий, Петроний), а позднее и литературы Средневековья и Возрождения (Ф.Рабле, Дж.Чосер, Э.Спенсер, Дж.Милтон, У.Шекспир) гастрономическая тема была основой многих юмористических произведений, а также средством политической и социальной сатиры, с помощью которой едко высмеивались общественные и нравственные пороки, низменные ценности и проявления вульгарного вкуса. Этот элемент «телесного низа», по определению М.М. Бахтина, позволяет преодолевать ограничения, накладываемые лингвистическими, эпистемологическими и когнитивными моделями «официальной» культуры, и используется для обличения литературных героев, чья жизнь подчинена удовлетворению низменных удовольствий.

IRAIDA KROTENKO

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

The Medieval Russian Literature and Culture Across East and West

Cultural orientation of medieval Rus was matter of argument between the supporters of Greek education and Latin people. Church remained the basic ideology. We observe the arising of non clerical literature formed by the literate intelligentsia. It should be mentioned that at present we can view the remains such as constructions. wall painting plastic arts, icons expressing creative realistic experience. It is significant to mention that iconographers created the unique compositions unknown to Byzantine Empire. So, reckoning Russia among the countries of Byzantine Empire has historic ground and needs to be rendered more precise. It is unlikely that the essence of Russian culture is presented as “the intercrossing of Byzantium and western civilizations”.(N. Voronin) In modern theoretical poetics we overlook the dispute on Renaissance, its tendencies, borders and their influence on other cultures. It makes sense to speak about

distinctive and double quick development of Russian creation in the XII-XIII centuries. It is interesting to note that at that period the proportion of Byzantium value adoption was being reduced. The painters deformed the Byzantium style, developed the new iconography ways as well as took up the southern Slav experience. It is difficult to conceive the genesis of “The Lay of Igor’s” without its historic and cultural background. In the 12th century the Georgian poem “ The Knight in the Panther’s skin“ and the French poem “ The Song of Roland “ were also created. Orthodox values in these two poems express their relatedness, for example, woman worship in Georgian culture and literature and refocusing of Christ worship on Holy Mother . That was the period of creating the large-scale poems, of great historical events, of unification for preservation of the national culture, the spiritual revival of a person in Russia, France and Georgia.

ИРАИДА КРОТЕНКО

Грузия, Кутаиси

Государственный университет Акакия Церетели

Средневековая русская литература и культура между Востоком и Западом

Вопросы культурной ориентации в средневековой Руси решаются между сторонниками греческого образования и латинянами. Церковь остается оплотом идеологии. Постепенно возникает светская культура, которую формирует новый слой интеллигенции. Следует по-новому оценить дошедшие и чудом уцелевшие сооружения, стенопись, образцы мелкой пластики, иконы, в которых отразилось творческое освоение реального опыта. Иконописцы создают оригинальные художественные композиции на темы, не известные в Византии. Причисление Руси к странам византийского мира имеет историческое обоснование, требует уточнений. Вряд ли сущность русской культуры следует представлять как «пересечение византийской и западной цивилизации» (Н.Воронин). В современной теоретической поэтике продолжаются споры по поводу Возрождения, его тенденций, границ и влияний на другие культуры. Целесообразнее говорить о самобытном и ускоренном развитии русского художественного творчества на рубеже XII-XIII веков. В этот период значительно снизился удельный вес усвоения византийских ценностей. Художники деформировали византийский стиль, вырабатывали новые приемы иконографии, воспринимали и опыт южных славян. Без понимания исторической и культурной атмосферы времени трудно понять возникновение «Слова о полку

Игоре», генезис жанра «Слова» фактически утерян. Эпоха создания «Слова» интересна тем, что в XII веке написаны французская «Песнь о Роланде», грузинская поэма «Витязь в тигровой шкуре». Духовные православные ценности в русском «Слове» и грузинской поэме «Витязь в тигровой шкуре» определили и еще одну степень родства двух эпохальных произведений: культ женщины в грузинской культуре и литературе, и переориентация с культа Христа на культ Богородицы на Руси. Это время создания масштабных произведений, больших исторических событий, объединения во имя сохранения национальной культуры, духовного возрождения личности в России, Франции, Грузии.

NESTAN KUTIVADZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

**Allusion Peculiarities of ‘The Knight in the Panther’s Skin’
by Shota Rustaveli in the Late XIX Century
Georgian Literature**

‘The Knight in the Panther’s Skin’ by Shota Rustaveli fully revealed the spiritual world of our nation. Therefore, the masterpiece of Georgian literature is not limited within the epochal frame and constantly gives the possibility of its distinctive scientific and artistic interpretation. In this regard, Georgian literature of the 80-90-ies is not an exception either.

Searching the hero was not the main issue for the knight epoch. It is a key tendency for the later period and especially for Georgian literature of the XIX century. Akaki’s distinctive attitude towards Shota Rustaveli’s poem is well-known. The writer addressed the allusion of ‘The Knight in the Panther’s Skin’ in several works. Bashi-Achuki is a new Avtandili (‘Bashi-Achuki’) and under the captivated sweetheart that Akaki transformed several times a captivated homeland _ Nestani is implied (‘Grey Hair’).

Allusion of ‘The Knight in the Panther’s Skin’ is revealed in another perspective in Akaki’s small story ‘Small Tarieli’. In the latter physical features of the fearless hero are accentuated. In the work of comic pathos the author raises the issue of bringing up children with heroic spirit.

In the prose of the late XIX century the artistic image of the humiliated knight is created. Its allusion implies Georgian hero of the middle ages. While in Rustaveli’s poem Tarieli who wears the panther’s skin is conceptualized ‘as

the demonstration of tragic period of his personal life, deep spiritual self-analysis, the symbol of the path leading to the God' (Nestan Sulava) Egnate Ninoshvili's 'The Hero of Our Land' exposes the enfeebling of the person unable to analyse his soul.

It is important, that these works clearly show various discourses revealed in one time. Besides, it keeps the ideal unchanged _ thinking space of 'the Knight in the Panther's Skin', its moral values. During the artistic interpretation of the national pain of the XIX century the values of the poem and ideal characters consciously or subconsciously have always remained to be the spiritual indicator and companion due to the fact that for the centuries its manifestation was changed but the essence has stayed exactly the same.

ნესტან კუტივაძე

საქართველო, ქუთაისი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ალუზირების თავისებურებანი XIX საუკუნის დასასრულის ქართულ მწერლობაში

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ სრულყოფილად წარმოჩნდა ჩვენი ერის სულიერი სამყარო. სწორედ ამიტომ ქართული მწერლობის ეს შედევრი არასდროს იკეტება რომელიმე ეპოქის ჩარჩოში და მუდმივად იძლევა მისი განსხვავებული მეცნიერული თუ მხატვრული ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას. ამ მხრივ, გამონაკლისი არც XIX საუკუნის 80-90-იანი წლების ქართული მწერლობაა.

გმირის ძიება არ ყოფილა მხოლოდ რაინდული ეპოსის მთავარი თემა, იგი ძალზე მნიშვნელოვანი ტენდენციაა შემდგომი პერიოდისა და განსაკუთრებით კი XIX საუკუნის ქართული მწერლობისაც. ცნობილია აკაკის გამორჩეული დამოკიდებულება შოთა რუსთაველის პოემისადმი. მწერალმა „ვეფხისტყაოსნის“ ალუზირებას თავის რამდენიმე ნაწარმოებში მიმართა. ბაში-აჩუკი ახალი ავთანდილია („ბაში-აჩუკი“), ხოლო თავად აკაკის მიერვე მრავალჯერ ტრანსფორმირებულ დატყვევებულ სატრფოში ნაგულისხმევი დაპყრობილი სამშობლო ნესტანია („ჭალარა“).

„ვეფხისტყაოსნის“ ალუზირება სულ სხვა რაკურსით ვლინდება აკაკის მცირე ზომის მოთხრობა „პატარა ტარიელში“. მასში პოემის უშიშარი გმირის ფიზიკური თვისებების აქცენტირება ხდება. იუმო-

რისტული პათოსის მქონე ამ ნაწარმოებში ავტორი გმირული სულის-კვეთებით ყმანვილთა აღზრდის თემას წამოჭრის.

XIX საუკუნის დასასრულის პროზაში შექმნილია დამცრობილი რაინდის მხატვრული სახე, რომლის ალუზიამიც შუა საუკუნეების ქართული ეპოსის გმირია ნაგულისხმევი. თუ რუსთაველის პოემაში ტარიელის ვეფხისტყაოსნობა გააზრებულია, „როგორც პიროვნების ცხოვრების, მისი არსებობის ტრაგიკული პერიოდის გამოვლინება, სულიერი თვითჩაღრმავების, საღვთო გზისაკენ სვლის სიმბოლო“ (ნესტან სულავა), ეგნატე ნინოშვილის „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“ იმით არის საყურადღებო, რომ იგი „ვეფხისტყაოსნობის პერიოდის“, საკუთარ სულში ჩაღრმავების უნარდაკარგული ადამიანის დაძაბუნებას ასახავს.

მნიშვნელოვანია, რომ თითოეული ეს ნაწარმოები კარგად აჩვენებს ერთ დროში გამოვლენილ სხვადასხვა დისკურსს და ამასთან ერთად უცვლელად ინახავს იდეალს — „ვეფხისტყაოსნის“ სააზროვნო სივრცეს, მის ზნეობრივ ფასეულობებს. XIX საუკუნის ეროვნული სატკივრის მხატვრული ინტერპრეტირებისას პოემის ღირებულებები და იდეალური პერსონაჟები გაცნობიერებულად თუ ქვეცნობიერად მუდმივად რჩებოდნენ სულიერ ორიენტირად და თანამგზავრად, რადგან საუკუნეთა განმავლობაში იცვლებოდა მისი კონკრეტული გამოვლინება და არა არსი.

GOCHA KUCHUKHIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Redactions of “The Life of St. Gregory the Illuminator” and the Date of Kartli’s Christianization

According to the Arabic and Greek redactions of “The Life of St. Gregory the Illuminator” (the surviving manuscripts are dated from the 10th and 12th centuries) Armenia, Georgia, Lazica and Albania adopted Christianity approximately at the same time. Following the Arabic redaction this happened before the Second Council of Nicaea was convened (325). By Greco-Arabic redactions, the king of Armenia – Trtad was converted to Christianity in the autumn.

“The Life of St. Nino” accounts that the king of Kartli (Iberia) – Mirian was converted to Christianity on Saturday, 20 July. Vakhushti Bagrationi was the first who called attention to the fact that July 20 and Saturday coincided in the

year of 317. He considered the year of 317 to be the date of Kartli's conversion. It seems that the scholar considered to be false the account of "The Life of St. Nino" according to which Saint Nino entered Kartli after the Council of Nicaea. These issues were discussed in the earlier works.

We share the opinion expressed in scholarly literature concerning the creation of "The Life of St. Nino" in the 4th century. At the same time, in our view the archetype of this monument is to be restored. In recent years, for restoration purpose of the earliest form of the mentioned composition we have studied more than once the issue of the relationship of the 10th -13th-century redactions of "The Life of St. Nino", Leonti Mroveli's "The Life of Kings", Nikoloz Gulaberidze's "Reading of the Tree of Life, the Robe of Christ and Church".

Textological analysis of the above stated sources testifies to the fact that the record related to the entering of the Enlightener of Georgians into the Eastern Georgia (Kartli) after the Council of Nicaea must have been included in "The Life of St. Nino" later. On the ground of the analysis of historical documents we can suppose that the date indicated by Vakhushti Bagrationi is acceptable and Georgian king Mirian really must have been converted to Christianity in the summer of 317. It is worthy of note that the king Mirian in July, 317 and king Trtad a little bit later – approximately in the autumn of 317, were converted into Christianity (according to Arabic redaction Trtad tortured all Hripsimeans on 26 September and by Greek redaction – on 26 October, as a result he was struck with an illness and was healed only after he accepted Christ).

The kings Mirian and Trtad seem to be converted to Christianity in 317. As regards the invitation of ecclesiastic figures to the countries and proclamation of Christianity as an official religion, this probably happened a little later, in the following year of 318.

გორა კუჭუხიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„წმიდა გრიგოლ პართელის ცხოვრების“ რედაქციები და ქართლის გაქრისტიანების თარიღი

„წმიდა გრიგოლ პართელის ცხოვრების“ არაბული და ბერძნული რედაქციების თანახმად (შემორჩენილი ხელნაწერები X და XII სს-ით არის დათარიღებული), სომხეთმა, ქართლმა და ალბანეთმა ქრისტიანობა დაახლოებით ერთდროულად მიიღეს. არაბული რედაქციის მიხედვით, ეს ნიკეის მსოფლიო საეკლესიო კრების გამართვამდე (325 წ.)

მომხდარა. არაბულ-ბერძნული რედაქციებით, სომხეთის მეფე — თრდატი შემოდგომაზე მოქცეულა ქრისტესკენ.

„წმიდა ნინოს ცხოვრების“ ცნობით, ქართლის მეფე — მირიანი 20 ივლისს, შაბათს მოიქცა ქრისტესკენ. ჯერ კიდევ ვახუშტი ბაგრატიონმა მიაქცია ყურადღება იმ ფაქტს, რომ 20 ივლისი და შაბათი 317 წელს დაემთხვა ერთმანეთს. იგი ქართლის მოქცევის თარიღად 317 წელს მიიჩნევდა. ჩანს, მეცნიერი ნაყალბევად თვლიდა „წმიდა ნინოს ცხოვრების“ ცნობას, რომლის თანახმად, წმიდა ნინო ნიკეის კრების შემდეგ შემოვიდა ქართლში. ამ საკითხებზე გასულ წლებში შესრულებულ ნაშრომებში გვაქვს საუბარი.

ჩვენ ვიზიარებთ მეცნიერებაში გამოთქმულ მოსაზრებას „წმიდა ნინოს ცხოვრების“ IV ს-ში შექმნის შესახებ. ამასთან, მიგვაჩნია, რომ ამ ძეგლის არქეტიპი აღსადგენია. ბოლო დროს ხსენებული ნაწარმოების უძველესი სახის რესტავრაციის მიზნით არაერთგზის მოგვინია „წმიდა ნინოს ცხოვრების“ შატბერდული (X ს.), სინური (X ს.), ჭელიშური (XIV ს.), ლეონტი მროველის „ცხოვრება მეფეთას“ (XI ს.), „წმიდა ნინოს ცხოვრების“ მეტაფრასული რედაქციების (XII-XIII სს), ნიკოლოზ გულაბერისძის „საკითხავის“ (XII ს.) ტექსტთა ურთიერთმიმართების საკითხის შესწავლა.

ხსენებული წყაროების ტექსტოლოგიური ანალიზი ცხადყოფს, რომ „წმიდა ნინოს ცხოვრებაში“ მოგვიანებით უნდა იყოს შეტანილი ცნობა იმის შესახებ, თითქოს ქართველთა განმანათლებელი ქართლში ნიკეის კრების გამართვის შემდეგ შემოვიდა. ისტორიული საბუთების ანალიზი გვაძლევს საფუძველს, გამოვთქვათ მოსაზრება, რომ ვახუშტი ბატონიშვილისეული თარიღი მისაღებია, რომ ქართლის მეფე — მირიანი მართლაც 317 წლის ზაფხულში უნდა იყოს მოქცეული. საფიქრებელია, რომ მირიანი 317 წლის ივლისში, ხოლო თრდატ მეფე ოდნავ მოგვიანებით, — დაახლოებით 317 წლის შემოდგომაზე მოქცეულა ქრისტესკენ (არაბული რედაქციის თანახმად, თრდატმა რიფსიმეანები 26 სექტემბერს, ბერძნული რედაქციით კი, — 26 ოქტომბერს აწამა, ამის შედეგად ცოდვებში ჩავარდნილი დაავადმყოფდა და მხოლოდ მას შემდეგ გათავისუფლდა სნეულებისგან, რაც ქრისტე ირწმუნა).

მირიან და თრდატ მეფეები 317 წელს ჩანან მოქცეულები. რაც შეეხება სახელმწიფოებში საეკლესიო პირების მონვევას, ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებას, ეს ოდნავ მოგვიანებით, შესაძლოა, მომდევნო — 318 წელს იყოს მომხდარი.

SHARLOTA KVANTALIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Symbolic Interpretation of Mountain-Ridge in the *Vepkhistaosani*

Nothing is said accidentally in the *Vepkhistaosani*. Every word is a bearer of rich symbolic meaning. One of such symbols is the word **ridge (mountain)**. Mountain (ridge) symbolizes a place a man goes up after passing through the extremely difficult path. Climbing up on top of the mountain is a kind of reward, divine gift; Shota Rustaveli's protagonists, in spite of their "wholeness", carry their share of sin and that is why they need to be purified. Purification comes after reaching the summit.

The first mountain in the *Vepkhistaosani* is climbed by Avtandil. Setting off to fulfill the errand of his beloved, the hero travels for about three years but in vain and suddenly "he reached as a resting-place the slope of a great high mountain". From the peak of a mountain new world is unfolded before him. His suffering has come to an end at the foot of the mountain. For the first time in four years he learns about a strange knight's story.

After this Avtandil and the strange knight traversed for two days and nights not stopping "After another day's journey there rose a mountain before them". Here Avtandil first gets acquainted with Asmat and then with a strange knight – Tariel. And again setting off in quest of Nestan, Avtandil mounts the mountain. Gone off in the sea together with the traders Avtandil eventually finds Nestan's trace.

The name of Pridon is also associated with the ridge. It is he who tells Tariel tidings of Nestan when "climbed upon a cape jutting out into the sea". This is the first comforting news for Tariel that Nestan is alive.

Tariel manages to subordinate the rebellious Khatavians king Ramaz after "he mounted a certain peak" and conquers it.

For the *Vepkhistaosani*'s protagonists mountains and ridges are obstacles that they must overcome before reaching their dearest dream.

Thus, before occupying the throne Tariel passes through mountains and ridges and at the end, he appears in India with Nestan and his sworn brothers. From this ridge emerges the "faceless" troop of the traitor king Ramaz. It is after defeating him that Tariel becomes the king of India.

As is seen **ridge (mountain)** in the *Vepkhistaosani* is a kind of Rubicon, catharsis when the knights cross **ridge (mountain)**, some important new story happens.

შარლოტა კვანტალიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ქედსა რასმე გარდავადექ...“ — მთა-ქედის სიმბოლური გააზრება „ვეფხისტყაოსანში“

„ვეფხისტყაოსანში“ არაფერია შემთხვევით ნათქვამი. ერთი შეხედვით უწყინარი და ჩვეულებრივი სიტყვაც ღრმა შინაარსისა და მნიშვნელოვანი სიმბოლოს მატარებელია, რაც გენიალური პოემის მხატვრულ-აზრობრივ დანიშნულებას კიდევ უფრო ამაღლებს.

ამგვარ სიმბოლოთა რიგს მიეკუთვნება **ქედი (მთა)**.

მთა (ქედი) ის ადგილია, რომელზეც ადამიანი ადის გარკვეული რთული გზის გავლის შედეგად. მწვერვალზე ასვლა ერთგვარი ჯილდოა, ღვთიური საჩუქარია; შოთა რუსთაველის გმირები, თავიანთი „სისრულის“ მიუხედავად, ცოდვითაც არიან დამძიმებულნი, ამიტომ საჭიროებენ განწმენდას.

უმბერტო ეკო სამეცნიერო ესსეში, „მინანერი „ვარდის სახელის არშიაზე“, წერს რომ „ვარდის სახელის“ ნაკითხვა გაუჭირდება მას, ვინც მთაზე ასვლა არ იცის.

პირველი მთა „ვეფხისტყაოსანში“ ავთანდილმა გადალახა. სატრფოს დავალების შესასრულებლად წასულმა სპასპეტმა თითქმის სამი წელი იარა უშედეგოდ. და უცებ „მას მიხვდა წვერი სადგურად მალლისა **მთისა** დიდისა“. მთიდან ახალი სამყარო გამოჩნდა: ამ მთის ძირში დამთავრდა მისი ტანჯვა. ოთხი წლის მანძილზე, პირველად შეიტყო უცხო მოყმის ამბავი.

ამის შემდეგ გაიცნობს ავთანდილი ჯერ ასმათს, შემდეგ კი უცხო მოყმეს — ტარიელს.

ტარიელის ამბის მოსმენის შემდეგ ავთანდილს ახალი, მეტად მძიმე დავალება აქვს შესასრულებელი. მან უნდა იპოვოს ტარიელის დაკარგული სატრფო. ავთანდილი ალაღბედზე მიდის და ისევ „**ქედსა** გარდადგეს აქლემნი აუჩრდეს ლარ-კიდებულნი“. სწორედ მათთან მისვლის შემდეგ იწყება ავთანდილის ახალი თავგადასავალი. ზღვის გაღმა გასულმა ავთანდილმა ნესტანის კვალს მიაგნო.

ქედთან ფრდონის სახელიც არის დაკავშირებული ტარიელი უყვება ავთანდილს: ერთ დღეს, როცა „ზღვასა ზედა ნაწურვილსა **ქედსა** რასმე გარდავხედით“, ფრიდონმა მიაბზო, რომ, ერთი რამე „საკვირ-

ველი მე ვნახეო **ამა ქედით**“. ეს იყო პირველი მანუგეშებლი ცნობა ტარიელისთვის, რომ ნესტანი ცოცხალია.

ტარიელმა პირველი გმირობა ნესტანის დავალებით ჩაიდინა. და-იმორჩილა ურჩი ხატაელი მეფე-რამაზი. ეს გამარჯვებაც მას შემდეგ იყო, რაც „ქედსა რასმე გარდაადგა“ ახალგაზრდა ამირბარი და დაიპყრო ეს ქედი.

„ვეფხისტყაოსნის“ გმირებმა მრავალი მთა-ქედი გადალახეს, სანამ სანუკვარ ოცნებას მიაღწევდნენ.

ტარიელმა ტახტზე ასვლამდე მთა-კლდე დაიპყრო, გაანადგურა „დევთა დასები“, ტარიელმა დაიპყრო ქაჯეთის ციხე და ბოლოს, ინდოეთში, ნესტანთან და ძმადნაფიცებთან ერთად, მიმავალი, „ინდოეთს ზედა წაადგა, **მუნ მთა და დიდი ქედია**“. ამ ქედიდან გამოჩნდა მოლაღატე რამაზ მეფის „უსახო“ ლაშქარი. სწორედ მისი დამარცხების შემდეგ ადის ტარიელი ინდოეთის ტახტზე.

როგორც დავინახეთ, **მთა-ქედი** „ვეფხისტყაოსანში“, ერთგვარი რუბიკონია, განსაზღვრულია, ტანჯვის დასასრულის ადგილია.

VERA KVANTRE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Genre Transformation of the Hagiographic Tradition in Russian Literature of the XVIII Century

Typological consideration of the XVIII century culture reveals to found in her relationship with the organic properties of culture of the preceding stage and the transformation of these traits. The traditional of the medieval culture did not become an obstacle to the reception of the hagiography genre in the canonical literature of modern times. The purpose of this article is to attempt to detect the mechanisms that allowed to assimilate the old and new forms and meanings in the cultural space of modern times.

The medieval hagiographic tradition has unlimited possibilities of contamination with other genre systems. Thanks to the work of writers of the XVIII century hagiography genre is

represented by the diverse options of genre transformations.

Cantemir recreated the energy type of antique biography, choosing traditional for the Russian consciousness form of sacralization – hagiography.

The principal difference of the Cantemir's genre of the hagiography is the time perspective. It defines the important for hagiographic genre emulation mode.

Trediakovsky, following the French model reproduced the energy source of the type of biography. It focuses on common Christian hagiographic tradition, Antique and Western European scheme for describing the life of great men.

Unlike Cantemir and Trediakovsky, Fonvizin made confessional-penitential discourse of holistic body of prose works. Transformation of the confessional speech as the West European cultural experience was assimilated by Fonvizin in the "Confession of my doings and thoughts." In "Life of graph Nikita Ivanovich Panin" Fonvizin refers to several traditions: classical, Christian hagiography, Western literature of the XVII-XVIII centuries. The basis of poetry of the "Reflections on the vanity of human life (in the case of the death of prince Potemkin- Tauride,)" the author puts the principle of negative overlap.

Radishchev modified the structure of the genre of hagiography, created a new compositional model of the narrative, where religious motives have given way to universal values. His hagiographic works - an example of the formation of a new for the Russian literature epic genre.

ВЕРА КВАНТРЕ

Грузия, Кутаиси

Государственный университет Акакия Церетели

Жанровая трансформация агиографической традиции в русской литературе XVIII в.

Типологическое рассмотрение культуры XVIII в. позволяет обнаружить связь с органическими свойствами культуры предшествующего этапа и трансформацию этих черт. Традиционность средневековой культуры не стала препятствием для рецепции канонического жанра жития в литературе Нового времени. Целью данной статьи является попытка обнаружения механизмов, позволивших ассимилировать старые и новые формы и смыслы в культурном пространстве Нового времени.

Средневековая агиографическая традиция имеет неограниченные возможности контаминации с иными жанровыми системами. Благодаря творчеству писателей XVIII в. жанр жития представлен многообразными вариантами жанровых трансформаций.

Кантемир воссоздал энергетический тип античной биографии, избрав традиционную для русского сознания форму сакрализации – житие. Принципиальным отличием кантемировского жанра жития становится времен-

ная перспектива. Он задает важный для агиографического жанра модус подражания.

Тредиаковский, следуя модели французского источника, воспроизвел энергетический тип биографии. Он ориентируется на общехристианскую агиографическую традицию, античную и западноевропейскую схему описания жизни великих людей.

В отличие от Кантемира и Тредиаковского, Фонвизин создал исповедально-покаянный дискурс целостным корпусом прозаических произведений. Трансформация исповедального слова как западноевропейский культурный опыт была усвоена Фонвизиным в «Чистосердечном признании в делах моих и помышлениях». В «Жизни графа Никиты Ивановича Панина», Фонвизин обращается к нескольким традициям: античной, христианской агиографии, западноевропейской литературы XVII-XVIII вв. В основу поэтики «Размышления о суетной жизни человеческой (на случай смерти князя Потемкина-Таврического)» автором положен принцип отрицательного параллелизма.

Радишев видоизменил жанровую структуру жития, создал новую композиционную модель повествования, где религиозные мотивы уступили место общечеловеческим ценностям. Его житийные произведения – пример становления нового для русской литературы эпического жанра.

MANANA KVATAIA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Georgian Paradigms of Medieval European Cultural and Historical Space

In modern science, along with the problem of “coincidence of cultures” the factor of the “conflict of cultures” is also highly topical. “What happens to a nation is an “integral” of what responsibility is taken by each of us. Everything that happens... on the level of our soul, is established in accordance with the law of equilibrium point” (M.Mamardashvili).

Georgian cultural and historical space has been evolved in close connection with the world’s greatest civilizations and in parallel with them since olden times. From the viewpoint of seeking the roots of Georgian national identity and, at the same time, typological coincidence or difference with other cultures, the opinions expressed by a well-known Georgian scholar Victor Nozadze

deserve attention. Of his multifaceted scholarly heritage we would like to single out parallels done by him regarding the medieval European-Georgian cultural and historical space.

The scholar, who lived in exile, considered that throughout the ages whether Georgia was a unified kingdom or divided into different principalities, she has always striven towards Europe with “all her heart and mind”. In his view it was caused by the following reasons: 1. Racial relatedness which was manifested by Georgians not only through sentiments but mentally too; 2. Spiritual unity with Europe germinated on common Hellenistic ground; 3. One cultural space with Europe in the branch of art; 4. Unity of the faith – Christianity that separated Georgia from Asia and closely linked to Europe; 5. Self-defense instinct of Georgia or its kingdoms, by seeking assistance from Europe.

Victor Nozadze’s work “Interpretation (*ganchkhrekani*) of the *Vepkhistqaosani*” five volumes of which were published as a separate book in his lifetime as well as his numerous scholarly letters and unpublished works provide rich material for research of the issue. According to Nozadze, Rustaveli’s poem is a manifestation of Georgian national soul and, at the same time, it is a landmark of medieval Georgian culture. The epoch of the *Vepkhistqaosani*, which is “blessed, full of grace, really glorified in Georgian history, is interwoven with the world culture”. The *Vepkhistqaosani*’s Tropology (*metqvelebani*) fundamentally studies these directions both in eastern and western cultural and historical space.

The scholar’s archive keeps his German-language work “Parallels between the *Nibelungs* and Georgian Epic”, one section of which “Feudalism in Georgia” analyses the peculiarities of feudalism and knighthood in Georgian and European reality at that time. Victor Nozadze finds many similarities and relatedness between them that according to his observations is caused by the existence of direct contacts between Georgia and European countries in Medieval period. The above mentioned work also provides fundamental study of the parallels between *The Song of the Nibelungs* and Georgian epic, especially *Vepkhistqaosani*. Nozadze’s “Theories of Beauty” preserved as a manuscript investigates the aesthetics of various peoples of the world at the period close to Rustaveli’s epoch. One section entitled “The Beauty in the West” represents aesthetic ideal of the 12th to 14th centuries in France, Germany, England, Italy, etc.

V.Nozadze’s archive also keeps 15 French and 2 Italian literary texts under common title “The Literature of the Medieval period in the Western Europe” translated by the scholar. Its analysis makes us pondering that the researcher wanted to compare these original specimens of the Western Europe with the monuments of Georgian writing of the same period.

მანანა კვატანია

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

შუა საუკუნეების ევროპული კულტურულ-ისტორიული სივრცის ქართული პარალელები

თანამედროვე მეცნიერებაში „კულტურათა თანხვედრის“ პრობლემის გვერდით „კულტურათა დაპირისპირების“ ფაქტორიც აქტუალურია. „რაც ერს ემართება, იმის ინტეგრალია, რასაც თითოეული ჩვენგანი თავის თავზე იღებს. ყველაფერი, რაც ხდება.. ჩვენი სულის დონის მიხედვით, გათანასწოების წერტილის კანონის მიხედვით დგინდება“ (მ. მამარდაშვილი).

საქართველოს კულტურულ-ისტორიული სივრცე ოდითგანვე მსოფლიოს უდიდეს ცივილიზაციებთან მჭიდრო კავშირსა და მათ პარალელურად ვითარდებოდა. ქართული ეროვნული იდენტობის ფესვებისა და, ამავე დროს, სხვა კულტურებთან ტიპოლოგიური თანხვედრისა თუ განსხვავების ძიების თვალსაზრისით გამოირჩეულია ცნობილი მკვლევრის ვიქტორ ნოზაძის ნააზრევი. მისი მრავალნახნაგოვანი სამეცნიერო მემკვიდრეობიდან გამოვყოფთ შუა საუკუნეების ევროპულ-ქართული კულტურულ-ისტორიული სივრცის მისეულ პარალელებს.

ემიგრაციაში მოღვაწე სწავლული თვლიდა, რომ საქართველო ოდითგანვე, ერთიანი სახელმწიფო იყო ის, თუ სხვადასხვა სამთავროებად დაქსაქსული, „სრული თავისი წადილითა და გონით ევროპისაკენ მიისწრაფოდა“. მისი აზრით, ამის გამომწვევი ბიძგები შემდეგია: 1. რასიული ნათესავობა, რომელსაც ქართველობა არა მარტო გრძნობითი მიდრეკილებით ააშკარავებდა, არამედ გონებრივადაც; 2. ევროპასთან სულიერი ერთობა, რომელიც აღმოცენებული იყო ჰელენისტურ საერთო საფუძველზე; 3. ევროპასთან ცნობილი კულტურის შემოქმედებითი სივრცე ხელოვნების დარგში; 4. სარწმუნოების ერთობა — ქრისტიანობა, რომელიც საქართველოს აზიისაგან მიჯნავდა და ევროპასთან მჭიდროდ აკავშირებდა; 5. საქართველოს, თუ მის სამეფოთა თავდაცვის ალლო, ევროპის შემწეობის ძიების გზით.

„ვეფხისტყაოსნის“ „განჩხრეკანი“, რომლის 5 ტომი ვიქტორ ნოზაძის სიცოცხლეში ცალკე წიგნებად დაიბეჭდა, ასევე, მისი მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო სტატიები თუ გამოუქვეყნებელი ნაშრომები უხვად გვთავაზობს მასალას საკითხის კვლევისათვის. ნოზაძის მითითებით, რუსთაველის პოემა ქართული ეროვნული სულის გამჟღავნებაა, ის ამავე დროს, შუა საუკუნეთა საქართველოს კულტურის ნიშან-

სვეტიცაა. „ვეფხისტყაოსნის“ ხანა კი, ეს დალოცვილი, მადლით აღსავსე, მართლაც სადღეებელი ქართულ ისტორიულ ცხოვრებაში, უზადოდაა გადაჯაჭვული მსოფლიო კულტურასთან.

„ვეფხისტყაოსნის“ „მეტყველებანი“ ფუნდამენტურად სწავლობს ამ მიმართებებს როგორც აღმოსავლურ, ისე დასავლურ კულტურულ-ისტორიულ სივრცეში.

მკვლევრის არქივში ინახება მისი გერმანულენოვანი ნაშრომი „პარალელები „ნიბელუნგებსა“ და ქართულ ეპოსს შორის“, რომლის ერთი მონაკვეთი „ფეოდალიზმი საქართველოში“ ანალიზებს ფეოდალიზმისა და რაინდობის თავისებურებებს იმდროინდელ ქართულ და ევროპულ სინამდვილეში. ვიქტორ ნოზაძე მათ შორის დიდ მსგავსებასა და ნათესაობას ხედავს, რაც, მისი დაკვირვებით, იმითაა განპირობებული, რომ შუა საუკუნეების საქართველოსა და ევროპის ქვეყნებს შორის უშუალო კონტაქტები არსებობდა. ზემოხსენებული ნაშრომი ფუნდამენტურად სწავლობს ასევე „ნიბელუნგებისა“ და ქართული ეპოსის, განსაკუთრებით, „ვეფხისტყაოსნის“, პარალელებს. ხელნაწერის სახით შემონახული ნოზაძის „შვენიერების თეორიები“ რუსთაველის ეპოქასთან მიახლოებული პერიოდის მსოფლიოს სხვადასხვა ხალხის ესთეტიკას იკვლევს. მისი მონაკვეთი, რომელსაც „სილამაზე დასავლეთში“ ჰქვია, წარმოადგენს XII-XIV საუკუნეების ესთეტიკურ იდეალს საფრანგეთში, გერმანიაში, ინგლისში, იტალიაში და სხვ.

ვ. ნოზაძის არქივში ინახება ასევე მკვლევრის მიერ თარგმნილი XII-XIV საუკუნეების 15 ფრანგული და 2 იტალიური მხატვრული ტექსტი საერთო სათაურით „დასავლეთ ევროპის შუა საუკუნეების მწერლობა“, რომლის ანალიზი გვაფიქრებინებს, რომ მკვლევარს სურდა, დასავლეთ ევროპული ლიტერატურის ეს ორიგინალური ნიმუშები იმავე პერიოდის ქართული მწერლობის ძეგლებისათვის შეედარებინა.

NINO KVIRIKADZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Details of the Middle Ages Reality in Th. Mann's "Doctor Faustus"

Text interpretation theories treat literary works as multidimensional grammatical and semantic structures. Details function as mobile microelements within the multidimensional structure. This approach enables us to account for poly-functional meanings of the details.

The novel of T. Mann “Doctor Faustus” contains the whole structural-semantic meanings. The ‘bone-structure’ of the text, which we discuss from the standpoint of contemporary artistic interpretation, is permeated with the theme of Adrian Leverkühn – theme of Germany – in the ‘textual space’ from the beginning to the end.

Taking theoretical achievements of contemporary literary scholarship as basis for analysis, I particularly refer to the theory of motivation of the text to be discussed; its central theme – Rise and fall of Germany – are analyzed through details of the Middle Ages reality as constituent elements of sets of structural-semantic sub-structures. The present research is theoretically based on the concept of verbal orders as formulated by V. Vinogradov and further developed by other structuralists in order to reveal sub-textual details indicating to the Fall, which stayed beyond attention of the researchers of T. Mann’s creative work.

As a result of analysis we found that in the novel “Doctor Faustus” the details of the Middle Ages are used as a metaphor of not only personal psychology – human and human’s genius in contemporary deep-critical epoch, but as a reflection of unity – German cultures and epochs (widely – European). Thanks to the leitmotifity, they become “through theme” and moreover increase symbolic of the novel.

НИНО КВИРИКАДЗЕ

Грузия, Кутаиси

Государственный университет им. Акакия Церетели

Детали средневековой действительности в романе Томаса Манна «Доктор Фаустус»

Теории текста и художественной интерпретации рассматривают произведения с точки зрения многомерной грамматической и семантической структур (М.Бахтин, А.Лосев, Л.Выготский, Р.Барт, Ю.Кристева, В.Демьянков и др.), что открывает широкий простор для художественного анализа того или иного литературного произведения. При рассмотрении текста как художественного целого выделение детали с точки зрения многомерной структуры в качестве подвижного микроэлемента предоставляет широкие возможности для нового восприятия детали и раскрытия её полифункционального значения.

Роман Т. Манна «Доктор Фаустус» вбирает в себя целый ряд структурно-семантических смыслов. Весь корпус данного текста, который мы рассматриваем с точки зрения современной художественной интерпрета-

ции, пронизан темой Адриана Левверкюна – темой Германии – по всей вертикали от начала до конца.

Опираясь на теоретические завоевания современного литературоведения, мы прибегаем к теории мотивации рассматриваемого текста, к главной его теме – теме восхождения и падения Германии с приходом фашизма – через детали средневековой действительности в составе структурно-семантического ряда. Мы опираемся на теорию словесного ряда, введенную В. Виноградовым и разработанную далее современными структуралистами (В. Топоров, Б. Успенский и др.), для выявления глубинных деталей данного упадка, которые остались вне поля зрения исследователей творчества Т. Манна. Детали средневековой действительности исследуются в отдельных фрагментах в аспекте словесных рядов, проходящих через все текстовое пространство «Доктора Фаустуса», что придает им лейтмотивное звучание.

На основе анализа приходим к выводу, что в романе «Доктор Фаустус» детали Средневековья используются как метафоры не только личной психологии – человека и человеческого гения в современную глубоко критичную эпоху, но и как отражение целой – немецкой (и шире – европейской) – культуры и эпохи. Благодаря лейтмотивности, они становятся «сквозными темами» и еще больше усиливают символику романа

IRMA KVELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Georgian Literature Institute

Tower Phenomenon in Georgian Magic Tale and “The Knight in the Panthers’ Skin”

Tower symbol is of great importance in Georgian magic tale: from one point it is the symbol of guarantee of inherence and safety of states posterity, states where Kings trying to keep their children even from sun beams (V. Крор), from another point tower was manifested as the symbol of loneliness, living as hermit in the darkness, according to Rusudan Cholokashvili “living in the tower was relevant to living in the tree or mountain of world”. Tower symbolized the place where beautiful princess gained divine power and got ready for divine marriage and for the throne as well.

The shape of the tower is different in the magic tale. It is of square, oval and egg shaped. Only the heroes could enter the building without windows and

doors that were built on the top of mountains and nether world, in sea and in sky . The very hero was able to become the holder of throne and the owner of realm and princess as well.

Resemblance of magic tale tower and Nestan tower in “The Knight in the Panthers’ Skin” is evident. It is very interesting why the Indian king wanted her to be imprisoned there and not to be seen by others. Like to magic tale Farsadan imprisoned his beauty daughter in Fazar stone tower. According to fairy tale the king was willing to make his daughter divine and worth for wonderful marriage, thus the king ensured his daughter to be the queen of India.

ირმა ყველაშვილი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

კოშკის ფენომენი ქართულ ჯადოსნურ ზღაპარსა და „ვეფხისტყაოსანში“

კოშკს ქართულ ხალხურ ჯადოსნურ ზღაპარში მნიშვნელოვანი ფუნქციური დატივრთვა აქვს: ერთი მხრივ იგი იყო, როგორც ხელმწიფის შვილების პირადი უსაფრთხოებისა და ხელშეუხებლობის გარანტი, სადაც მეფეები შვილებს უმაღლედნენ თვით მზის სხივსაც კი (ვ.პროპი), ხოლო მეორე მხრივ კოშკში, ყველასგან და ყველაფრისგან დაფარულად, მუდმივ სიბნელეში, მზის გარეშე ცხოვრება, იმქვეყნად ყოფნად აღიქმებოდა და როგორც რუსუდან ჩოლოყაშვილი აღნიშნავს: „კოშკში ცხოვრება სამყაროს ხეში, ან სამყაროს მთაში ყოფნის ტოლფარდი იყო“. შესაბამისად, კოშკი იყო ადგილი, სადაც გარკვეული დროის გატარების შემდეგ მზეთუნახავები ღვთაებრივი ძალმოსილებისანი ხდებოდნენ და უკვე მზად იყვნენ ღვთაებრივი ქორწინებისათვის და სამეფო ტახტზე ასასვლელადაც.

ჯადოსნურ ზღაპარში კოშკის ფორმა სხვადასხვაგვარია. იგი არის ოთხკუთხედი, მრგვალი და კვერცხისებური. შესვლა მ უკარფანჯრო ნაგებობაში, რომელიც აღმართული იყო, როგორც მთაზე, ასევე მინისქვეშეთში, ამოკიდებული იყო ცაშიც და ზღვაშიც, შეეძლო მხოლოდ გამორჩეულ გმირს. სწორედ ეს გმირი ხდებოდა მფლობელი სახელმწიფო ტახტისაც და მზეთუნახავისაც.

ერთი შეხედვით, სგავსება ჯადოსნური ზღაპრის კოშკსა და „ვეფხისტყაოსანში“ ნესტანის სამყოფელ კოშკს შორის თვალსაჩინოა. საინტერესოა, რატომ სურდა ინდოეთის „უკადრ“ მეფეს „არვისგან ნახვა მის მზისა დარისა.“ ალბათ, ჯადოსნური ზღაპრის მზეთუნახავის

დარად ჰყავდა გამოკეტილი ფარსადანს თავისი „მზის მონუნარე“ ქალიშვილი ფაზარის ქვის კოშკში. თუ კი პარალელს გავავლებთ ზღაპართან, დასაფიქრებელი იქნება ერთი მოსაზრება, რომ მეფეს ქალიშვილის ხელმეუხებლობის, გამორჩეულობისა და აღმატებულობის გარდა, სწადადა ნესტანის კოშკში ცხოვრებით იგი გაეხადა ღვთაებრივი ძალმოსილების მქონე, რაც აუცილებელი იყო სამეფო ტახტზე ასვლისათვის, რათა ფარსადანისთვის სასურველ სასიძოზე დაქორწინების დროს, ინდოეთში ნესტანის გამეფება საჭოჭმანო არ გამხდარიყო, მითუმეტეს მაშინ, როდესაც მის სამეფო კარზე ტახტის მემკვიდრე არსებობდა.

IMANTS ĻAVIŅŠ

Latvia, Riga

Museum of Decorative Arts and Design, specialist

Cosmographic Vision in Nizāmī's "Haft Paykar"

Nizāmī Ganjavī (1141-1209) is one of the most outstanding poets who wrote his works in Persian.

His narrative poem "Seven Beauties" ("Haft Paykar") was written in 1197, and tells about the adventures of Bahram Gur, a prince destined to become the ruler of the world. Bahram Gur enters a mysterious locked room to discover the portraits of seven beautiful princesses, each from a different land. These are the daughters of seven kings ruling the seven climes of the inhabited earth.

On the basis of this work it is extremely interesting to discover the model of the geographical vision of the world of the time. Was this vision merely a fantasy, which originated in the mind of the author or was it genuinely based on the Iranian ancient tradition?

Researchers usually point out to the fact that Nizāmī had vast scientific knowledge in numerous scientific disciplines, though some hold to a view that his knowledge of geography was far from accurate. Over the time researchers and translators have tried to clarify Nizāmī's cosmographic and geographical conceptions, but these attempts to decode them quite frequently have failed, as all the elements in his works are integrated into a complicated poetic system of images. One of the reasons of this failure lies in the fact that researchers lack information about the application of ancient symbols.

My report will be an attempt to shed light on this question. In order to achieve this my instruments will be the anonymous 11th century work "Mujmal

at-tawarikh wa-l-qisas”, scientific treatises by al-Bīrūnī , some more sources and cosmographic diagrams.

ИМАНТС ЛЯВИНЬШ

Латвия, Рига

Музей декоративного искусства и дизайна

Космографическое представление мира в поэме Низами „Семь красавиц ”

Низами Гянджеви (1141-1209) один из крупнейших средневековых поэтов писавших на персидском языке.

Низами поэму «Семь красавиц» («Хафт пейкар») написал в 1197. году и в ней повествует о приключениях будущего властелина мира Бахрама Гура. Бахрам Гур в одной из запертых комнат дворца находит портреты семи принцесс из семи разных стран. Эти принцессы олицетворяют семь климатов обитаемой части земли.

Исследователь творчества Низами А. Е. Бертельс писал: ««География души» Низами имеет аналогии, символические соответствия в географии земной». Но, на чем основывается земная география в работах Низами, на воображении автора, древней мифологии или научных трактатах?

Исследователи часто указывают на обширные знания Низами во многих сферах науки, но в то же время указывают и на то, что его географическая картина мира далека от реальности. Учёным и переводчикам не удалось раскодировать космографическое представление мира потому, что многие элементы наук введены в систему поэтических образов.

В реферате докладчик основываясь на работах ал-Бируни (973-1048), космографических диаграммах и персидском анониме *Муджмал ат-таварих* ("Собрание историй", 1126 г.), попытается выяснить космографическое представление мира в поэме Низами „Семь красавиц”.

JŪRATĖ LANDSBERGYTĖ

Lithuania, Vilnius

Lithuanian Culture Research Institute

Medieval Archetypes in Lithuanian Culture – the Phenomenon the Signs of Changing Times (Dedicated to the 80th Anniversary of B. Kutavičius)

Lithuanian culture and history are toughly related and became a particular desolation in the process of nation's struggles for survival. Essential category here is time: precisely in the Middle Ages Lithuania was christianized (1387) already being the last pagan European state. Lithuania became related to the desolation of paganism and Christianity for ages. Although the nation tried romanizing in 1236, but king Mindaugas was murdered for this and the nation relapsed to paganism again.

Middle Ages stimulates as if the order of ancestors to act, create, to have a nation, to participate in structural European life, and first of all – to be reborn from the depths, from the silence of time, to awaken the process of time. This is the first and the strongest motivation for romanticism – for music, poetry, actualized study of history.

The medieval archetypes become even more intensive in the second half of the 20th century, when Lithuania was occupied by the Soviet Union and when in a sense all participants of the action of occupation sank into extremely strengthened "Middle Ages": massakers post war fightes, deportations and exiles. Then the Middle Ages "ascended into the struggle" – their real force firstly opened in cultural metaphors: in theatre (directors: J. Jurašas, J. Vaitkus, E. Nekrošius), dramaturgy (J. Marcinkevičius, J. Grušas), music – operas of V. Klova "The Castlle people", "Two blades", oratories of B. Kutavičius (*1932) "Panteistic" (1969), "The last pagan rites" (1978), "From stone of jatwingi" (1981), in the poetry of S. Geda. Here the medieval archetypus become able to free their "wild" archaic nature and its primitive power, to reach the affect of eternity, the archetype rises from the depths and stays to act further. We have that all in B. Kutavičius music: vibration, pulse of the rhythm like a miracle awakes the life of nature, specific sounds of forest, wind, prototypes of archaic instruments, horns, stone clatter, snake whispers, acoustic oscillations, etc., and the scene of ritual – going around, incantations, and most important – the chorale, crucial sign of the Middle Ages. The archetype "medieval" itself stays as the essential part of the Lithuanian image declaring about the majesty of dimensions of states times.

ЮРАТЕ ЛАНДСБЕРГИТЕ

Литва, Вильнюс

Институт исследования культуры Литвы

Архетипы средневековья в литовской культуре: феномен пересечения времен (посвящается 80-летию Б. Кутавичюса)

Литовская культура и история тесно взаимосвязаны. Основополагающей категорией здесь является именно средние века, когда Литва приняла христианство (1387), оставаясь на тот момент последним языческим великим княжеством в Европе.

Это словно наказ предков воспрянуть из недр, из забвения, пробудить ход времени, восстановить государство.

Архетипы средневековья активизируются во второй половине XX в., в период оккупации Литвы Советским Союзом, когда в определенном смысле все участники действия оккупации погрузились в экстремальное «средневековье»: юдоль беззакония, захватов, массовых репрессий и депортаций. И тогда средневековье в своем жестоком небытии и его отражении – вытесненными, потаенными, пронизанными тоской по государственности архетипами в самом деле «поднялось на борьбу» – как в сказке деревья вступают в битву, – и подлинная их сила в первую очередь раскрылась в метафорах культуры: в театре (режиссеры Й. Юрашас, Й. Вайткус, Э. Някрошюс), в драматургии (Ю. Грушас, Ю. Марцинкявичюс), в музыке (оперы В. Кловы «Пиленай», «Два меча», оратории Б. Кутавичюса (*1932) «Пантеистическая» (1969), «Последние обряды язычников» (1978), «Из камня ятвягов» (1981), в поэзии (С. Гяда). Здесь архетипы средневековья становятся не только знаком, символом национального возрождения, но возрастает их высвобожденная «дикая» архаичная природа и ее первозданная сила – *аффект вечности*, архетип, который уже не отступает – поднимается из недр и продолжает действовать, и сам по себе обладает энергией и светом. Вибрация звука, пульс ритма словно чудо пробуждают духовную жизнь человека, проявляются как конкретными звуками (лес, ветер, прототипы архаичных инструментов, рожки, перестук камней, заклинание змеи, акустические колебания и т.п.), так и ритуальной сценой – хоровод, заговор, а главное – «часом колоколов» – средневековым хоралом. В музыке Б. Кутавичюса возвращаются символы средневековья как знак смены грядущего времени. А сам архетип «средневековье» остается существенной частью имиджа Литвы – вестником,

созидающим и возвещающим о неистребимом величии измерений бытия – пересечений времен.

SIARHEY LEBEDEU

Belarus, Minsk

Belarusian State University

**The Development of the Types of an Art Narration in the
European Literature in the Light of Complete Analysis
Methodology
(From the Middle Ages – to the Beginning of the XXI Century)**

Our report shows the analysis of **narration** – the category of poetics that is very important for modern literary criticism. The main difference of **art model** of the world from any other models is a priority of the «personal», subjective beginning in its structure. Art reflection of the world is not so much reflection of reality, but **self-expression** by the means of **what** you reflect. The methodology of a work of art's complete analysis assumes the analysis of the **figurative concept of the person** expressed in work through the analysis of concrete stylistic levels. In this case in the center of our attention are a **narration** and the **storyteller**.

The narration as **an intermediary realization between the art world and the reader** occurs in each moment of the art text. The author is the subject, the carrier of the consciousness which have simulated the new world which is actually an embodiment of the author, he **connects** the model of the world with the reader through all narration; the storyteller is **the function which is carrying out this intermediary**, formally expressed **subject of speech, the subject of expansion** of this model in time.

The history of «mutual relations» between various subjects of consciousness and speech in a work of art is connected with the history of literary development. The stages of complication of these mutual relations between **the writer** and **the author, the author and the storyteller, the author and the character, the storyteller and the reader** are defined by historical development of art consciousness that has been subdivided into three stages by A. Veselovski in his «Historical poetics». These stages are mythic-poetical, traditionalistic and individually-creative. The author and the storyteller as independent subjects of consciousness appear only in **traditionalistic** epoch, however during

this period standard is put forward, subordinating subjective will of the author, dictating everything to the author – up to mutual relations «the author – the storyteller». And only during the third, **individually-creative period** the author, at last, «has received freedom» and could «subcontract» a narration to the carrier of **any** consciousness incoincident with him and address to **any** recipient not only to «highly specialized».

СЕРГЕЙ ЛЕБЕДЕВ

Белорусь, Минск

Белорусский государственный университет

Развитие типов художественного повествования в европейской литературе в свете методологии целостного анализа (от средневековья – к началу XXI в.)

Наш доклад являет собой анализ такой ключевой для сегодняшнего литературоведения категории поэтики, как **повествование**. Главное отличие **художественной модели** мира от любых других моделей – это приоритет в ее структуре «личностного», субъективного начала. Художественное отражение мира – это не столько отражение реальности, сколько **выражение себя** посредством того, **что** отражаешь. Методология целостного анализа художественного произведения предполагает анализ **образной концепции личности**, выраженной в произведении, через анализ конкретных уровней стиля. В данном случае в центре нашего внимания здесь – **повествование и повествователь**.

Повествование как **осуществление посредничества между художественным миром и читателем** происходит в каждом моменте художественного текста. Если автор – субъект, носитель сознания, смоделировавшего новый мир, который и является собственно воплощением автора, – всем повествованием **связывает** свою модель мира с читателем, то повествователь – **функция, осуществляющая это посредничество**, формально выраженный **субъект речи, субъект развертывания** во времени этой модели.

История «взаимоотношений» между различными субъектами сознания и речи в художественном произведении связана с историей развития литературы. Этапы усложнения взаимоотношений между **писателем и автором, автором и повествователем, автором и персонажем, повествователем и читателем** определяются историческим развитием худо-

жественного сознания, которое А. Веселовский в своей «Исторической поэтике» подразделил на три этапа – мифопоэтический, традиционалистский и индивидуально-творческий. Автор и повествователь как самостоятельные субъекты сознания появляется лишь в **традиционалистскую** эпоху, однако в этот период на первый план выдвигается нормативность, подчиняющая себе субъективную волю автора, диктующая автору **всё** – вплоть до взаимоотношений «автор – повествователь». И только в третий, **индивидуально-творческий** период автор, наконец, «получил свободу» и смог «передоверить» повествование носителю **любого** сознания, несоответствующего с ним самим, и обращаться к **любому** реципиенту, а не к «узкоспециализированному».

ANA LETODIANI

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

On the Understanding of one Passage of “Abdulmesiani”

In “Abdulmesiani” by Ioane Shavteli we come across such line: “She is three times blessed as father’s child, striving for deeds to win fame” in relation with Queen Tamar (47. 2). The mentioned line is interesting in the respect that some scientists refer to it to argue that as though the praisers and historians saw Queen Tamar as the “fourth” member of Trinity. Hence, on one hand, it is regarded as in “Abdulmesiani” Tamar is praised as God (N. Marr, Z. Gamsakhurdia); divine creature of divine origin, as God the Son (Iv. Lolashvili) and on the other hand, there is a different opinion that in the above line, similar to the entire work by Ioane Shavteli (i.e. Chakhrukhadze) there is apparent metaphoric similarity with the religious doctrine as such (E. Chelidze). We share the latter position and we shall attempt to strengthen and expand it with our arguments.

ანა ლეთოდანი

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„აბდულმესიანის“ ერთი ადგილის გააზრებისათვის

იოანე შავთელის „აბდულმესიანში“ ვხვდებით ასეთ სტრიქონს, „მამის ძედ არის სამგზის ნეტარი, მეტრფე საქმეთა სახელისათა“, რომელიც თამარ მეფეს მიემართება (47. 2). აღნიშნული ტაეპი სა-

ყურადღებოა იმ თვალსაზრისით, რომ მას ზოგიერთი მეცნიერი მოიხმობს, იმის დასამტკიცებლად, თითქოს თამარ მეფეს სამეფის „მეოთხე“ წევრად სახავენ მებოტბეები და მისი ისტორიკოსები. შესაბამისად, ერთი მხრივ, მიჩნეულია, რომ „აბდულმესიანში“ თამარი შექებულა, როგორც თვით ღმერთი (ნ. მარი, ზ. გამსახურდია); ღვთის მიერ შობილი ღვთიური არსება, როგორც ძე-ღმერთი (ივ. ლოლაშვილი). მეორე მხრივ კი, არსებობს განსხვავებული შეხედულება, რომლის თანახმადაც ზემორე სტრიქონში, ისევე, როგორც ზოგადად, იოანე შავთელის (ასევე ჩახრუხადის) მთელ თხზულებაში ვლინდება მეტაფორიკის თანაშემზომილება საკუთრივ საეკლესიო მოძღვრებასთან (ე. ჭელიძე). უკანასკნელ მოსაზრებას ვიზიარებთ ჩვენც, შევეცდებით ჩვენეული არგუმენტებით გავამყაროთ და განვავრცოთ იგი.

YORDAN LYUTSKANOV

Bulgaria, Sofia

Institute of Literature for BAS

**Attaining of Medieval Culture by the Avant-garde
(The Case With the “Leftist”Literary Avant-Garde of the
1920s in Bulgaria)**

Art and literature of an epoch could objectify the artifacts of another epoch without recognising the fact of their artificiality of their own, regarding them, instead, as manifestations of its own alter ego, an inferior or a superior one. Thus, early Bulgarian modernism (pre-symbolism and symbolism) invested classical antiquity with the signs of a normative culturisedness and, besides, of naturalness; while the Middle Ages were invested with the reverse attributes or were disregarded. It is known that the counter-mimetic aesthetics of avant-garde displayed an affinity to medieval art (and a similarity was recognised between them already by the contemporaries), but I would stress that the compatibility between them arose from a heightened sensitivity to the historical and geographical conditionedness of the being.

Works by the “classic” of the leftist avant-garde in Bulgarian literature, Geo Milev (1895-1925) – his “Иконите спят”/ “Icons are Sleeping”, 1922, “Ад”/ “Inferno”, 1922, published 1924 and 1925, etc., – display an adoption of the *poetics* of particular forms of medieval *culture* and literature, and also a loss of concreteness of the forms adopted or attained paralleled by an intensification of political engagement. (The employment of notions of “adoption” and/or

“attainment” deserves a separate discussion.) The retreating from reproduction of (post)Byzantine forms could witness for a loss of concreteness or its lack (the change occurs within such a short interval that it is probably more adequate to speak about fluctuations).

Works of other authors published in the journals whose ideologue and editor was Geo Milev (“Везни”/ “Scales”, 1919-1922, and “Пламяк”/ “Flame”, 1924-1925) form a context which modifies and even transforms the meaning of his.

The use of simplifying synecdoches like “epoch” is justified in this paper by the need to provide a common denominator for explaining an analogical shift in a neighboring field: Bulgarian art historians of the 1920s recognised that medieval artifacts had a center of artistic reason of their own and that they had actual (and not only historical) significance.

ЙОРДАН ЛЮЦКАНОВ

България, София

Институт литературы Болг. АН

Обретение средневековья авангардом (случай “левого” авангарда 1920-х гг. в болгарской литературе)

Литература, искусство данной эпохи может объективировать артефакты другой эпохи, не признавая или не сознавая факта их своеобразной сделанности, считая их, взамен, проявлениями собственного альтер его (теневого или светлого). Так, ранний болгарский модернизм (протосимволизм и символизм) наделяет античность признаками образцовой культурности и вместе с тем природности; при этом средневековье наделяется теми же признаками, но с обратным знаком, либо выпадает из поля внимания. Известно, что контр-миметическая установка пост-символизма или авангарда узнала как близкое себе искусство средневековья, но относительная сводимость друг к другу авангарда и средневековых форм протекает и из изменения чуткости к историчности и географичности бытия.

Работы “классика” левого (в политическом смысле) авангарда в болгарской литературе, Гео Милева (1895-1925), являют собой пример освоения *поэтики* конкретных форм средневековой культуры и литературы (“Иконите спят”/ “Иконы спят”, 1922, “Ад”, 1922, публ. 1924 и 1925, и др.), а также де-конкретизации освоенных, или обретаемых, форм при возрастании политической ангажированности. (Корректность употребления понятий “освоение” и “обретение” необходимо дополнительно оговорить.) Де-конкретизация или деконкретизированность (изменения происходят в

рамках столь короткого промежутка, что, возможно, уместнее говорить о флуктуациях) сказывается в отходе от воспроизведения форм такой относительно определенной средневековой традиции, как (пост)византийская.

Произведения других авторов, публикуемых в журналах, чьим идеологом и редактором был Гео Милев (“Везни”/ “Весы”, 1919-1922, “Пламяк”/ “Пламень”, 1924-1925), контекстуально оттеняют, а иногда и преобразуют, смысл его работ.

Основанием для использования таких огрубляющих синекдох, как “эпоха” (раннего модернизма, авангарда), является обнаружение аналогичных перемен в искусствоведении: болгарская история искусства признает либо сознает факт художественного довленья себе, а вместе с тем и актуальности, средневековой художественной старины в 1920-х годах.

G.A. MAGERRAMOVA

Baku, Azerbaijan

Baku Slavic University

New old “Dede Gorgud” of K. Abdulla

In the book “Secret Dede Gorgud” K. Abdulla show epos like a point of contact Old and New. As writer thinks, epos is the first contact between Myth and Writing, when Myth turned to the past and Writing to the future. Connecting between Myth and Writing is link between human’s words and his mind, word and thinking, contemplation and analysis, blind faith and doubt, arisen from experience. As the author thinks, epos was written in time of transition, when Myth became powerless and Writing began to develop its strength. Bases on Myth “Writing creates opportunities for developing early existing, programmed and genetically embedded in human individual features”.

Through the prism of linguistic analysis the author showed differences between Word of the Middle Ages and modern Word, proved that secret epos have become the authentic document of life, the first impulse in the formation of our inner life, which is incorporated and saved in art form the norms of society. Here the writer notes the formation of new society.

Г.А. МАГЕРРАМОВА

Азербайджан, Баку

Бакинский славянский университет

Новый старый «Деде Коркуд» К. Абдуллы

В книге «Тайный «Деде Коркуд» К. Абдулла рассматривает дастан как точку соприкосновения Старого и Нового. Как считает писатель, эпос является первым контактом Мифа и Письма, при котором Миф обратился в прошлое, а Письмо – в будущее. Взаимосвязь между Мифом и Письмом есть взаимосвязь между словами человека и его разумом, словом и мышлением, созерцанием и анализом, слепой верой и рождающимся из опыта сомнением. Таким образом, дастан, по мнению автора, писался в переходное время, когда Миф становится бессильным, а Письмо, наоборот, начинает развивать свою мощь. На базе Мифа, «Письмо создает широкие возможности для развития существовавших заранее, запрограммированных, генетически вложенных в человека индивидуальных качеств».

Через призму лингвистического анализа, автор показал разницу между Словом средневековья и современным Словом, доказал, что окутанный тайной дастан стал подлинным документом жизни, первоотличком в становлении и формировании нашего духовного мира, вобравшим в себя и сохранившим в художественной форме нормы жизни того общества. Здесь писатель рассматривает также формирование только зарождающегося нового общества.

KETEVAN MAMASAKHLISI

Georgia, Tbilisi

Tbilisi Spiritual Academy and Seminary

Ancient Georgian Editions of St. Basil the Great's "Asketikon" Theses for the Report

The composition of St. Basil the Great's "Asketikon", a work of ascetic character created in the realm of Christian culture, is an exceedingly important source for studying the essence of the monastic life.

Four editions of the "Asketikon", or in the terminology of Ephrem the Lesser, "The Book of Works", have become established in Georgian reality: one by Procophius the Priest (Sin. 35; 10th cent.), Ephrem the Lesser's edition: A

689 and A 132 (11-12th centuries), one by an anonymous author (A 63), and one from a compiled collection (Kut. 61; 1788). Ephrem the Lesser's edition especially stands out from among these due to its historical-philological and theological worth.

Both versions of Ephrem the Lesser's edition, completed within the norms of the literary language of Ancient Georgian, gives us a very interesting contrast in regards to the reading of certain words and letters. Those facts that are preserved in the margins of the manuscripts are especially interesting. They vary in character and are referenced in the basic text through marginal notations. Those "Lessons" of a spiritual essence especially stand out from among them.

Long and short rules of an ascetic nature are considered as a hypotype or an archaic form of the "Asketikon", by researchers. These questions and answers are really the basic components of the composition, to which other epitimias, words, or epistles of an ascetic quality were added later on.

The main part of the composition is headed with a prologue, which has survived only in the manuscript of A 132. Long and short rules, portrayed through a question-answer format, are placed after the prologue. The most critical questions which are an indivisible part of the monastic life, are posed in the rules mentioned. For example: the Lord's love, becoming detached from worldly temptations, the rights of an abbot, etc.

Following the long rules, we encounter interesting advice about saying one's confession, the conversion of a sinner, repentance, avoiding the passion of pride, etc., which are arrayed in the short rules.

In theological terms, the teachings and words of an ascetic quality that have been added on to the main body of the work, are also quite interesting. Monastic "constitutions" finish the work, which consists of 30 chapters and portrays an overall synthesis of the author's great ascetic experience.

ქეთევან მამასახლისი

საქართველო, თბილისი

თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია

ბასილი დიდის „ასკეტიკონის“ ძველი ქართული თარგმანი

ქრისტიანული კულტურის წიაღში შექმნილი ასკეტური ხასიათის თხზულება ბასილი დიდის „ასკეტიკონი“ უმნიშვნელოვანესი წყაროა ბერმონაზვნური ცხოვრების არსის შესასწავლად.

„ასკეტიკონი“, ანუ, ეფრემ მცირის თქმით, „სამოღვაწეო წიგნი“ ქართულ სინამდვილეში ოთხი რედაქციით დამკვიდრდა: პროკოფი მღვდლის (sin 35; X ს.), ეფრემ მცირის: A 689 და A 132 (XI- XII ს-ები), უცნობი ავტორის (A 63), და გამოკრებილი კრებული (ქუთ.61; 1788 წ.). ამათგან ეფრემ მცირისეული რედაქცია განსაკუთრებული ისტორიულ-ფილოლოგიური და თეოლოგიური ფასეულობებით გამოირჩევა.

ძველი ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებით შესრულებული ეფრემისეული თარგმანის ორივე ნუსხა, რომელიც ერთმანეთის იდენტურია და უმნიშვნელო სხვაობას გვაძლევს ზოგიერთი სიტყვისა თუ ასოს წაკითხვის მხრივ, ერთობ საინტერესოა იმ ცნობებით, რომელიც ამ ხელნაწერების აშიაზეა დაცული. ისინი სხვადასხვა ხასიათისაა და ძირითად ტექსტში მითითებულია მარგინალური ნიშნებით. მათ შორის განსაკუთრებით გამორჩეულია სულიერი შინაარსის „შეისწავებები“.

მეცნიერთა მიერ „ასკეტიკონის“ არქაული ფორმად, ჰიპოტიპოსად, მიჩნეულია ასკეტური შინაარსის ვრცელი და მოკლე წესები. სწორედ ეს კითხვა-მიგებასა თხზულების ძირითადი ნაწილი, რომელსაც მოგვიანებით სხვა ასკეტური ხასიათის ეპიტიმიები, სიტყვები თუ ეპისტოლეები ემატება.

თხზულების ძირითად ნაწილს წინ უძღვის პროლოგი, რომელიც შემორჩენილია მხოლოდ 132 ხელნაწერში. პროლოგის შემდგომ მოთავსებულია ვრცელი და მოკლე წესები, კითხვა-მიგების სახით წარმოდგენილი. აღნიშნულ წესებში დასმულია ის უმნიშვნელოვანესი საკითხები, რაც მონასტრული ცხოვრებას განუყოფლად თან ახლავს. როგორცაა: უფლის სიყვარული, ამ სოფლიურ საცთურთაგან განშორება, წინამძღვრის უფლებები და სხვ.

ვრცელი წესების შემდგომ განლაგებულ მოკლე წესებში ვხვდებით საინტერესო რჩევებს აღსარების წარმოთქმაზე, ცოდვილის მოქცევაზე, სინანულზე, ამპარტავნების ვნებისგან განრიდებაზე და სხვ.

თეოლოგიური თვასაზრისით, ძალზედ საინტერესო ასევე თხზულების ძირითად ნაწილზე დართული დანარჩენი ასკეტური შინაარსის სწავლებები და სიტყვები. ძეგლს ამთავრებს ე. წ. სამონასტრო კონსტიტუციები, რომელიც ოცდაათი თავისგან შედგება და ავტორის დიდი ასკეტური გამოცდილების ერთგვარ სინთეზს წარმოადგენს.

ERVAND MARGARYAN

Armenia, Yerevan

Russian-Armenian (Slavonic) University,

Yerevan State University, Academy of Sciences of Armenia

**"Mystery" of Arshak and Shapuhr from the
"History of Armenia" of Faustus Buzand
Faustus the Byzantine (V c.)
(The Experience of Hermeneutical Reconstruction)**

Reading any of the ancient, especially the sacred text means finding three-fold sense: sense-literal, abstract, moralistic and ideal-mystical. Of these three meanings, perfectly mysterious, the most difficult to understand. According to Wilhelm Dilthey, this analysis assumes personal items "empathy" in historical events and external events, as part of a global nature and the unity of the Spirit. Epistemology of the majority of fragments of the "History of Armenia" of Faustus the Byzantine, especially such a difficult to understand as the head of the LIV of the 4-th book, is only possible based on the exegesis of secret, hidden meanings.

The key to decode the images, events and phenomena described in this excerpt Faustian "History of Armenia" can be a theatrical mystery. It is known that the basis of any of the ancient theatrical action is agon, so the text analysis of dramatic works is preferable to carry out on the basis of binary opposition. Agon between the Armenian king Arshak and Sassanid Shapuhr (Sapor) unfold in a tent the Persian king, proskeny identity of the ancient theater. In this case Arshak acts as the protagonist, while Shapuhr plays the role of antagonist. In the Faustus's mystery there is tritagonist – the Sparapet Vasak, which plays a special role in tragedy. In addition, in this fragment are involved counterparts choir (magicians, astrologers, possessing secret knowledge), messengers there, and finally a complex dramatic story with the "ups and downs" (sudden, unexpected change in one's life) and "recognition" (the transition from ignorance to knowledge).

In the center of the plot is the aporia - some logically contradictory situation, in Greek, meaning impenetrable place.

This state of "amehany" when the protagonist is faced with a choice between "death and death", or in accordance with Ortega y Gasset, "between the wall and the sword." In this situation, the hero must choose between death and the infamous "Glorious." A figurative expression of V century Armenian author Elishe, unconscious death is - death, death conscious - immortality. Therefore, the king Arshak, like the heroes of ancient drama, being in a state of "tragic

amehani" overcomes "Hamlet" dichotomy and chooses the "sword" that is, a heroic death. Without doubt or hesitation, and makes his choice Sparapet Vasak. There is no way back, in front - immortality.

Е.Г. МАРГАРЯН

Армения, Ереван

Российско-Армянский (Славянский) университет,

Ереванский Госуниверситет, АН Армении

**«Мистерия» об Аршаке и Шапуре из «Истории Армении»
Фауста Византийского (V в.)
(Опыт герменевтической реконструкции)**

Прочтение любого древнего, особенно сакрального текста, означает выяснение тройного смысла: чувственно-буквального, отвлеченно-нравоучительного и идеально-мистического. Из этих трех смыслов идеально-мистический наиболее трудный для понимания. В отличие от предыдущих двух, вполне поддающихся нарративному анализу, идеально-мистический может быть подвергнут лишь анализу дискурсивному. Согласно Вильгельму Дильтею, такой анализ предполагает элементы личностного «сопереживания», или «вживания» в исторические события и внешние явления, как части всемирного единения природы и Духа.

Эпистемология большинства фрагментов «Истории Армении» Фауста Византийского, особенно такого трудного для понимания как глава LIV, четвертой книги, возможна лишь на основе экзегезы тайных, сокровенных смыслов. Ключом для раскодирования образов, событий и явлений, описываемых в рассматриваемом фрагменте фаустовской «Истории Армении», могут стать театральные мистерии. Известно, что в основе любого античного театрального действия находится агон, поэтому разбор текстов драматических произведений предпочтительнее проводить на основе метода бинарной оппозиции.

Агон между армянским царем Аршаком и Сасанидом Шапуром разворачивается в шатре персидского царя, тождественного просцению античного театра. При этом Аршак выступает в роли протагониста, в то время как Шапур играет роль антагониста. В мистерии имеется и тригонист – это спарапет Васак, играющий особую роль. Кроме того, в рассматриваемом фрагменте задействованы аналоги хора (маги-астрологи, обладающие тайными знаниями), вестники, имеются пароды и, наконец, сложная драматическая фабула с «перипетиями» (внезапная, неожиданная переме-

на в чьей-либо жизни) и «узнаванием» (переход от незнания к знанию). В центре фабулы лежит апория – какая-то логически противоречивая ситуация, по-гречески означающая непроходимое место. Это состояние «амехании», когда главный герой оказывается перед выбором между смертью и смертью, или согласно Ортеги-и-Гассета, «между стеной и шпагой». В сложившейся ситуации герою приходится выбирать между смертью бесчестной и «славной». По образному выражению армянского автора V века Елише, бесчестная смерть это – смерть, смерть «славная» – бессмертие. Посему, царь Аршак, подобно героям античной драмы, оказавшись в состоянии «трагической амехании», преодолевает «гамлетовскую» дихотомию и выбирает «шпагу», то есть смерть героическую. Без сомнений и колебаний свой выбор делает и спарпет Васак. Назад пути нет, впереди – бессмертие.

MAGDA MCHEDLIDZE

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Commentary as a Scientific Literary Genre in Byzantium and the 12th Century Commentary on Proclus' *Elements of Theology*

A commentary as a teaching method originated in the classical period and developed into one of the most widespread forms of research and pedagogical literature. In Byzantine writing, which inherited ancient literary traditions, commentary is a main genre of philosophy and theology as well as of many other disciplines, with a specific structure (introduction being especially important) and methods. Commenting implies the paraphrasing and explication of the content of a text, analytical overview of the background of the question discussed, exegesis or refutation, the expounding of the implications of a term, etc.

The paper discusses the peculiarities of John Petritsi's expository commentaries and Nicholas of Methone's polemic comments (the 12th century) on Proclus' *Elements of Theology* and analyses them with respect to each other as well as to classical and Byzantine traditions and methods pertinent to philosophical and theological commentary. Special attention is paid to the consideration of Petritsi's and of the bishop of Methone's works in the context of research and pedagogical literature of the 11th and 12th centuries, and primarily with respect to Michael Psellos' commentatorial position and methods, and the literary aspect of his commenting style.

მაგდა მჭედლიძე

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კომენტარი როგორც სამეცნიერო ლიტერატურული ჟანრი ბიზანტიაში და პროკლეს „თეოლოგიის ელემენტების“ XII საუკუნის კომენტარები

ტექსტის კომენტარი როგორც სასკოლო მეთოდი ანტიკურ ხანაში ისახება, ვითარდება და სამეცნიერო-პედაგოგიური ლიტერატურის ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ ფორმად ყალიბდება. ანტიკური ლიტერატურული ტრადიციების მემკვიდრე ბიზანტიურ მწერლობაში კომენტარი სხვა არაერთ დარგთან ერთად ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ლიტერატურის ძირითად ჟანრად გვევლინება, რომელსაც თავისი განსაზღვრული სტრუქტურა (სადაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა შესავალს ენიჭება) და მეთოდები აქვს; კომენტირება მოიცავს საკომენტარო ტექსტის შინაარსის პარაფრაზირებასა და ექსპლიკაციას, საკითხის ისტორიის ანალიტიკურ გადმოცემას, ეგზეგეზასა თუ უკუგდებას, ტერმინთა ნიუანსურ განმარტებებს და სხვ.

მოხსენებაში განხილულია პროკლეს „*თეოლოგიის ელემენტებზე*“ იოანე პეტრიწის ექსპოზიციურ-ექსპლიკაციური და ნიკოლოზ მეთონელის პოლემიკური კომენტარების (XII ს) თავისებურებები და მათი მიმართება როგორც ერთმანეთთან, ასევე ფილოსოფიურ-თეოლოგიური კომენტარის ანტიკურ და ბიზანტიურ ტრადიციასა და მეთოდებთან. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა პეტრიწისა და მეთონელის ნაშრომების XI-XII საუკუნეების სამეცნიერო-პედაგოგიური ლიტერატურის კონტექსტში მოაზრებას, უპირველეს ყოვლისა კი, მიქაელ ფსელოსის კომენტატორული პოზიციისა და მეთოდების, კომენტარების ლიტერატურული ფორმის გათვალისწინებას.

TATYANA MEGRELISHVILI

Georgia, Tbilisi

Georgian Technical University

ALINA MASLOVA

Russia, Mordovia, Saransk

Ogarev Mordovia State University

«O Tempora! O mores!»: Concept Book as Semiotics Megaimage of Russian Culture in T.Tolstaya's Novel "Kys"

T.Tolstaya's novel "Kys" (2000) is a work, differing a philosophical and psychological saturation, addresses to such characteristic postulate for a postmodernism, as likeness of the XX century to the Middle Ages. Both civilizations show the same passion to citing, a commenting, an intertextuality, the same taste to a collecting and cataloguing, attempt to overcome a gap between scientific (elite) culture and mass (is more exact, popular — popular).

Concept "book", structuring space to move T.Tolstaya, allows to track ways of formation of a semiotics mega-image of Russian culture. Names of heads according to letters of the first Slavic alphabet cause association with the first sensible abc-books. Not casually information on old printing books appears in the section "Speak". The behavior of the character reflects a fragment of medieval mentality: from writing off of books «three benefit you will receive: the first – from the works you eat, the second – an idle demon you expel, the third – good luck you will learn to talk» that implicitly will organize the subject line of the story. According to stereotypic perception of the book, she acts in two forms: as material essence (artifact) and ideal essence (the text – the center of cultural wealth). Interest is represented by activity of conceptual and significant senses on the basis of this duality: the semantic parallel the book – a treasure (artifacts) generates opposition at ideal level value, that is connected with lack of information and search. Thus, the dynamic cognitive model structured on a logic spiral is built: search conducts to knowledge, where knowledge one of cognitive and significant senses of the book.

The novel semiotics of T.Tolstaya's "Kys" is filled with the significant concepts Good for medieval consciousness – the evil, time – eternity, life death, the Last Judgement, which ambivalent nature, according to post-modernist installation, reveals in structuring new senses. These senses turn work into a narration about a national way of attitude and an assessment of a place and a role of Russian national character in the world shipped in "chaos" where the human consciousness is presented as the text.

ТАТЬЯНА МЕГРЕЛИШВИЛИ

Грузия, Тбилиси

Грузинский технический университет

АЛИНА МАСЛОВА

РФ, Мордовия, Саранск

Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарёва

«O tempora! O mores!»: концепт *Книга* как семиотический мегаобраз русской культуры в романе Т.Толстой «Кысь»

Роман Т.Толстой «Кысь» (2000) – произведение, отличающееся философской и психологической насыщенностью, обращается к такому характерному для постмодернизма постулату, как родственность XX века средневековью. Обе цивилизации демонстрируют ту же страсть к цитированию, комментированию, интертекстуальности, тот же вкус к коллекционированию и каталогизации, попытке преодолеть разрыв между ученой (элитарной) культурой и массовой (точнее, популярной — *popular*).

Концепт «книга», структурируя пространство повести Т.Толстой, позволяет проследить пути формирования семиотического мегаобраза русской культуры. Названия глав в соответствии с буквами первой славянской азбуки вызывают ассоциацию с первыми толковыми букварями. Не случайно информация о старопечатных книгах появляется в разделе «Глаголь». Поведение персонажа отражает фрагмент средневековой ментальности: *от списывания книг «трое благо получишь: первое – от своих трудов питаешься, второе – праздного беса изгоняешь, третье – с Богом беседовать научишься»*, что имплицитно организует сюжетную линию повести. Согласно стереотипному восприятию книги, она и здесь выступает в двух ипостасях: как материальная сущность (артефакт) и идеальная сущность (текст – средоточие духовных ценностей). Интерес представляет активизация концептуально-значимых смыслов на базе этой двойственности: семантическая параллель *книга – клад* (артефакты) порождает оппозицию на идеальном уровне *ценность – недостижимость*, что связано с *неосведомленностью* и *поиском*. Таким образом, выстраивается динамичная когнитивная модель, структурируемая по логической спирали: *поиск* ведет к *знанию*, где *знание* один из когнитивно-значимых смыслов *книги*.

Семиотика романа Т.Толстой «Кысь» наполнена значимыми для средневекового сознания понятиями *Добро – зло, время – вечность, жизнь – смерть, Страшный Суд*, амбивалентная природа которых, в соответствии

с постмодернистской установкой, раскрывается в структурировании новых смыслов. Эти смыслы превращают произведение в повествование о национальном способе мировосприятия и оценке места и роли русского национального характера в мире, погруженном в «хаос», где человеческое сознание представлено как текст.

DAREJAN MENABDE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Georgian Hagiographic Texts in Foreign Languages

One of the most urgent problems of modern medieval studies seems to be the presentation and popularization of the old Georgian texts in European mental space. This implies: systematization of the texts translated into foreign languages, study of separate editions, evaluation of translation quality (that is to be of special significance), record and classification of the reviews and comments on the translations published here and abroad, compilation of appropriate bibliographies and placement on the Internet, etc.

Special research in this direction has revealed enough material. This time we deal with the translations of several monuments of the fifth to tenth-century Georgian hagiography and present systematized information about them:

1. **“The Life of St.Nino”**: French (M.Brosse – 1849; Kh.Shavishvili – 1964), Russian (D.Kipiani – 1849; M. Sabinin – 1871; unknown translator – 1886), German (N.Janelidze – 1961; G.Pech – 1985), English (M. and O.Wardrop -1900; D.Lang – 1956; R.Thompson – 1996).

2. **“The Martyrdom of St.Shushanik”**: Russian (M.Sabinin – 1871; K.Kekelidze – 1956; V.Dondua 1978; V.Soloukhin – 1983; I.Zeteishvili – 2002), Latin (P.Peeters -1935), English (D.Lang – 1956; E.Fauler – 1983; J.Cholobargia – 2006), French (S.Tsuladze – 1978), Hungarian (M.Ishtvanovich – 1981), Abkhazian (G.Amichba – 1981), German (N.Amashukeli – 1983), Spanish (A.Martines-Martines - 1983), Greek (Archimandrite Thimotheus – 1986; I.Meletios – 1986).

3. **“The Martyrdom of St. Eustacius”**: Russian (M.Sabinin – 1872), German (I.Javakhihsvili – 1901), English (D.Lang – 1956), Hungarian (M.Biro – 1990).

4. **“The Martyrdom of Abo Tbileli”**: Russian (M.Sabinin – 1871; K.Kekelidze – 1956), German (K.Schultze – 1905), English (D.Lang – 1956), Hungarian (M.Biro – 1990), Italian (G.Shurghaia – 2003).

5. **“The Life of Grigol Khandteli”**: Russian (N.Marr – 1911; I.Zetishvili – 1999), Latin (P.Peeters – 1917-1919), English (D.Lang – 1956).

The purpose of such study is to demonstrate not only what has been done before but to outline what is to be done in the future. In our view the research outcomes will be available not only for Mediavists and translators but generally for the circles interested in the issues of Kartvelology.

დარეჯან მინაზღა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ქართული ჰაგიოგრაფიული ტექსტები უცხოურ ენებზე

თანამედროვე ქართული მედიევისტისკის ერთ-ერთ გადაუდებელ ამოცანად გვესახება ძველი ქართული ტექსტების წარმოჩენა და პოპულარიზაცია ევროპულ სააზროვნო სივრცეში. ეს გულისხმობს: ტექსტების უცხოენოვანი თარგმანების სისტემატიზაციას, ცალკეული გამოცემების შესწავლას, თარგმანების ხარისხის შეფასებას (რასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს), ამ თარგმანთა შესახებ ჩვენში თუ საზღვარგარეთ გამოქვეყნებული რეცენზია-გამომხაურებების აღნუსხვა-კლასიფიკაციას, სათანადო ბიბლიოგრაფიების შედგენასა და ინტერნეტში განთავსებას და ა. შ.

ამ მიმართულებით სპეციალურმა კვლევამ საკმაო მასალა გამოავლინა. ამჯერად შევეხებით V-X საუკუნეების ქართული ჰაგიოგრაფიის რამდენიმე ძეგლის უცხოურ თარგმანებს და წარმოვადგენთ მათ შესახებ სისტემატიზებულ ინფორმაციას:

1. **„წინოს ცხოვრება“**: ფრანგული (მ. ბროსე — 1849; ხ. შავიშვილი — 1964), რუსული (დ. ყიფიანი — 1849; საბინინი — 1871; უცნობი მთარგმნელი — 1886), გერმანული (ნ. ჯანელიძე — 1961; გ. პეჩი — 1985), ინგლისური (მ. და ო. უორდროპები — 1900; დ. ლანგი — 1956; რ. ტომპსონი — 1996).

2. **„შუშანიკის წამება“**: რუსული (მ. საბინინი — 1871; კ. კეკელიძე — 1956; ვ. დონდუა — 1978; ვ. სოლოუხინი — 1983; ი. ზეთეიშვილი — 2002), ლათინური (პ. პეტერსი — 1935), ინგლისური (დ. ლანგი — 1956; ე. ფაულერი — 1983; ჯ. ჩოლობარგია — 2006), ფრანგული (ს.წულაძე — 1978), უნგრული (მ. იშტვანოვიჩი — 1981), აფხაზური (გ.ამიჩბა — 1981), გერმანული (ნ. ამაშუკელი — 1983), ესპანური (ა. მარტინეს-მარტინესი — 1983), ბერძნული (არქიმანდრიტი ტიმოთეოსი — 1986; ი. მელეტეოსი — 1986).

3. „ვესტათი მცხეთელის წამება“: რუსული (მ. საბინინი — 1872), გერმანული (ივ. ჯავახიშვილი — 1901), ინგლისური (დ. ლანგი — 1956), უნგრული (მ. ბირო — 1990).

4. „აბო თბილელის წამება“: რუსული (მ. საბინინი — 1871; კ. კეკელიძე — 1956), გერმანული (კ. შულცი — 1905), ინგლისური (დ. ლანგი — 1956), უნგრული (მ. ბირო — 1990), იტალიური (გ. შურლაია — 2003).

5. „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“: რუსული (ნ. მარი — 1911; ი. ზეთეიშვილი — 1999), ლათინური (პ. პეტერსი — 1917-1919), ინგლისური (დ. ლანგი — 1956).

ამგვარი კვლევის მიზანია, წარმოჩნდეს არა მარტო ის, თუ რა არის გაკეთებული დღემდე, არამედ გამოიკვეთოს, რა არის გასაკეთებელი მომავალში. კვლევის შედეგები კი, ვფიქრობთ, გამოსადეგი იქნება არა მარტო მედიევისტებისა და მთარგმნელებისათვის, არამედ ზოგადად ქართველოლოგიური პრობლემატიკით დაინტერესებული წრეებისთვისაც.

SABA METREVELI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Specificity of the Artistic Expression in Georgian Hagiography

In order to examine the specifics of hagiography, it is necessary to define the foundations of this genre of ecclesiastical literary works. The meaning and spirit of hagiography are based on the liturgical and heortological principle, which is marked by its peculiarity.

Hagiographic figures exhibit two sides: the religious, mystical side, which is strictly governed by the canonical framework, and the artistic, aesthetic side, which has the potential of free interpretation. This duality constitutes an interesting topic for analysis and further study and provides the basis for the correct methodology.

The ecclesiastical literary works offer a completely different perspective on literature, i.e. the iconographic perspective, which alters the artistic quality and perceptions. Non-hagiographic literary works tend to depict emotions and thoughts of human characters and to portray their inner and outer conflicts. In contrast, similarly to icons and unlike simple portraits, hagiographic works are imbued with spiritual meaning.

Thinking in parallel about icons and hagiography helps envisage the idiosyncrasies of hagiographic writing works. Both icons and hagiography

emphasize the inner world and the dynamics of the soul. Every detail, gesture and body position have symbolical meaning. Hagiographic writings establish an open dialogue with the reader and provide the impetus to partake of the Divine Light. Similarly to iconography that can be viewed as a comprehensive system of depictive signs, hagiography can be seen as a form of ecclesiastical language . An icon painter attempts to portray the inner spiritual world by speaking the language of the spirit. Hagiography is also a depiction of the spiritual. Like an icon that should not be seen as a portrait of the spiritual world, hagiography does not constitute a photograph of the spiritual world of a holy character. Instead, hagiography represents the realistically described symbolic state of a holiness.

Similar to an ecclesiastical chant, a church building or an icon, hagiography is not concerned with soliciting certain emotions. In contrast, it leads the reader into a state of prayer. By the same token, hagiography differs from the rest of literature as an icon differs from portraits, church chants differ from songs, or ecclesiastical buildings differ from ordinary architecture.

საბა მიტრეველი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

აგიოგრაფიული მწერლობის განსახოვნების სპეციფიკა

აგიოგრაფიის სპეციფიკის განსაზღვრისას აუცილებელია იმის გარკვევა, თუ რას ეფუძნება საეკლესიო მწერლობის ეს დარგი. ლიტურგიულ-ეორტალოგიური პრინციპია მისი თავისებურების განმაპირობებელი — ეს არის ის ფუნდამენტი, რომელიც აგიოგრაფიის არსისა და სულის გასაღებია.

აგიოგრაფიულ სახეებს ორი მხარე აქვთ: რელიგიურ-მისტიკური, რომელიც მკაცრად რეგლამენტირებულია და განსაზღვრული კანონიკა ახლავს, და მხატვრულ-ესთეტიკური, რომელიც, თავისთავად, შეიცავს თავისუფალი გააზრების პოტენციალს. ეს ორპლანიანობა უფრო საინტერესოს ხდის მათს ანალიზს და კვლევა-ძიების სწორ მეთოდოლოგიურ საფუძველს გვიქმნის.

აგიოგრაფიული მწერლობა გვთავაზობს თანამედროვე მხატვრული ლიტერატურისთვის სრულიად უცხო განსახოვნებას: ეიკონური (ხატისებრი), ანუ იკონოგრაფიულია ის ტიპი, რომელიც ძირეულად ცვლის მისი მხატვრულობის ხარისხსაც და პერსპექტივასაც. არააგიოგრაფიული ნაწარმოები, ანუ, ზოგადად, მხატვრული ლიტერატურა, მიისწრაფვის იმისკენ, რომ გადმოგვცეს ადამიანის განცდები, შეხე-

დულებები, კონფლიქტები საკუთარ თავთან თუ გარე სამყაროსთან. აგიოგრაფიული ქმნილება კი, ისე როგორც ხატი (განსხვავებით პორტრეტისაგან), სულიერ არსის გამომხატველია.

აგიოგრაფიული მწერლობის განსახოვნების თავისებურების წარმოსადგენად აუცილებელია პარალელი — ხატი და აგიოგრაფია. ხატზეც და აგიოგრაფიაშიც ხაზგასმულია შინაგანი ცხოვრება, სულის „დინამიკა“, აქ ყოველ დეტალს, ჟესტსა და სხეულის მიმოხვრას თავისი სიმბოლური მნიშვნელობა აქვს: აგიოგრაფიული მწერლობა ღია დიალოგია მკითხველთან, ბიძგია იმისა, რომ ეზიარო ღვთაებრივ ნათელს. როგორც ხატწერა არის განსაკუთრებულ ნიშანთა სისტემა, ასევე აგიოგრაფიაც არის ეკლესიის „ენა“. ხატის მხატვარი სულის სამყაროს სწვდება და მასზე სულის ენით ლაპარაკობს. აგიოგრაფიაც სულის შესახებ მოგვითხრობს. როგორც ხატი არ არის სულიერი სამყაროს პორტრეტული ასახვა, ასევე, აგიოგრაფიაც არ წარმოადგენს წმინდანის სულიერი ცხოვრების ფოტოგრაფირებას. აგიოგრაფია წმინდანის ყოფაა სიმბოლურსა და, ამავე დროს, რეალურ გამოსახულებაში.

როგორც საგალობელი, ხუროთმოძღვრების ძეგლი (ეკლესია), ხატი, ისევე აგიოგრაფიაც შორსაა განწყობებისაგან, მას ლოცვითს მდგომარეობაში მოჰყავს მკითხველი. შესაბამისად, აგიოგრაფია ისე განსხვავდება მხატვრული ნაწარმოებისაგან, როგორც ხატი — პორტრეტისაგან, საგალობელი — სიმღერისაგან და ხუროთმოძღვრება — არქიტექტურისაგან.

MARIYA MIKHAILOVA, ANNA NIZHNIK

Russia, Moscow

Lomonosov Moscow State University (MSU)

“Masculine” and “Feminine” Ethics of Medieval Knighthood Adopted by Russian Silver Age

Medieval culture became a focal point for Russian Silver age authors, especially symbolists. However, Russian authors had to adopt middle age aesthetics and stories from outside, as Russian medieval literature never considered human to be a value by himself. At the beginning of XX century in symbolists' art movement the foreign Middle Ages themes flourishes: K. Balmont translates *The Knight in the Panther's Skin*, Bryusov writes *The Fiery Angel*, Gippius creates *Sacred Blood*.

The theme of devotion to the Beautiful Lady, which is the key aspect for all national epics, from France to Georgia, is doubted and becomes a reason of disappointment and afflictive world perception – instead of being a source of romantic aspiration. The heroic basement of this myth is destroyed. The examples of rethinking the courteous knight code are *The Rose and The Cross* by A. Blok and *The Blue Peacock* by A. Mire (A. M. Moiseeva).

A. Mire shows “the feminine view” on medieval cultural setting. Instead of romantic love she depicts its malignant variations – impossible love of a disabled person, pathologic jealousy, knights that turn out to be rapists. Even her Beautiful Lady is a blend of noble and ignoble.

A. Blok knew Mire’s works (he wrote a review on her book of stories *Life*) and herself in person (at the V. Ivanov’s “Tower”). He describes the same situation – the love triangle of a page, a knight and a Beautiful Lady (as in Mire’s play, the loving one loses everything). The gloomy image of the unfortunate knight Bertran is similar to Mire’s Black Knight. The main part of both plays is the tragic thrust. This form of reflection of symbolists shows not only their allegiance to creating myths, but also to deconstructing them – including medieval ones.

М. В. МИХАЙЛОВА, А.В.НИЖНИК

Россия, Москва

МГУ

Этические модусы средневекового рыцарства: взгляд из Серебряного века («мужской» и «женский» варианты)

Интерес к эпохе Средневековья многократно усилился в России в Серебряном веке, преимущественно в сфере символистского дискурса. Но русские авторы XX века «выписывают» рыцарскую эстетику из-за рубежа: средневековая русская литература не обращалась к идее самоценной личности. Именно с началом XX века и символистской культурой связан интерес зарубежному средневековью: К. Бальмонт переводит поэму Ш.Руставели, В. Брюсов пишет роман «Огненный ангел», З. Гиппиус создает мистирию «Святая кровь».

И сюжет служения Прекрасной даме, ключевой для эпосов всех стран, от Франции до Грузии воспринимается неоднозначно, служит источником не романтического воодушевления, а разочарования и болезненного мировосприятия. Героическое начало этого мифа редуцируется. Примерами могут служить пьесы А. Блока «Роза и крест» (1914) и А. Мирз

(А.М.Моисеева) «Голубой павлин» (1909), осваивающие рыцарский кодекс куртуазного поведения.

А. Мирэ демонстрирует «женский взгляд» на означенный средневековый антураж. И вместо возвышенной куртуазной любви рисует ее искаженные инварианты: любовь, невозможную из-за физического уродства, патологическую ревность, «рыцарей», совершающих насилие. Но и ее Прекрасная Дама имеет двойственную природу, соединяет высокое и низменное.

В свою очередь, Блок, познакомившийся с творчеством Мирэ в 1905 г. (см. его рецензию на ее сборник рассказов «Жизнь») и, возможно, знавший Мирэ лично (по «Башне» Вяч. Иванова), обращается к той же тематике и воспроизводит в своей пьесе сходную ситуацию – любовный треугольник рыцаря, пажа и Прекрасной дамы (в том и другом случае любящий оказывается проигравшей стороной). А мрачный облик Рыцаря-Несчастье напоминает Черного рыцаря из пьесы Мирэ. Ведущим элементом обоих произведений оказывается трагический пафос. Таким образом, рефлексия художников-символистов свидетельствуют не только об интенсивном процессе неомифотворчества, но и о последовательной деконструкции средневековых мифов.

INGA MILORAVA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Medieval Art Concepts in Georgian proze of 20th Century

The modern Georgian literature very often appeals to the historical reality. The historical reality is represented as rich and very important spiritual, aesthetical and humanity experiences. The european medieval is filled with anonymous obstacles, desire for innovation, desire to complete the perception and creative potential of human. At same time the observed dogmatism, dramatic effect, fanaticism, Gothic dark visions and internal unrest of medieval reality and world view became the sources of inspiration for many writers since the early 19th century.

Georgian literature became interested in the Middle Ages to the 19th century, after the romantic writers appearance on the literary path. In general they were interested in the expression of the past, the golden age of Georgian history. They wanted to create an emotional artistic image of the golden past. Also They wanted to create a contrast between the unfortunate real, and the brilliant past. Middle Ages has become a stronghold of art world. Also it became

the chief guide of the story. Against this background were expressed the epochal problems and characters. It should be noted, that expression of problems, characters, as well as epochal surroundings and scenery became relevant later.

In Georgian prose of early 20th century were appeared a few concepts of expression of the past which implies a kind of understanding of issues and images of the Middle Ages. In the novels of Vasil Barnov (“The Tormented Love”; “Extinguished the Radiance”; “Queen of the Byzantium” and etc.) the medieval world is poetical, idealized and writer’s art world obeys to his concept of human. Konstantine Gamsaxurdia’s (“The Hand of the Great Masters of Constantine” and “David the Builder”) and Shalva Dadiani’s (“George of Russia”) novels create an other thematic circle. Later than was defined the third way of artistic reflection indeed. Grigol Abashidze’s novels (“Big night”; “Lasharela” and “Cotne Dadiani”) show this third way of the reflection of the past.

ინბა მილორავა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

შუა საუკუნეების მხატვრული კონცეფციები XX ს-ის ქართულ პროზაში

შუა საუკუნეების ისტორიული სინამდვილეს ხშირად მიმართავს თანამედროვე ლიტერატურა, როგორც კაცობრიობის ძალიან მნიშვნელოვან სულიერ, ესთეტიკურ გამოცდილებას. ევროპული შუა საუკუნეები თავისი ფარული წინააღმდეგობებით, სიახლისადმი, ადამიანის შემოქმედებითი შესაძლებლობების სრულად შეცნობისა და გამოყენებისადმი სწრაფვითა და ამავე დროს დოგმატიზმით, ფანატიზმით, გოთიკური ბნელი ხილვებითა და შინაგანი შფოთვით მრავალი მწერლის შემოქმედების წყარო ხდება უკვე მე-19 საუკუნიდან.

ქართულ ლიტერატურაც ინტერესს შუა საუკუნეებისადმი მე-19 საუკუნიდან, რომანტიკოსთა ასპარეზზე გამოჩენის შემდეგ იჩენს. თუმცა მათ ძირითადად, აინტერესებდათ გამქრალი დიდების, ოქროს ხანის გრძნობიერი ხატის გამოსახვა და ერთგვარი კონტრასტის შექმნა დამცირებულ, ღირსება და თავისუფლებადაკარგულ ანმცოსთან. შუა საუკუნეები, როგორც მხატვრული სამყაროს იმგვარი საფუძველი, რომელიც სიუჟეტის განვითარებას, გარკვეული ეპოქალური კონტურებისა და ნიშნების მქონე პრობლემებისა და ხასიათების

გამოკვეთას, თუნდაც დეკორაციებისა და ანტიკრაჟის თვისობრიობას განაპირობებს, აქტუალური უფრო მოგვიანებით ხდება.

მე-20 საუკუნის დამდეგიდან ქართულ პროზაში გამოიკვეთა ისტორიული წარსულის მხატვრულად გააზრებისა და გამოსახვის რამდენიმე კონცეფცია, რომლებიც უპირატესად შუა საუკუნეების პრობლემატიკისა და ესთეტიკის თავისებურად გააზრებას გულისხმობს. ვასილ ბარნოვის რომანებში („ტრფობა წამებული“, „მიმქრალი შარავანდედი“, „დედოფალი ბიზანტიისა“ და ა.შ.) შუა საუკუნეების სამყარო პოეტურია, იდეალიზებული და, რაც მთავარია, ექვემდებარება ბარნოვისეული სიყვარულისა და კაცთრმერთობის კონცეფციას. განსხვავებულ რკალს შეადგენს კონსტანტინე გამსახურდიასა („დიდოსტატის კონსტანტინეს მარჯვენა“ და „დავით აღმაშენებელი“) და შალვა დადიანის („გიორგი რუსი“) რომანები. ამ შემთხვევაში, მწერლები, განსაკუთრებით, კ. გამსახურდია, ნავიდნენ გუსტავ ფლობერის გზით, რომელიც გარდასული ეპოქის სრულ, დეტალურ რეკონსტრუქციას გულისხმობს ყველა დონეზე (ფაქტობრივი, ყოფითი, სულიერი, საზოგადოებრივი ტენდენციები, სამოქმედო სივრცე – დეკორაცია, ანტიკრაჟი). თუმცა, მოგვიანებით, განისაზღვრება შუა საუკუნეების მხატვრულ ტექსტში გარდასახვის მესამე გზაც. გრიგოლ აბაშიძის რომანებში „დიდი ღამე“, „ლაშარელა“ და „ცოტნე დადიანი“ შუა საუკუნეები ცოცხლდება არა იმდენად მხატვრული ქსოვილის ზედაპირზე, დეტალებში, რამდენადაც ამბის, განწყობის და მწერლის მიერ თითქმის ტანამედროვე სახეებში გააზრებული ისტორიული სინამდვილის მეშვეობით. დაახლოებით იმავე მეთოდს მიმართავდა ლიონ ფოიხტვანგერი. არის კიდევ ერთი, სრულიად განსხვავებული ისტორიის კონცეფცია ქართულ ლიტერატურაში: ნიკო ლორთქიფანიძის „არაისტორიულ ამბებში“ მწერალი არ აკონკრეტებს დროულ ლოკალს. იგი ისტორიული წარსული გამოსახვისასაც კვლავ ერთგული რჩება თავისი მეთოდისა, რომ მიაწვდინოს მკითხველს რამდენიმე შტრიხი, ჩარჩო, აქციოს იგი თავის თანამოაზრედ ისე, რომ მან თავისი გამოცდილების საფუძველზე გაიაზროს ასახული სამყარო. შესაბამისად, „არაისტორიული ამბები“ და „რანდები“, სწორედ ამ აღქმის მექანიზმის საფუძველზე, „პოულობს“ თავის ადგილს დროის შკალაზე, როგორც გვიანი შუა საუკუნეების მხატვრული ანარეკლი, თავისი თანმხლები ეპოქალური ზნეობრივი ტკივილებით.

IRINA MODEBADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

“Rustveli. Vepkhis tqaosani”

Translation from Georgian into Russian by Giorgi Davderiani

Shota Rustaveli’s poem «Vepkhis tqaosani» (“Knight in the Panther’s Skin”) passed through numerous translations into Russian, as well as through several editions and reprints in that language. By now there are more than sixty translations of the work into Russian (including those in prose and in part). The Russian reader became aware of the tale’s existence already in the 19th century but complete translations in verse reached them not earlier than in the 20th century when five wonderful translations were created: K. Balmont’s (1933), G. Tsagareli’s (1937), P. Petrenko’s (1938), Sh. Nutsubidze’s (1941) and N. Zabolotskij’s (1958). With the beginning of the 21st century Russian Rustaveliana entered a new stage: in 2004 in Tbilisi a new complete translation in verse, by Giorgi Devdariani, was issued – “Rustveli. Vepkhis tqaosani”.

In our research, through comparing different ways in which the text’s “difficult places” were approached and translated, we shall try to outline the specificity of the latest interpretation of the poem.

ИРИНА МОДЕБАДЗЕ

Грузия, Тбилиси

Институт грузинской литературы им. Шота Руставели

«Руствели. Вепхис ткаосани»

Перевод Георгия Девдариани

Поэма Ш.Руставели неоднократно переводилась на русский язык, издавалась и переиздавалась. На сегодняшний день известно уже более шестидесяти русскоязычных переводов (включая прозаические и частичные). Русский читатель узнал о поэме еще в XIX в., но полные поэтические переводы становятся достоянием широкого круга читателей лишь в XX в., который подарил нам 5 прекрасных поэтических переводов: *К.Бальмонта* (1933), *Г.Цагарели* (1937), *П.Петренко* (1938), *Ш.Нутцубидзе* (1941) и *Н.Заболоцкого* (1958). XXI век вписал новую страницу в русскую руставелиану: в 2004 году в Тбилиси был опубликован новый полный поэти-

ческий перевод поэмы, выполненный Георгием Девдариани – «Руствели. Вепхис ткаосани».

В докладе мы постараемся, путем сопоставления переводов «сложных» мест, выявить специфику новой интерпретации поэмы.

WIESNA MOND-KOZLOWSKA

Poland, Krakow

Academaia Ignatianum

The Concept of Beauty in the Medieval European Aesthetics. A Probable Chance for the Contemporary Renewal of the Notion of Art Related to Sacrum"

The paper is approaching the argument from the two perspectives, the past one and contemporary one. Firstly, it is going to present the concept of beauty dominating in the Medieval thinking and artistic *ouvrres*. Here one is going to investigate traces of the Ancient Greek aesthetics fused with Christian concept of art *telos* and the post Greek concept of beauty in the examples of the Middle Age art.

Secondly, by extending the classical notion of Sacrum in the Mircea Eliade thought, I am going to propose the broader semantics of understanding of the medieval aesthetics categories, what would allow the possible thinking of contemporary European Aesthetics rooted in the experience of Sacrum.

The authors I am going to refer to are: Władysław Tatarkiewicz, Umberto Eco, Roger Callaiois, Władysław Stróżewski, Ananda Coomarasvami and Ancient Greek and Medieval original thinkers.

NANA MREVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Elinophilic School and Georgian Literary Language Tendencies

Elinophilic school is founded by the public man, translator and grammarian George Atoneli, but its further developing is connected with the public man of the eleventh century and the representative of the Black Mountain Translating school Efreim Mtsire. Kekelidze divides this literary school into three main branches: Efreim Mtsiri, Arsen Ikaltoeli and Iovan Petrisi.

Epoch's main tendencies, Georgia's orientation to Byzantium which was the cultural centre of that time defined developing of elucidative branches and character. Methodological (types of translation dynamic, paraphrase, formal, word for word, structural). Also aspects formation and definition was defined by development of Georgian literary language. It was reflected in formation of terminological structure.

Formation of terms is brought about by specially created structural methods.

We try to represent completely the concrete structural methods which are witnessed by the documents which caused terms' formation. We try to represent Georgian literary language development during the centuries based on samples of specific school and public figures.

ნანა მრეკლიშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ელინოფილური მიმართულება და ქართული სალიტერატურო ენის ფორმირების ტენდენციები

ქართულ სინამდვილეში ელინოფილურ მიმართულებას სათავეს უდებს XI საუკუნის ქართველი მოღვაწე, მთარგმნელი და გრამატიკოსი გიორგი ათონელი, ხოლო ელინოფილური მიმართულების შემდგომი განვითარება და თვისობრივად ახალ სიმაღლეზე აყვანა უკავშირდება ასევე XI საუკუნის მოღვაწის, შავი მთის ქართული მთარგმნელობითი სკოლის წარმომადგენლის, ეფრემ მცირის სახელს. კეკელიძე ამ მიმართულების სამ ძირითად შტოს გამოყოფს — ეფრემ მცირე, არსენ იყალთოელი და იოანე პეტრიწი.

ეპოქის ძირითადმა ტენდენციებმა, საქართველოს ორიენტაციამ იმდროინდელი ცივილური მსოფლიოს კულტურულ ცენტრზე, ბიზანტიაზე, მნიშვნელოვნად განაპირობა როგორც სააზროვნო სისტემის განვითარების მიმართულება და ხასიათი, მეთოდოლოგიური (თარგმანის დინამიკური, პარაფრაზირებული და ფორმალური, სიტყვასიტყვითი სტრუქტურული ტიპები) ასპექტების განსაზღვრა-ჩამოყალიბება, ასევე განაპირობა ქართული სალიტერატურო ენის მნიშვნელოვანი განვითარება, რაც გამოიხატა ტერმინოლოგიური სტრუქტურის ფორმირებაში. ტერმინთა დერივაცია კი ხორციელდებოდა სპეციალურად შექმნილი სტრუქტურული მოდელებით. მოხსენებაში ვცდილობთ შეძლებისდაგვარად სრულად წარმოვადგინოთ ის კონკრეტული სტრუქტურული მოდელები, დამონმებული შესაბამისი დოკუმენტა-

ლური მასალით, რომელთა მეშვეობითაც ხდებოდა ტერმინთა დერივაცია (ოდენპრეფიქსიანი, პრეფიქს-სუფიქსიანი, ოდენსუფიქსიანი, ადვერბიალური, მართულმსაზღვრელიანი, ატრიბუტულმსაზღვრელიანი და ა.შ.), ვცდილობთ დიაქრონიულ ჭრილში, კონკრეტული სკოლებისა და მოღვაწეების შემოქმედებითი პროდუქციის გაანალიზების საფუძველზე, ვაჩვენოთ ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების არსებითი სურათი შუასაუკუნეების საქართველოში.

MAIA NACHKEBIA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Cult of the Saint King in Medieval Bohemia

Conversion of the Slav lands of the Central Europe to Christianity took place in the 9th century. In this period, Czech State, as the sovereign state did not exist yet. After fall of Great Morava, Bohemia became the center of political and cultural center and Christianity became the basis of political efforts, directly opposing the paganism. For newly converted society Christianity was indeed significant change and this impacted personal, state, public and social relations. Adoption and dissemination of Christianity in Bohemia (9th century) is closely related to St. Ludmila and her spouse – Borivoj.

Image of the saint king was one of the most significant phenomena of the medieval thinking. In the early hagiographic traditions, the saints were not only especially religious figures but, as a rule, a person opposing the secular government. And such persons were St. Ludmila and St. Wenceslas. When grand son of St. Ludmila, young St. Wenceslas inherited the throne, his mother, pagan Drahomira became the regent of her young son and Ludmila took care of her grand son's education, his upbringing in Christianity. Therefore, Drahomira thought that her influence over Wenceslas was minimal and she believed that her son was spoiled by the priests. Maybe this was the fact which caused tension between the daughter and mother in law. In addition, we should take into consideration the controversy between Drahomira's paganism and Ludmila's Christianity, who, finally, became the victim of her power-seeking daughter in law, who sent the assassins to her. According to the sources, Ludmila did not attempt to gain power; she was "pious and faithful person". Later the religious cult of St. Ludmila has established.

Similarly was with St. Wenceslas, who was a great pietist and built the churches. He was killed by his younger brother, Boleslav. This event caused formation of St. Wenceslaus's cult. Cult of St. Wenceslaus emerged in the second half of the 10th century and it was supposedly initiated by Prague Episcopacy. St. Wenceslas, both, by chronology and significance, was the first patron saint of Czech lands in the medieval period.

მანია ნაჭყვიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მეფე-წმინდანის კულტი შუა საუკუნეთა ჩეხეთში

ცენტრალური ევროპის სლავური მიწების გაქრისტიანება მეცხრე საუკუნეში მოხდა. ამ დროს ჩეხეთი, როგორც ერთიანი სახელმწიფოებრივი ერთეული, ჯერ კიდევ არ არსებობდა. დიდი მორავის დაშლის შემდეგ სახელმწიფოებრივი და კულტურული ცხოვრების ცენტრი გახდა ჩეხეთი (ბოჰემია), ხოლო პოლიტიკურ ძალისხმევათა საყრდენად ქრისტიანობა იქცა, რომელიც აშკარად უპირისპირდებოდა წარმართობას. ახლადმოქცეული საზოგადოებისთვის ქრისტიანობა უდიდეს ცვლილებას ნიშნავდა, რაც აისახა როგორც პირად, ისე სახელმწიფოებრივ, საზოგადოებრივ და სოციალურ ურთიერთობებზე. ქრისტიანობის მიღება და გავრცელება ჩეხეთში (IX ს) მჭიდროდ არის დაკავშირებული წმინდა ლიუდმილას და მისი მეუღლის — ბორევის პიროვნებებთან.

წმინდან მეფეთა სახეები შუასაუკუნეობრივი აზროვნების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მოვლენას წარმოადგენს. ადრეულ აგიოგრაფიულ ტრადიციაში წმინდანი იყო არა მხოლოდ განსაკუთრებით რელიგიური ადამიანი, არამედ, როგორც წესი, ადამიანი, რომელიც უპირისპირდებოდა სეკულარულ ხელისუფლებას. სწორედ ასეთები იყვნენ წმ. ლიუდმილა და წმ. ვაცლავი. როდესაც მმართველობა მცირეწლოვან ვაცლავზე, წმ. ლიუდმილას შვილიშვილზე გადავიდა, მისი დედა, წარმართი დრაჰომირა მცირეწლოვანი ვაჟის რეგენტი გახდა, ხოლო ლიუდმილა შვილიშვილის განათლებაზე, მის ქრისტიანულად აღზრდაზე ზრუნავდა. ამის გამო დრაჰომირას მიაჩნდა, რომ მისი გავლენა ვაცლავზე მინიმალური იყო და თვლიდა, რომ მისი ვაჟი მღვდლებმა გააფუჭეს. შესაძლოა, სწორედ ამ ფაქტმა გამოიწვია დაძაბულობა რძალ-დედამთილს შორის. ასევე, გასათვალისწინებელია კონფლიქტი დრაჰომირას წარმართობასა და ლიუდმილას ქრისტი-

ანობას შორის, რომელიც საბოლოოდ ძალაუფლების მოყვარე რძლის მსხვერპლი გახდა, რომელმაც მას მკვლელები მიუგზავნა. წყაროების მიხედვით, ლიუდმილა არ ისწრაფის ძალაუფლებისაკენ, იგი „ღვთის-მოსავი და უფლის ერთგული მიმდევარია. მოგვიანებით წმ. ლიუდმილას რელიგიური კულტი ყალიბდება.

ასევეა წმ. ვაცლავიც, რომელიც უაღრესად ღვთისმოსავია და აშენებს ეკლესიებს. იგი მისი უმცროსი ძმის, ბოლესლავის ხელით მოკვდა. სწორედ ამ მოვლენამ მისცა ბიძგი წმ. ვაცლავის კულტის ჩამოყალიბებას. წმ. ვაცლავის კულტი მეათე საუკუნის მეორე ნახევარში ჩნდება, მისი ინიცირება კი როგორც ჩანს, პრალის საეპისკოპოსო კათედრის მიერ მოხდა. წმ. ვაცლავი ქრონოლოგიურადაც და თავისი მნიშვნელობითაც შუა საუკუნეებში ჩეხეთის მიწების პირველი მფარველი წმინდანია.

KETEVAN NADAREISHVILI

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

The Myth of the Argonauts and the Middle Ages Georgian Literary Tradition

The depiction of the Argonauts' myth in the Middle Ages Georgian literary tradition for the close connection of its thematic with Georgia has deserved a special interest of the Georgian scholars of Classical Philology and Byzantinology (A. Urushadze, V. Asatiani and T. Otkhmezuri). Still, there are some problems to be discussed.

The interpretation of some episodes of the myth is studied in Euthymius the Athonite's translation of Patriarch Germanos' work "The Miracles of Archangel Michael", in Pseudo-Nonnus' "The Tales of Hellenes" translated by Ephrem Mtsire and the literary pieces of the transitional period: "Mythology" of David Bagrationi, "Kalmasoba" (Teaching with Jocks) of Joanne Batonishvili and "The History of Iveria" by Teimuraz Bagrationi.

The paper aims to investigate the sources used by the Georgian authors in the different periods of the interpretation of this cycle, to establish if the sources are interpolated in the process of the translation and to reveal the purposes of this interpolation. At the same time, we strive to find out what had caused the different interpretation and different size of the reception of the Argonaut's myth in various epochs of Georgian literature.

ქეთევან ნადარეიშვილი

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

არგონავტების მითი და შუასაუკუნეების ქართული მწიგნობრული ტრადიცია

ბერძნული მითოლოგიის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ციკლის — არგონავტების მითოსის ასახვა შუასაუკუნეების ქართულ მწიგნობრულ ტრადიციაში ამ თემის საქართველოსთან უშუალო კავშირის გამო ქართული კლასიკური ფილოლოგიის მკვლევართა ყურადღების ცენტრში არაერთგზის მოექცა (ა. ურუშაძე, ვ. ასათიანი, თ. ოთხმეზური). და მანც, ამ თემასთან დაკავშირებული რიგი საკითხების გაშუქება კვლავაც აქტუალურია.

მოხსენებაში განხილულია არგონავტების ციკლის ცალკეულ ეპიზოდთა წარმოდგენა ექვთიმე მთაწმინდელის მიერ თარგმნილ გერმანე პატრიარქის თხზულებაში „თხრობაჲ სასწაულთჳს მთავარანგელოზისა მიქაელისათა“ და ფსევდონონეს „ელინთა ზღაპრობანის“ ეფრემ მცირესეულ თარგმანში. ასევე არგონავტების ციკლის დამუშავება გარდამავალი ხანის ქართული მწერლობის ძეგლებში: დავით ბაგრატიონის „მითოლოგიაში“, იოანე ბაგრატიონის „კალმასობაში“ და თეიმურაზ ბაგრატიონის „ივერიის ისტორიაში“.

მოხსენება მიზნად ისახავს, ერთი მხრივ, შეისწავლოს ის წყაროები, რომლებიც გამოყენებული ჰქონდათ ქართველ ავტორებს ამ მითის ინტერპრეტაციის სხვადასხვა ეტაპზე. ასევე დაადგინოს, არის თუ არა თარგმანის შემთხვევაში ეს წყაროები ინტერპოლირებული და თუ არის, რა უნდა იყოს ამის მიზეზი. მეორე მხრივ, ჩვენი მიზანია, ისტორიული კონტექსტიდან გამომდინარე გავარკვიოთ, თუ რა ედო საფუძვლად ქართული მწერლობის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე არგონავტების ციკლის განსხვავებული სისრულითა და ინტერპრეტაციით მოწოდებას.

IRINA NATSVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

One Question of the Poetics of the Medieval Georgian Chronicles

The understanding of literature in the Middle Ages was to some extent different from its contemporary interpretation that resulted in an unusual diversity of the genres of writing culture during that epoch. However, in spite of this diversity or concrete national belongingness, medieval literature had also such common features that defined its inner wholeness and specific typology.

A definite system of poetic categories was formed at different stages of the long-term developmental process of writing. Its character was determined by “literary self-consciousness” of the epoch. Literature mirrors ideological requirements and ideas in accordance to time, and artistic consciousness of the epoch manifests itself in its poetics.

Medieval Christian literature by its typology is traditional or normative and its artistic consciousness is determined by theological gnoseology. According to the medieval Christian world-view, mankind’s path of life was objectified in biblical events containing symbolic meaning, from which each man should find out the supreme, eternal truths and hence, the essence of existence. At the same time, the Bible is a brilliant example of Christian writing of that epoch.

Medieval Georgian historiography is also an integral part of literary process of its time and its poetics in spite of narrow genre demands, it is based on a sample, norm and the so-called topos. Georgian historical writing is rich with biblical quotations, which uncover the content of the relevant event in the structure of the composition or evaluate them in accordance with Biblical truth.

The method of quotation of Biblical books in itself comes from the New Testament which oftentimes borrows from the Old Testament as a corpus of the Books of Prophets or “indisputable authority”.

The discourse of a Georgian historian is also completely oriented to the biblical “ready word”. In order to confirm the reliability of the account, he addresses the Bible, attests it or sometimes together with the quotation offers us a laconic reasoning based upon biblical concepts and principles. The quotations from the Bible manifest religious and theological vision of the epoch in the context of the Chronicle but, at the same time, represent one of the main features of the poetics of medieval Georgian chronicles

ირინა ნაცვლიშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

შუა საუკუნეების ქართული ჟამთააღმწერლობის პოეტიკის ერთი საკითხი

ლიტერატურის გაგება შუა საუკუნეებში რამდენადმე სხვაობდა მისი თანამედროვე ინტერპრეტაციისგან, რაც განაპირობებდა კიდევ ამ ეპოქის წერილობითი კულტურის უჩვეულო ჟანრულ მრავალფეროვნებას; თუმცა, მიუხედავად ამ მრავალფეროვნებისა ან კონკრეტული ეროვნული კუთვნილებისა, შუასაუკუნეობრივ ლიტერატურას ჰქონდა ისეთი საერთო ნიშნებიც, რომლებიც განსაზღვრავდნენ მის შინაგან მთლიანობას და სპეციფიკურ ტიპოლოგიას.

მწერლობის განვითარების ხანგრძლივი პროცესის სხვადასხვა ეტაპზე ყალიბდება პოეტიკურ კატეგორიათა გარკვეული სისტემა, რომლის ხასიათი განპირობებულია ეპოქის „ლიტერატურული თვითშეგნებით“. მწერლობა ასახავს დროის შესაბამის იდეოლოგიურ მოთხოვნებსა და წარმოდგენებს, ეპოქის მხატვრული ცნობიერება კი მის პოეტიკაში ვლინდება.

შუა საუკუნეების ქრისტიანული ლიტერატურა თავისი ტიპოლოგიით ტრადიციონალური, ანუ ნორმატიულია, მის მხატვრულ ცნობიერებას კი რელიგიური გნოსეოლოგია განაპირობებს. შუასაუკუნეობრივი ქრისტიანული მსოფლხედვით, კაცობრიობის ცხოვრების გზა გასაგნებული იყო სიმბოლური მნიშვნელობის შემცველ ბიბლიურ მოვლენებში, საიდანაც თითოეულ ადამიანს უნდა ამოეცნო უმაღლესი, მარადიული ჭეშმარიტება და, შესაბამისად, არსებობის საზრისი. ამასთანავე, ბიბლია იმ ეპოქის ქრისტიანული მწერლობის მხატვრული ნიმუშიც იყო.

შუა საუკუნეების ქართული ისტორიოგრაფიაც თავისი დროის ლიტერატურული პროცესის განუყოფელი ნაწილია და მისი პოეტიკაც, მიუხედავად ვიწრო ჟანრული მოთხოვნებისა, ნიმუშს, ნორმას, ე.წ. ტოპოსს ემყარება. ქართულ საისტორიო მწერლობაში უხვად გვხვდება ბიბლიური ციტატები, რომლებიც ნაწარმოების სტრუქტურაში მათთან ძირითადი თხრობით მისადაგებული მოვლენების მიღმურ შინაარსს ავლენს ან აფასებს მათ ბიბლიით გაცხადებული ჭეშმარიტების კვალობაზე.

თავისთავად, ბიბლიურ წიგნთა ციტირების მეთოდი თვით ბიბლიიდან, კერძოდ კი, ახალი აღთქმიდან მომდინარეობს, რომელიც არც-

თუ იშვიათად ესეხება ძველს, როგორც წინასწარმეტყველურ წიგნთა კორპუსს ან „შეუდავებელ ავტორიტეტს“.

ქართველი ისტორიკოსის დისკუსიცი მთლიანად ბიბლიურ „მზასიტყვაზეა“ ორიენტირებული. ნათქვამისთვის დამარწმუნებელი ძალის მინიჭების მიზნით, ის ბიბლიას მიმართავს, იმონებს მას ან ზოგჯერ, ციტატასთან ერთად, საერთო ბიბლიურ წარმოდგენებსა და პრინციპებზე დაფუძნებულ ლაკონიურ მსჯელობას გვთავაზობს. ბიბლიიდან მოხმობილი ციტატები მათიანის კონტექსტში ეპოქის რელიგიურ-თეოლოგიურ თვალთახედვას ავლენს, მაგრამ, ამასთანავე, შუასაუკუნეობრივი ქართული ჟამთააღმწერლობის პოეტიკის ერთ-ერთი უმთავრესი ნიშანია.

ADA NEMSADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Transformation of Hagiographic Plot in the Contemporary Novel

In the XX century the novel style found a remarkable development. Vasil Barnovi was the Georgian writer who led the process of this evolution. The genre of classic historical novel originated from his works, one example of which is “Martyred Love” (1918). The novel is increasingly interesting from the scientific point of view: On the one hand, it is a literal work produced at the early stage of development of the novel genre: At the time when “Martyred Love” was being written, only “The Dawn of Isani” (1901) and “The Faded Halo” (1913) had been published, whereas at the same time “The Poor Rus” (1916-1926) by Shalva Dadiani was also being written. On the other hand, the novel represents the successful attempt of implementing love story episodes of hagiographic novel in the contemporary novel. It should be noted that in the novel under question, the original source of literal prose is not only the fiction of the medieval centuries (“The Life of Grigol Khanzveli”) but the historic work of the same era “The Life of Kartli”.

The new social reality is depicted in the novel by Vasil Barnovi. According to Bakhtrin, the novel represents a multi-genre system in which we meet various discourse strata as well as the remarkable polyphonic of the particular era, people and culture. In this respect, “Martyred Love” is a very important novel, although it is not completely characterized by the novel features. As long as we

consider the novel as a verbal model of society and fundamental structure which reflects disagreement and understanding between different social layers (M. Bakhtin), the ideological and esthetic functions of transferring the novel and processing of historic literal work will become quite clear. “Martyred Love” represents the literal and social-cultural processes evaluated from a definite distance and reanalysis of the eternal problems in a new style. Moreover, in order to diversify the plot, the writer uses not only transformation of hagiographic text (inclusion of love emotions by Tebronia towards young Grigol) but also language innovation, that is represented by using the unchanged structures of hagiographic vocabulary and syntaxes with the synthesis of original Georgian language.

აღა ნემსაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ჰაგიოგრაფიული სიუჟეტის ტრანსფორმაცია თანამედროვე რომანში

XX საუკუნის ქართულ ლიტერატურაში განსაკუთრებით დაიხვეწა რომანის ჟანრი. ვასილ ბარნოვი ერთ-ერთი პირველი ქართველი მწერალია, რომელიც ამ პროცესის სათავესთან დგას. სწორედ მის შემოქმედებაში იღებს სათავეს კლასიკური სახით ისტორიული რომანის ჟანრი, რომლის ერთ-ერთ პირველ ნიმუშადაც შეგვიძლია დავასახელოთ „ტროფობა წამებული“ (1918 წ.). აღნიშნული რომანი მრავალმხრივად საინტერესო კვლევის თვალსაზრისით: ერთი მხრივ, ესაა რომანის ჟანრის ჩამოყალიბების საწყის ეტაპზე შექმნილი მხატვრული ტექსტი: იმ დროს, როცა „ტროფობა წამებული“ იწერება, გამოქვეყნებულია მხოლოდ „ისნის ცისკარი“ (1901წ.) და „მიმქრალი შარავანდედი“ (1913წ.), პარალელურად იწერება შალვა დადიანის „უბედური რუსი“ (1916-1926წწ.). მეორე მხრივ კი, იგი ყურადღებას იქცევს, როგორც შუა საუკუნეების ჰაგიოგრაფიულ თხზულებაში აღწერილი სასიყვარულო ამბის თანამედროვე რომანში იმპლანტაციის წარმატებული ცდა. საყურადღებო ფაქტია ისიც, რომ განსახილველ რომანში ლიტერატურულ პირველწყაროებად გვევლინება არა მხოლოდ შუასაუკუნეების მხატვრული ტექსტი („გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“), არამედ ამავე ეპოქის საისტორიო თხზულება „ქართლის ცხოვრებაც“.

ვასილ ბარნოვის რომანში წარმოჩენილია ახალი სოციალური რეალობა. ბახტინის აზრით, რომანი მულტიჟანრული სისტემაა, რომელ-

შიც ჩანს როგორც განსხვავებული დისკურსული პლასტები, ისე კონკრეტული ეპოქის, ხალხისა და კულტურისთვის ნიშანდობლივი მრავალხმიანობა. „ტრფობა წამებული“ ამ თვალსზრისითაც მნიშვნელოვანი ტექსტია, მიუხედავად იმისა, რომ მასში ბოლომდე ჩამოყალიბებული სახით ჯერ კიდევ არ არის რომანის ჟანრული მახასიათებლები. თუკი რომანს წარმოვიდგენთ და განვიხილავთ საზოგადოების სიტყვიერ მოდელად, ფუნდამენტურ სტრუქტურად, რომელიც აირეკლავს სხვადასხვა სოციალურ ფენებს შორის არსებულ თანხვედომებსა და უთანხმოებებს (მ. ბახტინი), აშკარა გახდება ისტორიული მასალის მხატვრული დამუშავებისა და თანამედროვე ეპოქაში მისი გადმოტანის ესთეტიკური თუ იდეოლოგიური ფუნქციები. „ტრფობა წამებული“ წარმოაჩენს გარკვეული დისტანციიდან შეფასებულ შუასაუკუნეების ეპოქის ლიტერატურულ თუ სოციო-კულტურულ პროცესებს, მარადიულ პრობლემათა ახლებურ გადააზრებას. აღვნიშნავთ იმასაც, რომ სიუჟეტის გამრავალფეროვნებისათვის მწერალი მიმართავს არა მხოლოდ ჰაგიოგრაფიული ტექსტის სიუჟეტურ ტრანსფორმაციას (ახალგაზრდა გრიგოლის მიმართ თებრონიას სასიყვარულო განცდების ჩართვა), არამედ ენობრივ ნოვაციასაც, რაც გამოიხატება ჰაგიოგრაფიული ლექსიკისა და სინტაქსური კონსტრუქციების უცვლელი სახით გადმოტანასა და თანამედროვე ქართულთან ორიგინალურ სინთეზში.

AVTANDILI NIKOLEISHVILI

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Philip Makharadze and ‘the Knight in the Panther’s Skin’

One of the active representatives of the managerial core of the social-democratic party, an organizer of revolutionary actions and a high-ranking official of the government of the Soviet Union Philip Makharadze fought actively to implement antinational principles of his party all his life. The presented paper aims at defining and revealing the essence of the attitude that Ph. Makharadze showed towards ‘the Knight in the Panther’s Skin’ based on his party-related ideological principles.

Unlike Rustavelian critics and writer-evaluators of his and earlier times, who considered ‘the Knight in the Panther’s Skin’ to be the most important contribution of Georgian people made to the world’s treasure, Ph. Makharadze

strongly argued that the poem that glorified ‘the slave system and slavery life’ was among the interest of those people who ‘spent their lives carelessly without doing anything and lived at the expense of hard toil of others’.

‘The Knight in the Panther’s Skin’ was not an exception and Ph. Makharadze often expressed similar nihilistic views about other highly significant masterpieces of Georgian literary heritage and Georgian authors as well. According to Ph. Makharadze’s claim ‘The Knight in the Panther’s Skin’ was the work that ‘could never become the source for any productive movement or event’.

In fact, the papers by Ph. Makharadze expressing his negative attitude towards ‘the Knight in the Panther’s Skin’ were published in early period of his party-revolutionary activities but the publication of the papers second time without any changes during the period of Soviet government unequivocally confirmed that his position about the abovementioned issues was unchanged and he firmly remained committed to his old point of view.

Ph. Makharadze’s nihilistic attitude towards ‘the Knight in the Panther’s Skin’ and generally towards the whole classical literary heritage was mainly conditioned by the party-related class viewpoint of the author and his anti-national socialist ideology to what he served all his life with slavery fanaticism.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი

საქართველო, ქუთაისი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ფილიპე მახარაძე და „ვეფხისტყაოსანი“

ქართული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ხელმძღვანელი ბირთვის ერთ-ერთი აქტიური წარმომადგენელი, რევოლუციურ საქმეთა ორგანიზატორი და საბჭოთა ხელისუფლების მალაჩინოსანი ფილიპე მახარაძე მთელი თავისი ცხოვრების განმავლობაში იბრძოდა აქტიურად მისი პარტიის ანტიეროვნული პრინციპების განსახორციელებლად. წინამდებარე ნაშრომის მიზანია იმ დამოკიდებულების არსის განსაზღვრა და წარმოჩენა, რასაც ფ. მახარაძე ზემოთ აღნიშნული პარტიულ-იდეოლოგიური პრინციპებიდან გამომდინარე ავლენდა „ვეფხისტყაოსნისადმი.“

განსხვავებით მისი დროისა და ადრინდელი ხანის ქართველი და უცხოელი რუსთველოლოგებისა და მწერალ-შემფასებლებისაგან, რომლებიც „ვეფხისტყაოსანს“ ზოგადსაკაცობრიო საგანძურში ქართველი ხალხის მიერ შეტანილ ყველაზე მნიშვნელოვან წვლილად მიიჩნევდნენ, ფ. მახარაძე კატეგორიულად ამტკიცებდა იმ აზრს, რომ „მო-

ნური წეს-წყობილებისა და მონური ცხოვრების“ განმადიდებელი“ ეს პოემა მხოლოდ იმ ადამიანთა ინტერესის საგნად შეიძლება და ქვეყნ-ლიყო, რომლებიც „უსაქმოთ და უდარდელათ ატარებდნენ დროს და სხვისი ნაოფლარით ცხოვრობდნენ.“

„ვეფხისტყაოსანი“ გამონაკლისი არ ყოფილა და მსგავს ნიჰილის-ტურ შეხედულებებს ფ. მახარაძე კლასიკური ქართული ლიტერატურ-ული მემკვიდრეობის სხვა დიდმნიშვნელოვან ნიმუშებთან და მათ ავ-ტორებთან დაკავშირებითაც ხშირად გამოთქვამდა ხოლმე. ფ. მახარა-ძის მტკიცებით, „ვეფხისტყაოსანი“ ის ნაწარმოები იყო, რომელიც „არასოდეს არ შეიძლება გახდეს რომელიმე ნაყოფიერი მოძრაობის ან მოვლენის სათავე.“

მართალია, „ვეფხისტყაოსნისადმი“ თავისი ნეგატიური დამოკიდე-ბულების გამომხატველი ნაშრომები ფ. მახარაძემ პარტიულ-რევო-ლუციური მოღვაწეობის ადრეულ ხანაში დაბეჭდა, მაგრამ საბჭოთა ხელისუფლების წლებში მათი ხელმეორედ და უცვლელი სახით გამოქვეყნებით მან კიდევ ერთხელ დაადასტურა არაორაზროვნად, რომ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ადრინდელი პოზიცია მას არც შემდგომში შეუცვლია და კვლავაც მტკიცედ რჩებოდა ძველ თვალსაზრისზე.

„ვეფხისტყაოსნისადმი,“ საერთოდ, მთელი ჩვენი კლასიკური ლი-ტერატურული მემკვიდრეობისადმი, ფ. მახარაძის ნიჰილისტური დამოკიდებულების განმაპირობებელ უმთავრეს საფუძველს პირველ ყოვლისა ავტორის პარტიულ-კლასობრივი თვალთახედვა წარმოად-გენდა, ის ანტიეროვნული სოციალისტური იდეოლოგია, რომელსაც მთელი თავისი ცხოვრების განმავლობაში ემსახურებოდა იგი მონური ფანატიზმით..

F.S. NADJIYEVA

Azerbaijan, Baku

Baku Slavic University

Medieval Literature in the Context of Azerbaijan Prose of “Congestion” Period

In Azerbaijan prose of “congestion” period strongly expressed appeal to the medieval literature, its themes, motifs, images. Searching impressions, incentives for emotional and mental activity, writers often “travel” to the world of

book culture of this time. For soviet writers it had large existential implications, served to realizing and displaying the problems of contemporary life.

So, Anar on the material of “Book of Dede Gorgud”, old epos of Azerbaijan, creates a work, which let him speak in veiled form about many problems of contemporary reality. Realities of the Middle Ages help to Elchin in his novel “Mahmud and Maryam”, based on epos “Asli and Kerem”, understand and show existential fatality that for inner human the future is the burden of life, the burden of being.

Taboo of the soviet ideology, semi-official criticism of the totalitarian regime to show on objective picture of modernity were forced to seek by writers freedom of activity in samples of medieval literature. People without deeds, an inert people, who prefers not to stand out from the crowd and be different from other people is the characteristic of the soviet people. And in the works of epic content the writers search and find expression phenomena, which is allegorically accusing such way of life, such behavior of human thit time.

In post-soviet period medieval literature, realities of the Middle Ages and characters of Azerbaijan prose extensively involved too (K.Abdulla, S.Rustamkhanli, I. Fakhmi and others). In definite degree it is continue of earlier trend, but at the same time a new level, which is need in special research in context of all post-soviet literature.

Ф.С. НАДЖИЕВА

Азербайджан, Баку

Бакинский славянский университет

Средневековая литература в пространстве азербайджанской прозы периода «застоя»

В азербайджанской прозе периода «застоя» сильно выражено обращение к средневековой литературе, её темам, мотивам, образам. Писатели в поисках впечатлений, стимулов для эмоционально-мыслительной активности нередко «отправляются в путешествие» в мир книжной культуры этого времени. Это имело для писателей советского периода большие экзистенциальные последствия, служило осознанию и отображению проблем современной жизни.

Так, Анар на материале «Китаб-и Деде Горгуда», древнего эпоса Азербайджана, создаёт произведение, которое позволяет ему говорить в завуалированной форме о многих проблемах современной действительности. Эльчину в его романе «Махмуд и Марьям», основанном на дастане «Асли

и Керем», средневековые реалии помогли познать и показать экзистенциальную фатальность того, что для духовного человека будущее есть время жизни, время бытия.

Запрет советской идеологии, официозной критики тоталитарного режима на показ объективной картины современности заставлял писателей искать свободу действия в образцах средневековой литературы. Человек без поступков, человек инертный, стремящийся не выделяться из общей массы, особо не отличаться от других – характерная черта людей советского времени. И писатели в произведениях дастанного содержания искали и находили выразительные феномены, иносказательно обвиняющие такой стиль жизни, такое поведение человека этого времени.

Широко привлекается средневековая литература, средневековые реалии и характеры азербайджанской прозой и в постсоветский период (например, К.Абдулла). Это в определенной степени продолжение предшествующей тенденции, но, в то же время и новая ступень, которая нуждается в специальном исследовании в контексте всей постсоветской литературы.

MAIA NINIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Poetic Hints at Puns in the Poem “The Knight in the Panther’s Skin”

In The Middle Ages Puns, acrostics, anaphony and other means of emphasizing underlying meaning were widely used not only in the civic poetry and prose but in the religious ones as well. The author of the XII century Georgian poem “The Knight in the Panther’s Skin” – Shota Rustaveli should have known the practice and followed it himself. There are some considerations according to which the writer not only applied the means but made poetic hints at them as well.

Eter Basilashvili in her scientific researches considers that in the 12-th stanza of the poem the word „აქაცა“ contains a pun (in particular, its specific Georgian type called “zma”) - „აქაცა ცა“. Word-for-word meaning of the line implies: “Here too it is pleasant if the reader is worthy” while the underlying sense of the pun is: “If the reader is worthy he will feel heavenly bliss still on the Earth (still in this life). The scientist supposes that the next (13-th) stanza of the poem contains a hint at this pun. It says that one of the techniques of a great

poet is “creating long poems and splitting them”. In order to understand what the author means it is very important to take into consideration that the lexical unit which stands for “poem” in this phrase till the 19-th century had another meaning as well – it denoted “a word”. So the author might speak about splitting of the words and not poems. Georgian “zma” is constructed by splitting the same consequence of graphemes (and corresponding phonemes) at different places creating different lexical units.

The word-for-word meaning of the cited line is a bit erroneous (one can’t understand what is meant under the word “here” and the suffix “ცა“, which stands for “too” in Georgian, is seldom used with this adverb (it is the only case in the whole poem) while there are tens and hundreds of examples of its use with lots of other words). On the other hand, the meaning implied by the pun is quite correct and suitable to the context. The gap in the linearity created by the erroneous word-for-word meaning may be a special means aimed at attracting the readers’ attention to the pun.

As for the direct hint at the pun, the author gives it not only in the next stanza but in the fourth line of the same stanza as well. We mean the phrase “Merit of the poetry is that you can pronounce a long word as a short one”. We suppose that the hint refers to the word „აქაცა“ which should be pronounced as two short lexical units „აქა“ (here) and „ცა“ (sky, heaven). Rustaveli’s poem is one of those few poetic works which really gives the reader aesthetic pleasure like “heavenly bliss”.

მანია ნინიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მინიშნებები ზმასიტყვაობაზე „ვეფხისტყაოსანში“

ზმასიტყვაობა, აკროსტიქი, ანაფონია და ქვეტექსტური შინარსის პოეტური აქცენტირების სხვა ხერხები ფართოდ იყო გავრცელებული შუასაუკუნეების როგორც სასულიერო, ისე საერო მწერლობაში. რუსთაველი უდაოდ იცნობდა მათ და, როგორც ჩანს, მიმართავდა კიდევ. არსებობს გამოკვლევები მის მიერ არა მხოლოდ თითოეული ამ ხერხის გამოყენების, არამედ მათზე პოეტური მინიშნებების გაკეთების შესახებაც.

ეთერ ბასილაშვილის მოსაზრებით, პოემის მე-12 სტროფის სიტყვაში „აქაცა“ შეფარულია ზმა „აქა ცა“ — „კვლა აქა ცა ეამების, ვინცა ისმენს კაცი ვარგი“ და გატარებულია აზრი, რომ საღმრთო შაირობის

„ვარგი“ მსმენელი ჯერ კიდევ ამქვეყნიურ ცხოვრებაში — გარდაცვალებამდე იგრძნობს ციურ ნეტარებას. მისივე მოსაზრებით მომდევნო — მე-13 სტროფში, სადაც ვკითხულობთ, რომ მელექსის ოსტატობის ერთ-ერთი ნიშანია „ლექსთა გრძელთა თქმა და ხევა“ — არის მინიშნება ამ ზმაზე. „ლექსი“, XIX საუკუნის ჩათვლით, „სიტყვის“ მნიშვნელობით იხმარებოდა, ზმა კი რეალურად „ლექსთა“ — სიტყვათა სხვადასხვაგვარი დახვევა-დაყოფაა.

ნაკითხვა „აქა ცა“ მოცემულ კონტექსტში გამართულად ჟღერს, ფრაზა „კვლა აქაცა ეამების“ კი — გაუმართავია, რადგან კონტექსტიდან არ ჩანს, რა იგულისხმება ზმნიზედაში „აქ“ (მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ „აქაცა“-ში სიტყვა „ცა“ ცალკე გამოიყოფა, ზმნიზედა „აქ“ შეიძენს „ცასთან“ დაპირისპირებული ტოპოსის – მიწის, ქვეყნიერების მნიშვნელობას). საყურადღებოა ისიც, რომ ვრცელი მოცულობის პოემაში, სადაც არის 53 „ვინცა“, 150 „რაცა“, 5 „ესეცა“ და სხვ. სიტყვა „აქაცა“ სხვაგან არც ერთგან არ გვხვდება. შესაძლოა, მწერალი ზედაპირული აზრის „შეფერხებით“, ლინეარულობის რღვევით გაცნობიერებულად იწვევდეს მკითხველის ყურადღების მობილიზებას.

რაც შეეხება მინიშნებას ამ ზმაზე, ის, ჩვენი აზრით, არა მხოლოდ მომდევნო, არამედ ამავე სტროფის ბოლო ტაეპშიც არის მოცემული, კერძოდ სენტენციაში: „გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, შაირია ამაღ კარგი“ — სიტყვა „აქაცა“ ხომ „მოკლედ“ ასე იყოფა და ითქმის — „აქა ცა“.

რუსთველის პოემა სწორედ ის გენიალური ქმნილებაა ღმრთისგან ადამიანისათვის მიანიჭებული უკიდევანო შესაძლებლობების გაცნობიერებით ციურ ნეტარებას რომ განგვაცდევინებს.

K.R. NURGALI

Kazakhstan, Astana

LN Gumilev Eurasian National University (ENU)

The World of the Nomads in the Turkic Literature and Culture

The historical romance writing, addressing the issues of the past, is trying to answer the topical questions of our time. In the past, the writers look for parallels with nowadays, the past helps to understand the reality. Modern historical works can be called the epic of our time. Every writer found in history themes that were close to him, but with all that thematic diversity the main themes were historical figures, the world of the nomads and medieval towns.

It is interesting to follow the development of al-Pharabi's literary image in A. Alimzhanov's work ("The Return of the Teacher") and in the works of D.Doszhanov ("Pharabi"). Works of poetry are usually characterized by flashbacks into the past. The action develops in two time strata. A.Alimzhanov's novel composition is built on the principle of a circular narrative - Damascus, the flee of the hero, and the return to the city at the end of the novel.

For D.Doszhanov Farabi is a very old man of eighty years. His beard is as white as snow, he is also dressed in all white and he shakes in a carriage with the army of Saif. The chapters which describe the military campaign of Saif alternate with chapters that represent memories of the protagonist about Otrar.

The way of the wanderer that recalls his experiences, is called by A. Alimzhanov as "a way in thoughts about the truths of life". "If the narrative plan of memoirs covers the entire life of a scientist from his childhood to adulthood, the main plot-creating narrative plan includes the description of events, limited in time and occurred in a short period of time", says B.Ya. Tolmachev. – And the imagery realization of this plan in the novel is largely based on traditions of oriental oral novels – dastand (epos) about the life of the mythical heroes of folklore legends, acquiring some symbolic, philosophical and universal human sense." [Tolmachev B.Ya. Man and History (About the Modern Historical Novel). – Almaty, 1997, p.157].

Philosophical debates about the meaning of life, conversations with different characters about the truth steadily enter the architectonics of the novel. In addition, there are stories in the novel about the adventures (a fight with robbers and the death of Sanzhar), a love story, stories about other characters (about the slave-Chaldean called Hassan, whom the main character is trying to make closer to himself; about the scribe Arab called Mahmud, a Turk soldier Sanzhar). All of this allows us to speak about the uniqueness of the poetics of the novel and its originality.

The epigraph to the works of A.Alimzhanov can be called the following statement: "The artistic image history is more scientific and more exact than a precise historical description. The poetic art goes right into the very heart of the matter, while an accurate report provides only a list of details". It seems that this same point of view belongs to the author of the novel himself, who as well as the main character, is attracted by the realm of knowledge. "Historical knowledge, originality of thought, originality of stylistic ideas of A.Alimzhanov and M.Simashko allow to speak about their creation of a school in the historical fiction of Kazakhstan, which throws light upon the theme of ancient civilizations, Eastern culture and philosophy, missing cities and forever lost cultures". [Ananyeva S. Russian Prose of Kazakhstan. The Last Quarter of XX –

К.Р.НУРГАЛИ

Казахстан, Астана

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилёва (ЕНУ)

Мир кочевья в тюркской литературе и культуре

Историческая романистика, обращаясь к темам прошлого, пытается ответить на жгучие вопросы современности. В прошлом писатели ищут параллели с днем сегодняшним, прошлое помогает разобраться в действительности. Современные исторические произведения можно назвать эпосом нашего времени. Каждый писатель находил в истории близкие ему темы, но при всем тематическом разнообразии основными темами были исторические личности, мир кочевья и средневековые города.

Интересно проследить развитие художественного образа аль-Фараби у А. Алимжанова («Возвращение Учителя») и у Д. Досжанова («Фараби»). Для поэтики произведений характерны ретроспекции в прошлое. Действие развивается в двух временных пластах. Композиционно роман А. Алимжанова выстроен по принципу кольцевого повествования – Дамаск, бегство героя и возвращение в город в конце романа.

У Д. Досжанова Фараби – глубокий старец лет восьмидесяти. Борода его бела, как снег, одет он тоже во все белое и трясется в повозке с войском Саифа. Главы, описывающие военный поход Саифа, чередуются с главами – воспоминаниями главного героя об Отраре.

Путь скитальца, вспоминающего о пережитом, называется А. Алимжановым «дорогой раздумий об истинах жизни». «Если повествовательным планом воспоминаний охвачена вся жизнь ученого от детства до зрелости, то основной сюжетобразующий повествовательный план включает в себя описание событий, ограниченных во времени и произошедших в течение небольшого промежутка времени, – отмечает Б.Я. Толмачев. – Причем художественная реализация этого плана в романе во многом основывается на традициях восточных устных романов – дастанов о жизни мифических героев народных легенд, приобретая некий символический, философский, общечеловеческий смысл» [Толмачев Б.Я. Человек и история (О современном историческом романе). – Алматы, 1997, с.157].

Философские споры о смысле жизни, беседы с разными персонажами об истине органично входят в архитектуру романа. Помимо этого, в романе встречаются новеллы о приключениях (схватка с грабителями и

гибель Санжара), история любви, рассказы о других действующих лицах (о рабе–халдейце Хасане, которого главный герой приближает к себе; о книжнике-арабе Махмуде, тюрке – воине Санжаре). Все это позволяет говорить о своеобразии поэтики романа, ее неповторимости.

Эпиграфом к произведению А. Алимжанова служит высказывание Аристотеля: «Художественное изображение истории более научно и более верно, чем точное историческое описание. Поэтическое искусство проникает в самую суть дела, в то время как точный отчет дает только перечень подробностей». Думается, этой же точки зрения придерживался сам автор романа, которого так же, как и главного героя, влекло царство знаний. «Исторические познания, неординарность мышления, своеобразие стилистической манеры А. Алимжанова и М. Симашко позволяют вести речь о созданном ими направлении в исторической прозе Казахстана, освещающем тему древнейших цивилизаций, восточной культуры и философии, исчезнувших городов, погибших культур» [Ананьева С. Русская проза Казахстана. Последняя четверть XX – первое десятилетие XXI века. – Алматы: ИД «Жибек жоль», 2010, с.265-266].

ZHANNA NURMANOVA

Kazakhstan, Astana

LN Gumilev Eurasian National University (ENU)

«The Immortal Friend of Cultural History» Sh. Rustaveli in the Sphere of Kazakh Literature and Culture

M. O. Auevov noted that «there are the works similar to meteors, and there are works, equivalent to stars» in his article «Immortal poet » (1937). He named Sh. Rustaveli's poem as a classic of the Kazakh literature, «a star of equal constant light», «the immortal friend of cultural history of progressive mankind» and one of the most surprising creations created by the human genius. Analyzing a monument of the world literature, M. Auevov notes his main advantage - new treatment of love and friendship which «are glorified in the poem, are lifted on the lit-up height of heroic rushes and exclusive advantages of human soul». The writer compares the poem with masterpieces of literature of the East and the West, draws parallels with «Leyla and Medzhnun» and «The divine comedy» by Dante. M. Auevov concludes as a result of his thoughts that Sh. Rustaveli is «the important person, worthy a name of the person».

For the Kazakh poet Zh.Zhabayev «son of the sun Shota», first of all, is «a person, a hero and a poet». In «The song about life», the improvised poetic performance on plenum of writers in 1937, Sh.Rustaveli appears as «Georgia proud the ardent son» and «the hero of the people». One of the central images of the poem is the hero of the poem who «disappearing under a tiger skin hurries to the people with his favorite song».

The first translator, who acquainted the Kazakh reader with the Georgian masterpiece, was T.Zharokov. He chose two fragments from the poem – «How Rostevan saw the hero in a tiger skin» and «Nestan-Daredzhan's letter to the beloved» for translation. The complete translation of «The hero in a tiger skin» was carried out in 1974 by Hamza Abdullin.

Sh.Rustaveli image occupies a special role in creativity of the Kazakh poet K.Amanzholov who translated Georgian author works and has left a number of fine poems devotions. So, in the poem "Shota Rustaveli" (1940) a number of image characters and thoughts of the author interfaced to new treatment of the Georgian poem is developed.

ЖАННА НУРМАНОВА

Казахстан, Астана

ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

«Бессмертный спутник культурной истории»

Ш. Руставели в орбите казахской литературы и культуры

М.О. Ауэзов в статье «Бессмертный поэт» (1937) отмечал, что «есть произведения, подобные метеорам, и есть произведения, равнозначные светилам». «Светилом ровного постоянного сияния», «бессмертным спутником культурной истории прогрессивного человечества» классик казахской литературы назвал поэму Ш. Руставели «Витязь в тигровой шкуре», одно из самых удивительных творений, созданных человеческим гением. Анализируя памятник литературы, М. Ауэзов отмечает главное его достоинство - новую трактовку любви и дружбы, которые «возвеличены в поэме, подняты на озаренную высоту героических порывов и исключительных достоинств человеческой души». Писатель сопоставляет поэму с шедеврами литературы Востока и Запада, проводит параллели с «Лейлой и Меджнуном» и «Божественной комедией» Данте. Как итог своих размышлений М. Ауэзов заключает, что для Ш. Руставели «важен человек, достойный имени человека».

Для казахского поэта Ж. Жабаяева «сын солнца Шота», прежде всего, «человек, герой, акын». В «Песне о жизни», импровизированном поэтическом выступлении 1937 года на пленуме писателей, Руставели предстает как «Грузии гордой пламенный сын» и «витязь народа». Одним из центральных образов стихотворения является главный герой поэмы, который, «скрываясь под тигровой шкурой, с любимую песней к народу спешит».

Первым поэтом, познакомившим казахского читателя с грузинским шедевром, был Т. Жароков, литературный секретарь Ж. Жабаяева, который перевел два отрывка из поэмы – «О том, как Ростеван увидел витязя в тигровой шкуре» и «Письмо Нестан-Дареджан своему возлюбленному». Полный перевод «Витязя в тигровой шкуре» был осуществлен в 1974 году Хамзой Абдуллиным.

Особую роль образ Ш. Руставели занимает в творчестве казахского поэта К. Аманжолова, переведившего произведения грузинского автора и оставившего ряд прекрасных стихотворений-посвящений. Так, в стихотворении «Шоте Руставели» (1940) перед читателем разворачивается ряд образов-персонажей и мыслей-переживаний автора, сопряженных с новой трактовкой грузинской поэмы.

OTAR ONIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Svan Variant of *Tarieliani*

A new variant of *Tarieliani* has been found in Svan folklore. The separate episodes of *Vepkhistqaosani*, the deeds of the protagonists, nature, Nestan's adventure, capture of the Kajeti fortress are presented as mythologized version. Thus, for instance, in the folk legend *Tarieliani* Vopridon, the same Pridon, is the most distinguished warrior, unconquerable, in communion with super powers, on a par with secret wisdom who can resurrect a dead... In *Vepkhistqaosani*, two cunning magician negro slaves learn about Nestan-Darejan's location. Patman sent a message with one of the Negroes. In the folk legend such errand is fulfilled by mythic animals – three foxes. Tariel is also the distinguished warrior blessed by God. At a time of ordeals his direct helper and patron appears to be St. Giorgi. Avtandil is Tariel's most loyal friend in folklore too. Thus, according to the *Vepkhistqaosani* we can trace the process of transferring and expansion of literary monument into the folklore.

ოთარ ონიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ტარიელიანის სვანური ვარიანტი

სვანურ ზეპირსიტყვიერებაში აღმოჩნდა ტარიელიანის ახალი ვარიანტი. მასში ვეფხისტყაოსნის ცალკეული ეპიზოდები, გმირთა ქმედებები, ბუნება, ნესტან-დარეჯანის თავგადასავალი, ქაჯეთის ციხის აღება გამითიურებულადაა წარმოდგენილი. ამგვარ მასალას მეტი სიცხადე და გარკვეულობა შეაქვს ლიტერატურისა და ხალხური სიტყვიერების ურთიერთობის რთული თეორიული საკითხების სწორად დასმასა და გააზრებაში. ვეფხისტყაოსნის მიხედვით შეგვიძლია თვალი გავადევნოთ ლიტერატურული ძეგლის ხალხურ სიტყვიერებაში გადასვლა-გავრცელებისა და გახალხურების პროცესს, ამიტომ აუცილებელია მსგავსი და განმასხვავებელი ფრაგმენტებისა და პერსონაჟთა ქმედებების ურთიერთშეჯერება მათი სრული სახით წარმოჩენა, რომ ნათელი წარმოდგენა შევიქმნათ ხალხური შემოქმედების ინტერესებზე. ასე, მაგალითად: ხალხურ ტარიელიანში ვოფრიდონი (იგივე ფრიდონი) გამოკვეთილად გამორჩეული რაინდია, უძლევი, ზებუნებრივ ძალებთან წილნაყარი, იდუმალ სიბრძნესთან თანაზიარი, შუძლია მიცვალებულის გაცოცხლება. ხალხური ვარიანტით ნესტან-დარეჯანს კეისრის შვილზე ათხოვენ, ლიტერატურულში კი ხვარაზმშას ძეზე. ხალხურში, კეისრიანებმა ნესტან-დარეჯანი კიდობანში ჩასვეს და რიონის წყალში შეაგდეს, რიონმა ზღვაში, ზღვიდან კი ქაჯებმა გაიტაცეს. ვეფხისტყაოსანში ნესტან-დარეჯანი დავარმა ჩაასმევინა კიდობანში ორ მონას და უთხრა „ნადით, დაკარგეთ მუნ, სადა ზღვისა ჭიპია“. ვეფხისტყაოსანში ნესტან-დარეჯანის ადგილსამყოფელი ორმა გრძნეულმა მონამ გაიგო, ხოლო ფატმანმა წერილი ერთ-ერთ პირშავ ზანგს გაატანა, ხალხურში ასეთ დავალებას მითოსური ცხოველები ასრულებენ, კერძოდ, მელა, რომელიც ყველაზე ხერხიანობითა და მოაზრებული ქმედებით გამოირჩევა ცხოველთა სამყაროში. იგი მითოლოგიაში ცეცხლის მომპოვებელიც არის. საინტერესოა, რომ ასეთი მითიური ცხოველები: სამი მელა, სამი კვიცი, პატრონია ვოფრიდონი. ვეფხისტყაოსანში ქაჯეთის ციხე იერიშით აიღეს ტარიელის გეგმით. ხალხურში კი ასეა აღწერილი: სამმა კვიცმა ზღვა გაამაგრა და რაინდები გაიყვანეს. ვოფრიდონმა და ავთანდილმა ტარიელს უთხრეს: ჩვენ შევალთ, შენ დაგვიცადე ციხის კარებთან, სანამ სისხლის ღვარი არ გამოვა გარეთ, არ შემოხვიდე, თუ არა მოგ-

კლავენ. ტარიელი იღუპება ქაჯებთან ბრძოლაში, ვოფრიდონმა გააცოცხლა... ავთანდილი ხალხურშიც ტარიელის უერთგულესი მეგობარია, ტარიელი კი უპირველესი რაინდი, ღვთით ხელდებული. გასაჭირის ჟამს მისი უშუალო მფარველი და შემწე ნმ. გიორგია, სვანურად „ჯგერაგ“ — ზედწოდება... სამმა ქაჯმა ტარიელის მოკვლა გადაწყვიტა ღალატით, ეს მოისმინა ავთანდილმა, თუ გათქვამდა ქვად გადაიქცეოდა. ასეც აღსრულდა. სწორედ ამ დროს მოევლინა ნმ. გიორგი ტარილს და ასწავლა როგორ გაეცოცხლა ავთანდილი. ე.ი ხალხურში პერსონაჟები ზეამაღლებულად არიან წარმოდგენილი, ისინი ღვთიური ძალების მეთვალყურეობის ქვეშ იმყოფებიან, მათგან ღებულობენ რჩევა-დარიგებებს...

მასალის გაზრდა კიდევ შეიძლება ვეფხისტყაოსნიდან და ხალხურიდანაც, მაგრამ მოხმობილიდანაც აშკარაა თუ როგორია ლიტერატურული ძეგლის ხალხურში გადასვლისა და შემოქმედებითად გარდაქმნის პროცესი. ეს არაა შემთხვევითი, ვინაიდან ვეფხისტყაოსანია ის ძეგლი, რომელშიც პოეტურადაა ამეტყველებული როგორც მარად გამძლე, ყველა ეპოქებისათვის საჭირობოროტო საკითხები, ისე ხალხის ჯანსაღი ტრადიციები და მდიდარი სულიერი მემკვიდრეობა.

LARISA PISKUNOVA

Russia, Yekaterinburg

Ural Federal University

“Field of Literature” of Mikhail Baxtin: Structure of Everyday Life, Creative, Humanities

In report based on the methodology of the sociology of art P. Bourdieu contextual factors will be described in the text. This is a book by M.M. Baxtin "Creativity F. Rabbls and folk culture of the Middle Ages and the Renaissance."

“The science of the compositions has as its object not only material production composition, but the production value of the composition or that the same is faith in its value” (Bourdieu P. Les regles de l art. 1992 // Cited by: Zenkin S. “The theory of composing and writing theory. NLR, №60 p. 33)

The age in which lived Baxtin (time, the structure of everyday life) without doubt reflected in the text. The report aims to: identify the specific decoding of medieval literary and cultural realities through the lens and in the context of Soviet totalitarianism.

ЛАРИСА ПИСКУНОВА

Россия, Екатеринбург

Уральский федеральный университет

**«Поле литературы» М.М. Бахтина:
структуры повседневности, жизнь, творчество, наука**

В докладе, опираясь на методологию социологии искусства П. Бурдьё, будут описаны контекстуальные факторы создания текста. Речь идет о книге М.М. Бахтина «Творчество Ф. Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса».

«Наука о произведениях имеет своим предметом не только материальное производство произведения, но и производство ценности произведения или, что то же самое, веры в его ценность» (Bourdieu P. Les regles de l art. 1992 // Цит. по: Зенкин С. Теория писательства и письмо теории. НЛО, №60, с. 33)

Эпоха, в которую жил Бахтин (время, структуры повседневности) без сомнения отразилась в самом тексте. Цель доклада: выявить специфику раскодирования средневековых культурных и литературных реалий через призму и в контексте советского тоталитаризма.

M. PKHAKADZE, G. TSIREKIDZE, R. CHAGUNAVA

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

**Interpretation one of the Lines of Shota Rustaveli's Poem
“The Knight in the Panthers Skin”**

In one of the lines (1368, 2) of Shota Rustaveli's poem “The Knight in the Panthers Skin” chain, helmet and sword are mentioned as the items of the armour. In printed publications this line is mostly given in this form: “Helmets of chain, adamant sharp, cutting sword” (in the Georgian version). The sword is the focus of the attention and in contrast with the chain and helmet is described with two epithets (adamant, cutting). Moreover, the material from which it is made is also mentioned (“sharp” - metal).

Marking out the sword from the other items of the armor seems quite odd from the literary as well as textual point of view.

In our opinion the sense of the line will be elucidated if we deem the “adamant” not as the epithet but as an item of the armour, apart from the chain, helmet and the sword. Eastern annals contain data about adamant, according to which this precious stone was used not only as a jewel but as a war amulet. It also should be noted that in this meaning the word is given in one of the poem – riddles of King Archill II . This allows us to conclude that in the line quoted above adamant should be taken as an item of the armour put in the same line as the helmet, chain and sword.

Accordingly, we presume that it would be relevant if proper changes are made in the line by using a comma after the word “adamant”, while the comma after the word “sharp”(in the Georgian version) should be removed since the word combination “sharp cutting sword” means metal sword which is also cutting.

Relying on this consideration, we presume that the line in question would be – “Helmets of chain, adamant, sharp cutting sword”.

მ. შხაკაძე, ბ. ცირეკიძე, რ. ჩაბუნავა

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი ტაეპის გაგებისათვის

შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ერთ-ერთ ტაეპში (1368,2) დასახელებულია ჯაჭვი, მუზარადი და ხმალი, როგორც აბჯრის, ე.ი. საბრძოლო აღჭურვილობის კომპლექტის შემადგენელი ნაწილები. (თვით აბჯარი წინა ტაეპში მოიხსენება როგორც „აბჯარი საკვირველიო“). ბეჭდურ გამოცემებში ეს ტაეპი უპირატესად ასეთი სახით არის მოყვანილი :

„ჯაჭვ-მუზარადი, ალმასი ხრმალი ბასრისა, მჭრელიო“ . მთელი ყურადღება აქ ხმალზეა გადატანილი, რომელიც ჯაჭვისა და მუზარადისაგან განსხვავებით ერთდროულად ორი ეპითეტით (ალმასი, მჭრელი) არის დახასიანებული და თანაც იმ მასალის (ე.ი. „ბასრის“ ანუ ფოლადის) მითითებით, რომლისგანაც ის არის დამზადებული.

ხმლის ასეთი გამოყოფა აბჯრის სხვა ნაწილებისგან ამკარად უჩვეულოდ გამოიყურება როგორც მხატვრული, ისე შინაარსობრივი თვალსაზრისით.

ჩვენის აზრით, ყველაფერი თავის ადგილზე დადგება, თუ ალმასს არა ეპითეტად, არამედ ჯაჭვის, მუზარადისა და ხმლის ანალოგიით, აბჯრის ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილად მივიჩნევთ. ასეთი დასკვნის

გამოტანის საფუძველს ჩვენ გვაძლევს ალმასის შესახებ აღმოსავლური წყაროების ცნობები, რომელთა თანახმადაც ეს ძვირფასი ქვა არა მარტო სამკაულად, არამედ ერთგვარ საბრძოლო ავგაროზად გამოიყენებოდა (ალსანიშნავია, რომ მსგავსი ცნობა მეფე-პოეტ არჩილ II-საც მოჰყავს თავის ერთ-ერთ ლექს-გამოცანაში). ამდენად, შოთა რუსთაველის ციტირებულ ტაეპში მოხსენებული ალმასი იმავე გაგებით უნდა იყოს მოყვანილი, რა მნშვნელობითაც მასში ჯაჭვი, მუზარადი და ხმალი არის დასახელებული.

შესაბამისად, ტაეპის ტექსტში, ალბათ, სათანადო ცვლილება უნდა იქნეს შეტანილი „ალმასის“ შემდგომ მძიმის დასმით. ამასთანავე, ეს სასვენი ნიშანი უნდა მოიხსნას სიტყვა „ბასრის“ შემდეგ, ვინაიდან მომდევნო სიტყვებში უნდა იგულისხმებოდეს „ბასრის“, ე.ი. ფოლადის „მჭრელი ხრმალი“. ასე რომ, განხილული ტაეპი შესაძლოა ასეთი სახით იქნეს წარმოდგენილი: „ჯაჭვ-მუზარადი, ალმასი, ხრმალი ბასრი-სა მჭრელიო“.

RAHIMI MASOUMEH

*Islamic Azad University, Bushehr Branch
Iran, Bushehr*

The Reflection of Medieval Chivalric Romance Genre from *Le Morte d'Arthur* to Persian Literature *Khosrow o Shirin*

As Abrams notes medieval romances represent a courtly or chivalric era of history concerning civility and developed manners. According to the medieval definition, romance can be applied to episodic poetry, chivalry and the adventures of knights in a conflict with supernatural challenges as they rescue fair maiden through mysterious episodes and suffers from wounds, hunger, and deprivation. *Le Morte D'Arthur* is French word means “the Death of Arthur” written in medieval ages by Sir Thomas Malory of Romance tales about the legendary King Arthur and the Knights of the Round Table. *Khosrow o Shirin* written by Nizami Ganjavi is Persian story which is found in the great epic-historical poems of Shahnameh by Ferdowsi a great Persian poet living in medieval age and is based on a true story that was more romanticized by Persian poets. The story depicts the love of Sassanian Khosrow II Parviz towards his Armenian princess Shirin. Khosrow before returning to his true love Shirin undergoes long, physical and spiritual journeys. Finally Shirin accepts to marry Khosrow after several romantic and heroic incidents, like his rescue of her from a lion by killing the animal with his bare hands. So these two tales following all the characteristics of medieval genre chivalric romance and this study tries to

find such characteristics as courtly Love, Supernatural elements, loose structure without unity, Idealizing the Hero, Knight and his chivalric deeds in mysterious adventures side by side.

NESTAN RATIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

From Theory to Practice – „The Knight in the Panther`s Skin“ in the context of Aristotle`s „Nicomachean Ethics“ and Plato`s „Symposium“

During the Soviet times for almost all school-student it was obligatory to write an essay about love and friendship in “The Knight in the Panther`s Skin”. By this reason the prescribed essay titles which were provided by the Ministry of Education often included the above-mentioned words. The hidden meaning of the word friendship should have been linked to the friendship between brother Republics, relations between different nationalities. Thus it is understandable why the research of friendship between Indian and Arab youth was urgent. After the collapse of Soviet Union the topic was associated with the Soviet past and the research of this topic was labeled as banal. In the prologue of the text there it is not much said about the concept of friendship (despite of the concept of love) though the motif of friendship in the text is essential. The text becomes more interesting if it is read in the context of the 8th and 9th chapters of Aristotle`s “Nicomachean Ethics”. In these two chapters of “Nicomachean Ethics” different types of friendship are researched by Aristotle. It is a difficult task to find the third type of friendship (friendship of virtue) in real life. The possibility of using in practice theoretically described complex type of friendship of virtue is discovered by the main character (sc. Avtandil). He tries to explain this opportunity to the king Rostevan. Within the conference paper I will try to evaluate the idea that the case described in “The Knight in the Panther`s Skin” is an attempt of Rustaveli to demonstrate how the theory works in practice. Also I will try to identify the influence of Plato`s “Symposium” on the above-mentioned text. The aim of my paper is not the research of how did Aristotelian and Platonic theories appeared in the poem: was the author directly influenced by the Greek texts or did he use translations or comments of Ibn Rushdi or Al Faradi. The aim of my paper is to justify that Rustaveli is not

simply influenced by two great philosophers but he shows the reader how the theoretical knowledge can be used in practice.

ნესტან რატიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

თეორიიდან პრაქტიკამდე — არისტოტელეს „ნიკომაქეს ეთიკისა“ და პლატონის „ნადიმის“ კონტექსტში ნაკითხული „ვეფხისტყაოსანი“

საბჭოთა პერიოდში ქართულ სკოლებში მოსწავლისთვის ლამის სავალდებულო იყო თუნდაც ერთი ისეთი თემის დაწერა „ვეფხისტყაოსანზე“, რომლის სათაურშიც ფიგურირებდა სიტყვა „მეგობრობა“ ან „მიჯნურობა“. ამიტომაც, გეგმით გათვალისწინებულ საკონტროლო წერაზე თუ სკოლის ან განათლების სამინისტროს მიერ ჩატარებულ წერაზე ხშირად მოდიოდა ამ სიტყვების შემცველი დასათაურების თემები. მეგობრობა საბჭოთა პერიოდში მოძმე რესპუბლიკებს შორის, სხვადასხვა ეთნიკური წარმომავლობის ხალხთა ურთიერთობას უკავშირდებოდა. შესაბამისად გასაგებია, რატომ იყო ასე აქტუალური ინდოელი და არაბი ჭაბუკების მეგობრობის შესწავლა. ამის გამო თემა გაცვეთილი გახდა და საკითხის შესწავლაც ბევრისთვის, შესაძლოა, მოყირჭებულ საქმიანობას წარმოადგენდეს. არადა, მიუხედავად იმისა, რომ პოემის პროლოგში ბევრი არაფერია ნათქვამი მეგობრობაზე (განსხვავებით მიჯნურობისგან), თავად პოემაში ეს მოტივი ძალიან აქტუალურია. ეს საკითხი განსაკუთრებით საინტერესო კი მაშინ ხდება, როდესაც პოემას არისტოტელეს „ნიკომაქეს ეთიკის“ მე-8 და მე-9 თავების კონტექსტში წავიკითხავთ. „ნიკომაქეს ეთიკის“ ეს ორი თავი მთლიანად მეგობრობის შესწავლას ეხება. არისტოტელეს მიერ აღწერილი სამი ტიპის მეგობრობიდან ერთი ურთულესი მოსაძიებელია ცხოვრებაში. სწორედ თეორიულად აღწერილი ამ ურთულესი ტიპის მეგობრობის შესაძლებლობას აღმოაჩენს პოემის გმირი ავთანდილი. ამას უხსნის იგი როსტევეან მეფესაც. მოხსენებაში, ტექსტზე დაყრდნობით, შევეცდები დავასაბუთო, რომ „ვეფხისტყაოსანში“ აღწერილი შემთხვევა არის იმის ჩვენება, თუ როგორ იმუშავებდა არისტოტელეს თეორია პრაქტიკაში. გარდა ამისა, შევეცდები დავასაბუთო, რომ სიუჟეტის განვითარებასთან ერთად პოემაზე დიდია პლატონის „ნადიმის“ გავლენაც. ჩემი მოხსენების მიზანს არ წარმოადგენს იმის გამოკვლევა, თუ რა გზით მოხვდა არისტოტელეს ან პლატონის ნააზ-

რევი პოემაში (ამის რამდენიმე გზა არსებობდა): უშუალოდ ბერძნულ ტექსტებზე დაყრდნობით თუ იბნ რუმდის ან ალ-ფარადის მიერ გადამუშავებული და დაკომენტირებული ვარიანტებიდან. ჩემი მიზანია დავასაბუთო, რომ რუსთველი არა უბრალოდ ამ ორი ფილოსოფოსის გავლენას განიცდის, არამედ ცდილობს, რომ გვაჩვენოს, თუ როგორ შეიძლება იმუშაოს თეორიამ პრაქტიკაში.

FIKRAT RZAYEV

Azerbaijan, Baku

Baku State University

Medieval Orient in the Russian poetry of the 19th century

In the Russian literature of the 19th century there was a strong interest towards the Orient and the traditions of the Oriental literatures of the Middle Ages. Among the factors promoting such an interest one has to note an influence from the Western literature in its reflection of the Oriental topics as well as establishment of the Russian school of Oriental studies. Numerous translations of the Oriental poetry appear in Russia in early 19th century.

The list of the Oriental poets, which became popular in Russia, included such names as Nizami Ganjavi, Ferdowsi, Jami, Rumi, Saadi, Hafez, Omar Khayyam. In the Russian poetry of the first half of the 19th century there are numerous references to the traditions, motives, genres, and poetical methods of the Oriental literatures. Against the background of interests towards the Oriental writings the Russian literature was absorbing the Oriental symbols, the most typical subjects and motives of the Oriental poetry. Traditional Oriental symbols for love, namely a nightingale and a rose, became the most popular in the Russian poetry.

The use of the genre traditions of the Oriental poetry in the Russian literature of this period is of particular interest. Publication of numerous translations of the oriental poetry pieces caused a great number of imitative works by the Russian poets. The subtitles to many poems by the Russian authors are quite typical: *“From the works of Hafez”*, *“Imitation of the Persian poetry”*, *“Imitation of the Oriental poetry”*, *“Imitation of the Saadi”*.

The Russian poets of that time were exploiting such genres of the Oriental poetry as *ghazal*, *qasida*, *apologue*, *parable*. On the one hand, the Oriental poetry genres were used to create imitations to the Orient, and on the other hand,

for social and political purposes. The second aspect made it possible to overcome the censorship limitations with the aid from an allegedly Oriental background.

The use of traditions of the literatures of the medieval Orient contributed to the enrichment of the Russian poetry of the 19th century.

ФИКРЕТ РЗАЕВ

Азербайджан, Баку

Бакинский государственный университет

Средневековый Восток в русской поэзии XIX века

В русской литературе первой половины XIX века сформировался устойчивый интерес к Востоку, традициям восточных литератур средних веков. Среди факторов, способствовавших формированию такого интереса, следует отметить влияние западноевропейской литературы в ее отражении восточной тематики и формирование российского востоковедения. В начале XIX века в России появляются многочисленные переводы образцов восточной поэзии.

Среди восточных поэтов, ставших популярными в России, следует отметить Низами Гянджеви, Фирдоуси, Джами, Ибн-Руми, Саади, Гафиза, Хайама и др. В русской поэзии первой половины XIX века можно встретить многочисленные примеры обращения к традициям, мотивам, жанрам и поэтическим приемам восточных литератур. При интересе к восточной словесности в русскую литературу входили восточная символика, наиболее традиционные темы и мотивы восточной поэзии. Наиболее популярными в русской поэзии стали традиционные восточные символы любви – соловей и роза.

Большой интерес в русской литературе этого периода представляет использование жанровых традиций восточной поэзии. Публикация многочисленных переводов из восточной поэзии вызвала к жизни появление большого количества подражательных произведений русских поэтов. Характерным являются подзаголовки большинства стихотворений русских поэтов: «Из Гафиза», «Подражание восточному», «Подражание персидскому», «Подражание Саади» и др.

Русские поэты обращаются к таким восточным жанрам, как газели, касыды, аполлоги, притчи. Жанры восточной поэзии использовались, с одной стороны, для создания стилизаций под Восток, соблюдения канонов восточной поэзии, с другой стороны, - в общественно-политических целях. Второй аспект давал возможность при обращении к злободневным поли-

тическим проблемам с помощью восточного фона преодолеть цензурные ограничения.

Обращение к традициям литератур средневекового Востока способствовало обогащению русской поэзии XIX века.

LJUDMILA SAVOVA

Bulgaria, Sofia

Sofia University "Saint Kliment Ohridski"

The Spiritual Messages of the Alternative Book Throughout the Centuries

Residents of the tiny southern French hamlet of Bugarach, population 194, are up in arms at a rising influx of Doomsday believers convinced it is the only place that will survive judgment day in 2012. Apocalypse devotees dressed in white are now a familiar sight in this picturesque village, drawn here by various New Age theories including claims that a nearby rocky outcrop, the Pic de Bugarach, harbors an alien technical base... Catharism appeared in Western Europe in the eleventh century from Bulgaria. Many clues in Cathar belief and practice point to extremely early origins (they often retained early Christian beliefs and practices that other strands of Christianity abandoned). The way is long and interesting.

ЛЮДМИЛА САВОВА

Болгария, София

Софийский университет „Св.Кл. Охридски“

Альтернативная духовная книга и ее путь через века

В маленькой французской деревне в декабре 2012 соберутся люди в белом в ожидании конца света... Распространение богомильского движения под разными наименованиями в отдельных регионах Европы имеет свои характерные особенности. Возникшее в 10-ом веке, претерпевшее гонения и уничтожение, еретическое по доктрине и содержанию, оно все еще дает свои плоды. Прослеживаем сложный духовный путь средневекового человека, сопровождаемый страданиями, горечью и надеждой, не забывая, что выше всех – любовь.

NURILA SHAIMERDINOVA

Kazakhstan, Astana

LN Gumilev Eurasian National University (ENU)

Runic Literary Language of the Orkhon Monuments

The language of Orkhon monuments of early Middle Age is characterized as a standard runic lingua franca. Since runic alphabet of ancient Turks had appeared, spoken lingua franca took a shape of well-composed literary norm, which was widely used in Old Turkic State. According to story plot the texts of Kultegin, Bilge-kagan, Toniukuk, Kuli-chor, Ongin monuments represent the historical narratives on campaigns and battles of Turks, proclamations, Kagans' statements to the supreme authority and Turkic nation for the purpose of persuade in legal authority of Kagan and glorification of his reign. Therefore there are often used in monuments, inherent in literary language, oratorical formulas, appeals, rhetorical questions. The texts of monuments are full of the emotional and aesthetic structures in the form of artistic trope of metaphors, comparisons, adjectives, which reveal emotional character of thinking of the ancient Turks on the one hand and demonstrate the richness, colorful, high artistry of the Old Turkic language on the other. The language of Orkhon monuments is also distinguished special styling in the form of special rhyming and repetition of words and terms. The frequency of rhyme and poetic tone of the texts allows identifying them as the poetry of the ancient Turks.

Н.Г. ШАЙМЕРДИНОВА

Казахстан, Астана

Евразийский национальный университет им.Л.Гумилева

Рунический литературный язык Орхонских памятников

Язык древнетюркских Орхонских памятников раннего средневековья характеризуется как стандартное руническое койне. С появлением у тюрков рунического письма устное койне оформилось в стройную литературную норму, получившую общественное признание и распространение в древнетюркском государстве. По сюжетной фабуле тексты Орхонских памятников Кюль-тегин, Бильге-каган, Тоньюкук, Кули-чора Онгинского памятника представляют собой исторические повествования о походах и сражениях тюрков, тексты-воззвания, тексты-обращения каганов к верховной знати, к тюркскому народу с целью убеждения законности власти

каганов и возвеличивания своего правления. Поэтому в памятниках часто используются, присущие литературному языку: ораторские формулы, обращения, риторические вопросы. Тексты памятников насыщены эмоционально-эстетическими структурами в виде художественных троп метафор, сравнений, эпитетов, которые, с одной стороны, раскрывают эмоционально-образный характер мышления древних тюрков, с другой – демонстрируют богатство, красочность, высокую художественность древнетюркского языка. Язык орхонских надписей отличается также особой стилизацией, в виде особой рифмованной тональности и повторяемости слов и выражений. Частотность рифмо-поэтической тональности текстов позволяет определять их как поэзию древних тюрков.

TAMAR SHARABIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Vazha-Pshavela as the Researcher of “the Knight in the Panther's Skin”

Vazha-Pshavela's letters – thinks about “the Knight in the Panther's Skin” (several words as a response to Mr. A. Khakhanashvili) and “a Tallanted Writer” – is still actual today for Rustvelologists. This brilliant poem was discussed by Vazha in several aspects. In his discussion he paid attention to those important problems such as 1. the issue of creative process, translation and critics (he proved the fabrication of the theory about translation the poem from Persian into Georgian), gave convincing arguments that the poem expressed the Georgian reality and the author was the participant and witness of this reality, developed the idea different from researchers' views explaining the phrase “and this Persian Story”; he suggested the scientific research method had been established by him as the manual to the researchers of “the Knight in the Panther's Skin”, which helped researchers to do their work. Vazha was the first who focused on national clothing of the heroes of the poem; with scientific accuracy and caution he developed those arguments which differs the original work from translated one. He severely condemned Nico Mary's theory; He also discussed the causes of wrong directions of criticism; 2. Inevitability of literary influence on artistic creations which does not compromise over the creator's individuality (he showed Rustaveli, as a teacher of art theory, especially a teacher of creation of artistic creations; he developed those mark-features which

differed the talented writer and genius from the creator having the average talent.; Vazha-Pshavela considered Rustaveli as a reformer of the XII century poetry and this was justified with scientific arguments). 3. Difference of individual creation from folklore one (on this issue Vazha established very important argumentations and conclusions which he, as a researcher, made on the base of his own observation; he declined the idea of discussing the influence of folklore only on the base of similarity of the story and with ignoring the form and on the base of observation of the Georgian folklore he concluded that “our people do not like verse fairytales and no one can find the Georgian national verse fairytales”. He proved that folk “Tarieliani” came from “the Knight in the Panther's Skin” and not vice versa; it was the issue because of which he had criticized Aleksandre Khakhanashvili and called his research method false, which did not mean to find justifications but was guided by previously developed ideas.

თამარ შარაბიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ვაჟა-ფშაველა, როგორც „ვეფხისტყაოსნის“ მკვლევარი

ვაჟა-ფშაველას წერილები — „ფიქრები „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ“, „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ (ორიოდე სიტყვა პასუხად ბ-ნ ა. ხახანაშვილს) და „ნიჭიერი მწერალი“ — დღესაც აქტუალურია რუსთველოლოგებისთვის. ეს გენიალური პოემა ვაჟამ რამდენიმე ასპექტით განიხილა. მსჯელობისას მან დააყენა ლიტერატურათმცოდნეობისთვის ისეთი მნიშვნელოვანი პრობლემები, როგორებიცაა 1. შემოქმედებითი პროცესის, თარგმანისა და კრიტიკის ურთიერთმიმართების საკითხი (დაასაბუთა „ვეფხისტყაოსნის“ სპარსულიდან ნათარგმნობის თეორიის სიყალბე, მოიყვანა დამაჯერებელი არგუმენტები, რომ პოემაში საქართველოს სინამდვილეა ასახული, რომლის მოწმე და თავად მონაწილეც არის ნაწარმოების ავტორი, ჩამოაყალიბა მკვლევართაგან განსხვავებული ვერსია „ესე ამბავი სპარსულის...“ ასახსენლად, „ვეფხისტყაოსნის“ კრიტიკოსებს სახელმძღვანელოდ შესთავაზა თავის მიერ ჩამოყალიბებული მეცნიერული კვლევის მეთოდი, რომელიც ვაჟას შემოქმედების მკვლევარებსაც დიდ დახმარებას უწევს, ვაჟამ პირველმა გაამახვილა ყურადღება პოემის გმირთა ეროვნულ ჩაცმულობაზე, მეცნიერული სიზუსტითა და სიფრთხილით ჩამოაყალიბა ის არგუმენტები, რომლებიც განასხვავებს ორიგინალურ ნაწარმოებს თარგმანისაგან, სასტიკად დაგმო ნიკო მარის თეორია;

მან იმსჯელა ქართული კრიტიკის არასწორი მიმართულების მიზეზებზეც); 2. მხატვრულ შემოქმედებაზე ლიტერატურული გავლენის გარდაუვალობა, რაც ჩრდილს არ აყენებს შემოქმედის ინდივიდუალურობას (წარმოაჩინა რუსთაველი, როგორც ხელოვნების თეორიის, კერძოდ, მხატვრული ნაწარმოების შექმნის, მასწავლებელი; ჩამოაყალიბა ის ნიშან-თვისებები, რომლებიც განასხვავებს ნიჭიერ მწერალსა და გენიოსს საშუალო ნიჭის შემოქმედთაგან; ვაჟა-ფშაველამ რუსთაველი XII საუკუნის პოეზიის რეფორმატორად მიიჩნია, რაც დაასაბუთა მეცნიერული არგუმენტებით; 3. განსხვავება ინდივიდუალური შემოქმედებისა ხალხურისაგან (ამ საკითხზე ვაჟამ ჩამოაყალიბა მეტად მნიშვნელოვან არგუმენტაცია და დასკვნები, რომლებიც, როგორც მკვლევარმა, საკუთარი დაკვირვების საფუძველზე გამოიტანა; მან უარყო ფოლკლორის გავლენაზე მსჯელობა მხოლოდ სიუჟეტური მსგავსებით და ფორმის უგულებელყოფით. ქართულ ზეპირსიტყვიერებაზე დაკვირვებით კი გამოიტანა დასკვნა, რომ „ჩვენს ხალხს არ უყვარს ... ლექსად ზღაპრები და ვერც იპოვნით ქართულს ეროვნულს ზღაპარს გალექსილს“. მან დაასაბუთა ხალხური „ტარიელიანის“ „ვეფხისტყაოსნიდან“ მომდინარეობა და არა პირიქით; სწორედ ამ საკითხის გამო სასტიკად გააკრიტიკა ალექსანდრე ხახანაშვილი, მისი კვლევის მეთოდს კი ყალბი უწოდა, რომელიც ჯერ საბჭოთების მოძიებას კი არ გულისხმობს, არამედ წინასწარ შემუშავებული აზრით ხელმძღვანელობს.

GULBANU SHARIPOVA

Kazakhstan, Astana

L.N.Gumilyov Eurasian National University

Irakly Abashidze: Name Concept of Palestine

In Irakly Abashidze's works, wandering «in the footsteps of Rustaveli», ethnonyms "Georgia" and "Palestine" show images of geocultural vital space of the great poet Shota Rustaveli.

As a metaphor of patrimonial and historical memory the called loci are connected with the facts of a personal biography of the poet I.Abashidze which made pilgrimage in the Palestinian God monastery where, according to the legend, died the author of the immortal book «Vepkhis tkaosani» – «The Knight in the Panther's Skin».

Lexemes of Georgia and Palestine's proper names have various senses: literal, historical, associative, contextual, latent, sacral and allegorical.

ГУЛЬБАН ШАРИПОВА

Казахстан, Астана

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева

Ираклий Абашидзе: концепт имени Палестина

В творчестве Ираклия Абашидзе, странствовавшего «по следам Руставели», этнонимы «Грузия» и «Палестина» являют образы геокультурного жизненного пространства великого поэта Шота Руставели. И не только.

Как метафора родовой и исторической памяти названные локусы связаны с фактами личной биографии поэта И. Абашидзе, который совершил паломничество в палестинский Крестный монастырь, где, по преданию, скончался автор бессмертной книги «Вепхисткаосани» – «Витязь в тигровой шкуре».

Лексемы имен собственных Грузии и Палестины имеют различные смыслы: буквальный, исторический, ассоциативный, контекстуальный, латентный, сакрально-аллегорический.

T.S. SIMYAN

Armenia, Yerevan

Yerevan State University,

(Pseudo) Reception of the Middle Ages in creative works by

Th. Mann and Hermann Hesse

(By the example of Roman “Magic Mountain” by Thomas Mann and “Narcissus and Goldmund” by Herman Hesse)

Based on the semiotic method we attempt to describe the perception of Middle Ages in the Romans by Thomas Mann and Hermann Hesse.

Through the analysis we are trying to get the explanation why the chosen authors are exploring the Middle Ages, what kind of impulses of German activities in 1920-30s were the base for the perception of the Middle Ages.

In the report it is scrutinized the discrepancy between “The city of earth” and “The city of God”, which is the most essential discussion issue in the Middle Ages. Moreover, we are showing how is this discrepancy transformed

and analyzed, how the Th. Mann's heroes are discussing on their own words the crucial and actual problems of modern society.

The Roman "Narcissus and Goldmund" by Herman Hesse is examined as "pseudo" historical middle age roman in which the author is regarded the Middle Age as a background for speculation on actual challenges of German reality.

Т.С. СИМЯН

Ереван, Армения

Ереванский гос. университет,

**(Псевдо) рецепция Средневековья в творчестве Томаса
Манна и Германа Гессе
(На материале "Волшебной горы" и "Нарцисса и Гольдмунда")**

Мы постараемся, основываясь семиотическом методе, описать рецепцию Средневековья в романах Томаса Манна и Германа Гессе.

По ходу анализа попытаемся ответить, почему выбранные нами авторы обращаются к Средневековью, какие импульсы 1920-30-х годов немецкой действительности стали основой для (псевдо) рецепции Средневековья.

В докладе (статье) будет анализироваться оппозиция "земной град" // "небесный град", бывшая одной из главных обсуждаемых проблем Средневековья. Мы попытаемся также показать, как эта оппозиция трансформируется, актуализируется, и как "устаами" Нафты и Сетембрини Томас Манн обсуждает важные, актуальные проблемы современности.

Роман Г. Гессе "Нарцисс и Гольдмунд" будет рассматриваться как (псевдо) исторической, средневековый роман, в котором автор больше всего использует Средневековье как фон для размышлений об актуальных проблемах немецкой реальности.

REVAZ SIRADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

**Irrational Tropology in "The Man in the Panther's Skin"
and early Paradigms**

Exegetic-hermeneutical principles of the irrational tropology of "The Man in the Panther's Skin" (*Vepkhistqaosani*) contain:

1. One of the sub-chapters from the Areopagitic “Corpus”- “On the Powers of the Archangels” and Book IV: *Mystical Theology*. The belief of divine tropologies in the *Vepkhistqaosani* created psychological bases for irrational tropologies.

2. Athanasius of Alexandria’s (326-373) “Commentary on the Book of Psalms” (M. Shanidze’s publication). Psalmic tropology was a main source of the *Vepkhistqaosani*’s irrational tropology.

3. St. Basil the Great – “To Young people how to use pagan writing” (Gvantsa Koplatadze’s translation). One of the main principles for irrational tropology is created by creationism and idea: God -the Creator and God - the Artist.

რეკაზ სირაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ირაციონალური სახისმეტყველება „ვეფხისტყაოსანში“ და წინარე პარადიგმები

„ვეფხისტყაოსნის“ ირაციონალური სახისმეტყველების ეგზეგეტიკურ-ჰერმენევტიკულ საფუძვლებს შეიცავს:

1. არეოპაგიტული „კორპუსიდან“ ქვეთავი — „თუ რაჲ არიან ხატოვნებითნი სახოვნებანი ანგელოზებრთა ძალთანი“ და IV წიგნი: „საიდუმლო ღმრთისმეტყველებისათვის“.

საღმრთო სახისმეტყველებათა რწმენა „ვეფხისტყაოსანში“ ირაციონალური სახისმეტყველებისათვის ფსიქოლოგიურ საფუძვლებს ქმნიდა.

2. ათანასე ალექსანდრიელის (326-373 წწ.) გამოკულევაჲ ძალისა ფსალმუნთასაჲ“ (მზ. შანიძის გამოცემა).

ფსალმუნური სახისმეტყველება „ვეფხისტყაოსნის“ ირაციონალური სახისმეტყველების მთავარი წყარო იყო.

3. წმ. ბასილი დიდის — „ახალგაზრდებს იმის თაობაზე როგორ მიიღონ სარგებლობა წარმართული მწერლობიდან (გვანცა კოპლატაძის გამოცემა).

ირაციონალური სახისმეტყველებისათვის ერთ-ერთ მთავარ საფუძვლებს ქმნის კრეაციონალიზმი და იდეა: ღმერთი — შემოქმედი და ღმერთი — მხატვარი.

ZH.K. SMAGULOV

Kazakhstan, Karaganda

Academician E. A. Buketov Karaganda State University

Shota Rustaveli and Kazakh Literature

The Kazakh people learned about a remarkable literary monument of the Georgian medieval literature - «The hero in a tiger skin» of the ingenious poet Sh. Rustaveli, at the beginning of the XX century. The creativity work of Sh. Rustaveli for our people was discovered by the great Kazakh poet-improviser Dzhambul Dzhabayev.

In 1937 Dzhambul leaves for the celebrations dedicated to the 750th anniversary of "The Knight in the Panther's Skin" Sh. Rustaveli as the head of Kazakh delegation. On this trip Dzhambul for the first time saw the beauty of the Caucasian mountains, acquainted with ancient traditions of the Georgian people. Proof of this was an impromptu speech at the Georgian joint venture plenum "Song of Life" ("Omira zhyry"), which has proven oral-poetic talent of the Kazakh "Homer of the twentieth century." D. Dzhabayev expressed his admiration for the work of the Georgian poet in a number of poems, like "Sh. Rustaveli", "The Caucasus", "To Poet", "Hello World". Under impression of Sh. Rustaveli's masterful syllable, combining oral forms with literary, the Kazakh bard has developed its new poetic manner. It is distinguished by a psychological saturation, concreteness and realness of the image of life and the nature, sincerity and epic simplicity of a narration.

Sh. Rustaveli's magnificent skill, fascinating plot, penetrating humanity, richness of the paints transferring live breath of an ancient era — all this interested also the other members of this delegation. K. Azerbayev, T. Zharokov and others devoted a number of verses on the Caucasian subject. M. Karatayev published article «Great poet of the Georgian people» in which author puts the poem in one row with world famous masterpieces of literature.

The Kazakh people for the first time read the poem «The knight in a tiger skin» in the native language in 1939 in a translation of the poet T. Zharokov. In 1974 the poem was translated by Hamza Abdullin, he also translated in 1980 the book of Irakli Abashidze «The sky of Georgia».

The literary communications of the Georgian and Kazakh literature, still have not been studied in a national literary criticism of both countries; therefore, it seems to me this is a topic worthy of attention.

Ж.К. СМАГУЛОВ

Казахстан, Караганда

Карагандинский государственный университет им. академика Е.А. Букетова

Шота Руставели и казахская литература

О замечательном литературном памятнике грузинской средневековой литературы - «Витязь в тигровой шкуре» гениального поэта Ш.Руставели, казахский народ узнал в начале XX века. Творчество Ш. Руставели для нашего народа впервые открыл великий казахский поэт-импровизатор Д.Джабаев.

В 1937 году Джамбул во главе казахской делегации выезжает на торжества, посвящённые 750-летию «Витязя в тигровой шкуре» Ш.Руставели. В этой поездке Джамбул впервые увидел красоту Кавказских гор, познакомился с древними традициями грузинского народа. Подтверждением этому стало импровизированное выступление на пленуме СП Грузии «Песня о жизни» («Омир жыры»), которое доказало устно-поэтический талант казахского «Гомера XX века». Свое восхищение творчеством грузинского поэта Д.Джабаев высказал и в ряде стихов, таких как «Ш.Руставели», «Кавказ», «Поэту», «Здравствуй, Кавказ». Под впечатлением от мастерского слога Ш.Руставели, сочетая устные формы с литературными, казахский акын выработал свою новую поэтическую манеру. Ее отличает психологическая насыщенность, конкретность и реалистичность изображения жизни и природы, эпическая простота повествования.

Великолепное мастерство Ш.Руставели, увлекательный сюжет, проникновенный гуманизм, богатство красок, передающих живое дыхание древней эпохи, — все это заинтересовало и других членов этой делегации. К.Азербай, Т.Жароков и другие посвятили ряд стихов на кавказскую тему. М. Каратаев опубликовал статью «Великий поэт грузинского народа», в которой поэму ставит в один ряд со всемирно известными шедеврами литературы.

Казахский народ поэму «Витязь в тигровой шкуре» впервые на родном языке прочитал в 1939 году в переводе поэта Т.Жарокова. В 1974 году поэму перевел Х.Абдуллин, он же в 1980 году перевел книгу И.Абашидзе «Небо Грузии».

Литературные связи грузинской и казахской литературы до сих пор не изучены в национальном литературоведении обеих стран и поэтому это тема представляется мне достойной внимания.

NESTAN SULAVA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Akhaltshikhe State Education University

Persian//Georgian, as Polysemantics Notions According to the Beginning of the “Knight in the Tiger’s Skin”

In the famous strophe from the beginning of the “Knight in the Tiger’s Skin” “This Persian story, translated in Georgian, until now like a peerless pearl it was rolled on the palm of the hand. I have done this praiseworthy...” the main important part is “This Persian story, translated in Georgian” about which there were given many interesting views. We must mention that the “Persian _ Georgian” are polysemantics notions, they are expression of different metaphor meanings, because it is the phenomenon of literary and aesthetical fiction, it consists time-space theory of poetry. By the meaning of the form it means different value of essence, in the same time it has great meaning by ideology, political, philosophical, social, psychological and moral-ethics.

“Persian story _ Translated in Georgian” mentioned in the first strophe is the opposite pairs in which we must find several contradistinction:

1 The whole strophe means the unity of literary-aesthetic principles, in which there are mixture of the system of the Asian trope and Christian symbols. Georgian lay writing based on the national and Christian hipodigm-paradigm symbols. Beside this there are variety of metaphors which are very natural for the Asian-Christian symbolics, also the pre-Christian mythopoetic fictions.

2 It means the contradistinction between the Moslem and Christian religion by the meaning of ideology. “Persian” means out, foreign, pagan, Moslem, “Georgian” _ Christian, divine.

3 “Persian” is the political meaning in the “Knight in the Tiger’s Skin”, by this way to the opposite of the construction of development the state by the Asian model there is given the new model of Georgian state development.

4 “Persian _ Georgian” means the form with the plot, story, themes.

5 The strophe is interesting by its ethic-moral principles: “Translated in Georgian” means that the marriage and love described in the poem are very different from the Persian, it is very Georgian. “Persian _ Georgian” by the meaning of feminism (the role of the female in society) are the opposite.

6 It has the cultural and social value, for in Georgia it is nonviolence, it is the selfculture, the same as the Georgian Culture, and the violence culture, the different culture for Georgian, it is the Persian culture, they are opposite culture,

and for Georgian world by the term “Persian” there is given the explanation of the violence.

7 These terms are the phenomenon of philosophy and psychology.

The basic of the such explanation is in the Georgian geopolitics location. Shota Rustaveli’s poem was created in the country located in the cross-road of the East and West, there were met different cultures and traditions and they lasted without contradistinction – it was the cross-road of these two civilizations. Because of this the characters of the poem, to say by the words of Ilia Chavchavadze “created and built by the sence of common nature of human”. “Knight in the Tigner’s Skin” even now determine our contemporary future, depict the historical nature of Georgian nation, orientation. Rustveli uses “Persian” but never stop on this. “Persian has not perfect essence, which is shown in the negative attitude of the author with the persian during the story. K. Kekelidze said, Georgian national self-consciousness has bnever been so different from the Persian as in the “Knight in the Parthner’s Skin” (Study, IV, 128). K. Bezarashvili considered the “Persian” as the term like “hellenic” and “Indian” (In ancient texts there is “Hindi”), which, in my opinion, in the ancient Georgian is given bu another term – “for pagan”, they are writing about “out wisdom” and the oposite of these “Georgian”, “story” means the narattive, plot, on which is based the development of the plot of the poem (Greek „α ιστορια“). In the «Knight in the Tiger’s Skin” “Persian” is by plot, connected to the story, but the “Georgian” means the fiction, artistic-aesthetic essence.

ნესტან სულავა

საქართველო, თბილისი

*ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ახალციხის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი*

სპარსული//ქართული, როგორც პოლისემანტიკური ცნებები „ვეფხისტყაოსნის“ დასაწყისის მიხედვით

„ვეფხისტყაოსნის“ დასაწყისის ცნობილ სტროფში „ესე ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები, ვით მარგალიტი ობოლი, ხელი-ხელ საგოგმანები, ვპოვე და ლექსად გარდავთქვი“... ადრევე ყურადღებას იქცევდა „ესე ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები“, რომლის შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურაში სხვადასხვაგვარი შეხედულებები გამოითქვა. უნდა აღინიშნოს, რომ „სპარსული — ქართული“, როგორც პოლისემანტიკური ცნებები, მრავალმხრივი მეტაფორული აზროვნების გამომხატულებაა, რადგან ლიტერატურულ-სა-

ხეობრივ და მხატვრულ-ესთეტიკურ ფენომენს, დროსივრცულ პოეტიკას მოიცავს, ფორმის თვალსაზრისითაც იგი განსხვავებულ არსობრივ ღირებულებას გულისხმობს, ამავე დროს, მსოფლმხედველობრივი, პოლიტიკურ-იდეოლოგიური, ფილოსოფიური, სოციალური, ფსიქოლოგიური, ზნეობრივ-ეთიკური დატვირთვა აქვს.

შტროფის პირველ ტაეპში ნახსენები „სპარსული ამბავი“ — „ქართულად ნათარგმანები“ ის ოპოზიციური წყვილია, რომელშიც რამდენიმე რიგის დაპირისპირება უნდა მოვიაზროთ:

1. მთლიანად სტროფი გულისხმობს პოემის ლიტერატურულ-ესთეტიკური პრინციპების ერთიანობას, რომელშიც შეზავებულია აღმოსავლური ტროპული სისტემა და ქრისტიანული სახისმეტყველება; ქართული საერო//სეკულარული მწერლობა ეროვნულ და ქრისტიანულ ჰიპოდიმურ-პარადიმულ სახისმეტყველებას ემყარება, რასაც ემატება აღმოსავლეთის ქვეყნების ლიტერატურისათვის დამახასიათებელი თვალისმოჭრელი მეტაფორა და აღმოსავლურ-ქრისტიანული სიმბოლიკა, წინაქრისტიანული მითოპოეტური გამომსახველობითი საშუალებები.

2. იგი გულისხმობს მაჰმადიანურისა და ქრისტიანულის დაპირისპირებას რელიგიურ-იდეოლოგიური და მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით; „სპარსული“ არის გარეშე, უცხო, წარმართული, მაჰმადიანური, „ქართული“ — საღვთო, ქრისტიანული.

3. „სპარსული“ პოლიტიკური მნიშვნელობის ტერმინიცაა „ვეფხისტყაოსანი“; ამ თვალსაზრისით სახელმწიფოებრივი მოწყობის აღმოსავლურ სისტემას უპირისპირდება სრულიად ახალი — ქართული სახელმწიფოებრივი მოწყობის სისტემა.

4. „სპარსული — ქართული“ სიუჟეტთან, ფაბულასთან, თემატურობასთან ერთად, ფორმასაც გულისხმობს.

5. სტროფი ყურადღებას იქცევს ეთიკურ-ზნეობრივი პრინციპების გადმოცემის თვალსაზრისით: „ქართულად ნათარგმანები“ გულისხმობს, რომ პოემაში ასახული სიყვარული და ქორწინება სპარსულისაგან განსხვავებულია, ქართულია. „სპარსული — ქართული“ ქალის ადგილის თვალსაზრისითაც ერთმანეთს უპირისპირდებიან.

6. იგი არის სოციალური და კულტუროლოგიური ღირებულებისა, რადგან საქართველოში არაძალადობრივი, ანუ თავისთავადი კულტურა, ე. ი. ქართული კულტურა, და ძალადობრივი კულტურა, ე. ი. საქართველოსთვის უცხო, სპარსული კულტურა, უპირისპირდებიან ერთმანეთს. ქართული სამყაროსათვის „სპარსულით“ კულტურული ძალადობა გამოხატება.

7. ეს ანტინომია ფილოსოფიურ და ფსიქოლოგიურ ფენომენსაც მოიცავს.

ამგვარი გააზრების საფუძველი საქართველოს გეოპოლიტიკურ მდებარეობაშია საძიებელი. შოთა რუსთაველის პოემა შეიქმნა აღმოსავლეთისა და დასავლეთის გზაშესაყარზე მდებარე ქვეყანაში, სადაც განსხვავებული ტრადიციები და კულტურები ხვდებოდნენ ერთმანეთს და თანაარსებობდნენ ურთიერთდაპირისპირების გარეშე, — ეს იყო ამ ორი დიდი ცივილიზაციის გზაშესაყარი, — რის გამოხატულებაცაა ის, რომ მისი პერსონაჟები, ილია ჭავჭავაძის სიტყვისამებრ, „ზოგად ადამიანის ბუნების მიხედვით არიან შექმნილნი და აგებულნი“. „ვეფხისტყაოსანი“ დღესაც განსაზღვრავს ჩვენი ქვეყნის მომავალს, ავლენს ქართველი ერის ისტორიულ ხასიათს, ორიენტაციას. რუსთველი „სპარსულს“ იყენებს, მაგრამ მასზე არ ჩერდება; „სპარსული“ არაა სრულყოფილების არსის მქონე, რასაც ადასტურებს პოემის შინაარსის გადმოცემისას სპარსულისადმი რუსთველის უარყოფითი განწყობა. დავიმონებ კ. კეკელიძის თვალსაზრისს, რომლის მიხედვით ქართული ეროვნული თვითშეგნება ისე მკვეთრად არასოდეს გამიჯვნია სპარსულს, როგორც „ვეფხისტყაოსანში“ (ეტიუდები, IV, 128). ქ. ბეზარაშვილმა „სპარსული“ ისეთივე ტერმინად მიიჩნია, როგორიცაა „ჰელნური“ და „ჰინდური“ (ძველ ტექსტებში ჩანს „ჰინდო“), რომელიც, ჩემი აზრით, ძველ ქართულში გამოიხატება სხვა ტერმინითაც — „სანარმართოა“; ისინი „გარეშე სიბრძნეს“ აღნიშნავენ და მათ უპირისპირდება „ქართული“; „ამბავი“ თხრობაა, ფაბულაა, რასაც ეფუძნება პოემის სიუჟეტური განვითარება (ბერძნული „αισθησις“); „ვეფხისტყაოსანში“ „სპარსული“ ფაბულურია, ამბავს უკავშირდება, ხოლო „ქართული“ მხატვრულ-ესთეტიკურ არსსა და რაობას გულისხმობს.

EKATERINA TRUKHTANOVA

Moscow, Russia

Lomonosov Moscow State University (MSU)

Evergreen Challenge

Shakespeare's sonnets, much the same as the greater part of the poetry of the XVI-th century are not only a kind of philosophical discourse decorated with numerous tropes, syntactical and lexical parallelisms dating back to the rhetoric of medieval Latin sermons and treatises as well as didactic works of humanists, but also anthems of love, not avoiding hints at “hot ones”

During the Soviet period puritan ideology hung over the translators of Shakespeare's sonnets thus preventing the readers from understanding some hidden implications of their semantic peculiarities.

Thus, Sonnets 135 and 136 are both based on polysemanticism of the word "will", which in their context may be understood as 'willingness', 'desire', 'lust and its object'. The sonnets contain quite a few allusions of erotic nature and can hardly be explicitly interpreted. Capitalized, "Will" stands for the names of the author and his namesake rival. So the translator faces a difficult task of finding in a foreign language a way to associate the name of Shakespeare with the feeling of love and the object of lust.

To solve the problem numerous translators resorted to basic strategies: they ignored play on words and puns (Fradkin); played on genetic gender of the Russian for "freedom", at the same time slightly modifying the name of Shakespeare (Mickushevitch); completely renamed the author of the sonnets (Gerbel); translated the name into Russian and used the translation instead of the real name (Marshak); explained the play of words in the footnote (Gerbel).

Given the imperfection of the above mentioned strategies on the one hand and their elaboration - on the other, it was decided to hack out a new strategy of translation, sacrificing equivalent translation for the sake of the adequate one. The difference between the two notions, to our mind, is that the former deals primarily with logical-semantic content of the text, while the latter is primarily concerned with illocutionary aim and aesthetic impact on the reader.

Thus the main strategy in translating Sonnet 135 became an attempt to find close associations running through the whole sonnet, binding the name of Shakespeare and its derivatives to the feeling of love and the object of lust.

Е. В. ТРУХТАНОВА

Россияб Москва

МГУ им. М.В. Ломоносова

Классика как вызов

Сонеты Шекспира, как и большинство поэтических произведений XVI столетия, - это не только своего рода философские рассуждения, расцвеченные многочисленными тропами, синтаксическими и лексическими параллелизмами, восходящими к риторике средневековых латинских проповедей и трактатов, к дидактическим сочинениям гуманистов, но и откровенные гимны любви, не чурающиеся соленых шуток и откровенных намеков.

В советский период над переводчиками сонетов Шекспира довлела

пуританская идеология, и многие смысловые особенности сонетов были полностью скрыты от читателя

Так сонеты 135 и 136 построены на игре с многозначностью слова will, которое в контексте переводится как воля, желание, вожделение и его объект. Сонеты содержат массу намеков эротического характера, вряд ли поддающихся однозначному толкованию. Написанное с заглавной буквы слово Will становится сокращенным именем поэта и его соперника-тезки. Таким образом, перед переводчиком стоит задача, не меняя имени поэта и его соперников, привязать эти имена к словам, обозначающим чувство (любви) и объект вожделения.

Многие переводчики использовали основные переводческие стратегии: игнорирование многозначности и каламбуров (Фрадкин), обыгрывание родительного падежа «воли» и несколько видоизмененного имени Шекспира (Микушевич), переименование Шекспира (Гербель), включение перевода имени Шекспира в ткань сонета (Маршак) или в затекстовый комментарий (Гербель).

Принимая во внимание несовершенство каждой отдельно взятой стратегии, а также их детальную проработанность предыдущими поколениями переводчиков, было решено идти своим путем и пожертвовать эквивалентностью перевода в пользу его адекватности. Разница между данными понятиями видится в том, что «эквивалентность» оценивает перевод по логико-семантическому содержанию, а «адекватность» - по иллюкутивной цели и эстетическому воздействию. Как писал Г. Гейне, сравнивая перевод с женщиной «Если она красива – то неверна, а если верна – то некрасива. Основной стратегией при переводе 135 сонета стала попытка наиболее полно (на протяжении всего текста) связать желания автора и объект его вожделения с именем поэта и его производными.

RUSUDAN TSANAVA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

For Understanding Mushaitoba-Tightrope Walking (Rustaveli, Sulkhan-Saba Orbeliani)

In line 1402 of the poem “The Knight in the Panther’s Skin” Pridon says, that the caregivers were upbringing him as the tightrope walker. The tightrope waling is linked to the archaic religious and ritual ideas – aging initiating and archaic conception of the universe structure. M. Eliade paid great attention to the main accessory of the tightrope walking - the rope symbolic. The analyses

of their stunts or “play” led researchers to universal archaic conceptions. Ascending up to the sky by the rope is related to the religious believe, according to which, in the mythical times, sky and earth was connected with each other by rope (chain, tree, mountain, stairs), which insured connection between gods and humans. This connection was detached because of the mythic ancestor’s malefaction - three tree, rope of chain was cut. Only privileged people can ascend to the sky. No less importance is attached to the horizontal ropes. The combination of horizontal and vertical ropes is the ancient model of the universe. The variations of this myth are widespread among all nations, including Georgians.

Mulgazanzari is marginal and extraordinary country. It is small, but very rich. Given this specific features, the rulers of the country are taught the art of the tightrope walking along with the traditional rules for the “behavior and deeds” of kings (which serves to underscore that Pridon went through a different - esoteric- initiation in his early years). Pridon seems to travel on a dangerous road to ensure his small country’s prosperity. The spiritual experience received though the practical skill of walking on the rope helps him in achieving this aim.

An art of Indian tightrope walkers is also described in the: “Wisdom of Fancy” of Sulkhan-Saba Orbeliani. This story is incorporated in Leon’s adventure. Firstly, it should be mentioned, that the presented unbelievable tricks of the Indian tightrope walkers described by Sulkhan-Saba, exactly repeats the real tricks described by other scientists and eye-witnesses. More importantly, presented material provides crucial arguments for proving authors conceptual point of view.

რუსუდან ცანავა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მუშაითობა-ჯამბაზობის გაგებისათვის (რუსთაველი, სულხან-საბა ორბელიანი)

„ვეფხისტყაოსნის“ 1402-ე სტროფში ფრიდონი ამბობს, რომ აღმზრდელები მას სამუშაითოდ (ჯამბაზად) ზრდიდნენ. ჯამბაზობა უძველეს რელიგიურ და რიტუალურ წარმოდგენებს უკავშირდება — ასაკობრივ ინიციაციას და სამყაროს მონყობის არქაულ თვალსაზრისს. მირჩა ელიადემ განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია ჯამბაზების მთავარი აქსესუარის — თოკის სიმბოლიკას. ჯამბაზების (//ჯადოქრების) ტრიუკების თუ „თამაშის“ ანალიზმა მეცნიერები არქაულ უნივერსალურ წარმოდგენამდე მიიყვანა. ცაში თოკით ასვლა უკავ-

შირდება რელიგიურ წარმოდგენას, რომლის მიხედვით, *მითოსური დროს* დასაწყისში ცას და მიწას ერთმანეთთან აკავშირებდა თოკი (ჯაჭვი, ხე, მთა, კიბე), რომელიც უზრუნველყოფდა ღმერთების კავშირს ადამიანებთან. მითიური წინაპრის დანაშაულის გამო ეს კავშირი განყდა, ხე, თოკი, ჯაჭვი გადაიჭრა. მხოლოდ პრივილეგირებულ ადამიანებსლა შეუძლიათ თოკით ცაში ასვლა. არანაკლები სიმბოლური მნიშვნელობა აქვს ჰორიზონტალურ თოკებსაც. ჰორიზონტალური და ვერტიკალური თოკების კომბინაცია სამყაროს უძველესი მოდელია. ეს მითი (ვარიაციებით) გავრცელებულია მსოფლიოს ყველა ხალხში, მათ შორის საქართველოშიც.

მულღაზანზარი მარგინალური, არაორდინარული ქვეყანაა — პატარა, მაგრამ ძალიან მდიდარი. ამ სპეციფიკიდან გამომდინარე, ქვეყნის მმართველს მეფეთა ტრადიციულ „ქცევა-ქმნათა“ პარალელურად აღმზრდელები მუშაითობის ხელოვნებასაც ასწავლიან (ამით ხაზგასმულია, რომ სიყმანვილეში ფრიდონმა ინიციაციის განსხვავებული — ეზოთერული — გზაც გაიარა). ფრიდონი თავისი პატარა ქვეყნის კეთილდღეობის უზრველსაყოფად და მის გასაფართოებლად, როგორც ჩანს, ხშირად “ბუნვის ხიდზე” გადის. ამ მიზნის მიღწევაში მას ის სულიერი გამოცდილებაც ეხმარება, რომელიც თოკზე გავლის პრაქტიკულმა უნარ-ჩვევამ გამოუშუშავა.

ინდოელი ჯამბაზების ხელოვნება აღწერილია სულხან-საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუისაში“. ეს ამბავი შედის ლეონის თავგადასავალში. უპირველესად, უნდა აღინიშნოს, რომ სულხან-საბას მიერ წარმოდგენილი ინდოელი ჯამბაზების „სასწაულები“ ზუსტად იმეორებს მეცნიერებისა და თვითმხილველების მიერ აღწერილ ინდოელი ფაკირების რეალურ ტრიუკებს. უფრო საყურადღებო კი ის არის, რომ მოხმობილი მასალა მნიშვნელოვანი არგუმენტია მწერლის კონცეპტუალური თვალსაზრისის დასასაბუთებლად.

TAMAR TSITSISHVILI, IRINA MODEBADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Initial Stage Specificity of the Middle Age Georgian Literature Systematization

The first attempts at the systemization and the unification towards a systematic approach of Georgian literature history originated in the 19th century. During the initial stage of the development of critical thinking in Georgia, the process of a proper theoretical foundation progressed within the general European framework, creating the discourse for the systemization of the national literature's history (chronological and semantic as well). The analysis of the studies within the European framework brought Georgia's critical thinking to light in terms of specifying the systematic approach.

During the classification process of systemizing the national literature, famous Georgian figures such as Solomon Dodashvili, Alexander Tsagareli, and Alexander Khakhanashvili, put the biggest emphasis on studying the Old Georgian writings. More specifically, they focused on the problems and trends facing the development of Georgian literature during the Middle Ages. The study discusses how the systemization of the Georgian literature history developed, its main principles and characteristics.

თამარ ციციშვილი, ირინა მოდუბაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

შუასაუკუნეების ქართული მწერლობის სისტემატიზაციის საწყისი ეტაპის სპეციფიკა

XIX საუკუნეში იწყება ქართული ლიტერატურის ისტორიის ერთიან სისტემაში გააზრებისა და სისტემატიზაციის პირველი მცდელობა. ქართული კრიტიკული აზროვნების განვითარების საწყის ეტაპზე მშობლიური ლიტერატურის ისტორიის კურსის შექმნისათვის სათანადო თეორიული საფუძვლების დამუშავება ზოგადევროპულ კრიტიკულ კონტექსტში ვითარდებოდა (როგორც ქრონოლოგიურად, აგრეთვე აზრობრივად). ხოლო ამ ძიებათა შედარებამ ევროპულ კრიტიკულ კონტექსტთან ნათლად ცხადყო, ქართველი მოაზროვნეების ამ საკითხებისადმი მიდგომის სპეციფიკა.

მშობლიური ლიტერატურის სისტემატიზაციის გააზრების პროცესში ცნობილი ქართველი მოღვაწეები, როგორებიც იყვნენ: სოლომონ დოდაშვილი, ალექსანდრე ცაგარელი და ალექსანდრე ხახანაშვილი ყველაზე დიდ ყურადღებას ძველი ქართული მწერლობის შესწავლას ანიჭებდნენ. მათი ყურადღების ცენტრში შუასაუკუნეების ქართული მწერლობის წინაშე მდგომი პრობლემები და ლიტერატურის განვითარების კანონზომიერებები მოექცა. მოხსენებაში გამოიკვეთა, თუ როგორ განვითარდა, ქართული ლიტერატურის ისტორიის სისტემატიზაციის ძირითადი პრინციპების დამუშავების პროცესი და მისი თავისებურება.

ZOIA TSKHADAIA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Journal “Rustaveli” in the Service of Rustvelology

In the 1910s in Georgia over 120 journal titles were published. The literary journal *Rustaveli* of the “Georgian National-People’s and Public-Communal Shota Rustaveli’s group-party” ” came out in 1918, in Tbilisi (editor E.Dvali). The first issue was published on 10 June. In the introductory part as editorial announcement “Task Program” consisted of 21 items was printed. It implied education free of charge; freedom of speech, conscience, faith; total freedom of liturgy, church etc. Here one item deserves special attention: “the introduction of a universal language along with national languages so that each nation could speak one language and there would be no need to learn many languages. Such language should be consisted of the best equivalent words from all languages” (J.Rustaveli”, 1918, #1). This was definitely the influence of the fact that as early as the first decade of the 20th century in Tbilisi there was issued two-week journal “Kaukaza Esperantisto” (Caucasian Esperantists), printed medium of the Esperantist Society (in Esperanto, Georgian, Armenian and Russian languages). The stories by I.Chavchavadze, Sh.Aragvispireli and E.Ninoshvili were printed in Esperanto. It is paradoxical that *J.Rustaveli* appears as a supporter of the J.Rustaveli when it tries to display the significance of the *Vepkhistqaosani*, its role in the development of Georgian culture, Georgian language and literature. At the end of the journal publishes the editorial letter “Where Rustaveli’s monument is to be erected?” In their view Rustaveli’s monument is to be erected on the funicular, so that it could gaze at the city of Tbilisi from above like an eagle. The Committee also established to rename the Yerevan Square

and Palace Street into Shota Rustaveli and Rustaveli Avenue.” The resolution was adopted by the Committee of Georgian National-People’s and Public-Communal Shota Rustaveli’s group-party.

The second issue of the journal is almost completely devoted to Rustaveli. The author of the eight articles is Z.Chichinadze, of one – E.Dvali. There was also printed the letter “Who are the Ossets?”.

The journal *Rustaveli* was an important attempt to familiarize Georgian society with the accomplishments of Rustvelological science. The journal ceased its existence with the publication of the third issue.

ზონა ცხადია

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ჟურნალი „რუსთაველი“ რუსთაველოლოგიის სამსახურში

1910-იან წლებში საქართველოში 120-ზე მეტი დასახელების ჟურნალი გამოდიოდა. „საქართველოს ეროვნულ-ხალხოსნური და საზოგადოებრიულ-თემოსნური ჯგუფის“ ჟურნალი „რუსთაველი“ გამოიცა 1918 წელს, თბილისში (რედაქტორი ე. დვალი). პირველი ნომერი გამოვიდა 10 ივნისს. შესავალ ნაწილში სარედაქციო განცხადების სახით დაიბეჭდა 21 პუნქტისაგან შემდგარი „მიზან-პროგრამა“, რომლის მიხედვით სწავლა უნდა ყოფილიყო უფასო, სიტყვა, სინდისი, რწმენა — თავისუფალი; წირვა-ლოცვა, ეკლესია — სრულიად თავისუფალი და ა.შ. აქვე ყურადღებას იქცევს განსაკუთრებით ერთი პუნქტი — „ნაციონალურ ენებთან ერთად საკაცობრიო ენის შემოღება, რათა ყველა ერი ერთ ენაზე ლაპარაკობდეს და არ დაგვჭირდეს მრავალი ენის შესწავლა. ასეთი ენა უნდა შედგეს ყველა ენის საუკეთესო თანასწორ სიტყვებისაგან“... (ჟ. „რუსთაველი“, 1918, № 1); ეს იყო უთუოდ გავლენა იმისა, რომ ჯერ კიდევ 10-იანი წლების დასაწყისში (1910-1911) თბილისში გამოიცა ორკვირეული ჟურნალი „აუკაზა სპერანტისტო — კავკასიის“ ესპერანტისტები“, ესპერანტისტთა საზოგადოების ორგანო (ესპერანტოს, ქართულ, სომხურ და რუსულ ენებზე). ესპერანტოს ენაზე დაიბეჭდა ი. ჭავჭავაძის, შ. არაგვისპირელის და ე. ნინოშვილის მოთხრობები. პარადოქსია, რომ ჟურნალი „რუსთაველი“ ესპერანტოს მომხრედ გვევლინება მაშინ, როცა ის ცდილობს, წარმოაჩინოს „ვეფხისტყაოსნის“ მნიშვნელობა, მისი როლი ქართული კულტურის, ქართული ენისა და ლიტერატურის განვითარებაში; ჟურნალის ბოლოს დაბეჭდილია სარედაქციო წერილი: „სად უნ-

და აიგოს რუსთაველის ძეგლი?“ მათი აზრით, რუსთაველის ძეგლი უნდა აიგოს ფუნქციურიზმზე, რომ იქიდან „არნივივით დაჰყურებდეს თავზე თფილის ქალაქს... კომიტეტმა დაადგინა ისიც, რომ ერევნის მოედანს და სასახლის ქუჩას შოთა რუსთაველის ქუჩა და მოედანი დაერქვას“. დადგენილება მიუღია საქართველოს ეროვნულ-ხალხოსნურის და საზოგადოებრიულ-თემოსნურის შოთა რუსთაველის ჯგუფ-პარტიის კომიტეტს.

ჟურნალის მე-2 ნომერი თითქმის მთლიანად ეძღვნება რუსთაველს. 8 სტატიის ავტორია ზ. ჭიჭინაძე, ერთისა — ე. დვალი. აქვე იბეჭდება წერილი „ვინ არიან ოსები“.

ჟურნალი „რუსთაველი“ იყო მნიშვნელოვანი ცდა იმისა, რომ ქართული საზოგადოება პერიოდულად გაცნობოდა რუსთაველოლოგიური მეცნიერების მიღწევებს. მე-3 ნომრის გამოცემით ჟურნალმა არსებობა შეწყვიტა.

LIA TSERETELI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

***Vepkhistaosani* and the Epic About Amirani**

Following the main plot the narrator of the epic about Amirani includes *Vepkhistaosani*'s tropology: Qamari, the sun-like maiden, appears in the Kajeti fortress, she is the daughter of the king of Kajis, her beauty is described using Rustaveli's tropology of colors and metaphors. The characters of Amirani, Badri and Usup are portrayed as an imitation to “the three sun-like heroes”.

The narrators use Rustaveli's metaphors and comparisons, tropology of colors.

For the narrators of the epic about Amirani, *Vepkhistaosani* is a treasury from which precious stones are taken for embellishment of the narration. In our view, this is a conscious process rather than bookish influence.

ლია წერეთელი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება და ამირანის ეპოსი

ამირანის ეპოსს მთხრობელნი მოტივებად, ეპიზოდებად, მითოლოგებებად ჰკრავენ — თხრობითი ტექსტი ლექსითი ნაწილებით. ამირანიანის მთხრობელნი ძირითადად არ სცდებიან ამირანის თავგადასავლის „კანონიკურ“ ტექსტს. ფერმკრთალებად ან ქრება ესა თუ ის ეპიზოდი და მკვეთრდება ესა თუ ის მითოლოგემა, ან მოტივი. ჩვენი ყურადღება მიიქცია ამირანიანის მთხრობელთა მცდელობამ მონუმენტურად, ფერწერულად წარმოსახონ თქმულების ეპიზოდები და გასამშვენებლად „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველებას მიმართონ, როგორც საუნჯესა და საგანძურს. ეპოსის გმირები „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებს ემსგავსებიან, ესა თუ ის საგანი რუსთველური სიმბოლიკით განსახოვნდება... უფრო მეტიც თხრობაში შემოდიან ტარიელი, ნესტან-დარეჯანი, ყამარს თამარი ენაცვლება, ციხე-კოშკი ქაჯეთში წარმოდგება და ა.შ. „წამაიყვანეს კამარი ტანათ მზეა, პირით — მთვარე“. „ამირანს ქალი გვერდს უზის, კამარი თავრიდიანი“. კამარი „პირნათლიანი“: „კამარ ეხვევის ამირანს თავგადაშლილი თმიანი“ რუსთველური სახე-ხატი ცხადდება— „რიდე მოშლილი“, ყორნისფერ თმათა გადმოშლა. „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება ამირანის ეპოსში გმირის არაჩვეულებრივი დაბადების საწინდარია: „ტარიელს წყაროსთან დაუტოვეო ბავშვი, თქვა ამირანის დედამ — ალმა სიკვდილის წინ. ტარიელმა იპოვა ამირანი წყაროსთან, წამოიყვანა და მოუყვანა ცოლს — დარეჯანს. დედა ამირანისა გახდა დარეჯანი — ტარიელის ცოლი“. „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება ამირანის ეპოსს მითიურ ელფერს მატებს: ქაჯეთიდან მოტაცებული იხატება ყამარი. ყამარის მამა ქაჯია, ან ქაჯებთან ნაბრძოლი და „ქაჯეთლამქრიანი“: „შვიდ წელიწადს ქაჯს ებრძოდა, ჰყვანდა ქაჯები ძლიერი“. „ადგნენ ქაჯებ ულაშქრესა, გააქვთ ქაჯებსა გრიალი“. ყამარი ნესტანისეულ ციხე-კოშკში, ქაჯეთის ციხეშია დატყვევებული. „ციხისა ძირსა ჩამოხდა ამირან ორნი ძმიანი, ციხეს შუქი შეაყენა, ვითარ ცხოველი მზე არი, კამარ ფანჯარა გააღო, მსგავსად ეგონა მზე არი“. ამირანის ეპოსის მითოლოგემა — ციხეს კარი არ აქვს, მზის სხივი სადაც დაეცემა, იქა ჰკრავს ფეხს ამირანი და შეაღებს... ამირანის ეპოსში მთქმელები „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველებას მიმართავენ, როგორც საუნჯეს, საგანძურს და უშურველად რთავენ თხრობაში. როგორადაც მყარია

ამირანის ეპოსის მითოლოგემები, ისევე მყარია და ცხოველმყოფელი „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება. შესაძლოა დავასკვნათ, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ სახისმეტყველება ერის ცნობიერების საგანძურად არის ქცეული. ამირანის ეპოსის თხრობის უამს განსახოვნების ეს პროცესი ვფიქრობთ, უმეტესად გაუცნობიერებელია, ვიდრე წიგნიერი გავლენის შედეგი.

TAMAZ VASADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

***Vepkhistqaosani* and Genre of the Novel**

A novel is called an epic of private life. If in a heroic epic poem the main characters embody the force of the entire social collectivity and express the fate of the whole socium, in the novel men's private life and fate becomes the most important thing. However, at the same time, individual existence of the characters here equally mirrors not only concrete community but sometimes the essence and fate of humankind, exactly as i in the *Vepkhistqaosani*.

Genre of the novel played significant role in shaping and establishing of an image of person as a phenomenon in literature. The theme of contradiction between a person and ideas, values dominant in the society is essential in the novel. Unlike the heroes of traditional epic, the personage of the novel is distinguished by individual world outlook and system of values which entirely or partially do not coincide to socially recognized values and this protagonist is faced with the necessity to act and make difficult choices regarding to what is more important and valuable for him. The main characters Tariel and Nestan face such choice: they must sort out their priorities –monarch's will and subordination to the tradition of dynastic marriage or love. Another protagonist, Avtandil is also forced to make a difficult choice.

Unlike the protagonists of heroic epic, the personages of the novel are not “wholistic” from the very beginning. They are depicted in the process of growth and development. This process forms and shapes their individual-personal nature and peculiarities. The characters of the novel gain new everyday and, what is most important, spiritual experience in the world and in their own selves, learn what was unknown to them before and open hitherto hidden truth. The protagonists of the *Vepkhistqaosani* discover the immeasurable power and value of the communion between men; they share the burden of another man,

the ability to help with love. New truth which is comprehended by Rustveli's heroes implies that by the will of God the reality of this world is a residence of the happiness for a man who overcomes the tribulations

If the epic represents a distant past based on the folklore, myth, legend artistically restore archaic heroic time, the novel is the result of direct creative contact with contemporaneity. This essential sign of the novel is clearly revealed in the novel. It can be said that by this sign too *Vepkhistqaosani* is an innovative literary composition. Live and actual present, contemporaneity or recent past are strongly intruded and established in the *Vepkhistqaosani*. The existence of the Arabs and Indians represented here, as is mentioned, vividly reflects the reality of contemporary Georgia in the composition. In this regard, noteworthy is at least the fact that in the fate of the Khvarazmian prince dramatic history of choosing the Russian prince as a husband for Queen Tamar is narrated.

თამაზ ვასაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„ვეფხისტყაოსანი“ და რომანის ჟანრი

რომანს კერძო, პრივატული ცხოვრების ეპოსს უწოდებენ. თუ ეპიკურ-საგმირო პოემაში მთავარი პერსონაჟები მთელი სოციალური კოლექტივის ძალის განმასახიერებლები არიან და მთელი სოციალური ბედს გამოხატავენ, რომანში ძირითადი ხდება ადამიანების პირადი ცხოვრება და ბედი. თუმცა ამავე დროს პერსონაჟთა ინდივიდუალური არსებობა აქ გაშუალებულია არა მარტო კონკრეტული საზოგადოების, არამედ ზოგჯერ კაცობრიობის რაობის და ხვედრის ამრეკლავია, სწორედ ისე, როგორც „ვეფხისტყაოსანში“.

რომანის ჟანრმა დიდი როლი შეასრულა ლიტერატურაში პიროვნების, როგორც ფენომენის, სახის გამოკვეთაში და დამკვიდრებაში. რომანში არსებითია პიროვნების და საზოგადოებაში გაბატონებული წარმოდგენების, ფასეულობების დაპირისპირების თემა. ტრადიციული ეპოსის გმირისგან განსხვავებით, რომანის პერსონაჟს გამოარჩევს ინდივიდუალური მსოფლხედვა და ფასეულობათა სისტემა, რომელიც – სრულად ან ნაწილობრივ – არ თანხვდება სოციალურად აღიარებულ ფასეულობებს და ეს პერსონაჟი აღმოჩნდება აუცილებლობის წინაშე, განახორციელოს არჩევანის აქტი, აირჩიოს ის, რაც მისთვის უფრო მნიშვნელოვანი და ღირებულია. ასეთი არჩევანის გაკეთება

უნევთ ტარიელს და ნესტანს:მათ უნდა გადაწყვიტონ,რას მიანიჭონ უპირატესობა-მონარქის ნების და დინასტიური ქორწინების ტრადიციის მორჩილებას თუ სიყვარულს. ამგვარი ტიპის მძიმე არჩევანის გაკეთება უწევს ავთანდილსაც.

რომანის პერსონაჟები, საგმირო ეპოსის პერსონაჟებისგან განსხვავებით, არ არიან თავიდანვე „დასრულებულები“. ისინი წარმოიხეხიან ზრდის და განვითარების პროცესში, ეს პროცესი აყალიბებს და გამოკვეთს მათ ინდივიდუალურ-პიროვნულ ბუნებას და თავისებურებებს.რომანის პერსონაჟები ახალ ცხოვრებისეულ და, რაც მთავარია, სულიერ გამოცდილებას იძენენ, სამყაროში და საკუთარ თავში იმეცნებენ იმას, რაც მათთვის მანამდეუცნობი იყო და ადრე დაფარულ ჭეშმარიტებაზე ეხილებათ თვალი. ასე აღმოაჩენენ „ვეფხისტყაოსნის“ გმირები ადამიანთა თანაზიარობის განუზომელ ძალას და ფასეულობას, ასე უღრმავდებათ მათ სხვა ადამიანის ტანჯვის გაზიარების, სხვა ადამიანის სიყვარულით შეწვევის უნარი.ახალი ჭეშმარიტება, რომელსაც „ვეფხისტყაოსნის“ გმირები წვდებიან,გულისხმობს, რომ ღმერთის ნებით ამქვეყნიური სინამდვილე ტანჯვაგამოვლილი ადამიანის ბედნიერების სამკვიდრებელია.

თუ ეპოსი წარმოგვიდგენს შორეულ წარსულს, ფოლკლორზე-მითზე, ლეგენდაზე დაყრდნობით მხატვრულად აღადგენს არქაულ-ჰეროიკულ დროს, რომანი თანამედროვეობასთან უშუალო შემოქმედებითი კონტაქტის ნაყოფია. „ვეფხისტყაოსანში“ მკვეთრად არის გამოვლენილი რომანის ჟანრის ეს არსებითი ნიშანი. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ნიშნითაც არის „ვეფხისტყაოსანი“ ნოვატორული ლიტერატურული ნაწარმოები. ცოცხალი და აქტუალური ანმყო, თანამედროვეობა თუ უახლოესი წარსული მძლავრად არის შეჭრილი და დამკვიდრებული „ვეფხისტყაოსანში“.აქ წარმოსახული არაბეთის და ინდოეთის ყოფა, როგორც შენიშნულია, ცხადად ირეკლავს ნაწარმოების თანადროული საქართველოს რეალობას. ამ მხრივ ნიშანდობლივია თუნდაც ის, რომ ხვარაზმელი უფლისწულის ბედში თავისებურად გარდატეხილია რუსი უფლისწულის თამარის მეუღლედ მონვევის დრამატული ისტორია.

MALINKA VELINOVA

Bulgaria, Sofia

Sofia University "Saint Kliment Ohridski"

**Genre Interference in Medieval Monologue:
On the Genre Hybridism of Shota Rustaveli's
*Knight in the Panther's Skin***

I shall check the hypothesis of Rustaveli's work genre hybridism, providing for (or against) it specific text-linguistic data and employing a comparative perspective.

There are contradicting opinions on whether a "monologue", (usually) understood as "interior monologue", existed in Old French literature (cf. Perret 2004; Cerquiglini 1978), as well as on the meaning of this term (cf. Marchello-Nizia 1985; Perret 2004).

I shall clarify first the notions of a "dialogised monologue" and "monological dialogue", of a "lyrical monologue" and "deliberative monologue", applied to the medieval French literature, in order to observe then, from a pragmatic point of view, the interferences between different genres within the monologue, its varieties and its evolution. Therefore I shall use a corpus of about 20 Old French texts dated from the 11th-13th c., in verse as well as in prose, and of different genres.

Then I shall try to establish a typology of monological forms in *The Knight...*, after their resemblance to forms occurring in texts of one or another genre of the Old French literature. This would allow me to estimate the relative value of different genres discernible within Rustaveli's work (cf. Elbakidze 2009).

I am aware of an important methodological liability of my attempt. I intend to examine a French translation of Rustaveli's work and not a Georgian original. But I guess I have chosen a structural level resisting, in general, the transformation a text undergoes when translated. And, of course, my investigation will need a complementing one to check against the Georgian original but I think this would be an asset.

MARZIEH YAHYAPOUR

Iran, Tehran

University of Tehran, Iran

The Influence of Saadi's Wisdom in Works of Russian Writers (Bunin's Works)

Works of Sheikh Saadi, the great famous Iranian poet, led to the formation of a magnificent culture, which in turn deeply affected the western culture. For centuries, reflection of his works has been shining on the pages of great literary works of the world, namely works of the Russian writers.

The main part of Saadi's ideas which attracted Russian poets are the same ethical expressions and advices of this Iranian poet. As Saadi's discourse does not know any temporal or local limits, his works have always attracted attentions, and will do so in future as well. Pushkin, the Russian poet of 19th century, has evaluated wisdom of Saadi, "the great orator of east", to be a very exalted one. For this Russian poet Saadi's word is as a "roaring pearl" and "no one has ever said poems and write anecdotes with such power and excellence like him". Wisdom, ethics, and Philosophy of Saadi's works, which had sometimes attracted Pushkin's attention, later on attracted his followers like Bunin as well. Bunin is so interested in Saadi, that in all his journeys he always takes Saadi's works with himself, and considers "Saadi the most eloquent of the past and the best of the future." Studying the works of Bunin reveals that like his predecessors, he has also paid attention to that side of Saadi's works which are related to the issue of ethics. Therefore, based on Saadi's words Bunin presented precious ideas about various issues.

This article studies those works of Bunin written under the influence of Saadi's Bustan and Golestan.

МАРЗИЕ ЯХЪЯПУР

Иран, Теуран

Тегеранский университет, Иран

Мудрость Шейха Саади в речи русских писателей (на примере творчества И. Бунина)

Творчество Шейха Саади, великого персидского поэта, породило высочайшую культуру, оказавшую глубочайшее влияние на культуру Запада. Лучи его творчества озаряют страницы творчества мировых, в том

числе русских писателей разных периодов. Большинство выражений Шейха Саади, которые привлекали к себе внимание русских поэтов, составляют нравственные наставления. Очевидно, что интерес к его творчеству всегда было, есть и будет. А.Пушкин очень высоко оценил мудрость Саади, "восточного краснбая". Для русского поэта слог Саади был "гремучим жемчугом", и никто "не вымышлял с такую силой; Так хитро сказок и стихов". Мудрость, духовность и философичность Шейха Саади, когда-то привлекали внимание А. Пушкина, а потом его последователей, таких как И. Бунин. Бунин о своем интересе к Шейху Саади говорил: «В пути со мною Тезкират Саади», «усладительнейшего из писателей предшествовавших и лучшего из последующих, Шейха Саади Ширазского, да будет священна память его!» И.Бунин использовал слова Саади для выражения своих мыслей. Изучив произведения И.Бунина, написанные под влиянием Саади, видим, что он, как и его предшественники, наибольшее внимание обращал на вопросы нравственного характера, затронутые Шейхом Саади. Он смог, сославшись на слова самого мудрого иранского поэта, т.е. Шейха Саади, высказать свое мнение о различных вопросах.

В докладе будут изучены произведения Бунина, написанные под влиянием Бустана и Гулистана Шейха Саади.

LOLA ZVONAREVA, GREGORY PEVTSOV

Russia, Moscow

UNIVERSITETI

The Medieval European and Russian Topics in the Mirror of Historical Poems and Ballades by Yefim Zuslin

The historical poems by the Almaty man of letters Yefim Zuslin move us to the medieval times of three countries: Old Rus (*From the Silent and Oldest Times*), the State of Steppe (*The Singer*) and France of XIII c. (*The Ballades of Knight Guillaume*).

The play in verse *As Old as the World* is an attempt of the author to show that the poetic language by Shakespeare is topical even nowadays.

The historical poem is a particular genre with a powerful influence. Yefim Zuslin dared deal with a great historical theme following the author of *The Tale of Igor's Campaign* and Alexander Blok – the creator of the cycle *At the Kulikovo Field*.

The author pays a tribute to the real historical persons who fought bravely in the battle of the Kalka River – princes Mstislav of Kiev and Daniel Romanovich as well as the warriors from the people. Among them we find Alexander Popovich from Rostov.

One of the main themes in the poem is the military democracy of Russian heroes from men-at-arms. The description of nature gives a particular lyrical epic coloring to the poem.

The analyses of Yefim Zuslin's work is based upon a vast field of associations with native and European traditions and images-symbols which are topical for Russian culture: from zoomorphic code in Simeon of Polotsk's syllabic poetry and absurd lyrics of *oberiuts* to romantic symbolism in the creative activity of the Silver Age poets and native writers of older generation (Nikolai Gumilyov, Alexander Blok, Timur Zulfikarov, Valentin Rasputin, Marina Moskvina).

Central themes in Yefim Zuslin's historical poems are highlighted – the deep worry about the future of the motherland, the Belle Dame cult, longing for lost harmony of the past.

It is the ability to incorporate the best traditions of native and European classical literature, Oriental epos and African folklore which allows the Almaty man of letters to refresh the genre of historical poem in which he deals with problems.

ЛОЛА ЗВОНАРЕВА, ГРИГОРИЙ ПЕВЦОВ

Россия, Москва

UNIVERSITETI

Средневековые сюжеты Европы и России в зеркале исторических поэм и баллад Ефима Зуслина

Исторические поэмы алмаатинского литератора Ефима Зуслина погружают нас в средневековую эпоху и переносят в три далекие во времени страны – Древнюю Русь (*Из времен отишумевших, далеких*), Степное Государство (*Левец*) и Францию XIII столетия (*Баллады о рыцаре Гийоме*).

Пьеса в стихах *Старо как мир* – попытка автора показать, что шекспировская поэтика звучит вполне современно.

Историческая поэма – особый жанр, обладающий мощной силой воздействия. Ефим Зуслин дерзнул обратиться к большой исторической теме вслед за автором *Слова о полку Игореве*, вслед за А. Блоком, создавшим цикл *На поле Куликовом*.

Автор воздаёт должное реальным историческим лицам – отважно сражавшимся в битве на Калке князьям Мстиславу Киевскому и Даниилу Романовичу, а также воинам из народа, среди которых ростовский витязь-богатырь Александр Попович.

Тема русских дружинников-богатырей, олицетворяющих своеобразную форму военной демократии, – одна из главных в поэме. Особую лиро-эпическую окраску придает повествованию описание природы.

Анализ исторических поэм Ефима Зулина дается на широком ассоциативном поле отечественных и европейских традиций, актуальных в русской культуре образов-символов: от зооморфного кода в силлабической поэзии Симеона Полоцкого и абсурдистской лирике обэриутов до романтической символики в творчестве поэтов Серебряного века и произведениях отечественных писателей старшего поколения (Николая Гумилева, Александра Блока, Тимура Зульф리카рова, Валентина Распутина, Марины Москвиной).

Центральные темы в исторических поэмах Зулина – боль за судьбу отечества, культ Прекрасной Дамы, тоска по утраченной гармонии прошлого.

Именно умение творчески опираться на лучшие традиции отечественной, европейской классической литературы, восточного эпоса и африканского фольклора позволяет алмаатинскому литератору в значительной мере освежить жанр исторической поэмы, в которой он обращается к проблемам, актуальным для современного социума и сегодняшней культуры в целом.

IA ZUMBULIDZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

The Traditions of the Genre of Visions in the V.Pelevin's Creation

The modern era, to the extent that it is the era of a new civilization, new vision, finds typological proximity of the Middle Ages. It can be assumed that the interest in the Middle Ages has the same roots, which are typical of the postmodern discourse topics as the "death of God", "human death", "end of history."

In modern literature genre of visions occupies a special place. This genre of Russian and foreign literature has always interested researchers. This explains the mysterious meaning of the concept and mythical imagery associated with it.

Descriptions of all sorts of visions very early penetrated into the folklore and literature, beginning the genre of the same name.

One of the clearest examples of postmodern prose are works of V. Pelevin. Our interest in the Pelevin's creation due to the fact that the analysis of texts of the writer will come to the answer to the question of what characteristics and features has a motif of vision in literature of post-modernism and is it possible to detect similar motifs of modern vision of its genre.

The motif of vision in the V.Pelevin's novel "Chapayev and emptiness" is clearly plot-character. Almost all of the events that make up the plot outline of the novel can be interpreted as a vision of the protagonist.

Of course, the visionary poetics and issues - not the only and probably not the first thing that may attract the modern reader in Pelevin's prose. Still plenty of reasons that go back to popular for many centuries genre in the works of one of the most popular Russian authors should draw attention to themselves.

ИЯ ЗУМБУЛИДЗЕ

Грузия, Кутаиси

Кутаисский государственный университет им. А.Церетели

Традиции жанра видений в творчестве В.Пелевина

Современная эпоха, в той мере, в какой она является эпохой возникновения новой цивилизации, нового мировоззрения, обнаруживает типологическую близость Средневековью. Можно предположить, что интерес к эпохе Средневековья имеет те же корни, что и такие типичные для постмодернистского дискурса темы, как «смерть Бога», «смерть человека», «конец истории».

В современной литературе особое место занимает жанр видений. Этот жанр русской и зарубежной литературы всегда интересовал исследователей. Это объясняется и загадочным смыслом самого понятия и мифическими образами, связанными с ним. Описания разного рода видений очень рано проникли в фольклор и литературу, положив начало одноименному жанру.

Одним из ярких примеров постмодернистской прозы являются произведения В. Пелевина. Интерес к рассмотрению творчества Пелевина вызван тем, что анализ текстов писателя позволит подойти к ответу на вопрос, какими характерными особенностями и чертами обладает мотив видения в литературе постмодернизма и можно ли обнаружить сходство современных мотивов видения с его жанром.

Мотив видения в романе В.Пелевина «Чапаев и пустота» носит отчётливо сюжетобразующий характер. Почти все события, составляющие сюжетную канву романа, могут быть интерпретированы как видения главного героя.

Конечно, визионерская поэтика и проблематика – не единственное и, вероятно, не первое, что может привлечь современного читателя в прозе Пелевина. И всё же обилие мотивов, восходящих к популярнейшему в течение многих столетий жанру, в творчестве одного из самых читаемых русских авторов, не может не обратить на себя внимание.